

walter scott

870

walter scott
rob roy

★★

În cursul anului 1975 au apărut în «Biblioteca pentru toți» 51 volume într-un tiraj de:

3 376 400 exemplare

Tirajul total al colecției noastre (1960—1975) ajunge astfel la:

68 061 800 exemplare

cu o medie pe volum de:

78 866 exemplare

Marea majoritate a volumelor apărute în anul 1975 — an jubiliar al «Bibliotecii pentru toți», care a împlinit la sfârșitul lunii martie 8 decenii de apariție neîntreruptă — s-a bucurat de un deosebit succes de librărie, multe titluri epuizându-se într-un timp foarte scurt, deși câteva dintre ele au fost difuzate în tiraje de 175 000, 170 000 sau 140 000 exemplare.

În 1976 noi titluri valoroase din literatura română și universală, clasică și contemporană vor îmbogăți bibliotecile numeroșilor noștri cititori.

walter scott

editura minerva

Vol. I—II, lei 10

Ilustrația copertei : *Pompiliu Dumitrescu*

walter scott

rob roy

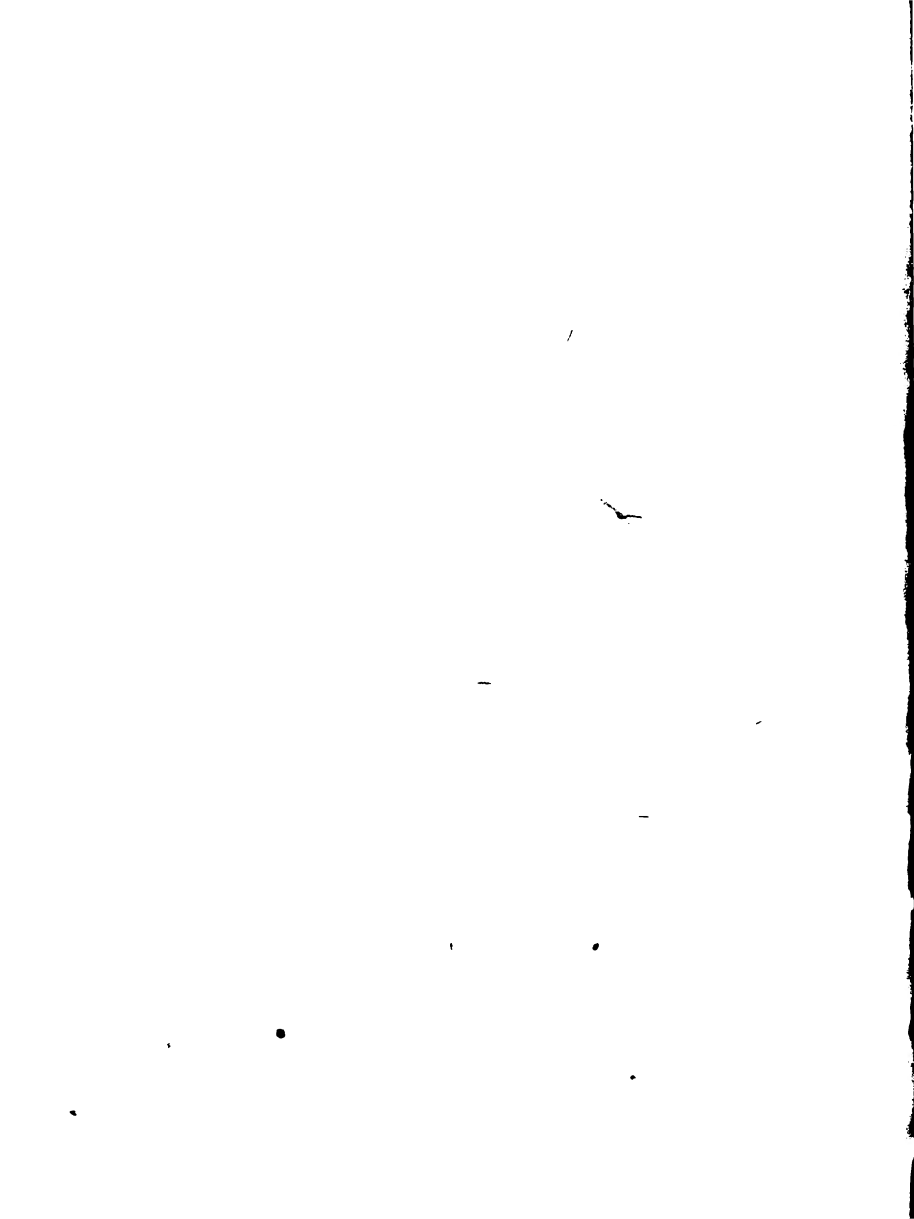
ROMAN

★ ★

TRADUCERE DE PETRU COMARNESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1976

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

CAPITOLUL XXI

Pe Rialto în fiecă miez de noapte,
Mă plimb și gîndul mi-l frămînt ;
Întîlni-ne-vom acolo amîndoi.

OTWAY, VENEȚIA SALVATA

Cuprins de presimțiri rele, n-aș fi putut spune de ce anume pricinuite, mă închisei în camera de la han ; și după ce îl îndepărtai pe Andrew și respinsei stăruința lui supărătoare de a-l întovărăși la biserica Sfîntul Enoch¹, unde zicea el : „va predica un teolog care te mișcă pînă în adîncul sufletului“, mă așezai și mă gîndii cu tot dinadinsul ce aș avea mai bun de făcut. Nu am fost niciodată ceea ce se numește un om superstițios, dar presupun că, în împrejurări deosebit de nesigure și grele, cu toții, după ce ne-am frămîntat zadarnic mintea, sîntem porniți, din deznădejde, a da frîu liber închipuirii și a ne lăsa călăuziți sau numai de voia întîmplării, sau de niște ciudate imbolduri, ce pun stăpînire pe mintea noastră și cărora ne supunem fără să vrem. În chipul aspru al negustorului scoțian era ceva atît de respingător, încît nu mă puteam hotărî a mă da pe mîinile lui,

¹ Bănuiesc că acesta este un anacronism, deoarece Biserica Sfîntului Enoch încă nu era clădită pe timpul în care se petreceau acestea (n.t.).

decit doar călcind orice prevedere izvorită din regulile fizionomiștilor ; totodată, glasul care îmi vestise primejdia, făptura care se făcuse nevăzută, ca o umbră risipită printre bolțile ce ar putea fi numite : „valea umbrei morții“², aveau ceva atrăgător pentru închipuirea unui tânăr, care, te rog să nu uiți, era de felul său poet.

Dacă eram înconjurat de primejdii, precum mi s-a dat a înțelege prin acea tainică înștiințare, cum puteam afla felul primejdiilor sau chipul în care să mă feresc de ele, altfel decît întîlnindu-mă cu necunoscutul sfetnic, care nu vedeam de ce n-ar avea decît gînduri binevoitoare față de mine. Este drept că amintirea lui Rashleigh și a viclesugurilor sale îmi venea adeseori în minte, dar călătorisem cu atîta iuțeală încît nu îmi puteam închipui ca el să fi aflat de sosirea mea în Glasgow, cu atît mai puțin să fi pus la cale vreo urzeală împotriva mea. De altfel, de felul meu eram îndrăzneț și încrezător, puternic și ager ; într-o oarecare măsură, mă pricepeam la folosirea armelor, care, pe atunci, o învățau toți tinerii francezi ; nu mă temeam să lupt împotriva unui singur om, oricare ar fi fost el ; asasinatul nu făcea parte din obiceiul timpului și nici al țării ; locul ales pentru întîlnirea noastră era prea umblat, ca să-mi îngădui bănuiala că ar fi vorba de o capcană. Într-un cuvînt, mă hotărîi să mă întîlnesc cu necunoscutul meu sfetnic pe pod, așa cum îmi ceruse, iar după aceea să mă las călăuzit de împrejurări. Nu vreau să-ți ascund, Tresham, ceea ce pe atunci încercam să-mi ascund chiar mie însumi și anume : speranța înăbușită, dar totuși îndrăgită în taină, că Diana Vernon ar putea, prin ce sorți, nu știam, prin ce mijloace, nu puteam ghici, să aibă vreo legătură cu această înștiințare ciudată și îndoielnică, făcută într-un loc, timp și chip atît de neașteptate. Ea singură — îmi șoptea acest gînd viclean — ea singură știa de călătoria

² Psalmii 23, 4 (n.t.).

mea ; după spusele ei, avea și prieteni și înrîurire în Scoția ; ea îmi dăduse un talisman, de care trebuia să mă folosesc numai după ce voi fi pierdut orice alte mijloace ; prin urmare, cine altcineva decît Diana Vernon ar fi avut mijloacele, cunoștințele sau aplecarea pentru a mă feri de primejdiile care, pesemne, înconjurau fiecare pas ce-l făceam ? Această cugetare, foarte măgulitoare pentru mine, deși pricina era cu totul îndoielnică, mă frămînta mereu, mereu. Se strecură în gîndurile mele, foarte sfioasă, înainte de ora cinci, se făcu mai îndrăzneată în timpul mesei mele frugale și deveni atît de cutezătoare în următoarea jumătate de oră (ajutată, poate, de cele cîteva pahare de vin foarte bun), încît, ca un fel de încercare deznădăjduită de a scăpa de această închipuire fără temei, dar ispititoare, căreia era cît pe-aici să mă supun, dădui cît colo paharul, lăsai deoparte cina, îmi apucaî pălăria și o zbughii, afară în aer liber, ca unul care vrea să fugă de propriile sale gînduri. Totuși, se părea că mă supun chiar simțămintelor pe care încercam să le ocolesc, căci pașii mei, fără vrerea mea, mă duseră la podul de peste Clyde, locul hotărît pentru întîlnirea noastră de către tainicul meu îndrumător.

Deși nu mă așezasem la masă pînă ce nu trecuse ora vecerniei, lucru pe care îl făcusem, dealtfel, ca să împac conștiința de bună creștină a gazdei mele, care șovăia să gătească o cină caldă între slujbele religioase și, de asemenea, pentru a asculta de poruncile necunoscutului prieten de a nu părăsi camera pînă la căderea nopții, totuși am mai avut de așteptat cîteva ceasuri din clipa în care am sosit la locul de întîlnire și pînă la ora hotărîtă. Cum îți poți lesne închipui, acest răgaz a fost destul de plictisitor ; de-abia dacă îți poți spune cum a trecut. Felurite grupuri de persoane, care cu toții, bătrîni și tineri, păreau pătrunși de simțămintele evlavioase ale acestei zile de sărbătoare, treceau prin pășunile întinse și neîngrădite, înșiruite pe malul de miazănoapte al flu-

viului Clyde, care slujeau totodată drept loc pentru ghilgit pinzeturile și pentru plimbările de plăcere ale locuitorilor, sau mergeau agale pe podul lung, ce comunică cu partea de miazăzi a regiunii. Singurul lucru pe care mi-l amintesc despre oamenii aceia este ținuta lor cucernică, destul de plăcută, poate însușită de către unii doar din fătărnicie, dar de cei mai mulți cu tot dinadinsul; ținuta aceasta înăbușea veselia zburdalnică a celor tineri, silindu-i la convorbiri mai liniștite, dar poate mai interesante, și potolea discuțiile aprinse și fără de sfârșit ale celor mai înaintați în vîrstă. Cu tot numărul mare de trecători, care treceau pe lângă mine, nu se auzea zumzăitul glasurilor omenеști; puțini din ei se întorceau din nou pentru a prelungi plimbarea numai de plăcere, lucru la care ar fi putut să fie îndemnați de liniștea serii și de frumusețea priveliștii înconjurătoare; toți se grăbeau să se întoarcă la casele sau la gazdele lor. Pentru cineva obișnuit cu chipul de a-și petrece serile de duminică în străinătate, chiar printre calvinistii francezi, acest mod de a respecta sărbătoarea zilei sfinte părea ceva iudaic, dar în același timp izbitor și impunător. După cîtva timp, am simțit că felul meu de a hoinări pe malul apei și de a mă încrucișa pe rînd cu felurite persoane, care treceau spre casă, va face fără doar și poate să fiu băgat în seamă, ba chiar ocărit; de aceea, mă strecurai de pe drumul bătut și îmi găsii banala îndeletnicire de a mă plimba în așa chip, încît să fiu cît mai puțin băgat în seamă. Diferitele alei, care străbăteau această întinsă pășune, erau plantate cu arbori, asemenea celor din parcul Sf. Iacob din Londra, și îmi ușurau reușita acestui joc copilăresc.

Pe cînd pășeam pe una din aceste alei, auzii, spre uimirea mea, glasul ascuțit și încrezut al lui Andrew Fairservice; îmbătat de un simțămînt de înfumurare, el ridică glasul mai mult decît socoteau ceilalți că s-ar cuveni într-o zi de sărbătoare. Poate că nu era prea

cuvincios din partea mea să mă furișez după șirul de copaci pe unde mă plimbam, dar era chipul cel mai lesnicios de a scăpa să mă vadă și, prin urmare, de a scăpa și de necurmata lui îndrăzneală și de curiozitatea lui, și mai supărătoare. În timp ce trecea, îl auzii vorbind unui bărbat cu o înfățișare gravă, îmbrăcat în haină neagră, cu o pălărie lăsată pe ochi și cu o mantie genoveză; îl auzisem făcând următoarea caracterizare, căreia amorul meu propriu, deși revoltat împotriva caricaturii, cuprinsă în caracterizare, era nevoit a-i recunoaște temeinicia.

— Da, da, domnule Hammorgaw, e chiar așa cum îți zic eu. Nu-i chiar atât de prost ca să dea în gropi; cam are habar de ceea ce trebuie să facă, dară numai din când în când — o licărire și atîta tot. Îi lipsește însă o doagă și e peste cap de încrezut, cu nesăbuita lui poezie. Se zgîiește la cîte o buturugă de stejar bătrîn de parcă ar fi un păr pergamut în plin pîrg, iar o stîncă golașă peste care curge un izvor — este pentru el ca o grădină plină de flori și cu tot soiul de plante alese; apoi dumnealui mai degrabă sporovăiește cu o muiere zăludă, căreia îi zice Diana Vernon (mai bine i-ar fi spus Diana din Efes, căci nu-i cu nimic mai brează decît o păgînă. Mai brează? E mai rău — i-o papistașă, nimica mai mult ca o papistașă). El sporovăiește cu ea, sau cu oricare altă căzătură trindavă, decît să asculte ceea ce i-ar putea prinde bine cîte zile o avea de trăit, de la mine sau de la domnia-ta, domnule Hammorgaw, sau de la oricine altul cu scaun la cap. Chibzuiala minții nu o poate suferi, că pierdut este în fățarnicii și vorbărie goală; mi-a zis o dată (bietul de el, că orbit mai este!) cum că psalmii lui David sînt poezii minunate! Ca și cînd sfîntul psalmist s-ar fi gîndit să zdrăngăne rime în vînt, ca neghiobiile lui de tinga-linga pe care le cheamă versuri. Ferească-l Dumnezeu de rele! Două rînduri de ale lui Davie Lindsay al nostru bat tot ce a mîzgălit dumnealui vreodată.

Pe cînd ascultasem această descriere măsluită a firii și învățăturii mele, să nu te mire dacă îi făgăduiam cumătrului Fairservice neplăcuta surpriză de a se pomeni cu capul spart la cel dintîi prilej. Prietenul îi răspundea doar prin : „Da, da !“ și „Chiar așa o fi ?“ și alte asemenea cuvinte potrivite, de cîte ori domnul Fairservice își întrerupea discursul ; pînă ce, la urmă, îi răspunse printr-o frază mai lungă, al cărei înțeles nu l-am putut prinde, decît din replica credincioasei călăuze, care era cinstitul Andrew.

— Zici să-i spun ce am pe suflet ? Dară atunci cine va fi prostul dacă nu Andrew ? Află, domnia-ta, că-i nebun de legat, nu alta ! E ca bătrînul porc al lui Giles Heathertap ; n-ai decît să-i fluturi o cîrpă și se și repede să te dea jos. De ce rămîn cu el, zici ? Pe cîntea mea că nici eu singur nu știu. Dară flăcăul nu-i un firtat chiar așa de rău ; și are nevoie de un suflet bun care să-i poarte de grijă. Nu știe să-și ție mîna strînsă cum trebuie — aurul îi curge printre degete ca apa, bre omule ; și nu-i lucru rău să stai pe lingă el cînd ține punga în mînă, și de ! — o cam ține mereu. Și apoi unde mai pui că se trage dintr-un neam bun. Mi se moaie inima pentru bietul și nechibzuitul flăcău, domnule Hammorgaw — ca să nu mai vorbim de simbrie...

În ultima parte a mărturisirii sale, plină de învățăminte, domnul Fairservice își coborî vocea, vorbind pe un ton mai potrivit pentru o grădină publică într-o seară de duminică ; apoi împreună cu tovarășul său, ieșiră curînd din raza auzului meu. Simțămintele de minie vremelnică mi se potoliră, gîndindu-mă că „cei ce ascultă pe la uși rareori aud vorbe bune despre dînșii“, cum ar fi zis însuși Andrew ; și că oricine s-ar întîmpla să se audă bîrfit de către propriii lui slujitori, trebuie să știe să îndure bisturiul unui anatomist de teapa domnului Fairservice. Întîmplarea mi-a fost folositoare, deoarece,

prin supărarea pe care o răscolise în mine, făcu să treacă mai grabnic o parte din timpul care mă apăsa atât de tare.

Seara era acum pe sfârșit și întunecimea din ce în ce mai mare dădu apelor domoale și adânci ale largului fluviu mai întâi o culoare închisă și uniformă, apoi o înfățișare tulbure și posomorită, pe alocuri luminată de o lună palidă. Podul vechi și mare ce se întinde peste fluviul Clyde de-abia dacă se mai zărea acum și se ase-măna cu acela pe care Mirza, în viziunea lui fără pereche, l-au descris ca străbătînd valea Bagdadului. Arcurile joase se vedeau tot așa de șterse ca și apa întunecoasă, care trecea sub ele; păreau mai degrabă niște guri de peșteră care înghițeau apele posomorite ale fluviului, decît deschizături pentru trecerea acestora. Cu cît se făcea mai întuneric, cu atât liniștea priveliștei se adîncea. Se mai zăreau încă, pe ici pe colo, cîte o licărire de lumină, prefirîndu-se de-a lungul malului, călăuzind în drumul lor spre casă două-trei grupulețe, care, după postul și slujbele religioase ale zilei, cinaseră împreună cu alții, aceasta fiind singura masă la care presbiterienii habotnici se înfruptau duminica. Se mai auzeau din cînd în cînd răsunînd copitele unui cal, care își ducea călărețul la locuința lui de la țară, după ce își petrecuse duminica în Glasgow. Sunetele și luminile se răriră din ce în ce. Pînă la sfârșit, dispărură cu totul și eu am rămas să mă bucur de plimbarea-mi singuratică pe malurile fluviului Clyde, într-o liniște cucernică, întreruptă numai de orologiile din turnurile bisericilor, care băteau ceasurile.

Pe măsură ce trecea timpul, mi se mărea, clipă de clipă, și îngrijorarea față de nesiguranța împrejurărilor în care eram vîrit, ajungînd aproape de nestăpînit. Începui să mă întreb dacă nu cumva fusesem păcălit de cuvintele unui nătărău, de rătăcirile unui nebun, sau de

vicleșugurile bine chibzuite ale unui nemernic ; cutreieram micul chei de lângă pod, într-o stare de îngrijorare și de supărare greu de închipuit. Pînă la urmă, ora douăsprezece se vesti prin oraș, de la clopotnița Bisericii Metropolitane a Sfîntului Mungo și toate celelalte biserici, ca niște enoriași supuși, îi răspunseră, ținîndu-i fsonul. Ecourile abia încetară să repete ultimul sunet, cînd o umbră de om — prima pe care o zăream de două ore — se ivi trecînd pe pod de pe malul de miazăzi al fluviului. Mă dusei ca să-l întilnesc, parcă simțind că soarta îmi atîrna de rezultatul întrevederii, atît de mult așteptarea prelungită îmi pusese la încercare răbdarea. Singurul lucru pe care am reușit să-l bag de seamă cu privire la acest trecător, în timp ce amîndoi înaintam unul spre altul, a fost că statura lui era mai degrabă sub cea mijlocie, decît peste ea, dar arăta puternic, bine legat și vînjos ; purta o mantie de călăreț. Îmi încetinii pasul și aproape mă oprii din mers, așteptîndu-mă ca el să-mi vorbească. Dar, spre nespusa mea deznădejde, el trecu fără să scoată un cuvînt. Nu aveam nici un motiv de a fi primul care să intre în vorbă fiindcă, deși omul acela se ivise la ora întîlnirii, se prea putea să fi fost cu totul altcineva decît acela pe care îl așteptam. După ce trecu de mine, mă oprii și mă uitai după el, neștiind dacă trebuie să-l urmez. Străinul merse mai departe, pînă aproape de capătul de miazănoapte al podului, apoi se opri, privi îndărăt și, întorcîndu-se, înaintă din nou spre mine. Mă hotării ca, de data aceasta, să nu-i las nici o pricină de tăcere, purtîndu-mă cu el ca și o arătare, care, după credința populară, nu poate grăi pînă ce nu i se vorbește.

— Umblați noaptea tîrziu, domnul meu, zisei eu, în timp ce ne întîlneam a doua oară.

— Am venit la întîlnire, fu răspunsul ; și cred că și dumneata la fel, domnule Osbaldistone.

— Atunci dumneata ești acela care m-ai poftit să te întâlnesc aici, la această oră puțin obișnuită ?

— Eu sînt, răspunse el. Urmează-mă și vei afla de ce.

— Înainte de a te urma, trebuie să-ți cunosc numele și scopul pe care-l urmărești, răspunse eu.

— Sînt un om ca toți oamenii, fu răspunsul ; iar scopul pe care-l urmăresc este unul prietenesc.

— Un om ca toți oamenii ! repetai eu — este o descriere foarte laconică.

— Și totuși, îi poate sluji unuia care nu are alta de dat, zise străinul. Acela care este fără nume, fără prieteni, fără nici un ban, fără țară rămîne cel puțin un om : iar acela care le are pe toate nu este mai mult de atît.

— Totuși, lămurirea pe care mi-o dai este încă prea nedeșlășită, sau cel puțin așa mi se pare, ca să poți căpăta încrederea cuiva care nu te cunoaște.

— Este totuși singura pe care am de gînd s-o dau ; mă poți urma, dacă vrei, sau altfel vei rămîne fără de știrile pe care doresc să ți le împărtășesc.

— Nu-mi poți da acele știri aici ? îl întrebai eu.

— Trebuie să le afli cu ochii dumneata, nu din gura mea ! Trebuie să mă urmezi, sau vei rămîne fără a afla știrea pe care am să ți-o dau.

Era ceva repezit, dirz și chiar aspru în chipul de a vorbi al acestui om, desigur că nu prea potrivit spre a da naștere unei încrederi oarbe într-însul.

— De ce anume te temi ? zise el cu nerăbdare. Pentru cine crezi că are viața dumitale atîta însemnătate, încît să încerce a ți-o lua ?

— Nu mă tem de nimic, răspunse eu cu dîrzenie, dar cam pripit. Mergi înainte, te însoțesc.

Pornirăm, împotriva așteptărilor mele, înspre oraș, și ne furișarăm ca niște umbre mute, unul lîngă altul, pe străzile goale și liniștite. Fațadele de piatră înalte și întunecoase ale caselor, cu diferitele podoabe și timpane

ale ferestrelor, păreau încă mai înalte și mai cernite la lumina slabă a lunii. Am umblat câteva minute fără să schimbăm nici un cuvînt. Pînă la urmă, însoțitorul meu vorbi :

— Ți-e teamă ?

— Îți răspund cu vorbele dumitale, zisei eu, de ce mi-ar fi teamă ?

— Pentru că te afli cu un necunoscut — poate chiar cu un dușman, într-un loc în care nu ai nici un prieten și, dimpotrivă, ai mulți vrăjmași.

— Nu mi-e teamă nici de dumneata și nici de ei ; sînt tînăr, sprinten și înarmat.

— Eu nu sînt înarmat, răspunse însoțitorul meu, dar nu-i nimic, un braț dornic de luptă nu a dus niciodată lipsă de arme ; zici că nu te temi de nimica ; dar dacă ai ști lingă cine umbli, poate că tot te-ai cutremura puțin.

— Dar de ce ? îl întrebai. Îți zic din nou că nu mă tem de nimic, din cele ce ai încerca să-mi faci.

— Nimic din ce ți-aș putea face ? Bine, fie și așa. Dar nu ți-e teamă de urmările la care ai fi expus, dacă ai fi descoperit cu unul al cărui nume, chiar șoptit în această stradă singuratică, ar face ca însăși pietrele să se ridice să-l aresteze — pe al cărui cap jumătate din locuitorii orașului Glasgow și-ar putea încropi averea, ca pe o comoară găsită, dacă ar avea norocul să pună mîna pe el ? Vestea arestării lui ar fi tot așa de binevenită la Crucea din Edinburg, ca și vestea unei bătălii date și cîștigate în Flandra ?

— Și cine ești atunci dumneata, al cărui nume ar da naștere unei spaime atît de îngrozitoare ? replicai eu.

— Nicidecum dușmanul dumneatale, deoarece sînt pe cale să te duc într-un loc unde, dacă aș fi recunoscut, soarta mi-ar fi pecetluită : fiare la picioare și ștreang la gît.

Mă oprii pe loc în stradă, dîndu-mă nițel îndărăt, așa încît să-l văd pe însoțitorul meu pe cît îngăduia lumina

slabă, și destul ca să mă pot feri de orice mișcare bruscă de atac din partea lui.

— Mi-ai spus, răspunsei eu, fie prea mult, fie prea puțin — prea mult pentru a nu fi îndemnat a avea încredere în dumneata, ca un necunoscut ce-mi ești, deoarece chiar dumneata însuși mărturisești că ești urmărit de legile țării, în care ne aflăm — prea puțin, dacă nu-mi poți dovedi că ești pe nedrept supus strășniciei lor.

Îndată ce am tăcut, el făcu un pas spre mine. Eu mă retrăsei pe negîndite și pusei mîna pe mînerul săbiei.

— Cum, zise el, împotriva unui om neînarmat și care ți-e prieten ?

— Nu am de unde ști nici una, nici alta, îi răspunsei, și, să-ți spun drept, atît felul de a te purta, cît și cel de a vorbi, mă îndrituiesc să mă îndoiesc de amîndouă.

— Ai vorbit cu bărbăție, răspunse însoțitorul meu ; și eu cinstesc pe acela al cărui braț știe să-i apere capul. Îți voi vorbi pe față și deschis — te duc la temniță.

— La temniță ! izbucni eu. Cu ce mandat sau pentru ce vină ? Voi pierde viața mai curînd decît libertatea, te desfid și nu te voi urma nici un pas mai departe.

— Eu nu te duc acolo, zise el, ca pe un deținut. Eu nu sînt, urmă el, ridicînd capul cu semeție, nici iscoadă și nici ispravnic de-al șerifului ; te duc la temniță ca să vezi pe un deținut, din a cărui gură ai să afli primejdia în care te afli acuma. Libertatea dumatăle este puțin primejduită de această vizită ; a mea se află într-adevăr primejduită, dar sînt bucuros să întîmpin pentru dumneata primejdia, căci nu-mi pasă de risc și mi-e drag de-un tînăr cutezător, ca dumneata, care nu cunoaște altă apărare decît garda săbiei.

Pe cînd vorbea astfel, ajunserăm în strada principală și ne oprirăm în fața unei clădiri mari din piatră cio-

plită, prevăzută, după cite mi se păru, cu gratii de fier la ferestre.

— Mult, zise străinul, al cărui fel de a vorbi trăda din ce în ce mai mult accentul scoțian, pe măsură ce vorbea mai liber, tare mult ar da starostele și pîrgarii tîrgului Glasgow să-l aibă prins cu fiare la picioare, în dugheana lor, pe cel care stă acum cu picioarele tot așa de libere ca și ale cerbului din pădure. Nu le-ar fi însă de nici un folos ; chiar de m-ar avea acolo, cu cite cinci ocale de fier la fiecare picior, le-aș arăta eu ce înseamnă o tainiță rămasă goală și cum pot pierde pînă în zi mușteriu. Dar, haide înainte ; ce mai stai ?

În timp ce vorbea, bătu într-o poartă joasă, dinăuntrul căreia îi răspunse o voce pițigăiată, ca a unuia trezit din vis.

— Cine e acolo ? Ce mai e și asta ? Ce naiba vrei la ora asta din noapte ? Este cu totul împotriva orînduieiilor — cu totul împotriva orînduieiilor, cum li se zice...

Tonul tărăgănat, în care fuseseră rostite ultimele cuvinte, arăta că cel care le grăise se așternea iarăși pe somn. Dar însoțitorul meu șopti destul de tare :

— Dougal, omule, l-ai uitat pe Hanun Gregarach ?

— Stai că vin ! Stai că vin ! fu răspunsul prompt și vioi, în timp ce îl auzii pe gardianul dindărătul porții forfotind în mare grabă. Însoțitorul meu și cu gardianul schimbă cîteva cuvinte într-o limbă care mi-era cu totul necunoscută. Zăvoarele se urniră, dar cu mare băgare de seamă, ceea ce arăta grija pe care o aveau ca zgomotul să nu fie auzit și astfel pătrunserăm înăuntrul închisorii din Glasgow, o cameră de gardă mică, dar întărită, din care niște trepte înguste duceau în sus și două-trei uși scunde dădeau în celulele alăturate, toate bine prevăzute cu ferestruici, zăvoare și gratii. Zidurile erau împodobite destul de potrivit locului în care ne găseam, cu lanțuri de fier și cu alte unelte ciudate, care se prea poate să fi fost menite în scopuri și mai neome-

noase, amestecate cu halebarde, flinte, pistoale de construcție veche și alte arme de apărare și atac.

Găsindu-mă în chip atât de neașteptat și întâmplător, aş putea spune chiar furișat, într-una din cetățile scoțiene ale justiției, nu m-am putut împiedica să nu-mi amintesc de pățania mea din Northumberland și să mă frământ din pricina întâmplărilor ciudate care, fără vina mea, amenințau să mă pună într-un conflict primejdios și neplăcut cu legile unei țări, în care călătoream doar ca străin.

CAPITOLUL XXII

Privește împrejur, tu tinere Astolpho ; iată locul
În care oameni (pentru că-s săraci) sînt osîndiți
la foame ;

Sălbatic leac, mă jur, pentru o boală ce nu iartă.
Între acești pereți, înăbușită de aburi și duhoare,
Se stinge mindra faclă a speranței.

Mai licărește încă, sălbatică și aspră,
Alișind a iadului lumini, să dezgolească fapte,
Și desperate petreceri crunte, făr' de nădejde.
Ce bietul om închis, mai iute-ar fi murit
Decît ca să le facă, pîn' ce robia atîta l-a înjosit.

TEMNIȚA, Tabloul III, Actul I

Cum am intrat, îndreptai o privire nerăbdătoare spre însoțitorul meu ; dar lampa de la intrare avea flacăra prea joasă, ca să-i pōt cerceta în amănunțime chipul și să-mi potolesc astfel curiozitatea. Cum gardianul ținea lampa în mînă, razele ei se revărsau mai mult pe însuși chipul acestuia, tot atît de vrednic de luare-aminte. Gardianul era o ființă cu înfățișare sălbatică, cu o căpățînă mare acoperită de păr roșcat, lung și des, ascunzîndu-i trăsăturile care, de altminterea, nu arătau decît bucuria nemărginită ce-l cuprinsese văzînd pe însoțitorul meu. În toată viața n-am întîlnit ceva mai asemănător cu felul în care îmi închipuiam eu un sălbatic ciudat și urît, adorînd idolul tribului său. Gardianul rînji, tremură, rise ; era aproape să plîngă, ba poate chiar plîngea. Avea întipărite pe trăsăturile chipului întrebările : „Unde să mă duc ? Ce pot să fac pentru dumneata ?” Citeai pe fața lui o supunere și o dragoste desăvîrșită, grijulie și oarbă, anevoie de descris altfel decît prin stîngacea schiță pe care o încerc. Glasul omului acestuia părea că se înecă în bucuria pe care o simțea și nu putea să rostească decît

exclamații ca : „O, o — da, da. E mult de cînd ea¹ nu te-a văzut !“ și alte expresii tot atît de scurte, rostite în același grai străin mie, în care vorbise cu însoțitorul meu, cînd ne aflasem în fața porții. Călăuza mea primea această revărsare de bucurie ca un prînz, prea obișnuit din tinerețe cu prinosul celor din preajmă, ca aceasta să-l miște prea mult, totuși doritor să-i răspundă prin formele obișnuite ale curteniei regești. Întinse mîna cu bunăvoință gardianului, întrebîndu-l :

— Cum îți mai merge, Dougal ?

— O, o ! izbucni Dougal, înăbușindu-și strigătele pițigăiate de uimire și aruncînd un ochi îngrijorat în jurul lui. O ! să te văd aicea ! O, dar ce te-ai face, dacă pîrgarii ar prinde cumva de veste — netrebnici scîrboși și mîrșavi ce sînt !

Călăuza mea duse degetul la buze și zise :

— N-ai grijă, Dougal ; mîinile tale nu vor trage nici-odată zăvorul după mine.

— Nici vorbă că nu, zise Dougal ; ea ar trebui — ea ar vrea, adică ea ar dori mai bine să i se reteză mîna din cot. Dar, cînd te întorci iarăși acolo ? N-ai să uiți să-i spui și ei — ea este biata 'mneatale vară, Dumnezeu știe, dar de a șaptea spiță.

— Îți voi da de știre, Dougal, de îndată ce mă voi hotărî.

— Și pe cîntecul ei ! Cînd o vei face, de-ar fi chiar duminica după miezul nopții, ea și-ar arunca cheile în capul starostelui, sau ar face altceva cu ele, și asta înainte de a se iși zorile zilei de luni. Să vezi, dacă n-ar face-o.

Tăinicul meu necunoscut tăie scurt semnele de bucurie ale cunoștinței sale, vorbindu-i în limba irlandeză sau

¹ Dougal vorbește la persoana a treia feminin, aceasta fiind o caracteristică a scoțienilor de la munte, care subînțeleg cuvîntul *fíin* (n.t.).

galică, așa cum am aflat mai târziu, deslușindu-i, probabil, ce anume servicii vroia să-i ceară. Răspunsul :

— Cu toată inima ei, din tot sufletul ei — împreună cu alte cuvinte nedeslușite, mormăite într-un ton asemănător, arăta că gardianul acceptă ceea ce i se propusese. El ridică feștila de la lampa care aproape se stinsese și îmi făcu semn să-l urmez.

— Nu mergi cu noi ? zisei eu, uitându-mă la însoțitorul meu.

— Nu-i nevoie, răspunse el. Tovărășia mea te-ar putea stinjeni și de aceea mai bine rămîn aici, ca să pot acoperi retragerea noastră.

— Bănuiesc că nu ai de gînd să mă trădezi sau să mă bagi în vreun bucluc, zisei eu.

— Nu te pîndește nici o primejdie care să nu fie de două ori mai mare pentru mine, răspunse străinul, cu un glas atît de sigur încît nu era cu putință a te mai îndoi de el.

Îl urmaș pe gardian care, lăsînd ușa de legătură neînchisă în urma lui, mă duse pe o scară în *melc* (cum numesc scoțienii scara în spirală), apoi de-a lungul unui coridor îngust ; apoi, deschizînd una dintre multele uși, care dădeau în această trecere, mă conduse într-o celulă mică și, aruncîndu-și ochii pe priciul de scînduri așezat într-un colț, zise cu vocea scăzută, în timp ce puneu lampa pe măsuta de brad :

— Ea doarme.

Ea ! Cine ? Putea să fie Diana Vernon în acest lăcaș nenorocit ?

Îmi întorsei ochii spre prici și, cu un amestec ciudat de dezamăgire și bucurie, constatai că mă înșelasem în bănuiala mea. Văzui un cap care nu era nici tînăr, nici frumos, împodobit cu o barbă sură, crescută de vreo două zile, și purtînd o scufiță roșie. Prima privire mă liniști în ceea ce o privea pe Diana Vernon ; cea de a doua privire pe care o aruncaș asupra omului care acum se

trezea dintr-un somn greoi, căsca și își freca ochii, îmi înfățișă cu totul alte trăsături și anume acelea ale bietului meu prieten Owen. Mă trăsei deoparte pentru o clipă, ca el să aibă timpul să-și revină, și reamintindu-mi, din fericire la timp, că nu eram decît un intrus în aceste celule jalnice și că orice zgomot ar fi putut avea urmări rele.

Între timp, nefericitul iubitor al formalităților, ridicîndu-se de pe prici cu sprijinul unei mîini și scărpinîndu-se în scufie cu cealaltă, zise cu un glas plin de toată acreala, pe care era în stare s-o simtă, potolită însă de somnul de care fusese cuprins :

— Să-ți spun ceva, domnule Dugwell, sau cum îți zice ; una și cu una fac două : dacă somnul meu este împiedicat în acest chip, voi fi nevoit să mă plîng lordului primar.

— Un domn vrea să vorbească cu ea, răspunse Dougal, reluînd tonul morocănos și arțăgos al gardianului, în loc de sunetul pițigăiat al munteanului cu care urase bun venit misterioasei mele călăuze ; și, făcînd stînga împrejur, părăsi celula.

Trecură cîteva clipe, înainte de a izbuti să-l fac pe nenorocitul care abia se trezea să mă recunoască ; dar, atunci cînd mă recunosc, deznădejdea vrednicului om fu nemărginită, bănuind, așa cum era și firesc, că eu fusesem trimis acolo ca tovarăș de suferință.

— O, domnule Frank, ce nenorocire ai făcut să se abată asupra dumitale și a casei ! Nu mă gîndesc la mine, căci nu sînt decît o biată cifră, ca să zic așa ; dar dumneata, care însumai speranțele tatălui dumitale — care erai totul pentru dinsul — dumneata care ai fi putut fi primul din cea mai mare casă de negoț din cel mai mare oraș, să fii închis într-o scîrboasă temniță scoțiană, unde nici măcar nu-ți poți peria hainele !

Își frecă, cu o supărare vădită, haina cafenie, mai înainte atît de curată, și care acum era murdărită de

praf. Obiceiul său de a umbla totdeauna atît de îngrijit îmbrăcat marea și mai mult nenorocirea pe care o simțea.

— O, Doamne, îndură-te de noi ! urmă el. Ce mai știre de necrezut va fi aceasta la bursă ! N-a mai fost alta asemănătoare de cînd cu bătălia de la Almanza, unde pierderile britanice s-au ridicat la cinci mii de morți și răniți, fără a pune la socoteală și pe cei dispăruți — dar ce va însemna aceasta față de știrea că Osbaldistone și Tresham au încetat plățile !

Îl oprii din jelaniiile sale, ca să-i aduc la cunoștință că eu nu eram deținut ; iar a-i lămuri prezența mea în acel loc la acea oră îmi era lucru anevoios. Nu l-am putut face să înceteze cu întrebările decît stăruind să-mi deslușească el însuși situația în care se găsea ; pînă la urmă, izbutii să obțin de la el lămuririle pe care mi le putea da. Erau departe de a fi limpezi ; căci, oricît ar fi fost de clarvăzător în tranzacțiile comerciale, Owen, după cum îți poți da prea bine seama, nu era prea ager în a înțelege lucrurile din afara sferei sale de activitate obișnuită.

Din lămuririle sale, înțelesei că dintre cele două case de negoț din Glasgow, cu care firma tatălui meu întreținea relații pentru numeroasele afaceri din Scoția, pe care le avea și despre care am pomenit mai înainte, atît tatăl meu cît și Owen găsiseră casa lui MacVittie, MacFin & Co. mai înțelegătoare și mai îndatoritoare. Aceștia se dovediseră foarte supuși, în toate împrejurările, marii case de negoț engleze ; în toate afacerile pe care le făcuseră împreună, se arătaseră mulțumiți să joace, fără a cîrți, rolul șacalului, care nu pretinde decît partea pe care leul binevoiește a i-o lăsa. Cît de mică ar fi fost partea de cîștig care li se dădea, ea era întotdeauna, după spusele lor : „de ajuns pentru niște oameni ca dinșii“ ; oricît de mare era osteneala pe care și-o dădeau, „înțelegeau că nu își pot da îndeajuns de multă osteneală ca să poată fi vrednici de ocrotirea și stima cinstiților prieteni din Crane Alley“.

Hotărârile tatălui meu erau pentru MacVittie și MacFin ca și legile mezilor și perșilor ; nu puteau fi schimbate, îmbunătățite și nici măcar discutate ; formalitățile cerute de Owen în tranzacțiile lor de afaceri (căci el îndrăgea îndeosebi formalitățile, mai ales cînd era în situația de a le dicta *ex cathedra*), părea tot așa de sfinte în ochii lor. Owen luase de bune toate aceste cuvinte de supunere prea plecată și cuviincioasă ; dar nu și tatăl meu, care era obișnuit să cerceteze mai îndeaproape sufletele oamenilor. Fie că aceste prea plecate cuvinte de supunere îi dăduseră de bănuț, fie că, îndrăgind conciziunea și simplitatea în relațiile de afaceri, se plictisise de nesfîrșitele mărturisiri de credință ale acestor domni, tata se împotrivise dorinței lor de a rămîne singurii lui reprezentanți pentru Scoția. Dimpotrivă, el făcea multe afaceri prin mijlocirea unui alt reprezentant, cu o fire în totul deosebită de a lor, — un om a cărui părere atît de bună despre persoana sa îl făcea să treacă drept înfumurat și care, fiindu-i englezii tot atît de puțin pe plac pe cît îi erau tatălui meu scoțienii, nu înțelegea să trateze afacerile altfel decît pe picior de adevărată egalitate ; în afară de aceasta, mai era pizmaș și uneori cicălitor ; era tot atît de dîrz în părerile lui, privind formele, ca și Owen într-ale lui ; nu-i păsa cîtuși de puțin de părerile pe care le putea avea întregul Lombard Street, dacă el personal avea altă părere.

Din pricina acestor ciudățenii ale firii, tranzacțiile comerciale cu domnul Nicol Jarvie erau mai anevoioase, căci dădeau uneori prilej la certuri și răceală între casa de negoț engleză și reprezentantul ei scoțian ; se împăcau însă de nevoie, din pricina intereselor pe care le aveau în comun. Deoarece, însă, mîndria personală a lui Owen avusese de suferit cîteodată, în urma discuțiilor care se iveau, nu te va mira, Tresham, că bătrînul nostru prieten își arunca în cumpănă întreaga greutate a înrîuririi pe care o avea — și asta în toate prilejurile — de partea

firmei, atât de cuviincioase, îndatoritoare şi înţelegătoare, a lui MacVittie şi MacFin şi vorbea de Jarvie ca de un coropcar scoţian, obraznic şi încrezut, cu care nu era chip să te înţelegi.

Aşadar, fusese foarte firesc ca, în asemenea împrejurări, ale căror amănunte nu le-am aflat decât ceva mai târziu, Owen, ţinând seama de greutatea în care se zbatea casa de negoţ, datorită lipsei tatălui meu şi a dispariţiei lui Rashleigh, să se fi bizuit la sosirea sa în Scoţia, care precedase pe a mea cu două zile, pe prietenia acelor reprezentanţi care se arătaseră întotdeauna îndatoraţi, mulţumiţi şi devotaţi faţă de casa noastră. El fusese primit la contoarul domnilor MacVittie şi MacFin din Gallogate cu ceva din evlavie pe care o arătase un catolic sfântului ocrotitor. Dar, vai ! această luminoasă şi însoţită speranţă fu foarte curînd umbrită cînd, îndemnat de buna primire de care avusese parte, împărtaşii prietenşilor reprezentanţi greutatea în care se zbatea casa şi le ceru sfatul şi sprijinul. MacVittie a fost aproape năucit de această veste ; MacFin, fără să aştepte ca Owen să termine, s-a şi repezit la cartea mare a firmei lor şi curînd se cufundă adînc în toate amănuntele multelor socoteli dintre casa lor de negoţ şi aceea a lui Osbaldistone şi Tresham, ca să afle în favoarea cui era bilanţul. Din păcate, însă, cumpăna era aplecată mult de partea lor ; figurile lui MacVittie şi MacFin, care pînă atunci arătaseră doar îndoială şi răceală, deveniră ameninţătoare, întunecoase şi încruntate. Ei întîmpinară cererea de sprijin şi ajutor a domnului Owen printr-o altă cerere ca, de îndată, să li se dea o cheazăşie împotriva primejdiei unei eventuale pagube ; pînă la urmă, vorbind pe şleau, au cerut ca, în acest scop, Owen să depună în mîinile lor anumite titluri, care aveau altă menire. Owen a respins cu nespusă minie această cerere, ca fiind necinstită, faţă de patronii lui, nedreaptă pentru ceilalţi credi-

tori ai lui Osbaldistone și Tresham și cu desăvîrșire lipsită de recunoștință din partea celor care o făcuseră.

În întorsătura pe care o luaseră lucrurile, asociații scoțieni se folosiră, așa cum fac adesea cei care se simt cu musca pe căciulă, de un pretext pentru a se minia la culme și a lua, sub cuvînt că au fost provocați să o facă, unele măsuri pe care bunul-simț, dacă nu chiar ar fi trebuit să-i împiedice de a le lua.

Owen avea și el cîteva acțiuni ale casei, în care lucra în calitate de contabil principal, după cum mi se pare că se obișnuiește ; era deci și el răspunzător, în mod solidar cu ceilalți acționari, de orice îndatorire a firmei. Lucru acesta era cunoscut de domnii MacVittie și MacFin ; în scopul de a-l face să simtă puterea de care dispun, sau mai degrabă de a-l sili, prin această împrejurare, să primească cererea făcută în folosul lor și pe care el o respinsese cu atîta dîrzenie, ei au recurs la procedura sumară a arestării și închiderii, pe care se pare că legea scoțiană (care desigur că dădea loc la multe abuzuri) o îngăduia unui creditor, dacă nu avea muștrări de conștiință și presta jurămint că debitorul său se pregătește să părăsească țara. În baza unui astfel de mandat fusese bietul Owen închis în temniță, în ajunul zilei în care ajunsesem să pătrund și eu acolo, atît de neobișnuit călăuzit.

Luînd cunoștință astfel de starea îngrijorătoare în care ne aflam, se punea întrebarea : ce era de făcut ? la care nu era prea ușor de răspuns. Vedeam bine primejdiile de care eram înconjurați, dar mai greu lucru era să găsim vreun leac. Înștiințarea pe care o promisem deja părea a-mi da să înțeleg că orice intervenție fățișă în sprijinul lui Owen poate primejdui libertatea mea personală. Owen avea și el aceleași temeri și, în spaima lui nemăsurată, mă asigură că un scoțian, mai degrabă decît să treacă prin riscul de a pierde o lețcaie în folosul unui englez, este gata să caute un text de lege pe temeiul căruia să-i aresteze nevasta, copiii, slujitorii, slujnicele

și chiar pe un străin care s-ar găsi în casa lui. Legile privitoare la datornici sînt atît de nemiloase și strașnice în cele mai multe țări, încît nu puteam decît să dau oarecare crezare spuselor lui Owen ; arestarea mea în împrejurările de față ar fi fost un *coup de grâce*¹ dat afacerilor tatălui meu. Neștiind ce să fac, îl întrebai pe Owen dacă nu s-a gîndit să se adreseze celuiilalt reprezentant din Glasgow al tatălui meu, domnului Nicol Jarvie.

— I-am trimis o scrisoare, răspunse el, chiar azi dimineată ; dar dacă limba poleită și cuviincioasă a celor din casa de la Gallowgate m-au adus în halul în care sînt, la ce te poți aștepta de la buturuga țifnoasă și arțăgoasă din Saltmarket ? Ai putea mai degrabă să te aștepți din partea unui zaraf să renunțe la misitia lui, decît ca Jarvie să-ți facă vreun hatîr, fără să-ți ceară ceva în schimb. El nici nu a răspuns, urmă Owen, la scrisoarea mea, deși i-a fost înminată azi dimineată în drum spre biserică. La aceasta, deznădăjduitul om al cifrelor se aruncă pe prici, zicînd : Bietul meu stăpîn drag ! Bietul meu stăpîn drag ! O, domnule Frank, domnule Frank, toate acestea sînt numai din pricina îndărătniciei dumneata ! Dar, să mă ierte Dumnezeu ! că-ți mai spun și eu toate acestea în nenorocirea care te-a lovit ! Este voia lui și noi, oamenii, trebuie să ne supunem voii acesteia.

Cu toată filozofia mea, Tresham, nu m-am putut împiedica de a împărtăși deznădejdea acestei cinstite ființe și lacrimile noastre se amestecară, ale mele fiind și mai amare, pentru că nesupunerea mea îndărătnică la dorința tatălui meu, pe care Owen, în bunătatea lui, nu-și îngăduise să o dea prea tare pe față, îmi răscolea conștiința, ca fiind pricina acestei nenorociri.

În timp ce ne vărsam amarul, am fost tulburați și mirați de a auzi bătăi puternice în ușa de afară a închisorii. Alergaî în capul scării, ca să ascult, dar nu puteam

¹ Lovitură de grație ; cea din urmă lovitură (fr.) (n.t.).

auzii decît glasul gardianului, vorbind cînd pe un ton mai ridicat ca să răspundă unei persoane de afară, cînd în șoapte adresate persoanei care mă adusese acolo. „Ea vine, ea vine“ — zicea gardianul cu voce tare ; apoi, în șoaptă : „O, stăpîne ! O, stăpîne ! Ce să facă ea acum ? Urcă scara și ascunde-te după patul englezului. Ea vine cît de iute poate. Vai de mine ! E starostele tîrgului, cu pîrgarii și cu paza. Și căpitanul care are să fie și el — Doamne ajută ! Urcă sus, sau te vei întîlni cu ea. Ea vine, ea vine, zăvorul e ruginit rău.“

Pe cînd Dougal, cu multă rea-voință și cît de încet putea, dădea drumul la feluritele zăvoare, ca să deschidă celor care așteptau afară și a căror nerăbdare începuse să fie zgomotoasă, călăuza mea urcă scara în spirală și se năpusti în celula lui Owen, unde îl urma. Își aruncă în grabă ochii de jur-împrejur, ca și cînd căuta un loc în care să se ascundă, apoi îmi zise :

— Împrumută-mi pistoalele. Dar, nu-i nimica, pot și fără de ele. Orice îți va fi dat să vezi, să nu iei în seamă și nu te amesteca în cearta altora. E treaba mea și trebuie s-o descurc așa cum pot ; am mai fost eu împresurat și mai rău decît acuma.

În timp ce străinul rostea aceste cuvinte, el lepădă mantia greoaie în care era învăluit, măsură ușa celulei cu o privire ascuțită și hotărită și se retrase puțin ca să-și adune puterile, asemenea unui cal pur-sînge care se pregătește să sară un obstacol. Nu mă îndoiam nici o clipă că avea de gînd să iasă din această încurcătură, oricine ar pricinui-o, năpustindu-se de-a dreptul asupra celor care s-ar ivi cînd ușile se vor deschide și croindu-și drum pînă în stradă prin înlăturarea oricărei împotriviri ; înfățișarea lui avea atîta voinicie și agerime, iar privirea și felul de a fi erau atît de hotărîte, încît nu mă îndoiam deloc că va izbuti să treacă nevătămat printre potrivnicii lui, afară de cazul în care aceștia ar fi întrebuințat arme ucigătoare.

A urmat un răstimp de îngrozitoare nesiguranță între clipa în care s-a deschis poarta de afară și aceea în care s-a deschis ușa celulei ; atunci se ivi o tinără femeie arătoasă, cu fustele de mătase sumese pentru a putea umbla pe stradă și ținînd un felinar în mînă, și nicidecum o gardă militară cu baionetele la arme, sau paznici înarmați cu ciomege, securi sau halebarde. Femeia deschise calea unui personaj mai de văză, bine legat, îndesat și grăsuț ; de felul lui, așa cum se văzu curînd, era un magistrat cu perucă, om tare iute, suflînd din greu și vîdînd o nerăbdare în ciudată. La ivirea lui, însoțitorul meu se retrase, cu gîndul de a nu fi văzut ; dar nu putu scăpa de privirea pătrunzătoare cu care demnitarul cercetă întreaga celulă.

— Frumos lucru și bine îmi șade să fiu ținut la poartă timp de o jumătate de oră, domnule căpitan Stanchells, zise el, adresîndu-se gardianului-șef, care se arătă acum la ușa celulei ca un curtean al magistratului ; bătînd în poarta temniței ca să pot intra, tot așa de tare cum alții ar bate ca să poată ieși — dacă le-ar fi de folos — biete ființe decăzute ! Dar, ce-i asta ? Ce-i asta ? Străini în închisoare după ora stingerii ! Și pe deasupra și duminica seara ! Voi vedea eu ce-i cu aceasta, domnule Stanchells ; fii sigur ! Ține ușa încuiată și îndată am să stau eu de vorbă cu acești domni. Dar mai întîi să pălăvrăgesc puținel cu o veche cunoștință de aici. Domnule Owen, domnule Owen, cum îți merge, bre omule ?

— Trupește, destul de bine, îți mulțumesc, domnule Jarvie, oftă tărăgănat bietul Owen ; dar sînt greu lovit sufletește.

— Fără îndoială, fără îndoială. Da, da — este o întorsătură grozavă, mai ales pentru unul care se ținea așa de măreț. Așa-i firea omului, așa-i firea omului. Da, da, cu toții ne putem prăbuși. Domnul Osbaldistone era un gentleman bun și cinstit ; dar întotdeauna am zis că este

dintre aceia cărora le place să joace totul pe o singură carte, cum zicea tatăl meu, vrednicul sindic. Domnul sindic obișnuia să-mi zică : „Nick, tinere Nick“ (numele lui era Nicol ca și al meu și oamenii, în glumă, ne spuneau tînărul Nick și bătrînul Nick), „Nick, zicea el, să nu-ți întinzi niciodată brațul decît pînă unde ești sigur că-l poți lesne retrage“. I-am spus-o domnului Osbaldistone, dar parcă nu a luat-o în nume de bine, așa cum doream eu ; a fost spusă însă cu gînd bun, cu gînd bun.

Aceste cuvinte, rostite cu o nemaipomenită volubilitate și arătînd o mare mulțumire de sine, în vreme ce-și amintea de sfaturile și prorociile lui, dădeau slabe speranțe de ajutor din partea domnului Jarvie. Totuși, curînd s-a văzut că vorbele sale purcedeau dintr-o totală lipsă de tact și nu din lipsă de bunătate ; căci atunci Owen s-a arătat oarecum jignit ca aceste lucruri să-i fie amintite în situația în care se găsea acum, negustorul din Glasgow îl luă de mîină și îl îndemnă :

— Hai, mai prinde nițică inimă ! Crezi că aș fi venit eu aici la douăsprezece noaptea, și aproape să spure ziua Domnului, numai ca să-i arăt unui om necăjit care i-au fost greșelile ? Nu, nu, aceasta nu-i stă în fire pîrgarului Jarvie, cum nu i-a stat în fire nici vrednicului său tată, sindicul. Să mă crezi, bre omule, că eu mă țin de orînduiala de a nu mă gîndi niciodată duminica la cele lumești ; dar de data aceasta, deși am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să nu mă gîndesc de fel la scrisoarea duminică, pe care am primit-o azi dimineață, totuși m-am gîndit mai mult la ea decît la predică. Și, de asemenea, am obiceiul să mă culc în patul meu cu perdele galbene la zece seara precis — afară de cazul cînd mănînc vreo bucată de batog la un vecin, sau un vecin mănîncă la mine — întreb-o pe muierea ceea de colo, dacă nu aceasta este orînduiala de temelie a casei mele ; și așa m-am apucat astă-seară să citesc din cărțile sfinte și să

casc, de parcă ar fi fost să înghit biserica Sfântului Enox, pînă a bătut de ora douăsprezece, la care oră eram în drept să mă duc să caut în cartea mare, să văd cam cum stau lucrurile între noi, cum nici timpul, nici fluxul nu așteaptă pe nimeni, am pus-o pe fetișcană să caute un felinar și am venit tîrîș-grăpiș aici, să văd ce-i de făcut cu afacerile dumitale. Pirgarul Jarvie are dreptul să intre în temniță la orice oră din zi sau din noapte ; așa putea face și tatăl meu, sindicul, în zilele lui, cinstit om, Dumnezeu să-l ierte !

Deși Owen gemu, cînd auzi vorbindu-se de cartea mare, făcîndu-mă să mă tem cu jale că și aici bilanțul atîrna de partea cealaltă ; deși vorbele vrednicului magistrat arătau mulțumirea de sine și o oarecare mîndrie în triumful judecății lui, erau totuși împletite cu un fel de a fi deschis și binevoitor, din care nu puteam să trag o oarecare nădejde. A cerut să vadă unele hîrtii de care pomenise și, smulgîndu-le grăbit din mîinile lui Owen, se așează pe prici ca „să-și odihnească oasele“, după cum zicea el, în timp ce slujnica îi ținea felinarul ca să poată citi ; bodogănind, mormăind și bolborosind, cînd din pricina luminii proaste cînd din pricina cuprinsului unora din documente, el continua să parcurgă hîrțiile ce le avea în mînă.

Văzîndu-l scufundat în studiul hîrtilor, străinul care mă adusese aici se arătă dornic să plece, fără a-și mai lua rămas bun. Îmi făcu un semn, îndemnîndu-mă să tac din gură, și vădi, prin schimbarea poziției lui, că avea de gînd să se furișeze spre ușă, în așa fel încît să nu fie băgat de seamă. Dar agerul magistrat (cu totul altfel decît vechea mea cunoștință, domnul jude Inglewood) îi ghici de îndată gîndul și-l opri să-l înfăptuiască.

— Fii cu băgare de seamă la ușă, Stanchells, închide-o și încuie-o. Stai de strajă afară în fața ei.

Fruntea străinului se întunecă și el păru, o clipă, că se gîndește din nou să plece cu forța ; dar pînă să se

hotărăscă, ușa se închise și zăvorul greoi fu tras. Mormăi câteva cuvinte în limba gaelică, trecu în partea cealaltă a celei și apoi, cu un aer de sfidare manifestă, ca și când chibzuia și se pregătea să vadă cum se vor sfîrși lucrurile, se așază pe masa de stejar și începu să fluiera un joc scoțian.

Domnul Jarvie, care părea foarte ager și îndemînat în felul său de a trata afacerile, se arată foarte curînd stăpîn pe cele cercetate și se adresează domnului Owen cam în felul următor :

— Bine, domnule Owen, bine ! Casa dumitale datorește oarecare sume domnilor MacVittie și MacFin. (Rușine să le fie rîturilor lor scurmătoare ! Au cîștigat mai mult decît atîta din tranzacția cu codrii de stejar de la Glen-Cailzeichat, pe care mi-au furat-o de sub nas, cu ajutorul vorbeii bune pe care ai pus-o dumneata — trebuie să-ți spun — domnule Owen. Dar, acum să lăsăm astea.) Bine, domnule ! Casa dumitale le datorește acești gologani ; pentru aceasta și pentru alte obligații se leagă de dumneata și te-au închis, aicea, sub paza cheii lui Stanchells. Bine, domnule ; datorești acești gologani — poate că mai datorești alții și altora — poate că-mi datorești alții chiar mie, pîrgarului Nicol Jarvie.

— Nu pot nega, domnul meu, că de data aceasta bilanțul poate să nu fie în favoarea noastră, domnule Jarvie, zise Owen ; dar vă rog să aveți în vedere...

— Nu-i timp de avut nimic în vedere acum, domnule Owen. Sîntem prea aproape de duminică și am părăsit patul meu cald la ora asta din noapte — și mai e și un soi de burniță afară — nu-i timp de avut în vedere nimic. Dar, domnule Owen, așa cum ziceam, îmi datorești bani — asta nu se poate nega — îmi datorești bani, mai mulți sau mai puțini, aceasta o spun sus și tare. Cu toate acestea, domnule Owen, eu nu pot înțelege cum dumneata, un om ager, care se pricepe în afaceri, vei putea descurca

treaba pentru care ai venit aicea și să ne plătești pe toți — așa cum trag mare nădejde că ai să faci — dacă ești ținut închis în temnița din Glasgow. Ei, domnule, dacă poți găsi cauțiune *judicio sisti*, adică, cum am spune, nu vei părăsi țara și te vei înfățișa să-ți descarci cauțiunea, cînd vei fi citat în fața curții noastre de justiție, se poate să fii pus în libertate chiar în dimineața aceasta.

— Domnule Jarvie, zise Owen, dacă s-ar găsi vreun prieten care să-mi fie chezaș pentru aceasta, aș putea întrebuința cu folos libertatea ce-o voi căpăta, atît pentru firmă cît, fără îndoială, și pentru cei care au legături cu ea.

— Bine, domnule, urmă Jarvie, și, fără îndoială, un astfel de prieten s-ar aștepta să te înființezi, cînd ești citat și să-l descarci de îndatorirea pe care și-a luat-o.

— Aș face-o tot așa de sigur, afară de caz de boală sau moarte, cum e sigur că două și cu două fac patru.

— Bine, domnule Owen, urmă cetățeanul din Glasgow ; nu mă îndoiesc de dumneata și ți-o voi dovedi, dragă domnule — ți-o voi dovedi. Eu sînt un om grijuliu, așa cum se știe, și foarte muncitor, precum poate mărturisi întreg orașul ; eu îmi pot agonisi galbenii și pot păstra galbenii și număra galbenii mei, mai bine ca oricare din Saltmarket, sau chiar din Gallowgate. Sînt un om prevăzător cum a fost și tatăl meu, sindicul, înaintea mea ; dar, mai degrabă decît să văd un gentleman cinstit și cuviincios, care se pricepe în afaceri și vrea să se poarte drept față de toți, zăcînd legat de picioare în acest mod fără să se poată ajuta pe sine sau ajuta pe altcineva... pe conștiința mea, bre omule : că îți voi sluji chiar eu drept chezaș. Dar ia aminte, este o cauțiune *judicio sisti*, cum zice grefierul nostru, nu *judicatum solvi* ; îți vei aminti de aceasta, pentru că este o mare deosebire între ele.

Domnul Owen il asigură că, așa cum stăteau lucrurile, el nu se putea aștepta să se ofere cineva chezaș, chiar pentru plata datoriilor ; dar nu era nici cea mai mică pricină a se teme că el nu se va înfățișa atunci cînd va fi citat legal și prin aceasta chezașul să păgubească.

— Te cred, te cred. Am vorbit destul, am vorbit destul. Pînă la prînzișor, vei fi liber ca păsările cerului. Acuma, să auzim ce au de spus acești tovarăși de celulă ai dumitale, și cum de au ajuns aici, în numele fărădelegii, la această oră din noapte.

CAPITOLUL XXIII

Acasă se-ntoarse soțul nostru,

Acasă se-ntoarse el.

Și găsi un om acolo,

Ce treabă n-avea defel.

Ce-i cu ăsta, nevastă, oare ?

Spune-mi ce rost are el ?

Ce caută vlăjganul aicea

Fără să știu de el ?

Cîntec vechi

Magistratul luă felinarul din mina slujnicei și trecu la cercetări, ca Diogene pe străzile Atenei, cu felinarul în mînă și pesemne așteptîndu-se tot atît de puțin ca și acel cinic să dea peste vreo comoară deosebită, în cursul cercetărilor lui. Primul de care s-a apropiat a fost călăuza mea misterioasă, care, așezat pe masă, așa cum am spus mai înainte, cu ochii ațintiți pe perete, cu trăsăturile feței dovedind cea mai desăvîrșită încremenire și lipsă de expresie, cu brațele încrucișate pe piept, cu un aer de nepăsare și totodată de sfidare, bătea cu tocul de piciorul mesei, ca să ție măsura cîntecului, pe care nu înceta să-l fluiera ; el se supuse cercetărilor domnului Jarvie, cu o siguranță și o încredere deplină, care, pentru o clipă, înșelă memoria și înțelepciunea cercetătorului osîrdnic și vioi.

— A ! Ei ! Oo ! izbucni pîrgarul. Pe conștiința mea ! Nu-i cu puțință... și totuși... Pe conștiință, nu poate fi ! Dar, iarăși... să mă ia naiba, dacă zic eu că-i așa... Til-

harule ! Ticălosule ! Drac împielit ce ești, bun numai de rele și de nimica bun — se poate oare să fii chiar dumneata ?

— Așa cum mă vezi și te văd, pîrgarule, a fost răspunsul scurt și cuprinzător.

— Pe conștiința mea ! Zău dacă n-am înnebunit de tot ! *Dumneata*, nemernicul care înșală ștreangul, *dumneata* aici, în plimbare prin temnița din Glasgow ?... Care crezi că-i prețul pus pe capul dumatăle ?

— Hm ? Cîntărit cîstit, pe cîntar din Olanda, ar putea cumpăni mai mult decît capetele unui staroste, a patru pîrgari, al unui grefier, a șase sindici, fără să mai pomenim de birari...

— A, tilhar nemernic ! îl întrerupse domnul Jarvie ; atunci mărturisește-ți păcatele și pregătește-te, pentru că n-am de spus decît un singur cuvînt...

— Adevărat, pîrgarule, zise acela căruia i se adresau aceste cuvinte, încrucișîndu-și cu cea mai mare nepăsare mîinile la spate ; dar n-ai să rostești niciodată acel cuvînt.

— Și de ce nu l-aș rosti, domnu'le ? izbucni magistratul. De ce nu l-aș rosti ? Răspunde-mi la aceasta — de ce nu l-aș rosti ?

— Din trei pricini temeinice, domnule pîrgar Jarvie. Prima, de dragul amintirilor din trecut ; a doua, de dragul bătrinei femei lăsate la gura sobei la Stuckavrellachan, care ne-a amestecat sîngele — spre rușinea mea, fie zis ! și care are un văr cu socoteli și cu vîrtelnițe de frînghii, și războaie și suveici, ca un biet meseriaș ; și ultima, pîrgarule, pentru că, dacă aș vedea un semn că ai vrea să mă trădezi, aș improșca zidul de colo cu creierii dumatăle, înainte ca să te poată scăpa vreo mîină de om !

— Ești un mișel nemernic și cutezător ! răspunse neînfricatul pîrgar ; și știi prea bine că am habar ce poamnă ești și dacă ar fi vorba numai de mine, nu m-aș teme de fel.

— Știu bine, zise celălalt, că ai sînge vrednic în vine, și mi-ar părea rău să-mi lovesc chiar o rudă. Dar am să ies de aici tot așa de liber cum am intrat ; iar de nu, chiar zidurile pușcării din Glasgow vor povesti de aceasta încă zece ani de acum înainte.

— Bine, bine, zise domnul Jarvie, sîngele apă nu se face ; și nu se cade ca cei de un neam, de-o seamă și de-o lege să vadă paiul unul în ochiul celui alt, dacă nu-l văd alții. Ar fi o veste jalnică pentru bătrîna de la picioarele vilcei din Stuckavallachan că dumneata, un prăpădit de muntean, mi-ai zburat creierii, sau că eu ți-am pus ștreangul de gît. Dar, trebuie să recunoști, drace împielit, că, dacă n-ai fi fost chiar dumneata, aș fi pus gheara pe cel mai vrednic om al munților !

— Sigur că ai fi încercat s-o faci, vere, răspunse călăuza mea ; asta o știu bine ; dar mă întreb dacă n-ai fi rămas cu buzele umflate ; că, noi ăștia de acolo din munți, nu prea avem baftă să fim prinși. Nouă nu ne prea place să simțim postav din cel bun nici de-a lungul picioarelor ; darămite pantaloni de piatră și brățări de fier !

— Totuși, nu vei scăpa de pantalonii de piatră și de brățările de fier ; da, și nici chiar de cravata de cîne ! Nu vei scăpa, vecine, răspunse pîrgarul. Nici un om dintr-o țară civilizată nu a făcut pozele pe care le-ai făcut dumneata. Ai furat de ai smintit. Eu te-am înștiințat.

— Bine, vere ! zise celălalt ; ai să vii în straie negre la înmormîntarea mea ?

— Nici urmă de straie negre nu va fi acolo, Robin, afară de corbi și de ciori, pot pune rămășag. Dar unde-i congeamite mia de lire scoțiene pe care ți-am împrumutat-o, bre omule ? Și cînd o voi mai vedea ?

— Unde este ? răspunse călăuza mea, după ce se făcu că se gîndește o clipă. N-aș prea putea să-ți spun. Pe-semne, acolo unde sînt și zăpezile de anul trecut.

— Acelea sînt pe vîrful muntelui Schehallion, ciine de munte, zise domnul Jarvie ; eu aştept ca să-mi plăteşti chiar aicea, pe loc.

— Da, răspunse munteanul ; dar eu nu păstrez nici zăpadă, nici dolari în pungă. Ai să-ţi vezi banii înapoi, cînd regele o fi iar în drepturile lui, cum zice vechiul cîntec.

— Din rău în mai rău, Robin, răspunse pîrgarul, adică, trădător neloial ce eşti, din rău în mai rău ! Ai vrea să ne aduci iarăşi papistăşia pe cap, şi domnia bunului plac, şi un uzurpator, şi oameni de paie, şi formulele rituale, şi diaconii, şi vechile neghiobii cu stihare, şi tot soiul de jurăminte ? Mai bine te-ai ţine de vechea ta meserie de furtaşaguri şi vămuieli, de geambaşlic şi jafuri — mai bine să furi vite, decît să nenoroceşti o ţară întreagă.

— Destul, bre omule, slăbeşte-mă cu politica ta de whig ! răspunse celtul ; noi nu ne cunoaştem de ieri, de alaltăieri. Voi avea eu grijă să nu fie curăţat de tot contoarul dumitale de comerţ cînd flăcăii *gillon-a-naillie*¹ vor porni să măture dughenele din Glasgow şi să le cureţe de toate mărfurile lor învechite. Şi, afară de cazul cînd se nimereşte să fie vorba de datoria dumitale de slujbaş, nu-ţi doresc să mă vezi mai des, Nicol, decît am eu chef să fiu văzut.

— Eşti un ticălos cutezător, Rob, răspunse pîrgarul, şi fii sigur că vei fi spînzurat, ca să se vadă şi să se audă din om în om. Dar eu nu am să fiu niciodată pasărea murdară care îşi spurcă singură cuibul, afară doar dacă aş fi silit să o fac de nevoie sau ca să ascult de glasul datoriei, pe care nimeni nu trebuie să-l nescotească, dacă prinde a-l auzi. Dar ce naiba mai avem noi aici ? urmă el, întorcîndu-se spre mine. Vreun hoţ de

¹ Flăcăii cu fustanele — portul muntenilor din Scoţia (n.a.).

vite, pe care l-ai înrolat printre ai tăi, pun prinsoare. Pare să aibă o îndrăzneală bună pentru drumul mare și un gît lung nimerit pentru ștreang.

— Acesta, bunule domn Jarvie, începu Owen, care, ca și mine, rămăsese mut în timpul acestei ciudate întîlniri și tot atît de ciudate convorbiri dintre cele două neobișnuite rubedenii, ...acesta, bunule domn Jarvie, este tînărul domn Frank Osbaldistone, singurul copil al patronului firmei noastre, care trebuia să fie luat ca asociat al firmei, tocmai în timpul în care domnul Rashleigh Osbaldistone, vărul său, a avut norocul să fie luat ca asociat, (aici Owen nu s-a putut împiedica de a scoate un gemăt), dar, cu toate astea...

— O, am auzit eu de neghiobul acela, zise negustorul scoțian luîndu-i vorba din gură; el este acela pe care patronul dumitale, ca un nerod bătrîn și încăpățînat, a căutat a-l face cu anasîna negustor, fie că omul voia sau nu voia, și flăcăul s-a făcut măscărici ambulant, în sila lui de a munci ca un om cinstit spre a-și cîștiga traiul. Bine, domnul meu! Ce zici de isprava dumitale? Fi-va oare Hamlet danezul, sau stafia lui Hamlet, chezășie bună pentru domnul Owen?

— Nu merit batjocura dumitale, îi răspunsei, deși îți cinstesc țelul și îți sînt prea recunoscător pentru sprijinul pe care l-ai dat domnului Owen, pentru ca să mă pot supăra. Singura mea treabă aici a fost să fac ceea ce pot (și se prea poate ca aceasta să însemne foarte puțin), ca să-l ajut pe domnul Owen în gospodărirea afacerilor tatălui meu. Sila mea pentru profesiunea de negustor este un simțămînt pe care singur îl pot judeca mai bine.

— Pe legea mea, zise munteanul, mi-a plăcut acest flăcău, chiar înainte de a-i cunoaște apucăturile; acum îl cinstesc pentru disprețul pe care-l are față de țesători, torcători și astfel de meseriași cu îndeletnicirile lor.

— Ești nebun, Rob, zise pîrgarul, nebun ca un iepure în martie¹, deși nu văd de ce un iepure ar fi mai nebun în martie decît de Sfîntul Martin; asta chiar că nu o înțeleg. Hm, țesători! Să te sloboadă Sarsailă din pînza pe care ți-or țese-o breasla lor. Hm, torcători! ești pe cale să-ți torci și să-ți depeni un ghem grozav. Și acest tînar viteaz de aici, pe care îl mii în goană pe calea cea mai scurtă la spînzurătoare și la diavol... crezi oare că mă vor ajuta aici piesele lui de teatru și poeziile, mai mult decît înjurăturile dumitale spurcate și pumnalele ascuțite, secătură ce ești? Crezi că *Tityre, tu patulae*² — cum vorbesc dumnealor — îi va spune unde îl poate găsi pe Rashleigh Osbaldistone? Sau crezi că Macbeth laolaltă cu toți țîlharii și cu oștenii lui și laolaltă cu ai dumitale, Rob, chiar de ar fi toți vinduți la mezat, cu toate mînerile împletite și scuturile de piele, cu bocancii, terciul lor de ovăz și traistele lor, ar putea să-i facă rost de cinci mii de lire ca să plătească polițele scadente peste zece zile?

— Zece zile? răspunsei eu și, fără să vreau, scosei pachetul Dianei Vernon; timpul în care eram legat să păstrez pecetea neatinsă fiind trecut, îl deschisei în grabă. Datorită tremurăturii cu care deschisese pachetul, o scrisoare pecetluită căzu dintr-un plic nescris. Un vînticel ușor, care își croi drum prin geamul spart al ferestrei, luă scrisoarea și o duse la picioarele domnului Jarvie, care o ridică, cercetă adresa cu o curiozitate lipsită de ceremonie și, spre uimirea mea, o înmînă rubedeniei sale scoțiene, zicînd:

— Iată că vîntul a adus o scrisoare drept la cel căruia îi este adresată, deși erau zece mii de sorți ca să nu-i ajungă niciodată în mînă.

¹ „Nebun ca un iepure în martie” — expresie englezească, echivalînd cu expresia noastră „nebun de legat” (n.t.).

² *Tityre, tu patulae* — primele cuvinte din prima eglogă a lui Virgiliu (n.t.).

După ce citi adresa, scoțianul deschise scrisoarea, fără alte cuvinte. Încercai să-l opresc.

— Trebuie să-mi arăți, domnul meu, zisei eu, că scrisoarea îți este menită dumitale, înainte de a-ți putea îngădui să o citești.

— Liniștește-te, domnule Osbaldistone, răspunse munteanul, cu o siguranță deplină; amintește-ți de judele Inglewood, grefierul Jobson, domnul Morris — și, mai ales, amintește-ți de preaplecatorul dumitale slujitor, Robert Campbell și de frumoasa Diana Vernon. Amintește-ți de toate acestea și nu te mai îndoi că scrisoarea este pentru mine.

Rămăsei ca trăsnet de prostia mea. Întreaga noapte, glasul și chiar trăsăturile acestui om, deși nu le vedeam prea bine, îmi chinaseră amintirea neștiind unde anume și nici în tovărășia cui îl văzusem. Dar, deodată, se făcu lumină în mintea mea. Acest om era chiar Campbell. Toate ciudățeniile lui îmi reveniră fulgerător — glasul puternic și adânc, trăsăturile neînduplecate, aspre și totuși plăcute, dialectul scoțian cu întorsăturile și imaginile lui și care, deși el putea să-l înlăture uneori, îi revenea în fiecare clipă de tulburare și îi întărea zeflemeaua și puterea cuvintelor. Mai degrabă scund decât mijlociu de stat, brațele și picioarele lui arătau cea mai desăvârșită putere, fără a pierde nimic din agerime; iar din ușurința vădită și din libertatea mișcărilor lui, nu te puteai îndoi că era înzestrat cu această din urmă însușire în cel mai înalt grad. În două privințe, înfățișarea lui nu se potrivea cu regulile simetriei; umerii îi erau atât de lați față de înălțimea sa, încât, cu tot trupul său slab, îl făceau să pară prea îndesat față de statura lui; iar brațele lui, deși pline, vînjoase și puternice, erau așa de lungi, încât îl făceau aproape diform. Mai tirziu, am aflat că el se mîndrea de această lungime a brațelor sale; atunci cînd era îmbrăcat în portul național scoțian, el putea să-și

lege șireturile de la ciorapi fără să se aplece ; de asemenea, îi înlesnea mult mînuirea paloșului, în care era foarte iscusit. Dar, desigur că această lipsă de simetrie îi zădărnicea orice pretenție de a fi socotit drept un bărbat foarte frumos pe care altfel ar fi ridicat-o, și dădea ceva sălbatic, neregulat și într-adevăr nepămîntean înfățișării sale ; fără să vreau, el îmi amintea de poveștile pe care Mabel obișnuia să mi le spună despre vechii picti care prădau, în vremurile de demult, ținutul Northumberland și care, în legendele ei, erau jumătate duhuri, jumătate ființe omenești, semănînd cu acest om în vitejie, viclenie, sălbăticie, în lungimea brațelor și lățimea umerilor.

Cînd îmi amintii, totuși, de împrejurările în care ne mai întîlniserăm, nu m-am mai putut îndoi că scrisoarea îi era într-adevăr adresată lui. El era o figură însemnată, printre acele persoane tainice asupra cărora Diana părea să aibă o înrîurire și care, la rîndul lor, înrîureau purtările ei. Mă gîndeam cu durere că soarta unei ființe atît de dragi era legată de niște smintiți de teapa acestui om ; totuși nu era cu putință să mă îndoiesc în această privință. De ce folos putea fi acest om afacerilor tatălui meu ? Nu mă puteam gîndi decît la un singur folos : Rashleigh Osbaldistone, la îndemnul domnișoarei Vernon, găsise desigur mijloacele de a-l face să apară pe domnul Campbell, atunci cînd fusese nevoie de prezența lui, ca să mă dezvinovătească de învinuirea adusă de Morris. Nu era cu putință ca, în același chip, înrîurirea ei să-l facă pe Campbell să-l scoată la iveală pe Rashleigh ? Această presupunere mă făcu să întreb unde se afla primejdioasa mea rudă și cînd fusese văzut de domnul Campbell. Răspunsul fu oculit.

— Mi-a dat să joc un rol greu ; dar e o luptă dreaptă și n-aș vrea să-i înșel așteptările. Domnule Osbaldistone, eu nu locuiesc prea departe de aici ; vărul meu îți poate arăta calea. Lasă-l pe domnul Owen să facă ce poate în

Glasgow — și dumneata vino să mă vezi în coclaurile mele. S-ar putea să-ți fac bucuria ca să-l ajut pe tatăl dumitale, în necazul ce-l are. Eu nu sînt decît un om sărman ; dar deșteptăciunea e mai bună decît averea — iar dumneata, vere (întorcîndu-se dinspre mine spre domnul Jarvie), dacă te încumeți atîta încît să mănînci o friptură scoțiană și o pulpă de cerb cu mine, vino cu acest domn englez pînă la Drymen sau Bucklivie, sau, și mai bine, vino pînă în cătunul din Aberfoil, unde voi pune pe cineva să vă aștepte și să vă arate drumul către locul unde m-oi găsi în clipele acelea. Ce zici, bre omule ? Uite mîna mea ! Eu nu te voi înșela niciodată.

— Nu, nu, Robin, răspunse prevăzătorul orășean ; mie nu prea îmi place să părăsesc mahalalele orașului ; nu-mi dă mîna să merg în dealurile voastre sălbatice, Robin, și locul slujbei mele nu-i printre fustanelele și genunchii voștri goi.

— Fir-ar să-ți fie de slujbă, și să te ia naiba cu ea ! răspunse Campbell. Singura picătură de sînge vrednic ce o mai ai în vine este de la moș-strămoșul nostru, care a fost spînzurat la Dumbarton. Și dumneata cutezi să-mi spui că ți-ai înjosi slujba, dacă ai veni să mă vezi ! Ascultă, bre omule : îți datoresc o zi de seceriș — îți voi plăti mia de lire scoțiene ban cu ban, dacă ai să fii măcar o dată om cinstit, venind pînă la mine cu englezul acesta.

— Mai slăbește-mă cu noblețea dumitale, răspunse pîrgarul, și du singele-ți nobil la piață ca să vezi ce ai să cumperi cu el. Dar, dacă ar fi să vin, mi-ai plăti cu adevărat și neîntîrziat banii ?

— Ți-o jur, zise scoțianul, pe sufletul aceuia care își doarme somnul de veci sub lepedea cenușie de la Inch-Cailleach¹.

¹ *Inch-Cailleach* — insulă în Lochlomonnd unde erau înmormîntați cei din clanul MacGregor și unde se mai pot vedea mormintele lor. Mai înainte, fusese acolo o minăstire de maici, de unde numele de Inch-Cailleach, sau Insula bătrinelor (n.a.).

— Lasă, Robin, nu mai zi nimic, vom vedea ce-i de făcut. Dar să nu te aștepti să trec dincolo de hotarul munților — nu voi trece hotarul pentru nimic în lume. Trebuie să mă întilnești la Bucklivie sau în cătunul din Aberfoil și să nu uiți cele trebuincioase.

— Nici o grijă, nici o grijă, zise Campbell, voi fi credincios ca tăișul de oțel, care nu și-a trădat niciodată stăpînul. Dar, trebuie s-o iau din loc, vere ; aerul din temnița de la Glasgow nu-i prea sănătos pentru plămîinii unui muntean.

— Adevărat, răspunse negustorul ; și dacă mi-aș face datoria, n-ai putea să schimbi atmosfera, cum zice popa, încă mult timp de aici înainte. Vai mie ! să fiu amestecat în a ajuta și a ascunde pe unul ca să scape de judecată ! Ar fi o rușine și o ocară pentru mine și pentru ai mei și chiar pentru memoria tatălui meu, în vecii vecilor !

— Ce mai calea-valea ! Lasă-ți gărgăunii în pace ! răspunse vărul său ; cînd murdăria s-a uscat, se poate curăța ușor. Tatăl dumitale era om cinstit, putea trece cu vederea greșeala unui prieten, ca și oricare altul.

— Poate că ai dreptate, Robin, răspunse pîrgarul, după ce se gîndi o clipă. Sindicul era un om binevoitor ; el știa că avem cu toții părțile noastre slabe, și își iubea prietenii — nu l-ai uitat, Robin ? Această întrebare o rosti pe un ton înduioșat, care era pe cît de hazliu, pe atît de mișcător.

— Să-l uit ? răspunse vărul lui. Nu vād de ce l-aș uita. Era un țesător de frunte și mi-a făcut prima pereche de ciorapi. Dar, hai să plecăm, neamule.

*„Hai de-mi umple cana, umple-mi și-un cinzec
Hai de-nșeauă-mi calul, cheamă pe cea slugă
Hai, deschide-mi poarta, lasă-mă să plec,
Din Dundee-ul vesel, am s-o iau la goană.“*

— Sst, domnule ! zise magistratul cu un ton autoritar. Cînti și te înveselești cînd de-abia a trecut du-

minica ! Încăperile acestea pot să te asculte îngînînd și altfel de cîntece ; fiecare avem păcatele noastre, de care vom răspunde odată și odată ! Stanchells, deschide ușa !

Gardianul se supuse și ieșirăm din celulă. Stanchells privi cu o oarecare nedumerire pe cei doi străini, mirîndu-se fără îndoială cum de au pătruns, fără de știrea lui, în acest locaș ; dar vorbele domnului Jarvie : „prieteni de-ai mei, Stanchells — prieteni de-ai mei“, îl făcură să se lase de orice cercetare. Coborîrăm pînă la intrarea de jos și strigarăm de mai multe ori după Dougal, care însă nu răspunse în nici un fel chemărilor noastre. Campbell ne zise cu un zîmbet batjocoritor :

— Dacă Dougal este flăcăul pe care-l cunosc, nu prea cred că ar mai aștepta să i se mulțumească pentru partea ce a luat-o la isprăvile din noaptea aceasta, și este mai degrabă în plin trap spre trecătoarea Ballamaha...

— Și ne-a lăsat pe toți — dar mai ales pe mine, chiar pe mine, încuiați în temniță pe toată noaptea, izbucni pîrgarul, tulburat și miniat. Căutați ciocane, barbase, clești și dălți ; trimiteți după sindicul Yettlin, fierarul, și dați-i de știre că pîrgarul Jarvie este închis în temniță de către un ticălos de muntean, pe care arc să-l spînzure cît mai sus, ca pe Haman...

— Dacă-l vei putea prinde, zise grav Campbell ; dar, ia stați, desigur că poarta nu-i încuiată.

Într-adevăr, după cercetări, se văzu că, pe lângă faptul că poarta era descuiată, Dougal luase la plecare și toate cheile cu el, avînd grijă pesemne ca nimeni să nu facă prea curînd pe portarul în locul lui.

— Are licăriri de deșteptăciune acest Dougal, zise Campbell ; el știa că o poartă deschisă mă poate ajuta la nevoie.

În acest timp, ajunserăm în stradă.

— Îți dau un sfat, Robin, zise magistratul, după capul meu prost. Dacă vrei să continui traiul acesta, ar trebui

să ai cîte unul din oamenii dumitale ca portar la fiece temniță din Scoția, căci nu știi ce se poate întîmpla.

— Tot atît de bine mi-ar prinde, vere Nicol, să am cîte o rudă pîrgar în fiece oraș. Acum, vă doresc noapte bună, sau mai curînd bună dimineața ! Nu uitați de cătunul de la Aberfoil.

Fără a mai aștepta vreun răspuns, printr-o săritură ajunse în partea cealaltă a străzii și se pierdu în beznă. De îndată ce se făcu nevăzut, îl auzirăm dînd un șuier surd, cu o modulație deosebită, căreia i se răspunse îndată.

— Ascultă la împielitații de munteni ! zise domnul Jarvie. Se cred ajunși la poalele lui Ben-Lomond, unde pot să umble șuierînd și cîntînd, fără să le pese de-i zi de duminică sau sîmbătă. În acea clipă fu oprit de ceva care căzu cu un zăngănit greu pe stradă, chiar în fața noastră. Doamne ferește ! Ce-o mai fi și asta ? Mattie, ridică felinarul. Pe conștiința mea ! Uite cheile ! Bine și așa ! Sînt făcute din banii orașului și ar fi putut să iasă zarvă de pe urma pierderii lor... Ah, dacă pîrgarul Graham ar prinde de veste despre isprăvile din noaptea aceasta, ar fi vai și amar de mine !

Cum nu eram decît la cîțiva pași de poarta temniței, duserăm înapoi aceste unelte ale dreptății și le predăram căpeteniei paznicilor, care, în loc de a-și îndeplini slujba în chip obișnuit prin incuierea ușilor, făcea de strajă la intrare, pînă la sosirea unui ajutor pe care-l chemase la ordine, ca să-l înlocuiască pe celul fugar Dougal.

După ce ne îndeplinirăm această datorie față de oraș și avînd același drum cu cinstitul magistrat, m-am folosit de lumina felinarului său și el de brațul meu, ca să ne descurcăm pe străzile care, nu știu cum vor fi acuma, dar pe atunci erau întunecoase, pline de gropi și prost pietruite. Oamenii în vîrstă sînt ușor îmbunați datorită

atențiilor arătate de cei tineri. Pirgarul se arată binevoitor față de mine și adăugă :

— Deoarece nu ești din generația aceea de jucători de piese și iubitori de teatru, pe care îi urăsc din suflet, aș fi bucuros dacă ai veni să măninci cu mine, la prânz, un batog la grătar sau o scrumbie proaspătă, căci dimineața, pînă la ora aceea, ai să-l întilnești la mine pe prietenul dumatăle, domnul Owen. Pînă atunci, îl voi pune în libertate.

— Dragul meu domn, zisei eu, după ce primii cu mulțumiri invitația ; cum de ai ajuns să-ți închipui că sînt actor ?

— Eu nu știam nimic, răspunse domnul Jarvie ; dar a fost aseară pe la mine un nătărău limbut, căruia îi zice Fairservice și mi-a cerut să dau porunci ca îndată ce se crapă de ziuă să se trimită un crainic prin tot orașul. El mi-a spus cine ești și mi-a povestit cum ai fost izgonit din casa tatălui dumatăle, pentru că nu ai vrut să fii negustor și, ca să nu-ți faci familia de rîs, ajungînd actor. Hammorgaw, un cîntăreț de-al nostru, l-a adus la mine. Zicea că-i o veche cunoștință. I-am dat afară pe amîndoi, cu vorbe de ocară, pentru o astfel de cerere făcută într-o seară de duminică. Dar văd că-i prostănac rău și cu totul greșit în ceea ce te privește. Mie îmi ești pe plac, bre omule, urmă el ; mie îmi place un flăcău care, la nevoie, sare în ajutorul prietenilor — așa cum am făcut și eu întotdeauna. Și tot așa a făcut și sindicul, răposatul meu tată, Dumnezeu să-l ierte ! Dar n-ar trebui să intri prea mult în cîrdășie cu munteni, cu astfel de sălbăticiuni. Poți să te amesteci în tărițe fără să te mănince porcii ? Ține minte aceasta. Fără îndoială că pot greși pînă și cei mai buni, pînă și cei mai înțelepți oameni. O dată, de două ori, de trei ori, am păcătuit și eu, bre omule ; am făcut trei lucruri în noaptea aceasta pe care, dacă tatăl meu le-ar fi putut vedea, nu și-ar fi crezut ochilor.

În acest răstimp, ajunserăm în fața locuinței pîrgarului. Acesta se mai opri în prag și urmă pe un ton cucernic, de adîncă pocăință :

— Mai întîi, m-am gîndit la treburi lumești duminică ; al doilea, m-am pus chezaș pentru un englez ; al treilea și ultimul, Doamne-Dumnezeule ! Am lăsat pe un răufăcător să scape din locașul închisorii. Dar există un leac alinător în Galaad¹, domnule Osbaldistone. Mattie, pot să-mi deschid singur — condu-l pe domnul Osbaldistone la Luckie Flyter, în colțul uliței. Domnule Osbaldistone, adăugă el în șoaptă, să fii cuviincios cu Mattie, este fiica unui om cinstit și vară apropiată a proprietarului din Limmerfield.

¹ Ieremia, 8, 22.

CAPITOLUL XXIV

Are plăcere domnia-ta a mă primi ca o preaplecată slugă? Ruga mea fierbinte este să mă pot hrăni din piinea domniei-tale, chiar de ar fi cea mai neagră, și să îmi potolesc setea din băutura domniei-tale, chiar de ar fi cea mai slabă; căci voi sluji domniei-tale cu tot atîta credință pentru doi galbeni, ca și un altul pentru trei galbeni.

GREENE, TU QUOQUE

Nu am uitat cuvintele spuse la despărțire de către cinstitul pîrgar, dar m-am gîndit că nu era o lipsă de cuviință, ca, la jumătatea de coroană, cu care am cinstit-o pe Mattie pentru că m-a condus spre casă, să adaug și un sărut. Dealtfel, vorbele ei: „Vai, să vă fie rușine, domnule!” nu arătau minie din cale-afară de mare față de această îndrăzneală. Bătăile mele reînnoite la poarta doamnei Flyter treziră, după cum se cuvine, mai întii doi trei cîini hoinari, care începură să latre aprig; apoi, două-trei capete purtînd scufia de noapte se iviră la ferestrele vecine, ca să mă mustre pentru că tulburam cucernicia nopții de duminică prin această larmă nepotrivită. În timp ce mă cutremuram, de teamă ca nu cumva trăsneteale miniei lor să se prefacă în stropeală ca aceea a Xantippei, doamna Flyter se trezi în sfîrșit și începu, în cuvinte de ocară, potrivite filozoficei soții a lui Socrate, să certă vreo doi gură-cască care întîrziaseră în bucătăria ei, pentru că nu se grăbeau să deschidă ușa,

asa încît să împiedice reinnoirea bătailor mele zgomotoase.

Acești marțafoi aveau într-adevăr o vină în zgomotul prilejuit de trîndăvia lor, căci nu erau alții decît credinciosul domn Fairservice, cu prietenul său domnul Hammorgaw și cu un al treilea, care am aflat după aceea că era crainicul orașului ; se aflau așezați în jurul unor stacane de bere, cum ziceau ei (băute pe șocoteala mea, după cum am aflat mai apoi din nota de plată), în scopul de a găsi cuvintele necesare pentru o strigare, care urma să fie făcută în ziua următoare pe străzile orașului, astfel că „nefericitul tînăr gentleman“, cum aveau neobrazarea să-mi zică, să poată fi înapoiat fără întîrziere prietenilor săi. După cum poate oricine să-și închipuie, nu mi-am ascuns nemulțumirea față de acest amestec necuviincios în treburile mele ; dar Andrew dădu atîtea semne de bucurie nemărginită văzînd că sosisem, încît îmi înăbuși cuvintele de ocară. Se prea poate că încîntarea lui să fi fost în parte din interes ; iar lacrimile de fericire pe care le vărsa desigur că-și aveau izvorul în acea nobilă fîntînă a înduioșărilor, care este băutura. Cu toate acestea, bucuria veselă și zgomotoasă pe care o simțea, sau se făcea că o simte la întoarcerea mea, îl scăpa pe Andrew cu capul teafăr, deoarece eram hotărît să i-l crăp din două pricini : prima, convorbirea pe care o avusese despre afacerile mele cu cîntărețul ; a doua, povestea năstrușnică pe care găsisese de cuviință să i-o spună domnului Jarvie. M-am mulțumit, totuși, să-i trîntesc în nas ușa de la camera mea de culcare, în timp ce mă urma, lăudînd cerul că m-am întors teafăr și împletindu-și bucuria cu sfaturi despre felul în care trebuie să-mi port de grijă în viitor. Mă culcai, hotărînd ca, în dimineața următoare, prima mea grijă să fie aceea de a mă descotorosi de acest înfumurat plicticos și pisălog, care se arăta atît de pornit să-și însușească rolul de dascăl mai curînd decît cel de slugă.

Ca urmare, dimineața, nutrind gîndul de a-mi duce la îndeplinire hotărîrea, l-am chemat pe Andrew în cameră și am cerut să-mi spuie cît îi datoram pentru călăuzirea și serviciile făcute pînă la Glasgow. Domnul Fair-service se arătă foarte posomorit de această cerere, socotind-o, pe drept cuvînt, ca o prevestire a izgonirii sale.

— Măria-ta, zise el șovăielnic, nu se gîndește, nu se gîndește ?...

— Zi, nemernicule, că altfel îți crăp capul, spusei eu, în timp ce Andrew, între primejdia îndoită de a pierde totul cerînd prea mult, sau numai o parte, cerînd mai puțin decît ce aș fi fost gata să-i plătesc, stătea mut în frămîntarea îndoielii și a tocmelii.

La amenințarea mea, el se repezi glonț și întocmai ca atunci cînd dai un pumn în spatele unuia care s-a înecat mîncînd, acesta dă afară din gît bucata care i-a pricinuit necazul. mi-a zis :

— Optsprezece pennies englezi *per diem* — aceasta înseamnă pe zi — măria-ta n-ar crede că-i prea mult ?

— E de două ori mai mult decît se plătește de obicei și de trei ori mai mult decît meriți, Andrew ; dar, iată o guinee și vezi-ți de treabă.

— Doamne ferește ! Ce, ai înnebunit, măria-ta ? izbucni Andrew.

— Nu, dar cred că dumneata ai de gînd să mă înnebunești. Îți dau cu o treime mai mult decît ceea ce ai cerut și dumneata stai acolo, zgîindu-te și ciorovăindu-te cu mine, ca și cînd ți-aș fi tras clapa. Ia-ți banii și vezi-ți de treabă.

— Dumnezeu să ne ajute ! urmă Andrew, dară ce necaz putut-am cășuna măriei-tale ? De bună seamă că toate fapăturile sînt ca florile cîmpului ; dar, dacă un strat de mușețel își are și el folosul în medicină, nici folosul pe care îl poate aduce Andrew Fairservice măriei-tale nu-i mai prejos. Desparte-te de mine și ai să vezi că îți pui viața în primejdie.

— Pe cîntea mea, răsponsei eu, că mi-e greu să spun dacă ești un ticălos sau un neghiob. Va să zică ai de gînd să rămii cu mine, fie că vreau sau nu ?

— Adevărat ! Chiar așa gîndeam, răsponse Andrew cu hotărîre, căci, dacă măria-ta nu știe cînd are de-a face cu un slujitor bun, eu știu cînd am un stăpîn bun, și să fiu al naibii dacă te părăsesc. Asta e și nimic alta. Apoi, unde mai pui că nu am primit o înștiințare în regulă ca să-mi părăsesc slujba.

— Slujba dumată ! zisei eu. Dar nici nu te-am tocmit ca slujitor al meu ; ești numai o călăuză, de care m-am folosit pentru că știai drumurile.

— Eu nu sînt un slujitor de rînd, asta așa este, domnișorul — răsponse domnul Fairservice ; dară măria-ta știe prea bine că am părăsit o slujbă bună în mai puțin de un ceas ca să-ți ascult rugămințile. Un om poate cîștiga cîștit și fără a se mînji cu douăzeci de lire engleze pe an, bani peșin, din grădina de la Osbaldistone Hall, și nu era să dea un asemenea cîștig pe o guinee, mă jur. Eu chibzuisem să rămîn cu măria-ta măcar pînă la sfîrșitul pătrarului ; și să primesc simbria, chiria, mîncarea și cîte un bacșiș — ei, da, cel puțin tot atîta timp.

— Haide, haide, răsponsei ; aceste cerințe sfruntate nu-ți folosesc la nimic. Dacă te mai aud pomenind de ele, îți voi arăta că domnul Thorncliff nu-i singurul din familia mea care știe să-și folosească palma.

Pe cînd rosteam aceste cuvinte, toată povestea mi se păru atît de caraghioasă, încît, deși eram într-adevăr supărat, m-am ținut cu greu să nu rîd de stăruința cu care Andrew susținea o cerere atît de năzdrăvană. Nemernicul își dădu seama, după fața mea, de impresia pe care mi-o făcuse, și astfel prinse inimă ca să urmeze. A socotit, totuși, că este mai cîminte să-și coboare puțin din pretenții, ca să nu întreacă măsura cu cererea lui și cu răbdarea mea.

— Chiar dacă măria-ta s-ar putea despărți, printre străini și fără a-l înștiința dinainte, de un slujitor cre-dincios, care l-a slujit pe el și pe ai lui, zi și noapte, timp de douăzeci de ani, sînt sigur, zise el, că nu este în inima dumitale și nici în a unui gentleman adevărat să arunce pe drumuri pe un biet om ca mine, care s-a abătut patruzeci, sau cincizeci, sau chiar o sută de mile, de la drumul său numai ca să întovărășească pe măria-ta și care nu are altă avuție decît simbria.

Cred că tu ai fost, Will, acela care mi-a zis odată că, deși sînt un om încăpățînat, în unele privințe sînt cel mai lesne crezător și mai mlădios dintre oameni. Fapt este că numai împotrivirea mă îndîrjește, dar cînd nu mă simt silit de a da lupta pentru o părere oarecare, sînt mai degrabă pornit să cedez, decît să mă ostenesc. Știam că omul acela era fudul, lacom, plicticos și intrigant ; cu toate acestea, trebuia să am pe cineva care să-mi servească drept călăuză și slujitor ; apoi mă obișnuisem așa de mult cu felul de a fi al lui Andrew, încît uneori mă și înveselea. În șovăiala la care m-au adus aceste gînduri, îl întrebai pe Fairservice dacă știa drumurile, orașele etc. din nordul Scoției, unde probabil că aveau să mă ducă afacerile tatălui meu cu proprietarii de păduri din munți. Cred că, dacă l-aș fi întrebat calea spre raiul pămîntesc, în acea clipă el s-ar fi însărcinat să mă ducă și pînă acolo ; așa încît, mai tirziu, am avut pricină să mă socotesc norocos, găsind că într-adevăr cunoștințele lui nu erau departe de cele cu care se fălea. Hotărîi ce simbrie îi voi plăti și îmi rezervai dreptul să-l concediez oricînd aș voi, plătindu-i simbrie pe o săptămînă înainte. La sfîrșit, îl certai bine pentru purtarea lui din ziua dinainte și îl dădui afară din cameră ; el ieși, bucurîndu-se în sinea lui, deși se arăta cam plouat, grăbindu-se să-i po-vestească prietenului său, cîntărețul, care își lua prînzul în bucătărie, chipul în care „l-a dus pe acest domnișor englez cam zăgărit“.

După cum ne-a fost înțelegerea, m-am dus la pîrgarul Nicol Jarvie, unde găsii un prînzisor bogat orînduit în salon, încăpere în care cînstitul consilier orășenesc obișnuia să-și petreacă întreaga zi și pe care o folosea și drept cameră de lucru. Binevoitorul și harnicul magistrat se ținuse de cuvînt. Îl găsii pe prietenul meu Owen liber și, după ce avusese parte de binefacerea și reîmprospătarea date de peria de haine și de lighean, era bineînțeles un alt om decît acel Owen închis, murdar, cu inima frîntă și deznădăjduit de mai înainte. Totuși, simțămîntul că greutățile bănești îl asaltau din toate părțile, făcuse să-i scadă moralul, și îmbrățișarea aproape părintească cu care mă întîmpină fu însoțită de un suspin amar și adînc îngrijorat. Așezîndu-se la masă, ochii și felul lui de a fi oglindeau o apăsare atît de deosebită de mulțumirea potolită pe care o arăta în mod obișnuit, încît se putea ghici că își folosea toată aritmetica ce o știa pentru a număra în gînd zilele, orele și minutele de răgaz, care mai rămîneau încă între neplata facturilor și prăbușirea marelui stabiliment comercial al lui Osbaldistone și Tresham. Am rămas singur, deci, să fac cînte mesei primitive a gazdei noastre — de la ceaiul primit de-a dreptul din China, căpătat ca dar de la vreun armator de vază din Wapping și de la cafeaua dintr-o mică plantație proprie din insula Jamaica, numită, zicea el clipînd din ochi, păduricea Saltmarket — pînă la berea și englezeasca lui pîine prăjită, pînă la somnul afumat din Scoția, scrumbiile din Lochfine, chiar și pînă la fața lui de masă din damasc dublu, țesută, cum poți ghici, chiar de mîna răposatului său tată, vrednicul sindic Jarvie.

După ce împăcai binevoitoarea noastră gazdă cu acele mici atenții pe care cei mai mulți oameni le prețuiesc, încercai la rîndul meu să capăt de la ea unele lămuriri, atît pentru că mi-ar fi putut folosi în viitor, cît și pentru a-mi satisface curiozitatea. Pînă atunci, nu pomenisem nici pe departe cele petrecute în noaptea dinainte, cînd,

fără nici un cuvînt de pregătire, lucru care făcea ca întrebarea mea să pară cam neașteptată, mă folosii de un răgaz scurt între sfîrșitul poveștii cu fața de masă și începutul alteia, pe care o simțeam venind, despre șervete, ca să întreb :

— Rogu-te, domnule Jarvie, cine să fie acel domn Robert Campbell pe care l-am întîlnit astă-noapte ?

Întrebarea făcu pe cinstitul magistrat „să rămînă aiurit“, ca să folosim o vorbă populară și, în loc de a-mi răspunde, îmi repetă întrebarea : „Cine-i domnul Robert Campbell ? Hm — asta ! Cine-i domnul Robert Campbell ? Cine să fie ?“

— Da, zisei eu, cine și ce este el ?

— Păi, el este — asta ! — el e — hm ! Unde te-ai întîlnit cu domnul Robert Campbell, cum îl numești ?

— L-am întîlnit din întîmplare, răspunsei, acum cîteva luni, în nordul Angliei.

— Păi atunci, domnule Osbaldistone, zise cu îndărătnicie pîrgarul, știi cam tot atîta despre dînsul ca și mine.

— N-aș crede, domnule Jarvie, îi răspunsei : ești rudă cu el, după cît se pare, și prieten.

— Este o legătură de sînge între noi fără îndoială, zise în silă pîrgarul, dar ne-am văzut prea puțin de cînd Rob s-a lăsat de negoțul de vite. Bietul om ! A avut multe de îndurat, de la unii care ar fi putut să se poarte altfel — și care nu au cîștigat vreun sfanț din asta. Astăzi, mulți dintre ei își mușcă mîinile de ciudă că l-au gonit pe bietul Robin din tîrgul de la Glasgow. Sînt mulți care ar vrea să-l vadă mai bine iarăși în urma unei cirezi de trei sute de vite, decît în fruntea unei cete de treizeci de haidamaci.

— Toate acestea nu mă lămuresc cu nimic, domnule Jarvie, în ceea ce privește rangul, purtarea și mijloacele de trai ale domnului Campbell, îi răspunsei.

— Rang ? zise domnul Jarvie ; Robin este un gentleman scoțian, aceasta fără îndoială ; nici n-are cineva

nevoie de un rang mai bun. Cît despre port, cred că umblă îmbrăcat în portul scoțian, cînd e în munți, deși poartă pantaloni—atunci cînd vine la Glasgow. Iar despre mijloacele lui de trai, ce ne pasă nouă de mijloacele lui de trai atîta timp cît nu ne cere nouă nimica ? Dar n-am timp să pâlăvrăgesc despre el chiar acum, căci trebuie să cercetăm afacerile tatălui dumitale cu toată graba.

Zicînd acestea, își puse ochelarii și se așeză să cerceteze extrasele de conturi ale domnului Owen, pe care acesta găsisese că este mai cuminte să i le înfățișeze fără a ascunde nimic. Știam destul despre afacerile negustorești, ca să-mi dau seama că părerile domnului Jarvie, în chestiunile supuse cercetărilor sale, erau din cele mai iscusite și înțelepte ; vorbind drept, părerile sale arătau atît nepărtinire, cît și mărinimie. Este adevărat, însă, că se scărpinga mereu la ureche, băgînd de seamă că bilanțul, în socoteala dintre el și Osbaldistone și Tresham, era în debitul acestora din urmă.

— S-ar prea putea să pierd toți banii, zise el. Și, pe conștiința mea, orice ar zice vreunul din argintarii voștri din Lombard Street, ar însemna o pagubă mare pentru unul din Saltmarket-ul Glasgow-ului. Mă jur că ar fi un deficit mare, un gol mare în punga mea. Și apoi ? Sînt sigur că firma nu s-ar da peste cap, pînă una alta ; dar chiar dacă s-ar întîmpla așa ceva, nu mă voi înjosi, repezindu-mă asemenea corbilor din Gallowgate. Ei, și dacă am să pierd din pricina voastră, tót nu pot tăgădui că am cîștigat bani buni de la voi. Așa încît, chiar în cazul cel mai rău, e mai bine cu un om vrednic la pagubă, decît cu un nevoiaș la cîștig.

Nu prea am priceput cu totul înțelesul proverbului cu care domnul Jarvie părea să se îmbărbăteze, dar am putut să-mi dau ușor seama că el arăta un interes prietenos și binevoitor în descurcarea afacerilor tatălui meu. El sugeră mai multe soluții de moment, aprobă unele planuri propuse de Owen, și, prin atitudinea și sfaturile

sale, făcu mult ca să descrețească fruntea chinuitului reprezentant al firmei tatălui meu.

Cum nu eram de nici un folos în aceste discuții, și poate din pricină că, în mai multe rînduri, mă arătasem plecat să revin la subiectul interzis și încălțat al domnului Campbell, domnul Jarvie, fără prea multe forme, mă trimise să mă plimb, dîndu-mi sfatul :

— Du-te pînă la poarta colegiului, unde vei găsi niște oameni care știu bine vorbi greaca și latina. Cel puțin, capătă destui gologani pentru a face asta ; și dacă nu o fac, să-i ia dracul. Acolo poți citi un crîmpei din tălmăcirea scripturică a vrednicului domn Zaharia Boyd : poezie mai bună nici că este, așa cum mi s-a spus de acei care se pricep, sau ar trebui să se priceapă, în astfel de lucruri. Dar el îndulci această izgonire, poftindu-mă cu bunătate și ospitalitate : Întoarce-te la ora unu precis, să împărtășești prînzul nostru, vom avea o pulpă de oaie și, poate, un cap de batal, căci acum e timpul lor ; dar, înainte de toate, trebuia să mă întorc la : „ora unu precis“ — este ora la care și eu și răposatul sindic, tatăl meu, am prînzit totdeauna — nici unul din noi nu am amînat-o vreodată, pentru nimeni și pentru nimic.

CAPITOLUL XXV

Cu sulița în mină, păstorul trac pitit,
Așteaptă-n țiitoare pe ursul fugărit.
L-aude după foșnet ; și iată că zărește.
Prin crengile plecate, și drumul ce-și
croiește.
E dușmanu-mi de moarte, sălbatica fiară
Și trebui-va-n luptă unul din doi să piară.

DRYDEN, după Chaucer.

PALAMON ȘI ARCITE

Am luat drumul spre colegiu, așa cum mă sfătuisese domnul Jarvie, nu atât în scopul de a căuta vreo pricină de desfătare sau de interes, cât pentru a-mi orîndui în minte gîndurile și a țugeta asupra celor ce aveam de făcut în viitor. Am rătăcit dintr-o curte într-alta a vechilor clădiri, și de acolo prin grădinile colegiului, folosite ca loc de plimbare, unde, mulțumit de singurătatea locului, cei mai mulți dintre studenți fiind în clasă, dădui cîteva ocoluri, cugetînd asupra sorții mele schimbătoare.

Împrejurările în care am avut de-a face întîiași dată cu acest Campbell nu mi-au lăsat nici o îndoială că omul era pornit pe un făgaș neobișnuit de primejdios : sila cu care domnul Jarvie vorbea despre dînsul și despre îndeletnicirile lui, precum și cele ce se întîmplaseră în noaptea dinainte, tindeau să adeverească aceste bănuieli. Totuși, Diana Vernon nu șovăise, după cît se pare, să se adreseze acestui om spre a-mi veni în ajutor ; chiar purtarea magistratului față de el arăta o ciudată îmbinare de bunătate și chiar respect, împreună cu oarecare milă

și dojană. Trebuia neapărat să fie ceva neobișnuit în situația și firea lui Campbell, dar și mai ciudat era că soarta lui părea să înriurească și să aibă o legătură cu soarta mea. De aceea, mă hotărîi să-l iau din scurt pe domnul Jarvie, cu primul prilej potrivit, și să aflu cît se poate mai multe despre această misterioasă făptură, spre a-mi da seama dacă îmi este cu puțință, fără a-mi face de batjocură numele, să mai am cu Campbell acele legături pe care el părea că le așteaptă.

Pe cînd cugetam la lucrurile acestea, privirea mi-a fost atrasă de trei persoane, care s-au ivit la capătul de sus al aleii pe unde hoinăream și care păreau să fie cu totul adincite într-o convorbire aprinsă. Acea impresie intuitivă care ne vestește apropierea unei ființe pe care o iubim sau o urim cu o deosebită înfocare — și aceasta cu mult înainte de a o recunoaște cu ochii nepăsători — făcu să-mi fulgere prin minte convingerea nestrămutată că persoana aflată în mijlocul celui mic grup nu putea fi decît Rashleigh Osbaldistone. Primul meu gînd a fost să-i vorbesc pe loc, dar următorul, să-l pîndesc pînă ce va fi singur, sau măcar să văd cine sînt tovarășii lui, înainte de a-i vorbi. Grupul era încă atît de îndepărtat și atît de prins în convorbire, încît, fără a fi băgat în seamă, am avut răgazul de a trece de partea cealaltă a unui scund gard viu, care ascundea destul de prost alea pe care mă plimbam.

Pe acele timpuri, tinerii fercheși obișnuiau să poarte în plimbările lor de dimineață, o pelerină roșie, adeseori împodobită cu fireturi sau cusături, peste celelalte haine, iar cei mai dichisiți adesea o purtau astfel, încît să le acopere în parte obrazul. Maimuțărind această modă și, la adăpostul gardului viu, m-am putut întîlni cu vărul meu, nebagat în seamă nici de el și nici de ceilalți, decît poate doar ca un trecător străin. Am tresărit recunoscînd pe cei cu care se afla ; unul era chiar acel Morris, din pricina căruia fusesem chemat înaintea judecătorului

Inglewood, iar celălalt, domnul MacVittie, negustorul, a cărui înfățișare scrobită și severă făcuse să mă feresc de dinsul în ziua dinainte.

O piază mai amenințătoare pentru afacerile mele și cele ale tatălui meu nici că se putea. Îmi amintii de învinuirea mincinoasă a lui Morris împotriva mea, pe care foarte lesne ar putea fi îndemnat să o reînnoiască, așa cum de frică fusese silit să o retragă ; îmi amintii de înrîurirea nefastă a lui MacVittie în afacerile tatălui meu, dovedită prin arestarea lui Owen ; acum, vedeam pe amîndoi acești oameni înhăitați cu unul, al cărui dar de a face rău mă îndemna să-l socot cu foarte puțin mai prejos decît necuriatul, înfăptuitorul tuturor relelor, și față de care simțeam o silă ce se prefăcea aproape în groază.

După ce trecură cu cîțiva pași de mine, mă întorsei și îi urmării nebăgat în seamă. La capătul aleii se despărțiră, Morris și MacVittie părăsind grădina, iar Rashleigh întorcîndu-se singur pe alee. Eram hotărît să-l înfrunt și să-i cer socoteală pentru răul ce-l făcuse tatălui meu, rămînînd de văzut în ce chip îmi va da această socoteală. Dînd la o parte pelerina care îmi acoperea obrazul, trecui printr-o spărtură din scundul gard viu și mă înfățișai înaintea lui Rashleigh, care pășea pe alee, adîncit în gînduri.

Rashleigh nu era omul care să fie uimit sau să-și piardă capul din pricina unei întîmplări neprevăzute. Totuși, cînd mă văzu deodată atît de aproape de el și purtînd, fără îndoială, pe față, semnele miniei care îmi ardea inima, tresări vădit, din pricina acestei apariții atît de neașteptate și amenințătoare.

— Bine te-am întîlnit, domnul meu, începui eu ; eram cît pe aci să pornesc într-o nesigură și lungă călătorie în căutarea dumitale.

— Atunci cunoști prea puțin pe acela ce-l căutai
— răspunse Rashleigh, cu obișnuita-i înfățișare plină de

cutezanță. Prietenii mei mă pot găsi lesne — vrăjmașii mei, încă și mai lesne ; înfățișarea dumitale mă silește să te întreb în care categorie trebuie să-l socotesc pe domnul Francis Osbaldistone ?

— În aceea a vrăjmașilor dumitale, domnul meu, îi răspunsei ; în aceea a vrăjmașilor de moarte, dacă nu faci dreptate îndată binefăcătorului dumitale, tatăl meu, dîndu-mi socoteală de averea lui.

— Cui să dau socoteală, domnule Osbaldistone ? răspunse Rashleigh. Pot fi eu silit, ca unul ce fac parte din casa de negoț a tatălui dumitale, să-ți dau socoteală de măsurile ce le-am luat în acele afaceri care pot fi dovedite în toate privințele drept ale mele personale ? Desigur că nu, mai ales unui tînăr domn al cărui gust gîngăș pentru literatură l-ar îndemna să privească astfel de socoteli cu scîrbă și neînțelegere.

— Zeflemeaua dumitale, domnule, nu este un răspuns ; nu te voi slăbi din ochi pînă ce nu vei da seama de tîtîl, de înșelătoria pe care o pui la cale — vei merge cu mine în fața unui magistrat.

— Fie și așa, zise Rashleigh, făcînd un pas, doi, ca și cînd ar fi vrut să mă întovărășească ; apoi, oprindu-se adăugă : Dacă ar fi să fac după voia dumitale, ai vedea curînd care din noi doi are o pricină mai temeinică de a se teme de un magistrat. Dar n-am de gînd să-ți grăbesc ursita. Pleacă, tinere ! Petrece cum poți mai bine în lumea dumitale de închipuiri poetice și lasă afacerile omenești pe seama acelor care știu să le înțeleagă și să le îndure.

Cred că gîndul lui a fost să mă ațîțe, ceea ce a și reușit.

— Domnule Osbaldistone, zisei eu, tonul acesta nerușinat de calm nu îți este de nici un folos. Ar trebui să-ți dai seama că numele pe care-l purtăm amîndoi nu s-a lăsat niciodată batjocorit și nu înțeleg să fiu eu acela care să-l fac de batjocură.

— Îmi amintești, zise Rashleigh, cu o privire dintre cele mai dușmănoase, că a fost necinstit în persoana mea ! Îmi amintești de asemenea de cine ! Crezi că am uitat acea seară de la Osbaldistone Hall, când ai scăpat ieftin și nepedepsit, după ce ai făcut pe grozavul pe pielea mea ? Pentru acea insultă — care nu poate fi spălată decît prin singe !... pentru faptul că de atîtea ori te-ai băgat în calea mea și de fiecare dată în dauna mea... pentru îndărătnicia nesăbuită cu care cauți să pui piedici planurilor mele, a căror însemnătate dumneata nici nu o cunoști și de care nici nu ești în stare a-ți da seama... pentru toate acestea, domnule, îmi datorești o socoteală lungă, a cărei zi de răfuială va veni foarte curînd. /

— N-are decît să vină, îi răspunsei. Este binevenită și o aștept oricînd cu nerăbdare. Totuși, pari a fi uitat pricina de căpetenie a răfuielii — și anume aceea că am avut plăcerea să ajut bunul-simț și virtutea domnișoarei Vernon, pentru a o smulge din mrejele dumitale netrebnice.

Cred că ochii lui întunecați scăpărară vîlvătăi de foc la această ocară care nimerise drept în țintă ; totuși, glasul său își păstră același ton potolit și plin de înțeleșuri, pe care-l avusese de la începutul convorbirii.

— Aveam alte gînduri în ceea ce te privește, tinere — fu răspunsul său : mai puțin primejdioase pentru dumneata și mai potrivite profesiunii mele de acum și educației mele de mai înainte. Dar văd că ții cu tot dinadinsul să ai parte de acea pedeapsă pe care necuviința dumitale copilărească o merită din plin. Urmează-mă într-un loc mai ferit, unde avem mai puțini sorți de a fi împiedicați să ne batem.

Il urmai deci, neslăbind din ochi nici una din mișcările lui, căci îl credeam în stare de orice mîrșăvie. Ajunserăm într-un loc deschis, singuratic, orînduit după gustul olandezilor, înconjurat de un gard viu tuns și unde se

afla o statuie sau două. Eram cu ochii în patru, ceea ce mi-a prins cât se poate de bine, deoarece sabia lui Rashleigh era scoasă din teacă și cu vârful în pieptul meu încă înainte de a mă descotorosi de pelerină sau de a-mi putea scoate sabia din teacă ; astfel că am scăpat cu viață numai sărind înapoi câțiva pași. Deosebirea dintre cele două arme era în folosul lui Rashleigh, pentru că sabia lui, după câte îmi amintesc, era mai lungă decît a mea și avea una din acele lame în trei muchii, ca de baionetă, care se poartă astăzi ; pe cînd a mea avea ceea ce se numea pe atunci o lamă saxonă — îngustă, subțire și cu două muchii, și mi-era mai puțin la îndemînă decît aceea a vrăjmașului meu. În celelalte privințe, eram destul de bine potriviți ; deoarece folosul pe care-l trăgeam eu dintr-o îndemînare și o vioiciune mai mare era cumpănit de puterea mai mare și de calmul lui Rashleigh. Într-adevăr, el lupta mai degrabă ca un demon, decît ca un om — cu o ură înverșunată și cu o sete de sînge, astîmpărată numai de acea liniște chibzuită, care făcea ca acțiunile-i cele mai ticăloase să pară încă mai ticăloase, prin aerul de dușmănie voită, ce le întovărășea. Răutatea vădită a scopului pe care-l urmărea nu-l făcuse să-și piardă sîngele rece nici o clipă și încercă toate fentele și ter-tipurile obișnuite în mînuirea sabiei, în timp ce se pregătea să sfîrșească lupta prin cea mai sîngeroasă ispravă.

Dinspre partea mea, lupta a fost susținută la început cu mai multă cumpătare. Mînia mea, deși vie, nu era dușmănoasă ; iar mersul de două-trei minute pînă la locul acela îmi dăduse răgazul de a mă gîndi că Rashleigh era nepotul tatălui meu și fiul unui unchi care, în felul său, fusese bun cu mine și, dacă ar fi fost răpus de mîna mea, aceasta nu ar fi pricinuit decît necaz în familie. De aceea, primul meu gînd a fost acela de a încerca să dezarmez pe potrivnicul meu, o manevră în care mă așteptam să întîmpin puține greutăți, încrezător fiind în dibă-

cia și în practica mea mai desăvârșită. Descoperii însă că eram deopotrivă ; o lovitură sau două pe care le primii, și de ale căror urmări de-abia scăpai, mă siliră să fiu mai prevăzător în felul de a lupta. Încetul cu încetul, ura cu care Rashleigh căuta să-mi răpună viața mă întărită peste măsură și îi răspunsei la lovituri cu o înverșunare oarecum asemănătoare cu a lui ; astfel încît lupta părea într-adevăr a fi sortită unui sfîrșit nenorocit. Acest sfîrșit aproape că avu loc pe socoteala mea. Piciorul mi-a alunecat într-o fandare totală pe care am făcut-o împotriva adversarului meu și nu am putut să-mi revin destul de iute încît să parez împunsătura cu care el a răspuns loviturii mele. Totuși, această lovitură a lui Rashleigh nu a avut efect decît în parte, sabia lui trecînd prin vesta mea, atingîndu-mi ușor coastele și ieșind prin spatele hainei. Cu atîta vigoare fusese dată lovitură lui Rashleigh încît mînerul sabiei sale m-a izbit în piept cu destulă putere ca să-mi pricinuiască o durere mare și să mă facă să cred, pentru o clipă, că am fost rănit de moarte. Dornic de răzbunare, m-am lipit piept la piept cu potrivnicul meu, apucînd cu mîna stîngă mînerul sabiei sale și retrăgînd-o pe a mea, astfel încît să-l pot străpunge cu ea. Lupta pe viață și pe moarte a fost curmată de un om care s-a aruncat între noi cu putere și, împingîndu-ne de o parte și de alta, a strigat cu voce tare și porunci-toare :

— Cum ! Fiii unor tați care au supt de la același sîn să-și verse sîngele unul-altuia, de parcă ar fi străini ! Pe sufletul tatii, îl spintec în două pe acela care încearcă să mai miște !

Ridicai ochii, uimit. Cel care ne vorbea nu era altul decît Campbell. El avea o sabie lată, cu mînerul îmbrăcat în răchită, pe care o făcea să șuiere pe deasupra capului în timp ce vorbea, ca și cînd ar fi vrut să-și întărească spusele. Rashleigh și cu mine rămaserăm tăcuți și cu

privirea ațintită asupra acestui neașteptat intrus, care începu să ne mustre pe rînd :

— Crezi, domnule Francis, că vei izbuti să restabilești creditul tatălui dumitale, tăind gîtul vărului, sau pomenindu-te tăiat, în grădinile colegiului din Glasgow ? Sau, crezi dumneată, domnule Rashleigh, că oamenii își vor încredința viața și averea unuia care, după ce i s-au încredințat în taină mari interese politice, se poartă ca un derbedeu cherchelit ? Nu, n-ai nevoie să te uiți la mine așa de aspru și de încruntat, bre omule — dacă ești supărat, n-ai decît să-ți întorci paftaua de la cingătoare în spate.

— Te întreci cu măsura, văzînd împrejurarea în care mă găsesc, răspunse Rashleigh. Căci, altfel, nu ai fi cutezat să te amesteci într-o afacere care privește onoarea mea.

— Haida de ! Mă întrec cu măsura ! De ce m-aș întrece cu măsura ? Că ești un om mai bogat ca mine, domnule Osbaldistone, se prea poate ; că ești mai învățat ca mine, nu zic ba ; dar socot că nu ești un om mai zdravăn sau un gentleman mai bun ca mine, și mare veste va fi cînd voi afla că ești ațîț de bun. Și mă întreb cum de cutezi ? Nu, zău, că mare cutezanță mai este ! Mă jur, așa cum vă văd și mă vedeți, că am avut mai mult de furcă decît oricare din voi doi și totuși nu m-am crezut prea grozav din pricina isprăvilor mele. Cred că nu m-aș înșela zicîndu-vă că, dacă aș avea sub picioare iarba cîmpului, în loc de caldarîm sau de pietrișul acesta care nu-i mai strașnic, v-aș face felul la amîndoi.

În acest răstimp, Rashleigh își stăpînise cu totul mînia.

— Vărul meu, zise Rashleigh, va recunoaște că el m-a împins la această ceartă. Nu eu am căutat-o. Îmi pare bine că a fost curmată înainte de a-i fi pedepsit mai sever îndrăzneala.

— Ești rănit, flăcăule ? mă întrebă Campbell, arătîndu-mi oarecare interes.

— De-abia o zgîrietură, răspunsei eu, cu care bunul meu văr nu ar fi avut prea mult timp să se laude, dacă nu ne-ai fi despărțit.

— Pe cinstea mea, adevărat este, domnule Rashleigh, zise Campbell, că fierul sabiei era să cunoască îndeaproape sîngele dumitale cel mai bun, cînd am oprit mîna dreaptă a domnului Frank. Așa că nu mai sta acolo, bre omule, uitîndu-te la mine ca o scroafă care cîntă din goarnă. Haide, vino să te plimbi cu mine. Am știri să-ți dau, și te vei răcori cum se răcorește terciul lui MacGibbon cînd îl pune pe prichiciul ferestrei.

— Să am iertare, domnul meu, zisei eu. Purtarea dumitale față de mine mi s-a părut prietenoasă în mai multe rînduri ; dar, nu trebuie și nu vreau să scap din ochi pe omul acesta pînă ce nu-mi predă hîrțile pe care a pus mîna în chip necinstit și care îmi vor ajuta să fac față îndatoririlor tatălui meu.

— Ești zălud, bre omule, răspunse Campbell. Nu-ți folosește la nimic să vii după noi ; adineauri, îți ajungea un singur om și acum îți trebuie să ai de-a face cu doi, ca să te potolești ?

— Și douăzeci, îi răspunsei, dacă-i nevoie !

Îl apucaî de guler pe Rashleigh, care nu se împotrivi, ci spuse cu un fel de zîmbet disprețuitor :

— Îl auzi, MacGregor ! Își înfruntă soarta. Și dacă ea-l va lovi, va fi oare vina mea ? Mandatele sînt gata de pe acum și totul este pregătit.

Scotianul era vădit tulburat. Privi în dreapta, în stînga, în față și în spatele său, și apoi zise :

— Nu mă învoiesc nicidecum ca să pătească ceva pentru că sare în apărarea tatălui, care l-a făcut — și afurisiti fie, și de Dumnezeu și de mine, toate soiurile de magistrați, jurați, pîrgari, șerifi, ofițeri de poliție, polițai și asemenea alte spurcăciuni, care au fost ca pecinginea pe biata și bătrîna Scoție, de o sută de ani încoace ! Lumea era mai bună atunci cînd fiecare om își păzea avutul

cu pumnii și cînd țara nu era răvășită de mandate, po-priri, expertize și alte înșelătorii de soiul acesta. Îți zic încă o dată : cugetul nu mă lasă să văd pe acest flă-cău nevinovat pățind ceva, mai ales dintr-o pricină ca aceasta ; mai degrabă aș vrea să vă văd luînd-o iarăși de la cap și bătîndu-vă ca doi oameni cinstiți și cumse-cade.

— Cugetul dumitale, MacGregor ! zise Rashleigh. Uiți de cît timp ne cunoaștem !

— Da, cugetul meu ! răspunse din nou Campbell, sau MacGregor, sau oricare i-ar fi fost numele. Am și eu așa ceva, domnule Osbaldistone ; ba se prea poate să am o conștiință mai vrednică decît a dumitale. Cît despre fap-tul că ne cunoaștem unul pe altul — dacă știi ceea ce sînt, știi și ceea ce m-a silit să ajung la ceea ce sînt ; și orice ai crede, nu m-aș da nici pe cel mai mîndru dintre impilatorii care m-au făcut să iau calea codrului. Iar ceea ce ești dumneata, domnule Rashleigh, și pricina de a fi cum ești, înseamnă o răfuială dintre inima dumitale și judecata de apoi. Acuma, domnule Francis, dă-i dru-mul la guler ; pentru că adevărat este ceea ce zice, anume că te afli în mai mare primejdie decît dînsul, din partea unui magistrat, și de-ar fi cauza dumitale dreaptă ca săgeata, acesta ar găsi mijlocul de a o face să pară strîmbă. Așa că, sloboade-i ceafa, precum ți-am zis !

Își însoți cuvintele cu o mișcare atît de bruscă și neașteptată, încît îl liberă pe Rashleigh din prinsoarea mea și, punînd mîna pe mine cu toată puterea-i hercu-leană, deși mă zbăteam cît puteam, strigă :

— Spală putina, domnule Rashleigh. Arată că o pe-reche de picioare prețuiește cît două perechi de brațe ; ai mai făcut-o și pînă acum.

— Îi poți mulțumi acestui domn, vere, zise Rashleigh, dacă las o parte din datoria mea neplătită ; și dacă te părăsesc acum, este numai cu speranța că ne vom întîlni în curînd iarăși, fără ca să mai fim întrerupți.

Își ridică sabia, o șterse, o băgă în teacă și se pierdu printre tufișuri.

Scotianul, în parte prin forță, în parte prin vorbe, mă împiedică să-l urmez ; într-adevăr, începeam și eu să cred că nu ar fi avut nici un rost.

— Pe pîinea cea de toate zilele, zise Campbell, cînd văzu că mă hotărisem să mă liniștesc, după ce mă zbătusem de cîteva ori, în timp ce el îmi arătase multă răbdare ; n-am văzut în viața mea un voinic așa zănat ! I-aș fi dat una să mă pomenească, pînă și celui mai tare om din ținut, dacă mi-ar fi dat atît de furcă, pe cît mi-ai dat dumneata ! Ce-ai fi vrut să faci ? Să-l urmezi pe lup în vizuina lui ? Ți-o spun eu, bre omule, că ți-a pregătit capcana — a pus mîna pe Morris acela, ca să răscolească din nou vechea poveste, și nu poți să te aștepti la nici un ajutor din partea mea, aicea, ca cel de care ai avut parte în fața judecătorului Inglewood. Nu-i prea sănătos pentru mine să ies în calea acestor dregători whigi. Acum, du-te acasă ca un băiat cuminte și ferește-te din calea valului. Păzește-te să te vadă Rashleigh, sau Morris, sau dobitocul acela de MacVittie. Nu uita cătunul din Aberfoil, cum ți-am mai spus-o și înainte, și crede-mă, pe cuvîntul meu de gentleman, că nu voi îndura să te văd nedreptățit. Dar ține-te liniștit pînă ce ne vom întîlni iarăși. Eu mă duc să-l scot pe Rashleigh din oraș, înainte de a se întîmpla ceva și mai rău, că totdeauna se bagă unde poate cășuna răul cuiva. Nu uita cătunul din Aberfoil.

Făcu stînga împrejur și mă lăsă singur să mă gîndesc la ciudatele întîmplări care se petrecuseră. Prima grijă a fost să-mi orînduiesc ținuta și să-mi reiau pelerina, punînd-o astfel, încît să ascundă sîngele, care îmi curgea din partea dreaptă a pieptului. De-abia făcusem aceasta, cînd se terminară orele de cursuri de la colegiu și grădina începu să se umple de pîlcuři de studenți. O părăsii, deci, cît mai repede : în drum spre domnul Jarvie, a cărui oră de prînz se apropia, mă oprii la o dugheană neînsemnată,

a, cărei firmă arăta că proprietarul ei este Cristofor Nielson, chirurg și spițer. Cerui unui băiețuș, care pisa ceva într-o piuliță, să-mi mijlocească o întrevedere cu acest om învățat. El deschise ușa odăii din fund, unde găsii un om mai în vîrstă, destul de vioi, care dădu cu neîncredere din cap la povestirea pe care o născocii, cum că aș fi fost rănit întîmplător, cînd se rupsesse vîrful floretei mînuită de potrivnicul meu, în timpul unui exercițiu de scrimă. După ce mi-a pus o oblojeală și un medicament oarecare pe neînsemnata-mi rană, îmi zise :

— Vîrful floretei care a pricinuit această rană nu a fost niciodată învelit. A ! Sîngele tinereții, sîngele tinereții ! Dar noi, chirurgii, sîntem de felul nostru oameni discreți. Dacă n-ar fi sînge cald și sînge rău, ce s-ar face cele două facultăți cu oameni învățați ?

Cu aceste cuvinte de morală, îmi dădu drumul să plec ; și am avut foarte puțin de suferit de pe urma zgîrieturii pe care o primisem.

CAPITOLUL XXVI

În munți stîncoși și aspri, un neam de fier trăiește ;
Care pe blînzii locuitori din șes îi dușmănește

Cu-ncredere în forța, ce-și are ca izvor
Pietroase metereze, ce mindre-l înconjur.
Sălaș al libertății ce singur și-a ales,
Trufaș disprețuiește belșugul de la șes.

J. GRAY

— De ce ai întîrziat atîta ? zise domnul Jarvie, în timp ce intram în salonul-sufragerie al cînstitului pîrgar. A bătut ora unu de mai bine de cinci minute. Mattie a venit de două ori pînă acum cu mîncarea pînă la ușa ; ai noroc că-i vorba de un cap de batal, care poate întîrzia fără să se strice. Un cap de oaie fiert prea mult este otravă curată, cum obișnuia să zică vrednicul meu tată. Îi plăceau mult urechile, Dumnezeu să-l ierte.

I-am cerut scuze, așa cum se cuvenea, pentru lipsa de punctualitate și ne așezarăm curînd la masă ; domnul Jarvie, care ședea în capul mesei, se arăta vesel și primitor, dar ne silea, pe Owen și pe mine, să gustăm ceva mai mult din mîncărurile scoțiene, cu care era încărcată masa, decît era pe placul nostru, obișnuiți fiind cu mîncărurile sudice. M-am descurcat destul de bine, avînd acele deprinderi ale omului de lume, care îți îngăduie să te sustragi prigonirilor făcute cu gînd bun. În schimb, era destul de hazliu să-l privești pe Owen, ale cărui idei despre buna-

cuviință erau mai puțin mlădioase și mai formale — cum, dornic să-și arate respectul față de prietenul firmei, ascultându-i toate poruncile, înfuleca, într-adevăr cu o resemnare îndatoritoare, bucată după bucată de lână pîrlită și susținea că este deosebit de bună, pe un ton în care scîrba aproape că întrecea buna-cuviință.

După ce se strînse masa, domnul Jarvie ne pregăti cu mîna lui un mic bol de punch cu rachiu, primul pe care aveam fericirea să-l văd.

— Lămîile, ne asigură el, sînt de la mica mea fermă de colo așa (arătîndu-ne, prin săltarea umerilor, că este vorba de Indiile Apusene) și am învățat meșteșugul de a pregăti băutura de la bătrînul căpitan Coffinkey, care, la rîndul lui, o cunoștea — aici ne vorbi în șoapte — ca mai toată lumea, de la pirăți. Dar e o băutură strașnică, zise el, umplîndu-ne paharele, și deseori marfa bună o cumperi de la o dugheană proastă. Cît despre căpitanul Coffinkey, era un om de treabă atunci cînd l-am cunoscut numai că obișnuia să înjure grozav. Acum a murit și trebuie să dea socoteală în altă parte ; numai de i-ar primi-o — numai de i-ar primi-o !

Băutura, pe care o găsirăm cît se poate de plăcută la gust, duse la un lîng schimb de păreri între Owen și gazda noastră cu privire la dezvoltarea comerțului între Glasgow, coloniile britanice din America și Indiile Apusene, prilejuită de unirea Scoției cu Anglia, precum și cu privire la posibilitatea orașului Glasgow de a trimite marfă pe placul acestor piețe. Domnul Jarvie răspunse, cu multă însuflețire și repeziciune, unui cuvînt de îndoială, aruncat de Owen, asupra greutății de a trimite marfă în America fără a cumpăra o parte din Anglia.

— Nu, nu, domnule, noi putem sta pe picioarele noastre, noi putem trăi din ce avem, fără a lua de la alții. Avem stofele noastre de Stirling, țesăturile de Musselburgh, ciorăpăria de Aberdeen, muselinurile de Edinburgh, apoi mărfurile noastre de lînă ; și avem pînzeturi

de toate soiurile, mai bune și mai ieftine decît ce aveți chiar la Londra — și putem cumpăra mărfurile dumneavoastră din nordul Angliei, cum sînt cele de la Manchester, cele de la Sheffield și ceramica de la Newcastle, cel mult la prețul cu care le cumpărați dumneavoastră de la Liverpool. Sîntem pe cale să facem treabă bună și cu bumbăcăria și tulpanurile. Nu, nu, lasă scrumbiile să atîrne de cap și oaia de pulpă și vei găsi, domnul meu, că noi, cei din Glasgow, nu sîntem prea în urmă ca să vă putem ajunge. Aceasta nu prea te interesează, domnule Osbaldistone (băgînd de seamă că nu mai spusese nimic de cîtva timp), dar, știi cum este : tot țiganul își laudă ciocanul.

Îi cerui iertare, arătînd că împrejurările întristătoare în care mă găsesc și ciudatele întîmplări din dimineața aceea făcuseră să-mi zboare aiurea gîndurile și să nu urmăresc cele spuse. În acest chip am găsit ce căutam : prilejul de a povesti cele întîmplate, deslușit și fără a fi întrerupt. N-am pomenit nimic, însă, despre rana pe care o promisem, deoarece nu o socoteam vrednică de a fi luată în seamă. Domnul Jarvie ascultă cu multă luare-aminte, părăind că povestea mea îl interesează, clipind din micii lui ochi cenușii, prizînd tabac și neîntrerupîndu-mă decît prin exclamații scurte. Cînd ajunsei să-i povestesc despre luptă, la care Owen își împreună mîinile și își ridică privirea spre cer, întruchipînd o îndurerată uimire, domnul Jarvie îmi curmă povestirea, izbucnind :

— Rău ai făcut — foarte rău. A trage sabia asupra unei rude este oprit de legile sfinte și de cele omenești ; a trage sabia pe străzile unui oraș regal, se poate pedepsi cu amendă și închisoare, căci nici grădinile colegiului nu sînt cruțate de aceste legi și eu cred că ar trebui să fie un loc de liniște și odihnă. Nu s-a dat colegiului șase sute de lire pe an din veniturile Episcopiei (arză-i-ar focul pe toți episcopii, cu neamul și cu veniturile lor !), nici n-au în folosință clădirea Arhiepiscopatului din

Glasgow, ca să lase oamenii să se dueleze în grădinile lor, sau tinerimea zburdalnică să se bată cu zăpadă, cum fac uneori, astfel că Mattie și cu mine, cînd trecem pe acolo, sîntem siliți să facem o reverență sau o plecăciune, ca să nu ne trezim cu capetele sparte. Zău că ar trebui luate măsuri¹. Dar, dă-i înainte cu povestea dumitale. Ce s-a întîmplat după aceea ?

Cînd îi vorbii de ivirea domnului Campbell, Jarvie se ridică foarte mirat de pe scaun și începu să umble prin odaie, exclamînd :

— Iar Robin ! Zău că e nebun Robin ; e curat zălud, ba și mai rău. Îl vor spînzura și își va face de rîs toate neamurile ; să vedeți dacă nu se va întîmpla așa. Tatăl meu, sindicul, i-a țesut prima pereche de ciorapi — ciudat, mă tot gîndesc că sindicul Treeplie, frînghierul, îi va răsuci ultima cravată. Da, da, bietul Robin a pornit pe calea spînzurătorii, așa cum se poartă. Dar haide acum, haide să auzim și sfîrșitul poveștii.

Am povestit întreaga pățanie, cît de amănunțit am putut ; dar domnul Jarvie tot găsea că lipsește cîte ceva ca să fie mai deslușită, așa că am fost nevoit ca în silă să-i înșir de la început toată povestea cu Morris și întîlnirea mea cu Campbell în casa judecătorului Inglewood. Domnul Jarvie ascultă toate acestea cu multă luare-aminte și rămase tăcut cîtva timp încă după ce îmi încheiai povestirea.

— Despre toate aceste chestiuni, trebuie să-ți cer acum sfatul dumitale, domnule Jarvie, sfat care, fără îndoială, îmi va arăta cum pot lucra mai bine în folosul tatălui meu și al onoarei mele.

¹ Băleții din Scoția obișnuiau odinioară să facă un fel de sa-
turnale, atunci cînd era zăpadă, lovind pe trecători cu bulgări de
omăt. Cei care erau ținta acestor glume supărătoare, erau iertați
dacă făceau, femeile o reverență, iar bărbații o plecăciune. Numai
cei refractari erau bătuți cu bulgări de omăt (n.a.).

— Ai dreptate, tinere, ai dreptate, zise pîrgarul. E bine să ascuți de sfatul celor mai în vîrstă și mai înțelepți ca dumneata, și să nu fii ca nelegiuitul Roboam, care a lăsat sfatul ce i-l dăduseră bătrînii sfetnici ce stătuseră la picioarele tatălui său, Solomon, și s-a sfătuit cu tinerii fără minte¹, așa cum bine a spus reverendul Meiklejohn în predica asupra acestui capitol din Biblie : fără îndoială, bătrînii se pătrunseseră de înțelepciunea lui Solomon. Dar nu vreau să aud nimic despre onoare ; aici nu știm nimic decît despre credit. Onoarea ucide și varsă sînge sau umblă pe străzi, făcînd pozne, pe cînd creditul este un om cinstit și cumsecade, care stă acasă și face să sune arginții.

— Desigur că așa e, domnule Jarvie, zise prietenul nostru Owen. Creditul este totul ; și dacă l-am putea salva, oricare ar fi scontul !

— Ai dreptate, domnule Owen, ai dreptate ; vorbești bine și cu înțelepciune ; nădăjduiesc că bilele își vor atinge ținta, deși deocamdată merg cam pe de lături. Dar, vorbind de Robin, sînt de părere că el îl va ajuta pe acest tinăr, dacă îi stă în putință. Are inimă bună, bietul Robin ; deși am pierdut vreo două sute de lire într-o afacere mai veche cu el, și nici nu mă prea aștept să mai văd mia de lire scoțiene pe care mi-o făgăduiește din cînd în cînd, totuși nu pot spune că Robin nu se poartă cinstit cu oamenii.

— Va să zică, trebuie să-l socotesc ca pe un om cinstit ? îl întrebai.

— Hm ! răspunse Jarvie, cu un fel de tuse precaută. Da, are un fel de cinste de muntean — e cinstit în felul său, cum se zice. Tatăl meu, sindicul, obișnuia să rîdă cînd îmi povestea cum s-a născut această zicală. Un anume căpitan Costlett se bătea cu pumnii în piept, laudîndu-se de credința lui față de regele Charles ; grefierul Pettigrew (vei fi auzit multe povești despre el) l-a întrebat în ce

¹ *Vechiul Testament. Cartea I-a a Împăraților, 12, 8 (n.t.).*

chip sluja pe rege, atunci cînd se lupta împotriva lui la Worcester, în armata lui Cromwell ; căpitanul Costlett, care nu se lăsa cu una, cu două, a spus că îl sluja în felul său. Precinstitul meu tată obișnuia să facă mare haz de acest răspuns. Și așa s-a născut zicala.

— Dar, crezi dumneata, zisei eu, că mă va putea sluji în felul său ? Și că ar trebui să mă încumet a mă duce în locul unde mi-a dat întîlnire ?

— Vorbind drept și deschis, merită să încerci. Singur îți dai seama că este o oarecare primejdie ca să rămîi aici. Ticălosul de Morris a obținut o slujbă la vama din Greenock — acesta e un port pe Firth, nu departe de aici ; toată lumea îl știe că are două picioare, un cap de gîscă și o inimă de găină ; umblă pe cheiuri, plictisind lumea cu permise, certificate și adevărinite de vamă și prostii de soiul acesta ; totuși, dacă depune o plîngere — fără îndoială că un magistrat care își face datoria trebuie să-i dea curs, și s-ar putea să fii închis între patru ziduri, lucru care ar fi rău venit pentru afacerile tatălui dumitale.

— Adevărat, răspunsei ; dar, cum îl pot sluji, părăsind orașul Glasgow, care se prea poate să fie teatrul viclesugurilor lui Rashleigh și să mă dau pe mîna unui om de credință îndoielnică, despre care nu știu decît că se teme de justiție și că are, fără îndoială, pricini temeinice pentru aceasta ; și care, într-un scop tainic și poate primejdios, s-a înfrățit și legat cu însuși ființa aceea care urmărește a fi unealta prăbușirii noastre.

— A ! Dar îl judeci cu prea mare asprime pe Rob, zise pîrgarul, îl judeci cu prea mare asprime. Bietul băiat ! Adevărul este că nu cunoști nimica despre ținuturile noastre de dealuri sau de munte, cum le zicem noi. Acolo totul este altfel decît cum știm noi ; nu există curți de justiție pe acolo, nici magistrați care să poarte degeaba sabie ca vrednicul sindic, fie-i țărîna ușoară, și chiar ca mine, aș putea zice, și ca alți magistrați din acest oraș.

Acolo, cînd proprietarul dă o poruncă, omul trebuie să se supună cu ochii închiși : nu au altă lege decît lungul pumnalului — sabia este reclamantul, cum îi ziceți dumneavoastră englezii, iar scutul este apărătorul. Dreptatea este de partea celui mai tare — așa sună pledoaria munteană.

Owen gemu adînc ; iar eu trebuie să recunosc că această descriere nu mi-a mărit prea mult dorința de a mă încumeta să merg într-o țară atît de nelegiuită, așa cum se arăta acest ținut scoțian de munte.

— Acuma, domnul meu, zise Jarvie, află că noi nu prea vorbim despre aceste lucruri, deoarece sîntem obișnuiți cu ele ; dar, la ce folos să-ți ponegrești singur țara și să-ți faci de ris neamurile, mai ales față de sudici și de străini ? Urîtă-i pasărea care își spurcă singură cuibul.

— Fără îndoială, domnul meu, dar dat fiindcă sînt împins de nevoi să-ți cer aceste lămuriri și nu o fac dintr-o curiozitate deșartă, nădăjduiesc că nu te vei supăra dacă mai stărui a-ți cere noi deslușiri. Voi avea de furcă, în interesul tatălui meu, cu mai mulți oameni din aceste sălbatice ținuturi și trebuie să mă bizui pe înțelepciunea și experiența dumatile, pentru a-mi putea da seama de ceea ce trebuie să fac.

Aceste cuvinte de tămîiere nu au fost zadarnice.

— Experiență ! zise pîrgarul, da, am ceva experiență, fără îndoială, și am învățat să și chibzuiesc lucrurile. Da, și fiindcă stăm de vorbă în tihnă, numai între noi, am făcut și unele cercetări prin Andrei Wylie, fostul meu secretar ; el lucrează acum la MacVittie & Co. — ceea ce nu-l împiedică să vie să ciocnească un pahar simbetelă după-amiază cu fostul său stăpîn. Dacă ești atît de dornic să te călăuzești după sfaturile unui țesător, nu sînt eu acela care să refuze pe fiul unui vechi tovarăș de afaceri și nici tatăl meu sindicul nu ar fi făcut-o, înaintea mea. M-am gîndit uneori că aș putea lumina pe ducele de Argyle, sau pe fratele său, lordul Ilay (căci de ce ar sta

lumina ascunsă sub oboroc ?). Dar asemenea mărimi nu țin seama de oameni ca mine, un sărman țesător, ei prețuiesc mai mult persoana decît fapta. De atîta rău, de atîta rău să am eu parte. Nu că aş vrea să-l vorbesc de rău pe acest MacCallum More... „Nu blestema pe cei bogați în camera ta de culcare, zicea fiul lui Șirach, pentru că pasărea cerului va duce cuvintele și zidurile au urechi“.

Curmai această introducere, prin care domnul Jarvie tindea să devină cam încîlcit, rugîndu-l să se încreadă în domnul Owen și în mine, putînd avea toată nădejdea în discreția și în tăcerea noastră.

— Nu-i asta pricina, îmi răspunse, căci nu mă tem de nimeni. De ce m-aș teme ? Eu nu trădez pe nimeni. Numai că acești munteni au brațul lung, și mi se întîmplă din cînd în cînd să mă duc prin munți să mai îmi văd neamurile și n-aș vrea să mă stric cu vreunul din clanul lor. Să lăsăm acestea și să-ți spun mai departe... Trebuie să înțelegi că tot ceea ce îți spun se întemeiază pe cifre, care, după cîm știe domnul Owen de colea, este singurul izvor adevărat și de netăgăduit al cunoștințelor omenești.

Owen se grăbi să-și dea încuviințarea pentru o părere atît de apropiată de părerile sale și vorbitorul zise mai departe :

— Aceste ținuturi muntoase ale noastre, *highlands* cum le zicem noi, sînt, domnilor, un fel de lume sălbatică cu totul deosebită, plină de culmi și văi, de păduri, peșteri, lacuri, riuri și munți, atît de înalți încît chiar dracul și-ar osteni aripile zburînd pînă în vîrfurile lor. În acest ținut și în insule, care nu sînt decît cu puțin mai bune, sau, ca să vorbim drept de tot, sînt și mai rele ca țărîmul, se găsesc ca la vreo două sute treizeci de parohii, împreună cu cele din insulele Orknéys, unde nu știu dacă se vorbește sau nu limba gaelică, dar e sigur că nu sînt civilizate. Acuma,

domnilor, să socotim pe deasupra că fiecare parohie are cel puțin opt sute de suflete, fără să punem copiii sub nouă ani. Dacă adăugăm încă o cincime pentru copiii de nouă ani și cei sub această vîrstă, întreaga populație se ridică la — să adăugăm o cincime la opt sute, care este înmulțitorul, iar deînmulțitul fiind două sute treizeci...

— Produsul este două sute treizeci de mii, zise domnul Owen, peste măsură de încîntat de aceste statistici ale domnului Jarvie.

— Exact, domnule Owen, cît se poate de exact ; iar forța armată a acestui ținut, dacă ar fi chemați toți cei care pot lua arma în mînă, între optsprezece și cincizeci și șase de ani, nu s-ar ridica la mai puțin de cincizeci și șapte de mii cinci sute de oameni. Acumă, domnul meu, adevărul adevărat și totodată de plîns este că nu se găsește de lucru sau măcar ceva care să se asemene cu lucrul, nici măcar pentru jumătate din aceste biete ființe ; adică plugăria, pășunatul, pescuitul și alte feluri de îndeletniciri cinstite din ținut nu pot da de lucru nici măcar unei jumătăți din populație, chiar dacă nu s-ar pripi cu munca. Dar, slavă Domnului, ei lucrează de parcă plugul sau hîrlețul le-ar frige degetele. Bine, vra să zică această jumătate din populație fără lucru se ridică la...

— La o sută cincisprezece mii de suflete, zise Owen, aceasta fiind jumătatea produsului de mai înainte.

— Așa-i, domnule Owen, așa-i, în această jumătate pot fi douăzeci și opt de mii șapte sute de vlăjgani, în stare de a purta arme ; ei poartă aceste arme și nu vor să vadă sau să se atingă de vreun mijloc cinstit de a-și agonisi viața, chiar de ar putea să-și găsească unul — ceea ce din păcate nu pot.

— Dar este oare cu putință, domnule Jarvie, întreba eu, ca aceasta să fie imaginea unei părți atît de însemnate a insulei britanice ?

— Da domnul meu, și ți-o pot dovedi limpede ca lumina zilei. Să zicem că fiecare parohie folosește, în mij-

lociul, cincizeci de pluguri — ceea ce este mult față de țărina păcătoasă, pe care trebuie s-o are bieții oameni, și să mai zicem că poate exista pășunat îndeajuns pentru caii de plug, pentru boi și pentru vreo patruzeci-cincizeci de vaci ; apoi, pentru grija plugarilor și a vitelor, să punem șaptezeci și cinci de familii cu câte șase suflete fiecare și să mai punem încă cincizeci de la noi, ca să avem un număr rotund — iată că ai cinci sute de suflete, jumătate din populația parohiei, lucrînd și trăind într-un fel oarecare, cu sorți de a putea mânca terci și lapte acru ; dar, aș fi bucuros să știu, ce trebuie să facă ceilalți cinci sute ?

— Pentru numele lui Dumnezeu ! zisei eu, ce fac ceilalți, domnule Jarvie ? Mă cutremur cînd mă gîndesc la soarta lor.

— Domnul meu, răspuse pîrgarul, te-ai cutremura și mai mult dacă ai trăi printre ei. Dacă admitem că jumătate din această jumătate ar putea agonisi cîte puțin, lucrînd cîstit la șes, secerînd în timpul recoltei, intrînd ca ciobani, cosind finul și altele de soiul acesta, mai ai cîteva sute și chiar mii de vlăjgani munteni cu picioare lungi, care nu vor nici să lucreze și nici să piară de foame și atunci umblă cerșind sau amenințînd pe cunoștințele lor mai îndestulate, sau ascultînd poruncile proprietarului, fie bune, fie rele. Mai ales, sute și sute se îndreaptă spre granițele țării de jos, unde au pe ce pune mîna, și trăiesc din furtașaguri, tilhării, furturi de vite și astfel de prădăciuni ! Lucru de plins în orice țară creștină — mai ales că ei se laudă cu asemenea fsprăvi și socotesc că a fugări vite (ceea ce în scoțiană înseamnă a fura o cireadă) este un fapt de bărbăție și de vitejie, și mai pe potriva unor oameni dibaci (căci așa se pretind tilharii), decît să agonisească simbria pe o zi de muncă cîstită. Proprietarii sînt tot așa de înrăiți ca și prostimea ; chiar dacă nu-i îndeamnă pe tinerii haidamaci să meargă să tilhărească și să fure, nici nu-i opresc de la aceasta, fir-ar de cap

să le fie ! Ba îi ascund sau îi lasă să se ascundă ei, în pădurile, munții și întăriturile lor, ori de câte ori se întâmplă. Fiecare din ei întreține pe atîția care îi poartă numele sau sînt din *clanul* lui, cum zicem noi, cîți pot trăi din jafuri și din hoții, sau, ceea ce este același lucru, cîți pot în orice chip cinstit sau necinstit să se întrețină singuri. Și iată-i cu flinte și pistoale, săbii și pumnale, gata să tulbure liniștea țării, de câte ori vrea proprietarul. Iată, acesta-i necazul ținuturilor de munte, care sînt și au fost, de mai bine de o mie de ani, sălașul oricărei cete de nemernici, fără lege și fără credință, ce a tulburat vreodată un ținut așezat, liniștit și cu frica lui Dumnezeu, ca acesta al nostru din apus.

— Și, mă rog, această rubedenie a dumitale și prieten al meu este și el unul din acei mari proprietari, care întrețin cetele înarmate de care e vorba ? întrebai eu.

— Nu, nu, zise pîrgarul Jarvie ; el nu este una din mărimi, sau căpetenii, cum li se zice. Deși este de neam bun și se trage de-a dreptul din bătrînul Glenstrae... îi cunosc eu moșii și strămoșii... într-adevăr este o rudă apropiată a mea și, după cum ți-am mai spus, de bun sînge scoțian, chiar dacă mie nu prea îmi pasă de aceste prostii... e ca chipul lunii în apă... urzeală și bătătură stricăță, cum zicem noi... dar aș putea să-ți arăt scrisori de la tatăl său, care era strănepotul lui Glenstrae, către tatăl meu, sindicul Jarvie (fie-i țărîna ușoară !), începînd cu : „Iubitul meu sindic“ și sfîrșind cu : „Al dumitale văr iubitor și supus“... Sînt aproape toate privitoare la bani împrumutați, așa încît bunul sindic care s-a prăpădit le păstra ca acte și dovezi, că era un om tare grijuliu.

— Atunci, dacă nu este unul din acei șefi sau cîrmuitori patriarhali, reluai eu, despre care l-am auzit vorbind pe tatăl meu, totuși, presupun că acest neam al dumitale are cel puțin un cuvînt de spus în ținutul de la munte, nu-i așa ?

— De asta poți fi sigur ; nu este nici un nume mai bine cunoscut, între Lennox și Breadalbane. Robin a fost odată un negustor de vite, înstărit și muncitor, cum nu găsești altul între zece mii. Era mai mare plăcerea să-l vezi cu plaidul pe umăr, cu încălțările lui, cu scutul atârnat de spate, cu sabie și pumnal la cingătoare, minînd din urmă o sută de boi de munte, ajutat de zecé-doisprezece vlăjgani, tot atît de sălbatici și neșesălați ca și vitele pe care le mînau. Era îndatoritor și drept în negustoria lui și, dacă socotea că acela care cumpăraseră de la el făcuse o tocmeală proastă, îi dădea înapoi cîte un ban să-l despăgu-bească. Știu eu că s-a întîmplat să dea înapoi și cinci șilingi dintr-o liră.

— Douăzeci și cinci la sută, zise Owen ; e un scont cam ridicat.

— El totuși îi dădea, domnul meu, așa cum îți spun : mai ales dacă acel cumpărător era om sărman și nu ar fi putut îndura o pagubă. Dar au venit timpuri grele și Rob era prea îndrăzneț. N-a fost vina mea însă — n-a fost vina mea ; nu mă poate învinui pe mine. Eu l-am prevenit. Atuncea creditorii, mai ales unii din vecinii mai puternici, au pus mîna pe avutul și pămîntul său ; și se zice că nevastă-sa a fost izgonită din casă pe coclauri, după ce fusese și batjocorită. Rușine să le fie ! Fi-le-ar de cap să le fie ! Eu sînt om pașnic și magistrat, dar dacă s-ar fi purtat cineva cu fetișcana asta de slujnică pe care o am, cu Mattie, cum s-a purtat cu nevasta lui Rob, cred că sabia pe care tatăl meu, sindicul, a purtat-o la bătălia de la podul Bothwell, ar fi ieșit din teacă. Ei bine, cînd Rob s-a întors acasă și a găsit prăpăd — Doamne ferește ! — acolo unde lăsase belșug, cătă spre miazănoapte, miazăzi, apus și răsărit și nu știu încotro să meargă ; nici speranță, nici adăpost, hici unde se aciui ; atunci și-a tras bereta pe frunte, și-a încins sabia la șold, a luat calea codrilor și așa a ajuns haiduc.

Glasul bunului cetățean fu înecat de zbuciumul simțămintelor sale. Deși el căută să arate că nu prețuiește neamul din care se trăgea vărul său muntean, era vădit că, în taină, se fălea cu această legătură de rubedenie, vorbea despre prietenul său, în zilele-i îmbelșugate, cu o revărsare de dragoste, care îi mărea încă și mai mult durerea pricinuită de nenorocirile lui, precum și părea de rău pentru urmările acestor nenorociri.

— Astfel ispitit și împins de deznădejde, zisei eu, văzînd că domnul Jarvie nu mai urma cu povestirea lui — presupun că vărul dumitale deveni unul din acei prădători despre care ne-ai vorbit ?

— Nu a ajuns chiar atît de rău, răspunse el, nu chiar atît de rău, și nici așa de fățiș ; dar începu să perceapă *black-mail*¹ pe o scară mult mai mare și mai întinsă decît se făcuse pînă în zilele noastre în tot ținutul Lennox și Menteith, și chiar pînă la porțile castelului din Stirling.

— Black-mail ? Nu înțeleg ce vrei să spui prin aceasta, răspunsei eu.

— Păi, să vezi : Rob a adunat curînd o ceată de berete albastre în jurul lui, căci poartă un nume strașnic și bine cunoscut în țară, un nume care și-a făurit un loc de cînte încă de mulți ani, în războaiele duse împotriva regelui și a parlamentului, și chiar împotriva bisericii, după cîte știu. Un nume vechi și cinstit, în pofida înverșunării cu care au încercat unii să-l ponegrească, să-l doboare și să-l oropsească. Mama mea a fost din neamul MacGregor și n-are decît să afle oricine... Așa că Rob s-a găsit curînd în capul unei cete de voinici ; cum îl îndurera (zicea el) să vadă atîtea jafuri și hoții și prădăciuni la miazăzi de ținutul cel muntos, Rob se legă față

¹ *Black-mail* — pe vremuri, tribut cerut de pirați în schimbul protecției și imunității pe care și-o asigurau. Astăzi, echivalent cu șantaj (n.t.).

de arendași și răzeși ca, în schimbul plății a patru lire scoțiene din fiecare venit de o sută de lire, ceea ce, fără îndoială, nu era prea mult, să nu se atingă nimeni de ei ; numai să-l înștiințeze pe el. Chiar dacă omul ar pierde datorită jăcmănelii numai o copită de dobitoac, Rob se lega să o găsească sau să-l despăgubească în bani. Și s-a ținut de cuvînt — nu pot zice că nu s-a ținut de cuvînt — toată lumea recunoaște că Rob se ține de cuvînt.

— Acesta este un contract de asigurare foarte ciudat ! zise domnul Owen.

— E curat împotriva legii noastre, trebuie s-o recunosc, zise Jarvie, curat împotriva legii ; cei care percep *black-mail* și cei care îl plătesc sînt și unii și alții pasibili de pedeapsă ; dar, dacă legea nu-mi poate apăra saivanul și grajdul, de ce nu m-aș înțelege cu un gentleman muntean care mi le poate apăra ? Răspunde-mi la asta.

— Dar, întrebai eu, domnule Jarvie, acest contract cu *black-mail* cum îi zici dumneata, încheiat de stăpînul sau arendașul care plătește asigurarea, este într-adevăr cu totul nesilit ? Sau, ce se întîmplă în cazul cînd cineva refuză să plătească acest bir ?

— Ehei, flăcăule ! zise pîrgarul rîzînd și amenințîndu-mă cu degetul ; crezi că m-ai încurcat cu asta. Pe cîntea mea, aș sfătui pe orice prieten al meu să se înțeleagă cu Rob ; pentru că, oricît s-ar păzi și orice ar face, sigur că n-ar scăpa de jecmăneală, atunci cînd vin nopțile cele lungi. Unii din familia Grahame și Cohoon s-au împotrivit ; dar, ce s-a întîmplat ? Și-au pierdut toate cirezile, chiar din prima iarnă ; așa încît, cei mai mulți socotesc că-i mai bine să încheie tîrgul cu Rob. El se poartă bine cu cei care știu să se poarte cu el ; dar, dacă e să-l înfrunți, mai bine înfrunți chiar pe dracul.

— Datorită isprăvilor de acest soi, zisei eu, bănuiesc că s-a făcut pasibil de a fi pedepsit de legile țării ?

— Pasibil ? Da, poți spune așa ; gîtul său ar cunoaște greutatea picioarelor lui, dacă s-ar putea pune mîna pe Rob. Are însă prieteni buni printre mărîmi : aş putea să-ți povestesc despre o familie de vază, care îl susține pe cît se poate, fără să se compromită, numai ca să-l țină ca un ghimpe în coasta alteia. Apoi, el mai este și cel mai iscusit și mai isteț voinic care s-a îndeletnicit cu asemenea tîlhării în timpul nostru ; multe pozne nesăbuite a mai făcut el, mai multe decît ar putea umple o carte, și ciudată carte ar fi aceea, tot așa de bună ca una despre Robin Hood sau William Wallace¹, tot așa plină de isprăvi îndrăznețe și de evadări, așa cum povestește lumea iarna la gura sobei. E ciudat lucru din partea mea, domnilor, că, deși sînt un om pașnic și fiul unui om pașnic, pentru că tatăl meu, sindicul, nu s-a certat cu nimeni, afară de cei din sfatul orașului, e un lucru ciudat, zic, dar cred că sîngele de muntean clocotește în mine, cînd aud aceste povestiri năstrușnice, uneori îmi place să le ascult mai mult chiar decît cuvintele cele înțelepte, să mă ierte Dumnezeu ! Dar acestea sînt deșertăciuni — deșertăciuni, pline de păcat — și, pe deasupra, împotriva legii, împotriva legii și a Scripturii.

Urmai cercetările mele, întrebînd ce mijloace de înrîuire ar putea avea domnul Robert Campbell asupra afacerilor mele și ale tatălui meu.

— Trebuie să știi, zise domnul Jarvie cu vocea foarte scăzută, vorbind între prieteni și în cea mai mare taină, trebuie să știi că ținutul de munte a rămas liniștit în anul 1689 — anul bătăliei de la Kiliecrankie. Dar cum de a rămas liniștit, crezi dumneata ? Cu bani, domnule Owen — cu bani, domnule Osbaldistone. Regele William l-a pus pe lordul Breadalbane să le împartă douăzeci de mii de lire de aur, și se zice că bătrînul lord muntean a păstrat

¹ Robin Hood, celebru haiduc englez din timpul lui Richard Inimă de Leu ; William Wallace, erou popular scoțian din secolul al XIII-lea (n.t.).

o bună parte din bani în punga lui. Apoi, regina Ana, care a murit, a dat căpeteniilor pensii însemnate, ca să-și poată întreține vlăjganii și tîlharii, care nu lucrează în nici un fel, cum ți-am spus înainte ; și au stat destul de liniștiți, afară de cîteva tîlhării la șes, ca să nu-și piardă obiceiul, și cîteva înjunghieri între ei, lucruri de care un om civilizat, nici nu-i pasă și nici nu se sinchisește. Bine, dar acum începe o lume nouă cu regele George (eu unul zic : Dumnezeu să-l binecuvînteze) — și nu prea se arată să le dea bani sau pensii, la nici unul din ei ; cîrmuitorii nu au mijloace să întrețină clanurile, care-i mănîncă de vii, cum poți ghici din ceea ce am spus înainte ; la șes, nu mai au nici un fel de credit ; un om care, la un fluier, poate aduna o mie, pînă la o mie cinci sute de flăcăi, gata să asculte de poruncile sale, de-abia dacă ar găsi să se împrumute cu cincizeci de lire, pentru ceata lui, în piața din Glasgow. Acest lucru nu mai poate dăinui mult — va fi o răscoală pentru Stuarti — va fi o răscoală — vor năvăli la șes ca un potop, așa cum au făcut în războaiele nenorocite ale lui Montrose, și acestea se vor auzi și se vor vedea înainte de a trece anul.

— Totuși, zisei eu, nu văd ce legătură are aceasta cu domnul Campbell, și cu atît mai puțin cu afacerile tatălui meu.

— Rob poate chema sub armă cinci sute de oameni, domnul meu, și de aceea războiul ar trebui să-l privească tot atît de mult ca și pe alții, răspunse pîrgarul, căci în timp de pace, puterea ce o are îi este mai puțin priitoare. Apoi, ca să-ți spun adevărul, bănuiesc că el a fost solul de căpetenie dintre unii din șefii noștri munteni și domnii din nordul Angliei. Am auzit cu toții de banii obștești care au fost luați de la acel Morris, pe undeva prin trecătoarea Cheviot, de către Rob și unul din tinerii Osbaldistone ; și, ca să-ți spun adevărul, umbla vorba că erai dumnieața, domnule Francis, și rău mi-a părut ca fiul tatălui dumitale să aibă asemenea apucături. Nu, n-ai nevoie să-mi

spui nici un cuvînt, văd bine că m-am înșelat ; dar aş fi crezut orice din partea unui măscărici, cum credeam că eşti. Acum însă, nu mă mai îndoiesc că trebuie să fi fost chiar Rashleigh, sau vreun altul din verii dumitale, căci pot zice că i-a tunat şi i-a adunat — iacobiţi şi papistaşi îndrăciţi, care socotesc că banii obşteşti şi hîrţiile guvernului le sînt o pradă de drept. Şi acest Morris, care este un netrebnic atît de mişel, încît nici pînă la ora aceasta nu îndrăzneşte să spună că Rob i-a luat valiza ; şi, de fapt, are dreptate, pentru că vameşii şi birarii voştri sînt uriţi de toată lumea, şi Rob i-ar putea atinge una cu dosul miinii, înainte ca Ministerul, cum i se zice, să-i poată veni în ajutor.

— Bănuiesc acestea de mult, domnule Jarvie, zisei eu, şi sînt cu totul de aceeaşi părere cu dumneata ; dar, în ceea ce priveşte afacerile tatălui meu...

— Bănuieşti numai ? Dar e sigur, e sigur, îi cunosc pe unii care au văzut hîrţiile luate de la Morris, nu este cazul să spun unde. Dar, în ceea ce priveşte afacerile tatălui dumitale, trebuie să te gîndeşti că, în ultimii douăzeci de ani, unii din aceşti proprietari şi şefi munteni şi-au mai deschis ochii şi îşi dau seama de interesele lor ; tatăl dumitale şi alţii au cumpărat pădurile din văile Disseries, Kissoch, Tober-na-Kippoch şi multe altele în afară de acestea, iar firma tatălui dumitale a emis pentru plata acestora poliţe însemnate şi, cum Osbaldistone şi Tresham se bucurau de un credit mare — pentru că pot să-i spun în faţa domnului Owen, aşa cum aş spune şi în spatele lui, că, în afară de nenorocirile venite de sus, nu se găsesc oameni mai cinstiţi în afaceri ca ei ; domnii munteni, căpătînd poliţele, le-au scontat la Glasgow şi la Edinburgh (aş putea zice că aproape numai la Glasgow, căci trufaşii din Edinburgh fac foarte puţin cînd e vorba de adevărate afaceri) pentru întreaga, sau cea mai mare parte din valoarea acestor poliţe. Aşa încît... aha ! vezi ce vreau să spun ?

Mărturisii că nu prea puteam urmări tilcul spuselor sale.

— Cum ? zise el. Dacă aceste polițe nu sînt plătite, negustorii din Glasgow vor tăbări pe proprietarii munteni, care nu mai au nici o lețcaie și nici nu le-ar fi pe plac să plătească ceea ce au risipit mai înainte. Vor fi furioși... cinci sute de oameni se vor răscula, în loc de a sta liniștiți acasă... dracul va încurca ițele... și uite cum falimentul firmei tatălui dumitale va grăbi răscoala, care ne pîndește de atîta vreme.

— Crezi atuncea, zisei eu, uimit de acest aspect ciudat al afacerii, că Rashleigh Osbaldistone a făcut această pagubă tatălui meu numai ca să grăbească o răscoală în munți, prin ruinarea proprietarilor, cărora li s-au emis de la început aceste polițe ?

— Fără îndoială, fără îndoială ; aceasta a fost una din pricinile de căpetenie, domnule Osbaldistone. Nu mă îndoiesc că banii gheață pe care și i-a însușit vor fi fost o altă pricină. Acești bani sînt însă o pierdere neînsemnată pentru tatăl dumitale, deși se prea poate să constituie cea mai mare parte din cîștigul lui Rashleigh. Hîrțiile pe care le-a luat nu-i vor folosi decît, cel mult, ca să-și aprindă luleaua cu ele. El a încercat să vadă dacă MacVittie & Co. i-ar da bani pe ele, asta o știu de la Andrew Wylie, dar ei sînt vulpoi prea bătrîni, ca să se lase înșelați. Nu s-au prins și l-au dus cu vorba. Rashleigh Osbaldistone e prea bine cunoscut în Glasgow ca să aibă cineva încredere într-însul, deoarece a fost aici pentru o uneltire iacobito-papistașă, în 1707 și a lăsat datorii în urma lui. Nu, nu, el nu se poate descotorosi de hîrțiile lui aicea ; lumea va bănuî felul în care a pus mina pe ele. Nu, nu ; a dus el hîrțiile undeva în siguranță, în vreo ascunzătoare din munți, și cred că vărul meu Rob ar putea pune mina pe ele, dacă ar vrea.

— Dar, ar fi el dornic să ne ajute în această strîmtoare, domnule Jarvie ? întrebai eu. L-ai înfățișat ca pe un agent al partidului iacobit și adînc amestecat în ur-

zelile lor ; va fi el oare dornic, de dragul meu, sau, dacă vrei, de dragul dreptății, să înapoieze aceste acte, ceea ce, chiar de i-ar sta în putință, ar stinjeni atît de mult planurile celorlalți, cel puțin așa cum vezi dumneata că stau lucrurile ?

— Nu ți-ai putea răspunde precis. Mărimile, între ele, se feresc de Rob, și Rob se ferește de ele. Rob are însă legături de prietenie cu familia Argyle, care susține guvernul de astăzi. Dacă ar scăpa de mandatele de arestare ca datornic, ar fi mai degrabă de partea lui Argyle decît de partea lui Breadalbane, pentru că există o veche hîră între familia Breadalbane și neamul său. Adevărul este că Rob luptă pentru el însuși, așa cum luptase odinioară și Henry Wynd¹ ; el va lupta de partea pe care o socoate mai prielnică pentru dînsul ; dacă însuși dracul ar fi proprietar, Rob s-ar face arendașul său, și nu-l poți ține de rău pe bietul om, dacă te gîndești la împrejurări în care se găsește. Dar mai există o piedică însemnată împotriva dumată, Rob are o iapă sură în grajdul de acasă.

— O iapă sură ? întrebai eu. Și ce-are a face ?

— Nevasta lui, bre omule, nevasta. Cumplită muiere ! Nu poate suferi să vadă un scoțian de treabă, dacă-i cumva de la șes ; cu atît mai puțin pe vreun englez. Ea ține cu înverșunare la toți cei care l-ar putea înscăuna pe regele Iacob și mazili pe regele George.

¹ În jurul anului 1392 două mari clanuri s-au hotărît să sfirșească certurile dintre ele, printr-o luptă dată în prezența regelui Scoției, pe cîmpia din nord de Perth ; treizeci de războinici trebuiau să lupte de fiecare parte ; un om lipsind uneia din părți, locul acestuia l-a luat un cetățean din Perth, scund și cu picioarele strimbe. Acest înlocuitor, pe nume Henry Wynd, sau, cum îi ziceau muntenii, Gow Chrom, adică făurarul cu picioarele strimbe, se luptă foarte bine și contribui mult la sorții luptei, fără a ști pentru cine luptă. De aici vine proverbul scoțian : „A lupta pentru sine însuși, ca Henry Wynd” (n.a.).

— Este foarte ciudat, răspunsei eu, că afacerile comerciale ale unor cetățeni din Londra să fie înlănțuite de revoluții și războaie.

— Ba, deloc, bre omule, nu-i deloc ciudat, răspunse domnul Jarvie, acestea sînt prejudecățile voastre prostesti. Eu mai citesc uneori, în lungile nopți de iarnă, și am aflat din hronicul lui Baker, că negustorii din Londra au silit banca din Genova să-și calce făgăduiala de a împrumuta o mare sumă de bani regelui Spaniei, astfel încît plecarea Marei Armade Spaniole a fost aminată un an întreg. Ce mai zici, domnul meu ?

— Că negustorii au adus țării lor servicii neprețuite, care ar trebui amintite cu cinste în istoria noastră.

— Așa gîndesc și eu. Și bine ar face — binemeritînd de la stat și de la omenire, acela care ar împiedica pe trei sau patru cinstiți munteni de a se prăvăli în prăpastie, împreună cu toți bieții și nevinovații lor oameni de încredere — numai pentru că nu pot da înapoi banii pe care aveau tot dreptul să-i socotească ai lor — scăpînd astfel creditul tatălui dumitale — și pe deasupra banii mei scumpi, pe care mi-i datorează Osbaldistone & Tresham. Eu zic că, dacă cineva ar putea face treaba aceasta, ar trebui să fie tratat, fie el chiar și cel mai năpăstuit om, ca unul care se bucură de favoarea regelui său.

— Nu am căderea de a prețui recunoștința obștească, răspunsei eu ; dar mulțumirea noastră, domnule Jarvie, ar fi la înălțimea îndatoririi pe care o avem.

— Și pe care, urmă domnul Owen, am încerca să o cumpănim cu o contravaloare, de îndată ce domnul Osbaldistone al nostru s-ar întoarce din Olanda.

— Nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc. Este un om foarte vrednic și bun platnic ; și, cu ajutorul meu, ar putea face multe afaceri în Scoția. Va să zică, dacă aceste hirtii ar putea fi smulse din ghearele filistinilor, ele ar avea valoare ; sînt marfă bună, cînd se găsesc în mîini bune, și anume în mîinile dumitale, domnule Owen. Îți voi găsi trei

oameni în Glasgow, cu toată părerea proastă pe care o ai despre scoțieni, domnule Owen — și anume pe Sandie Steenson, din Trade Land și John Pirie, din Candleriggs, și pe un altul, al cărui nume nu-l voi da deocamdată, care să vă avanseze sumele necesare ca să asigure creditul firmei dumneavoastră, fără a cere alte garanții.

Ochii lui Owen sticliră la această speranță de a ieși din încurcătură, dar chipul său se posomori din nou-cînd își aminti cît de mici erau speranțele de a recupera activul, cum îi zicea el în limbaju-i comercial.

— Nu deznădăjdui, domnule Owen, nu deznădăjdui, zise domnul Jarvie, m-am băgat așa de mult în afacerile dumneavoastră pînă acuma, că n-am încotro și va trebui să mă bag și pînă în gît. Sînt întocmai ca și tatăl meu, răposatul sindic (fie-i țărîna ușoară !), nu pot să mă amestec în treburile unui prieten, fără a sfîrși prin a le socoti ca pe ale mele proprii. Așa încît, mîine dimineată îmi încălț cizmele și apuc calea peste Drymen, cu domnul Frank de colo așa ; și dacă eu nu-l pot face pe Rob să înțeleagă ce trebuie și de asemenea pe nevasta lui, apoi zău că nu știu cine ar putea-o face. M-am arătat bun prieten față de ei și pînă acum, fără să mai vorbim de faptul că l-am făcut nevăzut în noaptea trecută, cînd, dacă i-aș fi zis pe nume, ar fi plătit cu viața. Poate că voi auzi pomenindu-se de isprava aceasta în sfatul orășenesc, zvonul venind de la pîrgarul Grahame și de la MacVittie sau de la alți pîrgari ; mi-au mai scos ei pe nas rubedenia cu Rob — lua-le-ar naiba cleветirile și ponegririle lor ! Le-am răspuns că eu nu apăr păcatele nimănui ; dar, afară de ceea ce Rob a săvîrșit împotriva legilor țării, și de jefuirea ținutului Lennox, și de nenorocirea că unii și-au pierdut viețile din mîna lui, el este un om mai cinstit decît oricare din ei... dar, de ce mi-ar păsa mie de cleветeala lor ?... dacă Rob este proscris, de ce nu se duc să i-o spună ?... În momentul de față nu există nici o lege care să te împiedice de a vorbi cu proscrisii,

cum era în vremurile de jale ale ultimilor Stuarți... mă jur că am o limbă scoțiană în gură... și dacă vorbesc, eu știu să le răspund.

Cu mare bucurie văzui că încetul cu încetul pîrgarul orașului înlătura piedicile puse de cumințenie, sub înrîurirea binelui obștesc și a interesului binevoitor față de afacerile noastre, împletite de dorința-i firească de a scăpa de pagubă și de a cîștiga ceva, nelipsindu-i oarecare trufie nevinovată. Pînă la sfîrșit, toate aceste pricini l-au făcut să ia hotărîrea bărbătească de a porni el însuși la drum, pentru a mă ajuta să recapăt averea tatălui meu. Toate cele ce mi-a spus mă făceau să nădăjduiesc că, dacă aceste hîrtii erau în mîna aventurierului muntean, ar fi fost cu putință să-l înduplec de a-mi preda ceea ce nu putea păstra cu vreo speranță de a-i folosi ; îmi dădeam seama că prezența rudei lui va atîrna desigur greu în cumpănă pentru mine. Primii, așadar, cu bucurie propunerea domnului Jarvie de a porni la drum în zorii dimineții următoare.

Într-adevăr, acest cinstit gentleman s-a arătat pe atît de vioi și sprinten în pregătirile pentru a-și înfăptui planurile, pe cît fusese de încet și de prevăzător în alcătuirea lor. Îi spuse Mattiei să-i aerisească hainele de călărie, să-i ungă cizmele și să le lase să stea toată noaptea în fața focului din bucătărie, să aibă grijă ca să se dea nutreț calului și să-i orînduiască tot echipamentul de drum. După ce ne-am înțeles să ne întîlnim la ora cinci în dimineața următoare, și după ce am stabilit ca Owen, de care nu aveam nevoie în această expediție, să aștepte întoarcerea noastră la Glasgow, ne luarăm un duios rămas bun de la acest prieten neașteptat și osîrdnic. Îi găsii lui Owen o cameră vecină cu a mea, la aceeași gazdă și, după ce îi porunci lui Andrew Fairservice să mă însoțească în dimineața următoare la ora fixată, mă dusei să mă culc, cu o nădejde mai bună pentru viitor decît cea de care avusesem parte pînă atunci.

CAPITOLUL XXVII

Atita cît cuprinde ochiul, nici pom nu se
vedea.
Pămîntul mohorît şi sterp, de verde
se ferea ;
Nici pasăre pe cer zbura, decît cea
călătoare
Şi nici albină zumzăia, umblînd din
floare-n floare,
Nici un hulub nu uguia ; nici un pîrău,
măcar,
Nu susura încetişor, cu ape de cleştar.

PROFETIA FOAMETII

În aerul îmbătător al unei dimineţi din vremea sece-rişului, mă întîlnii, aşa cum ne înţelesesem, cu Fair-service, care ţinea caii în faţa casei domnului Jarvie, nu prea depărtată de hanul doamnei Flyter. Primul lucru care mă izbi fu calul lui Andrew. Oricare ar fi fost cusururile mîrtoagei pe care grefierul Touthope, sfetnicul domnului Fairservice întru cele ale legii, i-o dăduse cu atîta dărnicie în schimbul iepei lui Thorncliff, el izbutise să se descotorosească de această mîrtoagă ; dobitocul pe care îl luase în schimb era atît de şchiop şi în chip atît de ciudat, încît parcă nu întrebuinta decît trei picioare pentru a umbla, pe cînd al patrulea părea că flutură în aer bătînd măsura pentru celelalte trei.

— Cum îndrăzneşti să vii cu o astfel de gloabă aici ? Unde-i calul pe care ai venit pînă la Glasgow ? mi-au fost întrebările fireşti şi mînioase.

— L-am vîndut, domnişorule. Era prăpădit de slab şi mi-ar fi mîncat şi sufletul, ţinîndu-l cu chirie la Luckie Flyter. Aşa că am cumpărat calul acesta pe socoteala

măriei-tale ; a fost un tîrg nemaipomenit de bun — n-a costat decît o liră sterlină de fiecare picior — ceea ce face patru cu totul ; schilodeala are să-i treacă după ce o umbla vreo milă ; e un buiestraș bine cunoscut ; i se zice Tom Mlădiosul.

— Pe cinstea mea, domnule Andrew !, zisei eu, văd că nu vrei să te lași de boroboațe pînă ce umerii dumitale nu vor face cunoștință cu biciul meu mlădios. Dacă nu te duci de îndată să aduci calul celălalt, ai să-mi dai socoteală pentru poveștile dumitale.

Cu toate amenințările mele, Andrew continua să se tocmească, spunînd că l-ar costa cel puțin o guinee ca să-l poată căpăta înapoi, stricînd tîrgul cu omul care-i cumpărase calul. Ca un adevărat englez, deși îmi dădeam seama că nemernicul căuta să mă păcălească, eram cît pe-aici să plătesc ceea ce îmi cerea, mai degrabă decît să-mi pierd timpul, cînd, iată că ieși domnul Jarvie, îmbrăcat, înfofolit, îmbrobodit și încălțat ca pentru o iarnă siberiană, în timp ce doi ucenici, sub apropiata supraveghere a lui Mattie, duceau de friu buiestrașul domol, care avea cinstea de a purta, în astfel de împrejurări, persoana magistrului din Glasgow. Înainte de a se „cătăra în șa“, o expresie care descrie mai bine chipul în care încăleca pîrgarul, decît aceea pe care poetul Spencer o aplică unor cavaleri rătăcitori, domnul Jarvie întrebă care-i pricina ciorovăielii dintre slujitorul meu și mine. Aflînd tîlcul meștesugirilor cinstiului Andrew, el curmă de îndată orice discuție, decretînd că, dacă Fairservice nu va înapoia de îndată mirtoaga cu trei picioare și nu va aduce cvadru-pedul mai folositor pe care îl înstrăinase, îl va trimite la închisoare, amendîndu-l cu jumătate din simbria lui.

— Domnul Osbaldistone, zise el, te-a tocmit ca să-l slujești împreună cu calul — două dobitoace dintr-o dată — nemernic și zăpăcit ce ești ! Dar am să am eu grijă de dumneata, în timpul călătoriei.

— N-are nici un rost amendarea mea, zise cu se-

meție Andrew, n-am nici para chioară ca să plătesc o amendă, e ca și cum ai lua pantalonii unui muntean, care nu poartă așa ceva.

— Dacă nu ai bani în pungă ca să plătești amenda, tot ai piele pe oase, și ai să plătești cu ea, răspunse pîrgarul. Am eu grijă să capeți ce ți se cuvine, într-un fel sau altul.

La poruncile domnului Jarvie, Andrew n-a avut încotro și a trebuit să se supună, bodogănind printre dinți :

— Prea mulți stăpîni, prea mulți stăpîni, cum a zis broasca rîioasă grapei, în timp ce fiecare dînte o înțepa,

După cît s-a văzut, Andrew nu avu nici o grēutate să scape de Tom Mlădiosul și să reentre în posesiunea bucefalului de mai înainte ; căci a izbutit să facă repede schimbul, nelipsind decît doar citeva minute ; nici nu l-am mai auzit îndrugînd că ar fi avut de plătit vreo daună pentru stricarea tîrgului. .

Pornirăm numaidecît, dar nici nu ajunsesem la capătul străzii pe care locuia domnul Jarvie, cînd auzirăm din spate niște strigăte puternice : „Oprîți, oprîți !“ Ne oprirăm, deci, și furăm ajunși de ucenicii domnului Jarvie, care purtau două mărturii ale grijii Mattiei pentru stăpînul ei. Prima se înfățișa în forma unei cogeamite batiste de mătase, mătăhăloasă ca pînza uneia din corăbiile lui, pe care doamna Mattie dorea negreșit ca pîrgarul să și-o lege în jurul gîtului ; astfel înduplecat, el mai aducea ceva la îmbrăcăminte cealaltă. Al doilea băiat aducea numai o mărturie verbală (am crezut că-l văd pe pișicher gata să ridă, în timp ce i-o împărtășea) din partea îngrijitoarei casei, și anume ca stăpînul ei să aibă grijă să nu se ude la picioare.

— Mofturi ! Mofturi ! Prostuța de ea ! răspunse domnul Jarvie ; dar adăugă, întorcîndu-se spre mine : Asta dovedește că are inimă bună — o inimă prea bună pentru o muierușcă așa de tînără. Zău că Mattie este o fată grijulie. Zicînd acestea, dădu pînteni calului și părăsirăm orașul, fără alte zăbave.

În timp ce mergeam liniștiți înainte, pe un drum care ne ducea la nord-est de oraș, am avut prilejul să cîntăresc și să admir însușirile noului meu prieten. Deși, ca și tatăl meu, el socotea tranzacțiile comerciale drept rostul cel mai de seamă al vieții omenești, nu era atît de orbit de ele încît să nu poată prețui și alte cunoștințe. Dimpotrivă, cu multele lui ciudățenii și chiar cu o oarecare grosolănie, nelipsindu-i nici trufia, pe care el o făcea și mai caraghioasă, încercînd să o ascundă sub un prea subțire val de smerenie ; și fără să fi avut parte de toate foloasele unei educații alese, domnul Jarvie dezvăluia în cursul conversației o minte iscusită, un spirit de observație lipsit de prejudecăți și, pe măsura mijloacelor sale, destul de cultivat. Se dovedea un bun cunoscător al trecutului regiunii și în timp ce mergeam, mă desfătă cu povestirea evenimentelor mai deosebite, întîmplate odinioară prin meleagurile pe unde treceam. Cum el cunoștea bine vechea istorie a ținutului său, vedea, încă de pe atunci, cu ochiul pătrunzător al unui patriot luminat, bobocii viitoarei dezvoltări a ținutului, care au înflorit de-abia în ultimii cîțiva ani. Totodată, băgai de seamă cu mare bucurie că, deși era un scoțian aprig și plin de osîrdie pentru cinstea țării sale, era plecat să privească regatul vecin cu bunăvoință. Cînd Andrew Fairservice (pe care, dealtfel, pîrgarul nu-l putea suferi) vru să arunce vina întîmplării că unul din cai noștri își pierduse potcoava înrîuririi nefericite a Unirii, avu parte de o muștrare aspră din partea domnului Jarvie.

— Sst, domnule ! Sst ! Limbile spurcate ca aceea a dumitale seamănă vrajbă între vecini și între națiuni. De bună seamă că nu-i nimica bun pe lumea aceasta, care nu ar putea fi și mai bun ; aceasta se poate spune și despre unirea țărilor noastre. Nimeni n-a fost mai aprig împotriva ei decît cei din Glasgow, cu gloatele, cu răscoalele și adunările lor, cum li se zice astăzi. Dar e un vînt sterp, care nu folosește nimănui. Fiecare să doarmă

asa cum și-a așternut. Cît despre mine, eu zic : „Înflorească Glasgow-ul !“ Țin la această deviză, care între noi fie zis, este scrisă cu atîta înțelepciune și grație în jurul stemei orașului. Aș vrea să știu, de pe vremea cînd sfîntul Mungo prindea scrumbii în fluviul Clyde, putea altceva să ne facă să înflorim mai mult decît negoțul de zahăr și tutun ? Să se răspundă mai întîi la aceasta și apoi să se cîrtească împotriva tratatului care ne-a deschis calea spre apus.

Andrew Fairservice nu voia cu nici un chip să asculte argumentele de acest soi și chiar încercă o împotrivire de om piclișit, susținînd că „nesăbuită schimbare este aceea ca legile scoțiene să fie făcute în Anglia ; cît despre mine, nici pentru toate butoaiele cu scrumbii din Glasgow, bez toate butoaiele cu tutun, nu m-aș învoi ca regele să nu deschidă el însuși parlamentul scoțian, și tot așa, nici în ruptul capului, nu aș fi trimis coroana noastră, și spada noastră, și sceptrul nostru, și pe Mons Meg¹ ca să le

¹ Mons Meg era un tun mare și vechi, foarte iubit de poporul scoțian ; el a fost fabricat în orașul Mons din Flandra, în timpul domniei lui Iacob al IV-lea al Scoției. Se pomeneste deseori despre acest tun în bugetele obștești din acel timp, în care găsim felurite cheltuieli făcute : pentru cumpărarea de unsoare necesară ungerii gurii lui Mons Meg (spre a mări detunătura), pentru panglici cu care să-i fie împodobit afetul, pentru cimpoierii care îl întovărășeau cîntînd, ori de cîte ori era scos din castelul de la Edinburgh ca să însoțească armata scoțiană în vreo expediție depărtată. După Unire, era o mare temere în rîndurile poporului ca, pe lingă însemnele regalității (coroana, spada, sceptrul) să fie dus în Anglia și acest tun fără de moarte, Mons Meg, ca să desăvîrșească hidosul act de subjugare a independenței naționale. Se bănuia îndeobște că însemnele regalității dispăruseră în acest fel. Cît privește pe Mons Meg, acesta a rămas în castelul de la Edinburgh pînă în anul 1757, cînd a fost trimis la Arsenalul din Woolwich, printr-o poruncă regală, însemnele au fost scoase din ascunzătoarea lor în 1818 și expuse în vîzul poporului, care desigur că le privea ca pe niște amintiri duiosae ; chiar în această iarnă a anului 1828—29, Mons Meg a fost înapoiat Scoției, unde acest obiect, care în oricare altă parte nu ar reprezenta decît niște fiare vechi, a devenit din nou un ciudat monument istoric (n.a.).

păstreze dumnealor englezii, mari mîncători de budincă, tocmai în turnul de la Londra. Stau și mă întreb ce-or fi avut de zis sir William Wallace sau David Lindsay despre Unire sau despre cei ce au făcut-o ?“

Deși ne omoram timpul cu discuții de acest fel, drumul pe care mergeam se înfățișă sălbatic și pustiu, de îndată ce lăsarăm cu o milă sau două în urma noastră orașul Glasgow. Și într-adevăr că era din ce în ce mai posomorît pe măsură ce înaintam. Nesfîrșite cîmpii sterpe se întindeau de jur-împrejurul nostru, în cumplita lor goliciune, uneori cu totul netede și presărate ici-colo cu smîrcuri de un verde înșelător, sau negre acolo unde erau turbării, alteori umflîndu-se în movile mari, care nu aveau nimic din măreția munților, dar fiind totuși mai obositoare de suit decît munții pentru orice călător. Nu întîlneai nici copaci, nici arbuști, care să odihnească ochiul de culoarea ruginie a cumplitei pustietăți. Vegetația însăși era pitică și rară, cu prea puține flori, pîrîndu-mi cea mai sărăcăcioasă și mai păcătoasă îmbrăcăminte cu care, după cîte am mai văzut și eu, poate fi acoperit pămîntul. Nu am văzut nici o vietate, decît pe alocuri cîteva oi rătăcite, dar și acestea de culori felurite și foarte ciudate, bătînd în negru, albastru și portocaliu. Culoarea neagră părea totuși cea mai obișnuită la capetele și picioarele lor. Chiar păsările păreau a ocoli aceste pustietăți, lucru care nu era de mirare deoarece lor le era ușor s-o facă ; eu, cel puțin, nu am auzit decît strigătele monotone și jalnice ale corlelor și ale nagîților.

La nămiezi, totuși, pe cînd luam prînzul, la o cîrciumă dintre cele mai prăpădite, am avut norocul să descoperim că aceste plicticoase și cîrîitoare păsări de mlaștini nu erau singurele vietăți din această pustietate. Crîsmărița ne-a vestit că : „Omul ei fusese la munte“, ceea ce s-a dovedit spre binele nostru, deoarece ne-am bucurat de rezultatul vînației lui, și anume de niște vînat fript pe grătar, fel care ne-a întregit foarte bine prînzul, alcă-

tuit din brînza de oaie, somonul uscat și pîinea de ovăz, singurele alimente ce se aflau în cîrciumă. O bere destul de proastă și un pahar de rachiu foarte bun încununară masa noastră ; cum, între timp, caii noștri își mîncaseră și ei grăunțele, pornirăm din nou la drum, cu forțe reînnoite.

Aveam nevoie de toată buna dispoziție, pe care ți-o dă o masă bună, ca să țin piept deznădejzii, ce puneă încetul cu încetul stăpînire pe mine, cînd mă gîndeam în același timp la nesiguranța ciudată a misiunii mele, precum și la înfățișarea jalnică a ținutului pe care eram nevoit să-l străbat. Drumul era acum și mai pustiu, și mai sălbatic, dacă se poate crede așa ceva, decît cel pe care-l străbătusem înainte de amiază. Cele cîteva colibe nenorocite care, din loc în loc, arătau că ținutul era locuit, se făcură și mai rare : pînă la urmă, cînd începurăm să suim o coastă nesfirșită, ele dispărură cu desăvîrșire. Singura desfătare de care aveam parte era doar în clipele în care întrezăream, la vreo cotitură a drumului și spre stînga noastră, un șir mare de munți albaștrii, întinzîndu-se spre nord și nord-vest. Munții aceștia făgăduiau să ascundă un ținut poate tot atît de sălbatic, dar, desigur, mult mai atrăgător decît acela prin care călătoream. Piscurile acestui lanț de munți arătau tot atît de sălbatice și neobișnuite, pe cît arătau de greoaie și uricioase dealurile din dreapta noastră ; pe cînd priveam acest ținut alpin, simțeam o dorință arzătoare de a-i cerceta ascunzișurile, cu toată primejdia și truda unei asemenea încercări ; simțeam la fel ca și marinarul care caută cu dinadinsul primejdiile și iureșul unei bătălii sau ale unei furtuni, spre a scăpa de o nesuferită și prelungă monotonie. Am pus diferite întrebări prietenului meu, domnul Jarvie, cu privire la numele și așezarea acestor munți atît de neobișnuiți ; dar era un lucru despre care ori nu știa nimic, ori nu avea chef să-mi vorbească.

— Aceștia sînt munții Scoției... munții Scoției... Îi vei vedea și vei auzi atîtea despre ei, încît te vei satura, înainte de a ne întoarce la Glasgow... eu, unul, nu mă uit la ei... și nu-i văd niciodată fără să mă cutremur... Nu de teamă... nu de teamă, ci doar de jale pentru bietele ființe hoinare și pe jumătate înfometate care locuiesc acolo... Dar, să nu mai vorbim despre asta — nu-i bine să vorbești de munteni cînd te apropii de hotarul lor. Am cunoscut eu mulți oameni de treabă, care nu ar fi îndrăznit să vie nici măcar pînă aici fără a-și scrie mai înainte ultimele dorinți și a-și face testamentul... Trebuie să-ți spun că Mattie m-a lăsat să plec la drum cu destulă părere de rău și cu multe plîsete, prostuța de ea ; dar o femeie care plînge nu trebuie să te mire mai mult decît o curcă plouată.

Încercăi mai apoi să aduc vorba despre firea și trecutul omului la care ne duceam, dar domnul Jarvie se făcu că nici nu aude, poate, datorită în parte prezenței jupînului Andrew Fairservice, care se ținea scai de noi, așa încît urechile lui să nu piardă cumva vreun cuvîntel rostit de noi, în timp ce limba-i ascuțită își lua libertatea să se amestece în convorbirea noastră ori de cîte ori avea prilejul. Din această pricină, avea uneori parte de ocările domnului Jaryie.

— Rămîi mai în urmă, bre omule, rămîi la locul care ți se cuvine, zise pîrgarul, cînd Andrew se apropie iarăși de noi ca să poată prinde răspunsul la noua întrebare pe care o pusesem cu privire la Campbell. Ai să o iei înaintea noastră, dacă te tot grăbești atît... Netotul acesta se bagă ca musca în lapte... În ceea ce privește întrebarea dumitale, domnule Osbaldistone, acum că netotul nu ne mai poate auzi... ai dreptul să mă întrebi orice, dar și eu am dreptul să-ți răspund sau nu... Bine nu prea îți pot spune despre Rob, bietul om ; dar nici rău nu vreau să-ți spun, pentru că, în afară că mi-e văr, ne apropiem de ținutul lui și s-ar putea, după cîte știu, ca îndărătul ori-

căru tufiş să se afle vreunul din oamenii lui de încredere. Dacă vrei să-mi ascuţi povaţa, cu cât vorbeşti mai puţin despre dînsul sau despre locurile pe care le străbatem sau despre ţelul călătoriei noastre, cu atît mai iute vom sfîrşi treaba. Se prea poate să dăm şi peste vreun vrăjmaş de-al lui... sînt destui şi din aceştia pe meleagurile unde ne aflăm... Totuşi, Rob se ţine încă semet; mi-e teamă însă că pînă la urmă i-or veni de hac... mai de vreme sau mai tîrziu, pielea vulpii face cunoştinţă cu cuţitul vîntorului.

— Atunci mă las călăuzit cu totul de experienţa dumitale, răspunsei eu.

— Bine faci, domnule Osbaldistone, bine faci, - dar, trebuie să spun două vorbe acestui guraliv netrebnic, că — de ! copiii şi nebunii au obiceiul să spună în piaţă ceea ce aud la gura sobei. Hei, ascultă, Andrew... cum te mai cheamă... Fairservice !

Andrew, care, ca urmare a ultimei ocări, rămăsese cu mult în urmă, nu găsi de cuviinţă să răspundă la chemare.

— Ei, Andrew, ticălosule ! reluă domnul Jarvie ; vino încoace, jupîne, vino încoace !

— Aşa sînt chemaţi numai cîinii, zise Andrew, ajungîndu-ne morocănos din urmă.

— Vei căpăta simbria cuvenită unui cîine, nemernicule, dacă nu ascuţi ceea ce îţi spun... Află că dăm o raită prin ţinutul acesta muntos...

— Mi-am închipuit eu, răspunse Andrew.

— Tacă-ţi fleoanca, mişelule, şi ascultă ceea ce am să-ţi spun... Dăm o raită prin ţinutul acesta muntos, aşa niţel.

— Mi-ai mai spus-o o dată, răspunse încăpăţînatul Andrew.

— Am să-ţi crăp capul, zise pîrgarul, ridicîndu-se în şa de minie, dacă nu-ţi pui frîu la gură !

— Friul face să-ți curgă balele, răspunse Andrew. Era acum nevoie să mă amestec și eu, lucru pe care-l făcui, 'cerîndu-i cu o voce aspră lui Andrew să tacă din gură, dacă nu vrea s-o pățească.

— Iaca, tac, zise Andrew. De porunca dumitale ascult, fără să cîrtesc. Biata mea mamă avea obiceiul să-mi zică : „De-i mai rău ori de-i mai bine, ascultă d-ăl cu punga plină“, așa că despre partea mea, puteți vorbi cît vreți, și unul și altul din domniile-voastre.

Domnul Jarvie se folosi de prilejul că Andrew încetase să mai vorbească, după pomenirea proverbului, ca să-i dea unele porunci :

— Ascultă, jupîne ; ascultă-mă, dacă ții la pielea dumitale... e adevărat că nu prea face ea multe parale, dar este vorba și despre pielea noastră. La hanul unde mergem acum, și unde se prea poate să trebuiască să minem și noaptea, sînt oameni de toate neamurile și din toate clanurile — de la munte, ca și de la șes... oameni care stau acolo... Și, adesea, acolo sînt mai multe săbii scoase din teacă decît cărți sfinte deschise, mai ales atunci cînd rachiul își face mendrele. Vezi să nu te amesteci cu lumea de acolo, nici să nu jignești, nici să superi pe careva, cu limba aceea clevetitoare a dumitale ; fă bine și stai liniștit și lasă pe fiecare să se bată cu cine o vrea.

— Parcă mai era nevoie să-mi spui d-alde astea ! răspunse disprețuitor Andrew. Ce, eu n-am văzut niciodată un muntean pînă acum ? Și nu știu cum să mă port cu ei ? Nu-i om pe lume care să-i poată duce mai bine ca mine... Am făcut tîrguieli cu ei, am vîndut împreună cu ei, am mîncat cu ei, am băut laolaltă...

— Dar de bătut te-ai bătut vreodată cu ei ? întrebă domnul Jarvie.

— Nu, nu, răspunse Andrew, am avut eu grijă să mă feresc de una ca asta. Nici nu mi-ar sta bine mie, care sînt un artist, ba și pe jumătate cărturar în meseria mea, să mă bat cu niște haidamaci îmbrăcați în fuste,

care nu-ți știu nici măcar numele unei plante sau flori în limba lor, darămite în limba latină.

— Atunci, zise domnul Jarvie, dacă vrei să-ți păstrezi limba în gură și urechile lipite de scăfirle (căci ai putea să le pierzi din pricina nemaipomenitei lor obrăznicii), te poftesc să nu spui nici un cuvânt, fie bun, fie prost, nimănui din cei care s-or găsi în cătun. Și mai ales să-ți intre în cap că nu-i deloc nevoie să te fălești sau să te grozăvești cu numele stăpînului dumitale sau cu al meu, sau să spui cuiva că eu sînt domnul pîrgar Nicol Jarvie din Saltkmarket, fiul vrednicului sindic Nicol Jarvie, despre care a auzit toată lumea; și nici că ăsta-i domnul Frank Osbaldistone, fiul conducătorului marei case de negoț Osbaldistone și Tresham din Capitală.

— Ei, ajunge! răspunse Andrew — ajunge! Ce te face să crezi că mă voi grăbi să pomenesc de numele dumneavoastră?... Nădăduiesc că știu eu lucruri mai de seamă despre care să vorbesc.

— Chiar despre lucrurile acestea mai de seamă, mi-e teamă să nu spui ce nu trebuie, gură-spartă ce-mi ești! Pe cit poți, ține-ți gura și nu zi nici bine, nici rău.

— Dacă nu mă socotiți în stare să vorbesc ca un om cu scaun la cap..., răspunse Andrew supărat, atunci să mi se plătească simbria și banii pe mîncare și mă întorc bucuros la Glasgow. O să ne despărțim fără prea multă jale, cum a zis și iapa bătrînă căruței rupte.

Văzînd că sporita îndărătnicie a lui Andrew amenința să-mi căsuneze multe neazuri, am fost nevoit să-l lămuresc că se poate întoarce, dacă așa crede de cuviință, dar în acest caz nu-i voi plăti nici o lețcaie din simbria cuvenită. Acest argument *ad crumenam*, cum l-au numit niște logicieni glumeți, precumpănește mult față de cea mai mare parte din omenire, de care, în această privință, Andrew era departe de a căuta să se deosebească. El „își trase coarneau înăpoi ca melcul“, ca să folosească vorba pîrgarului, și de îndată arătă că nu avusese nici un gînd

să ne supere, fiind hotărît să se lase călăuzit numai de poruncile mele, oricare ar fi ele.

Buna înțelegere fiind astfel din nou statornicită în mica noastră ceată, pornirăm mai departe. Drumul, care urcase cale de șase-șapte mile englezești, începu să coboare cam tot atîta, printr-un ținut care nu se putea lăuda de a fi mai bogat sau mai ispititor decît acela pe care îl străbătusem pînă atunci, și care era tot atît de monoton, în afară de locurile din care se zăreau în depărtare piscurile falnice ale munților. Noi călăream totuși înainte, fără a ne opri de fel ; chiar cînd se lăsă noaptea, întunecînd pustietatea sălbatică ce o străbăteam, noi ne aflam, după cîte am înțeles de la domnul Jarvie, încă la trei mile și mai bine de locul unde trebuia să mînem noaptea.

CAPITOLUL XXVIII

Baroane, măria-ta,
Necuratul să te ia ;
Să te arză viu în foc
C-ai făcut așa un loc
Unde nu-i nutreț de cai,
Pentru oameni nu-i mălai,
Nici scaun pe ce să stai.

Versuri populare scoțiene
despre un han prost

Noaptea era plăcută și luna lumina destul de bine drumul nostru. Sub razele ei, pământul pe care îl străbăteam căpăta o înfățișare mai atrăgătoare decât la lumina zilei, care dezvelea toată goliciunea deșertului. Jocul luminii și al umbrelor îi dădea un farmec pe care de fapt nu-l avea, și asemenea vălului purtat de o femeie urită, ne ațîța curiozitatea pentru un lucru care în sine nu avea nimic atrăgător.

Drumul continua să coboare, cotind și ocolind, părăsind locurile mai întinse și intrînd printre povîrnișuri mai repezi, care ne făgăduiau că ne vom apropia de vreun pîriu sau chiar de un rîu, așa cum se și adevăra. Pînă la urmă, ajunserăm la malurile unui rîu, care se mîna mai degrabă cu unul din Anglia mea băștinașă, decât cu cele pe care le văzusem pînă atunci în Scoția. Era îngust, adînc și domol, deși lumina slabă ce se oglindea pe apele lui leneșe ne arăta că ne găseam printre munții înalți unde își avea obîrșia.

— Acesta-i riul Forth, zise pîrgarul, cu acel glas smerit cu care, după cîte am băgat de seamă, scoţienii pomenesc de obicei numele riurilor mai însemnate. Numele apelor Clyde, Tweed, Forth, Spey se pomenesc mai întotdeauna cu un fel de mîndrie şi respect de către cei care locuiesc pe malurile lor şi mi s-a întîmplat să văd dueluri prilejuite de un cuvînt de dispreţ aruncat cu privire la vreunul din ele. Nu aş putea zice că această nevinovată mîndrie mă supăra în vreun fel. Am ascultat cuvintele prietenului meu cu gravitatea la care se aştepta. De fapt, eram mulţumit ca, după o călătorie atît de lungă şi plicticoasă, să ne apropiem de un ţinut care făgăduia să dea frîu imaginaţiei mele. Credinciosul meu scutier, Andrew, părea să nu aibă aceeaşi părere cu mine, pentru că primi solemna ştire „Acesta-i riul Forth“ cu :

— Hm ! dacă ar fi zis : iată cîrciuma, ar fi fost mai acătării !

Cu toate acestea, riul Forth, pe cît îmi îngăduia lumina slabă să văd, părea vrednic de slava celor legaţi de malurile lui. Muntele minunat, cu o înfăţişare rotunjită şi foarte regulată, acoperit cu o pădure de aluni, frasinii de munte şi stejari pitici, avînd din loc în loc arbori bătrîni şi falnici care, ridicîndu-se deasupra lăstărişului, îşi întindeau crăcile golaşe în lumina argintie a lunii, părea a oblădui izvoarele de unde riul îşi trăgea obîrşia. Dacă ar fi să dau crezare poveştii tovarăşului meu (deşi el însuşi susţinea că nu crede un cuvînt din ceea ce spune şi totuşi vorbea cu un glas scăzut, ca şi cînd s-ar fi temut de ceva), acest munte, atît de armonios, atît de bogat în verdeaţă şi împodobit cu o varietate atît de frumoasă de copaci bătrîni şi lăstăriş viguros, adăpostea, după spusele localnicilor, în peşterile lui nevăzute, palatul ielelor ; un neam de fiinţe diafane, nici oameni, nici diavoli, care, deşi nu erau pe deplin rău-voitoare omenirii, trebuiau totuşi ocolite şi temute, din pricina firii lor pline de toane, răzbunătoare şi gata să se supere din orice.

— Lumea le spune, explică domnul Jarvie în șoaptă, *Daoine Schie*, ceea ce înseamnă, după câte înțeleg, solii păcii ; sperînd astfel să le cîştighe bunăvoința. Și ar fi bine să le zicem și noi tot așa, domnule Osbaldistone, căci nu-i bine să circești împotriva celor ce stăpînesc locurile unde te afli. Dar adăugă, curînd după aceea, văzînd două-trei lumini care pîlpăiau în fața noastră : la urma urmei, să știi că ele nu-s decît niște înșelătorii ale necuratului și nu mi-e teamă s-o spun, căci am ajuns aproape de parohie. Iată, acelea sînt luminile cătunului din Aberfoil.

Recunosc că eram foarte mulțumit de știrea pe care mi-o dădea domnul Jarvie ; nu numai că îi dezlega limba, lăsîndu-l să-și arate în voie și fără teamă adevăratele păreri despre *Daoine Schie* sau iele, dar apropierea de cătun ne făgăduia nouă și cailor noștri cîteva ore de odihnă de care aveam oarecare nevoie și unii și alții, după un drum de mai bine de cincizeci de mile.

Trecurăm peste Forth aproape de izvoarele sale, pe un pod de modă veche, foarte îngust și înalt. Tovarășul meu îmi zise, totuși, că locul obișnuit de trecere dinspre nord înspre sud a acestui rîu mare și adînc și a afluenților lui se găsea într-un loc numit Vadurile de la Frew, unde trecerea era întotdeauna primejdioasă și grea, adeseori chiar impracticabilă. Mai jos de aceste vaduri nu mai era nici o trecere cunoscută ; pînă la podul de la Stirling, care se găsea spre răsărit ; astfel încît fluviul Forth alcătuieste o linie de apărare între munții și șesurile Scoției, de la obîrșie și pînă la Frith, sau la golful oceanului în care se varsă. Evenimentele, ale căror martori am fost mai tîrziu, m-au făcut să-mi reamintesc ceea ce istețimea pîrgarului Jarvie dădea să înțeleagă prin zicătoarea : „Forth-ul strunește pe munteanul sălbatic“.

După ce am trecut podul, la cale de vreo jumătate de milă, am ajuns la ușa hanului, unde urma să poposim

noaptea. Era o cocioabă încă mai pricăjită decît cea în care prînzisem ; dar ferestrele ei mici luminate și glasurele ce le auzeam dinăuntru arătau că ne puteam aștepta la mîncare și adăpost, lucru ce nu era de lepădat. Andrew a fost primul care a băgat de seamă craca de salcie cojită, așezată de-a curmezișul ușii întredeschise a mîcului han. El se trase înapoi și ne sfătui să nu intrăm.

— Aceasta înseamnă, zise Andrew, că unele din căpeteniile și mărimile lor se cinstesc acolo, înăuntru, și nu vor să fie tulburate ; și dacă intrăm peste ei nitamnisam, ne putem alege pe puțin cu capetele sparte, ca să ne învețe cum să ne purtăm. Dară se prea poate înțimpla să ne pomenim și cu tăișul unui pumnal în inimă.

Mă uitai la pîrgar, care îi dădu dreptate, șoptindu-mi la ureche.

— De la porcul mistreț, e bun și-un fir de păr.

Între timp, auzind tropotul cailor noștri, cîteva muieri, oarecum despuiate, ieșiră din han și din cocioabele vecine și se zgîiră la noi. Nimeni nu ne-a urat vreun bun sosît și nimeni nu s-a oferit să ne ia caii de pe care descălecaserăm : la întrebările noastre, nu răspunseră decît cu aceleași cuvinte supărătoare : „Ha niel Sassenach“ („nu știi englezește“) și nimic mai mult. Pîrgarul, totuși, găsi (cu experiența ce o avea) mijlocul de a-i face să vorbească englezește.

— Dacă-ți dau un ban, întrebă el pe un copilaș de vreo zece ani, îmbrăcat cu o bucățică de plaid zdrențuit, ai să înțelegi *Sassenach* ?

— Da, da, sigur că da, răspunse copilașul într-o englezească destul de bună.

— Atunci, băiete, du-te și spune mămucăi tale că doi domni englezi vor să-i vorbească.

Hangița se ivi curînd, cu o făclie aprinsă dintr-o cracă de brad. Terebentina folosită la acest fel de făclii (care este de obicei scoasă din turbării) le face să se aprindă ușor și cu o flacără mare, și adeseori asemenea făclii sînt

întrebuințate în munți în loc de luminări. Cu acest prilej, o astfel de făclie lumina chipul sălbatic și îngrijorat al unei femei palide, slabă, mai degrabă înaltă, a cărei rochie soioasă și zdrențăroasă, deși ajutată de un plaid sau tartan, de-abia dacă sluzea nevoilor cerute de bună-cuviință, dar desigur că nu-i ținea de cald. Părul ei negru, care scăpa în plete lăptoase de sub basma, precum și privirea ciudată și încurcată pe care o aținea asupra noastră, mă făcu să mă gîndesc la o vrăjitoare, stinjenită de la îndeletnicirile necurate. Ne spuse verde că ea nu ne primește în casă. Noi stăruirăm cu îngrijorare arătîndu-i că făcuserăm o cale lungă și atît noi cît și caii noștri eram obosiți. Cu siguranță nu puteam găsi alt loc în care să fim găzduiți, mai aproape de Callander, localitate care, zicea pîrgarul, se afla la o depărtare de șapte mile scoțiene. Cît făceau aceste mile englezești, n-am putut niciodată afla cu precizie; dar cred că puteau fi socotite, în mijlociu, ca de două ori mai lungi. Îndărătnică, hangița nu ținu seama de lămuririle noastre și ne zise cu dispreț, în dialectul scoțian de cîmpie, ea fiind băștinășă din ținutul Lennox :

— Mai bine să mergi mai departe decît să pățești ceva. Casa mea-i plină de oameni care nu au poftă să fie tulburați de străini. Știu eu cine se mai ivește ? Poate că vin tunicile roșii¹ din garnizoană ! (Ultimele cuvinte au fost spuse în șoaptă și foarte stăruitor.) Noaptea, adăugă ea, este blîndă. O noapte petrecută în tufisuri v-ar răcori singele. Puteți dormi în mantăile voastre, așa cum dorm și săbiile în teaca lor... nu-i prea multă rouă în pădure, dacă știți să vă căutați un locșor... caii îi puteți lăsa să pască pe costișă, că nu se supără nimeni.

— Dar, jupînița mea, zisei eu, în timp ce pîrgarul gemea, neputîndu-se hotări să răspundă, sînt șase ore de cînd am prînzit și nu am mai pus nimic în gură de

¹ Haine (tunici) roșii (redcoats) — nume dat soldaților englezi, care purtau asemenea tunici (n.t.).

atunci. Pot să-ți spun că sînt lihnit de foame și nu am nici o poftă să mă culc cu stomacul gol prin munții aceștia ai dumneavoastră. Trebuie neapărat să mă primești ; cere îngăduința oaspeților dumitale, așa cum te pricepi mai bine, pentru doi-trei străini care ți-au sosit ca oaspeți. Andrew, vezi să fie caii grijiți.

Zgripturoaica mă privi cu uimire și apoi izbucni :

— Omul căpăținos n-are încotro ; trebuie să-și facă mendrele. Dacă așa ți-e scris, n-am ce-ți face !... Ce ți-e și cu hămesiții ăștia de englezi... ian te uită... a mîncat un prînz bun pe ziua de azi și e gata să-și piardă libertatea sau viața, numai să nu se lipsească de o cină caldă ! Pune numai o friptură de vacă și o budincă pe partea ailaltă a focului Gheenei și — hait ! englezul e gata să se arunce după ele... treaba dumneavoastră... eu nu mă amestec... urmează-mă, domnule — (iar către Andrew) : Am să-ți arăt eu unde să duci dobitoacele.

Recunosc că am fost cam înfricat de cuvintele han-giței, care păreau a vesti primejdia ce ne pîndea. N-am vrut, totuși, să dau îndărăt după ce mă arătasem atît de hotărît și, drept urmare, am intrat cu îndrăzneală în han. După ce de-abia am scăpat teafăr, fără să-mi rup picioarele, poticnindu-mă de un hîrdău plin de turbă și de o puțină, care stăteau de o parte și de alta a trecerii înguste, deschisei o ușă hodorogită, pe jumătate putredă, făcută nu din scînduri, ci din răchită ; apoi, urmat de pîrgar, intrai în încăperea principală a acestui caravanserai scoțian.

Interiorul înfățișa o priveliște destul de neobișnuită pentru ochii sudici. Focul, întreținut cu turbă aprinsă și cu crăci de lemn uscat, ardea voios în mijloc, iar fumul, neavînd alt mijloc de a ieși decît printr-o gaură din acoperiș, se învîrtea în jurul grinzilor cocioabei și plutea, în nori negri, la o înălțime de un metru și jumătate de la podea. Sub acest nor, aerul era destul de curat, mulțumită curenților care se năpusteau asupra focului, prin

spărturile împletituri de răchită, care slujeau drept uşă, precum şi prin cele două găuri pătrate slujind drept ferestre, înfundate una cu un plaid, iar cealaltă cu o manta zdrenţuită ; şi, pe deasupra, prin diferite găuri, mai puţin vădite, din zidurile camerei, care, fiind construită din bolovani şi turbă tencuită cu pământ, lăsa să pătrundă aerul prin multe crăpături.

Lângă foc, la masa veche de stejar, erau aşezaţi trei oameni ; după înfăţişare, nişte oaspeţi care nu puteau fi priviţi cu nepăsare. Doi erau în port de munte ; unul din ei, un om mărunţ şi oacheş, cu trăsăturile feţei arătînd vioiciune, agerime şi arţag, avea nişte nădragi strîmţi pe picioare, ţesuţi dintr-un fel de împletitură în pătrăţele. Pîrgarul îmi şopti :

— Trebuie că este un om de vază, pentru că nimeni afară de *duinwassal* (boiernaşi) nu poartă asemenea nădragi ; sînt greu de ţesut chiar pe placul muntenilor.

Celălalt muntean era un om înalt şi puternic, cu un păr roşu bogat, cu faţa pistruiată, cu umerii obrazilor ieşiţi şi bărbia ascuţită — un soi de caricatură a tipului de scoţian. Tartanul pe care-l purta se deosebea de cel al tovarăşului său, întrucît avea mai mult roşu aprins, pe cînd negrul şi verdele închis întreceau celelalte culori în pătratele celuilalt. Cel de al treilea, aşezat la aceeaşi masă, era îmbrăcat în portul de la şes ; un om voinic, îndrăzneţ, cu ceva ostăşesc în privire şi în felul de a se purta ; hainele-i de călărie erau înzorzonate cu multe fireturi şi foarte arătoase ; iar pălăria lui în trei colţuri era neobişnuit de mare ; cuţitul său de vînătoare şi o pereche de pistoale erau aruncate pe masă, în faţa lui. Fiecare din munteni îşi avea pumnalul înfipt în masă, chiar lângă el — un simbol, după cît am aflat mai tîrziu, şi desigur unul ciudat, care însemna că nu înţeleg ca vreo ceartă să le tulbure cheful. Dinaintea acestor oameni, era aşezată pe masă o măsură mare de cositor, conţinînd cam un litru de *usquebaugh*, o băutură aproape

tot atît de tare ca și rachiul, pe care muntenii o distilează din malț și o beau în cantități foarte mari, fără să o subțieze. Un pahar spart, cu picior de lemn, slujea drept cupă pentru toți și circula cu o repeziciune care, dacă ne gîndim la tăria băuturii, părea cu totul uimitoare. Oaspeții vorbeau tare și aprins împreună, uneori în limba gaelică, alteori în englezește. Un alt muntean era culcat pe jos, înfășurat în plaid, și cu capul rezemat pe un bolovan, pe care așternuse doar o mînă de paie ; dormea sau se prefăcea că doarme, fără să-i pese de ceea ce se întîmpla în jurul său. Desigur că și el era străin, pentru că se culcase îmbrăcat și cu sabia și scutul lingă el, acestea fiind armele obișnuite pe care le purtau muntenii cînd plecau la drum. La fiecare perete erau lavițe de diferite mărimi, alcătuite din scînduri rupte, din coșuri de răchită putrezite și din nuiiele împletite, pe care dormeau cei ai casei, bărbați, femei și copii, culcușurile lor fiind ascunse doar de norii de fum și de aburii care se ridicau în jurul lor.

Intrărăm atît de încet, iar chefliii, pe care i-am arătat, erau atît de cufundați în discuție, încît nici nu furăm luați în seamă timp de vreo cîteva minute. Mi-am dat seama însă că munteanul care era culcat lingă foc s-a ridicat într-o rînă atunci cînd am intrat și, trăgîndu-și plaidul astfel ca să-și ascundă partea de jos a feței, și-a ațintit privirea asupra noastră cîteva clipe, apoi s-a culcat din nou, părăind că-și continuă somnul pe care i-l tulburase intrarea noastră.

Ne-am apropiat de foc, bucurîndu-ne de căldura lui, după drumul călare ce-l făcusem prin munți, pe o răcoasă seară de toamnă ; ceilalți oaspeți nu ne-au băgat în seamă decît de-abia după ce am strigat pe hangiță. Ea se apropie de noi, aruncînd cîte o uitătură șovăitoare și rușinată, cînd spre noi, cînd spre ceilalți și ne dădu un răspuns în doi peri, cînd îi cerurăm să ne aducă ceva de mîncare.

— *Ea* nu prea știe¹, zise hangița, nu-i sigură că se găsește ceva de-ale gurii în casă — apoi își îndulci refuzul cu cuvintele : adică ceva potrivit unor oameni din cinul dumneavoastră.

O asigurai că nu sîntem prea mofturoși cînd e vorba de cină. Privii împrejur, căutînd unde să ne așezăm, ceea ce nu era ușor de găsit ; pînă la urmă, descoperii un coțet vechi de găini, din care făcui un jilț pentru domnul Jarvie și întorsei cu fundul în sus un butoi dogit, pe care mă așezai eu. Andrew Fairservice intră și el curînd și se așează tăcut în spatele nostru. Băstinașii, cum îmi vine să le spun, au continuat a ne pironi cu privirile, de parcă ar fi fost uluiți de îndrăzneala noastră ; iar noi, cel puțin eu, ascundeam sub o înfățișare de nepăsare orice temere tainică, pe care aș fi putut-o avea în privința chipului în care vom fi primiți de către aceia a căror liniște o tulburam.

Pînă la urmă, munteanul mai scund, adresîndu-mi-se mie, zise într-o engleză foarte bună și cu un ton deosebit de semeț :

— Văd, domnul meu, că te porți ca și cum ai fi la dumneata acasă !

— Așa mi-i obiceiul, îi răspunsei, cînd intru într-un local public.

— Și ea n-a văzut, replică munteanul cel înalt, după craca cea cojită de la ușă, că localul public este luat de unii domni, pentru treburile personale ?

— Nu mă laud că aș cunoaște obiceiurile acestei țări, îi răspunsei, dar rămîne să mai învăț cum de pot avea dreptul trei persoane să îndepărteze de la singurul loc de adăpost și han din împrejurimi pe toți ceilalți călători care ar trece pe acolo.

¹ Și hangița vorbește la persoana a treia feminin, subînțelegînd ca și ceilalți munteni, care au obiceiul de a vorbi astfel, cuvîntul *ființă* sau vorbind despre sine ca de o altă persoană (n.t.).

— Nu e nici o pricină de supărare, domnilor, zise pîrgarul ; nu vrem să vă supărăm... și n-aveți nici drept, nici pricină de supărare... dar dacă un ulcior de rachiu bun ar putea să dreagă lucrurile, noi care sîntem niște oameni pașnici, am fi gata să...

— La dracu cu rachiul dumitale ! zise omul de la șes, îndesîndu-și mînios tricornul pe cap. Nu avem nevoie nici de rachiul și nici de tovărășia dumitale — și se ridică de pe scaun. Tovarășii lui se ridicară de asemenea, boscorodind între ei, înfășurîndu-se în plaidurile lor, fornăind și adulmecînd aerul, după obiceiul neamului lor, atunci cînd se întărită în minie.

— V-am spus eu ce se va întîmpla, domnilor, zise hangîta, și n-ați vrut să mă ascultați. Hai, plecați din casa mea, să nu-mi faceți tîmbălău aici... nu-i îngăduit să supărați pe domnii care vin la Jeanie MacAlpine... ea, pe cît poate, nu vă lasă să-i supărați. Ian te uită cum niște haimanale de englezi fără căpătii umblă noaptea pe întuneric și tulbură pe niște prea cinstiți și pașnici domni, care beau și ei un pahar de rachiu lîngă foc !

Într-alte împrejurări, m-aș fi gîndit la vechea zicătoare latină : *Dat veniam corvis, vexat censura columbas*¹. Dar nu de citate clasice îmi ardea, cînd era limpede că va trebui să urmeze o luptă. Simțîndu-mă înfruntat de neospitalitatea aceasta neobrăzată, nu-mi păsa cîtuși de puțin că va trebui să mă bat ; dar eram oarecum îngrijorat pentru pîrgar, a cărui vîrstă și rang nu erau potrivite unei astfel de aventuri. Mă ridicai și eu, prin urmare, de îndată ce văzui pe ceilalți că se ridică și le-pădai pelerina de pe umeri, astfel ca să fiu gata de apărare.

— Sîntem trei contra trei, zise munteanul cel scund, aruncîndu-ne o privire ; dacă sînteți oameni vrednici, tra-geți săbiile ! și, scoțînd spada din teacă, înaintă spre mine.

¹ „Critica fîrtă corbii și chinuiește porumbeii“. Juvenal, *Satire*, II, 63 (n.t.).

Mă pusei de îndată în gardă și, dîndu-mi seama de superioritatea armei mele, o sabie lungă și îngustă, nu eram îngrijorat de sorții luptei. Pîrgarul dovedi o neașteptată dîrzenie. Văzînd că munteanul cel uriaș se apropia de el cu sabia în mînă, trase cîteva clipe de mînerul *hangerului* său, cum îi zicea el ; dar, văzînd că ar ieși anevoie din teaca în care de multă vreme se înțepenise din pricina ruginii și a neîntrebuințării, apucă în locul lui un cuțit de plug, care slujise pînă atunci la ațîțat focul și îl mînuie cu atîta înverșunare, așa înroșit de foc cum era, încît, din prima lovitură, reuși să aprindă plaidul munteanului, silindu-l pe acesta să se retragă și să se țină deoparte, pînă ce reuși să-l stingă. Nu tot la fel s-a purtat Andrew, care s-ar fi cuvenit să se bată cu omul de la șes. Cu părere de rău o spun că el s-a făcut nevăzut încă de la începutul încăierării. Văzîndu-se singur, potrivnicul său strigă : „Luptă dreaptă ! luptă dreaptă !“ și, în chip cavaleresc, se arată gata să stea deoparte. Astfel începu o luptă dreaptă ca număr de luptători, dintr-o parte și dintr-alta. Țelul meu era să pun mîna, dacă era cu putință, pe arma potrivnicului meu ; am fost împiedicat însă de a mă apropia prea mult de el, de frica pumnalului, ce-l ținea în mîna stîngă și pe care-l folosea pentru a para împunsăturile sabiei mele. Între timp, pîrgarul, cu toată izbînda primului său atac, era împresurat rău. Greutatea armei ce-o folosea, trupeșia sa, chiar înflăcărarea și patima cu care lupta era pe cale să-i sleiască atît puterile cît și suflul ; aproape că era la cheremul adversarului său, cînd munteanul, care dormea întins pe jos, se ridică deodată cu sabia și scutul în mînă și se azvîrli între magistratul istovit și cel care-l ataca, strîgînd :

— *Ea* însăși a mîncat din pîinea orașului Glasgow, și pe cîntea ei, *ea* se va bate pentru pîrgarul Jarvie, aici în cîtunul de la Aberfoil — așa va face *ea* și nu într-altfel !

Împletindu-și vorbele cu fapta, acest ajutor neașteptat făcu să șuiere sabia sa la urechile munteanului cel înalt care, fără să se sperie, îi înapoia cu dobîndă loviturile primite. Amîndoi fiind însă înzestrați cu scuturi rotunde, făcute din lemn, acoperite cu piele și țintuite în cuie de alamă, cu care parau ușor loviturile, lupta le era însoțită de mai mult zgomot și zăngănituri decît de vreo adevărată primejdie. Se vedea însă că lupta pornise mai mult din bravadă, decît dintr-o încercare serioasă de a ne vătăma ; pentru că omul de la șes, care, cum am arătat, stătuse deoparte la începutul încăierării, din lipsa unui adversar, căută bucuros acuma să ne po-
tolească și să ne împace.

— Opriți-vă... opriți-vă... e de ajuns... e de ajuns ! Cearta nu-i pe viață și pe moarte. Străinii au dovedit că-s oameni de onoare și ne-au dat pe deplin satisfacție ! Și eu țin la onoarea mea tot atît ca și orișicare, dar nu pot suferi să văd sînge vărsat fără rost.

Desigur că nu aveam nici o dorință de a prelungi lupta, potrivit cu meu se arată de asemenea gata să-și vire sabia în teacă, pîrgarul, de-abia răsuflînd, putea fi socotit ca scos din luptă, iar cei doi bărbați care se băteau cu sabia și cu scutul se lăsară de voiniceasca lor întrecere cu aceeași nepăsare cu care o începuseră.

— Acuma, zise vrednicul gentleman care făcuse pe arbitrul între noi, hai să bem și să ne împăcăm, ca oameni cinstiți ce sîntem... E loc în casă pentru toți. Sînt de părere ca acest vrednic domnișor, care pare a-și fi pierdut răsuflarea în învălmășeală, dacă pot zice așa, să trimită după o cană cu rachiou, iară eu voi oferi alta, așa, în semn de bună înțelegere. Ne-om cinsti cu toții pe rînd, ca frații.

— Și cine are să-mi plătească, mă rog, zise munteanul cel înalt, bunătate de plaid nou, care acum are o gaură de poți viri o oală prin ea ? Unde s-a mai pomenit

ca un gentleman cinstit să lupte cu fiare înroșite în foc ?

— Asta să fie supărarea, zise pîrgarul, căruia între timp îi revenise suflul și era plecat să se bucure de izbinda pe care o avusese purtîndu-se vitejește, precum și să ocolească primejdia de a recurge din nou la asemenea judecăți tari și nesigure : Dacă eu ți-am spart capul, zise el, tot eu voi găsi leacul. Vei avea un plaid nou și din cele mai bune — în culorile clanului dumitale, bre omule. Spune-mi unde să ți-l trimit de la Glasgow.

— Nu-i nevoie să-ți spun din ce clan sînt — e bine știut că sînt dintr-un clan al regelui, zise munteanul ; dar poți lua o mostră din plaid — ptiu, miroase a cap de oaie pîrlit ! — ca să știi ce-mi trebuie... și un gentleman, văr bun de-al meu, care aduce ouă de la Glencroe, are să vină să-l ia de Sfîntul Martin, dacă spui unde locuiești. Dar, cinstite domn, dacă va mai fi să te bați vreo-cuiești. Dar, cinstite domn, dacă va mai fi să te bați vreo-cuiești, și ai cîtuși de puțin respect pentru adversarul dumitale, luptă-te cu sabia, omule, că d-aia porți una și nu cu cuțite de plug înroșite sau cu crăci aprinse, ca un indian sălbatic.

— Pe conștiința mea ! răspunse pîrgarul, fiecare face cum poate ; află că sabia mea n-a mai văzut lumina de la bătălia de la podul Bothwell, cînd a purtat-o răposatul meu tată ; ba, nu se poate ști cu siguranță dacă a fost scoasă din teacă și atunci, căci lupta a fost tare scurtă. În orice caz, acuma-i atît de prinsă în teacă, încît este peste puterile mele să o scot de acolo ; văzînd astă, am apucat primul lucru cu care mă puteam apăra. Mă jûr că s-au dus zilele-mi de luptător, dar cu toate acestea nu-mi place de fel să fiu înfruntat. Dar, unde-i flăcăul acela de treabă, care a luat așa de inimos cearta mea asupra lui ? Trebuie să-l cinstesc cu ceva rachiu, chiar de-ar fi ultimul rachiu din viața mea.

Apărătorul, pe care îl căută de jur-împrejur, nu mai era acolo. Fără a fi băgat în seamă de pîrgar, se făcuse

nevăzut de îndată ce se sfîrşise lupta, totuşi nu atît de iute încît să nu pot recunoaşte, după trăsăturile-i sălbatice şi păru-i roşu neţesălat, pe cunoştinţa noastră Dougal, temnicerul fugar de la închisoarea din Glasgow. Îi şoptii acest lucru pîrgarului, care îmi răspunse tot în şoapte :

— Bine, bine, văd că cel pe care-l cunoşti avea multă dreptate. Dougal nu-i lipsit de o licărire de deşteptăciune ; trebuie să mă gîndesc dacă nu-i pot face vreun bine.

Spunînd acestea, se așeză şi, după ce răsufală adînc de vreo cîteva ori, ca să-şi reia suflul, o chemă pe hanğiță şi îi zise :

— Ei, cumătră, văzînd că nu am pielea găurită pe nicăieri, ceea ce-i de mirare după cele ce se petrec în casa dumitale, socot că m-aş simţi mai bine dacă aş avea ce pune în gură.

Hangița, care devenise foarte binevoitoare cum încetase furtuna, se apucă de îndată să frigă o bucată bună de carne pentru cina noastră. Într-adevăr, am fost nespus de mirat în tot timpul zarvei de liniştea desăvîrşită cu care, atît ea cît şi familia ei, păreau că privesc cele ce se petreceau acolo. Am auzit-o strigînd numai unor ajutoare de-ale ei : „Zăvorîţi uşa, zăvorîţi uşa ! Mort sau viu, să nu iasă nimeni afară pînă n-a plătit socoteala !“. În ceea ce-i priveşte pe cei care dormeau pe lavițele de la perete şi care slujeau întregii familii drept culcuş, ei îşi ridicaseră doar trupurile dezvelite ca să privească încăierarea, exclamînd : „O ! O !“, pe tonuri potrivite cu vîrstele şi sexele lor şi socot că se adînciseră din nou în somn, înainte chiar ca săbiile noastre să fie băgate în teacă.

Hangița făcea acum tot ce-i stătea în putință, ca să ne pregătească o mîncare şi, spre mirarea mea, foarte curînd începu să prăjească într-o tigaie o mulțime de felii gustoase de vînat, pe care le drese, așa încît să mulțu-

mească măcar pe niște oameni flămânzi, dacă nu chiar pe niște epicurieni. Între timp, fusese așezat pe masă rachiul, de la care muntenii, cu tot gustul lor pentru băuturile tari băstinașe, nu se dădură în lături de a-l bea cu plăcere ; după ce paharul trecu o dată din om în om, gentlemanul de la șes vru să afle profesia noastră, precum și scopul călătoriei.

— Dacă este pe placul măriei-tale, zise pîrgarul, prefăcîndu-se foarte smerit, sîntem niște oameni cinstiți din Glasgow, care călătorim spre Stirling, ca să încasăm niște bani ce ni se datorează.

Am fost așa de prost ca să mă simt puțin stingherit de felul umil în care pîrgarul găsisese cu cale a vorbi de noi ; dar, mi-am amintit că-i făgăduisem de a tăcea și de a-l lăsa pe pîrgar să se descurce cum va socoti de cuviință. Și, într-adevăr, Will, cînd îmi adusei aminte că-l adusesem pe acest cinstit om o cale atît de lungă de casă, lucru care era prin el însuși destul de neplăcut (mai ales judecînd după durerea vădită și greutatea cu care se așeza sau se scula), ba, mai mult decît atîta, îl făcusem aproape să-și piardă viața, îmi dădui seama că nu se cădea a nu-i face pe plac. Pufnind din nas, purtătorul de cuvînt al celorlalți repetă cuvintele cu un rînjit :

— Dumneavoastră, negustori din Glasgow, nu aveți altceva mai bun de făcut, decît să cutreierați dintr-un capăt al Scoției de apus la celălalt, ca să sîciți pe oamenii cinstiți, care au nenorocul să întîrzie cu plata datoriilor, ca mine.

— Dacă datornicii noștri ar fi oameni așa de cinstiți, cum cred că ești dumneata, Garshattachin, răspunse pîrgarul, pe sufletul meu că ei ne-ar scuti de osteneală, venind singuri să ne caute.

— Ei ! Cum se poate ! izbucni acel căruia îi vorbise. Așa cum piinea îmi ține viața (fără să mai pomenesc de carne și rachiul), zău că ăsta-i vechiul meu prieten, Nicol

Jarvie, cel mai de treabă om, care să fi dat vreodată bani pe poliță unui gentleman aflat în nevoi. Nu veneai cumva spre mine ?... Nu voiai să treci cumva peste muntele Endrick, la Garshattachin ?

— Din păcate, nu, jupîne Galbraith, răspunse pîrgarul. Am alte îțe de descurcat... și eu care credeam că ai să-mi vorbești despre dobînda aceea anuală ce mi-o datorești pe polița moștenită, chibzuind că am venit să lămurim vechea socoteală dintre noi !

— Dă-o dracului de dobîndă anuală ! răspunse proprietarul, arătînd multă voie bună, să mă ia naiba dacă voi mai vorbi ceva despre afaceri cu dumneata, acumă că ești așa de aproape de casa mea. Ia te uită cum o manta și o glugă pot schimba un om... Auzi, să nu recunosc eu pe bătrînul și bunul meu prieten, sindicul !

— Pîrgarul, dacă nu te superi, răspunse tovarășul meu. Dar știi ce te face să te înșeli, polița i-a fost dată tatălui meu, care s-a săvîrșit din viață, el era sindic ; iar numele său era Nicol, ca și al meu. Nu-mi amintesc să mi se fi plătit ceva din capital sau dobînda anuală, în timpul meu, și fără îndoială că de aici s-a născut încurcătura.

— Bine ! Las-o dracului de încurcătură și tot ce a pricinuit-o, răspunse domnul Galbraith. Mă bucur că ești pîrgarul orașului. Domnilor, umpleți paharul, în sănătatea prea bunului meu prieten, pîrgarul Nicol Jarvie, îl cunosc, pe el și pe tatăl lui de vreo douăzeci de ani. Ați golit cu toții paharul ? Umpleți-l din nou. Asta e ca să-l vedem în curînd staroste — am zis staroste, lordul — staroste Nicol Jarvie ! Aceia care zic că se plimbă pe strada mare din orașul Glasgow un om mai vrednic de această slujbă, să se ferească a mi-o zice și mie, lui Duncan Galbraith din Garshattachin, atîta le spun ! Cu acestea, Duncan Galbraith își puse ostășește tricornul pe o sprînceană și privi sfidător.

Rachiul era, desigur, ceea ce îi atrăgea mai mult pe cei doi munteni din aceste urări și ei băură, fără a căuta să lămurească înțelesul cuvintelor rostite. Apoi, începură o convorbire cu domnul Galbraith, în limba gaelică, pe care el o vorbea cît se poate de curgător, fiind, după cum aflai mai pe urmă, megieș cu ținutul de munte.

— L-am recunoscut lesne pe neisprăvitul acesta, încă de la început, îmi zise pîrgarul în șoaptă. Dar cînd lupta era încinsă și săbiile scoase din teacă, cine putea ști cum i-ar fi dat în gînd să-mi plătească datoria ? Are să mai treacă mult timp pînă mi-o va plăti după cum se cuvine. Dar este băiat cinstit și are inimă bună ; nu vine prea des la Glasgow, dar mi-a trimis deseori din munți cîte o căprioară sau un cocoș de munte. Și pot să mai aștept banii, că nu am neapărată nevoie de ei. Tatăl meu, sindicul, avea multă stimă față de familia lui de la Garshattachin.

Cina fiind aproape gata, privii în jurul camerei, căutînd pe Andrew Fairservice ; dar pe credinciosul slujitor nu-l mai văzuse nimeni încă de la începutul încăierării. Gazda îmi spuse totuși că s-ar fi dus la grajd și se oferi să-mi lumineze calea pînă acolo, zicînd :

— Nici o rugămintă de-a plozilor sau de a ei nu-l poate îndupleca să răspundă ; cu adevărat, ei îi e teamă să intre în grajd la ora asta, ea, o femeie singură. Toată lumea știe cum ielele din Ben-ye-gask au rătăcit pe nevasta din Ardnagowan ; și se știe că sînt iele și în grajdul nostru, ceea ce m-a împiedicat întotdeauna să pot ține un grăjdar.

Ea îmi lumineă totuși calea spre cocioaba nenorocită, în care erau îngrămădiți nefericiții noștri cai, ca să se ospăteze din finul, ale cărui fire erau de grosimea unei pene de gîscă. Acolo, îmi dădui seama că ea avea o altă pricină decît aceea mărturisită, pentru a mă îndepărta de ceilalți.

— Citește asta, zise ea, strecurîndu-mi în mînă o bucățică de hîrtie, atunci cînd ajunserăm la ușa cocioabei. Mulțumesc lui Dumnezeu că am scăpat de ea. Zău că o femeie cinstită ar trăi mai liniștită în iad, decît la hotarul munților, cu puzderia asta de soldătime și de englezi, cu atîția tîlhari și hoți de vite, sau cu vărsările de sînge ce se întîmplă pe aici.

Spunînd acestea, ea mi-a dat făclia de brad în mînă și s-a întors în casă.

CAPITOLUL XXIX

Cimpoaie, și nu lire, munții Scoției
înveselesc ;
Strigarea lui MacGregor și-un corn
vinătoresc.

Răspunsul lui John Cooper
ALLAN RAMSAY.

Mă oprii după pragul grajdului, dacă se poate numi astfel locul în care erau îngrămădiți caii, laolaltă cu capre, păsări, porci și vaci, sub același acoperământ cu hanul ; deși printr-o iscusință necunoscută în restul cătunului, și care, cum am aflat mai târziu, era socotită drept o fățarnicie a Jeaniei MacAlpine, hangița noastră, încăperea avea o altă intrare decât aceea întrebuițată de mușterii ei cu două picioare. La lumina făcliei, am putut desluși următoarele rînduri scrise pe o bucățică de hîrtie murdară, udă și mototolită, adresată : „Pentru cinstitele mîini ale d-lui F.O., un tînăr gentleman saxon — Acestea.“ Cuprinsul biletului era următorul :

„Domnule,

Șoimii de noapte au fost sloboziți, așa că nu mă pot întîlni cu dumneata și cu cinstitul meu văr, B.N.J., în cătunul Aberfoil precum aveam de gînd. Te rog să ocolești, pe cît se poate, de a vorbi cu cei pe care i-ai găsit

acolo, căci s-ar putea ivi urmări supărătoare. Persoana care îți dă această scrisoare este vrednică de încredere și te poți bizui pe ea. Te va călăuzi la un loc unde, cu voia lui Dumnezeu, vă voi da de știre cum să ne întâlnim. Nutresc nădejdea că ruda mea și cu dumneata îmi veți călca pragul casei mele sărace unde, în pofida vrăjmașilor mei, vă făgăduiesc cina pe care un muntean o poate da prietenilor lui și unde vom bea în cinstea unei anumite D.V. și vom cerceta chestiunile în care sper că te pot ajuta. Rămin, așa cum se cuvine între gentlemeni, prea supusul dumitale slujitor,

R M.C.“

Am fost cit se poate de supărat de cele cuprinse în această scrisoare, care păreau că îndepărtează atât data fixată, cât și locul întâlnirii mele cu Campbell, de la care speram să obțin serviciile știute. Simțeam totuși o oarecare mîngîiere, aflînd că el avea mai departe grijă de interesele mele, căci fără el nu aveam nici o nădejde de a recăpăta actele tatălui meu. Mă hotărîi, deci, să ascult de îndemnurile sale și, luîndu-mi toate măsurile de prevedere față de ceilalți oaspeți, să mă folosesc de primul prilej pentru a obține de la hangîță lămuririle trebuitoare spre a mă putea întîlni cu persoana misterioasă.

A trebuit mai întîi să-l caut pe Andrew Fairservice, pe care-l strigai de cîteva ori, fără să primesc nici un fel de răspuns. Am cotrobăit prin tot grajdul, în lung și în lat, riscînd a-i da foc ; noroc că era atîta gunoi ud și noroi, care depășeau cu mult cele cîteva brațe de fin și paie de acolo. Pînă la urmă, după ce strigai de zeci de ori : „Andrew Fairservice, Andrew ! Prostule, nătărăule, unde ești ?“ Se auzi un geamăt : „Aici“, articulat atît de jalnic, încît putea fi chiar glasul uneia din iele. Călăuzit de acest sunet, mă îndreptai spre un ungher al adăpostului, unde, în colțul zidului, ascuns după un butoi plin cu puful și fulgii de la toate păsările care răposaseră

între binele obştesc, de mai bine de o lună, îl găsi pe viteazul Andrew ; pe jumătate cu forţa, pe jumătate cu porunci şi rugăminţi, l-am silit să iasă de acolo. Primele lui cuvinte au fost :

— Sînt un băiat cinstit, să ştii, domnişorule.

— Cine dracu se îndoieste de cinstea dumitale ? zisei eu. Sau la ce ne-ar sluji ea acum ? Cina-i gata şi am nevoie de dumneata, ca să ne ajuti.

— Da, răspunse Andrew, pîrînd că nu înţelege ce-i spusese, eu sînt un băiat cinstit, orice ar zice pîrgarul împotriva mea. Recunosc că lumea şi cele lumeşti îmi sînt uneori mai apropiate de inimă decît s-ar cuveni — ca şi la mulţi alţii. Dară, eu sînt un om cinstit ; deşi zis-am că am să vă părăsesc pe drum, martor mi-e Dumnezeu că nici nu mi-a trecut prin gînd asemenea ispravă ; a fost doar un cuvînt aruncat în vînt, cum fac oamenii cînd se tocmesc, ca să le iasă socoteala cît mai bine. Mi-e drag de mîria-ta, aşa tînăr cum eşti... şi nu m-aş despărţi prea uşor...

— Ce naiba tot îndrugi acolo ? îi răspunsei. Parcă nu ne-am împăcat iarăşi şi iarăşi, numai în folosul dumitale ? Ai de gînd să-mi spui din oră în oră că vrei să mă părăseşti aşa, nitam-nisam ?

— Da, dară pînă acum ziceam numai aşa, ca să fac pe grozavul, răspunse Andrew ; iară acum o zic cu tot dinadinsul... De pierd au de cîştig, nu mă încumet a merge mai departe cu mîria-ta ; şi dacă vrei să asculţi sfatul meu de om prost, mai bine ia-ţi vorba îndărăt chiar şi 'mneatale, decît să mergi mai departe. Vrednic de toată cinstea te socot, şi sigur sînt că ai să fii mîndria prietenilor, dacă vei apuca să trăieşti îndestul ca să-ţi treacă năbădăile tinereţii şi să mai capeţi oleacă de scaun la cap. Dară mai departe nu pot să te urmez, chiar de-ar fi să te rătăceşti sau să piei pe drum din lipsă de călăuzire şi poveţi. A intra în ţara lui Rob Roy înseamnă a-ţi înfrunta ursita.

— Rob Roy ? întrebai eu, destul de mirat. N-am auzit niciodată de acest nume. Ce parascovenie o mai fi și asta, Andrew ?

— Greu este, zise Andrew, să nu dai crezare unui om cînd îți spune adevărul curat, fiindcă bietul om mai îndrăgă și cîte o mică minciună, cînd nu are încotro. La ce mai întrebi cine este Rob Roy, tîlharul acela pus numai pe prădăciuni. Doamne iartă-mă ! nădăjduiesc că nu ne aude nimeni ! cînd ai o scrisoare de la el în buzunar ? Am auzit pe unii din oamenii lui poruncind bătrînei zgripturoaice, adică hangîtei, să ți-o dea. Credeau că nu le înțeleg păsăreasca lor ; dară, cu toate că nu prea pot să o vorbesc, sînt în stare să ghicesc ce spun. N-aveam de gînd să-ți împărtășesc toate acestea, dară și frica-i din rai. Ehe, domnule Frank, toate nesăbuițele unchiului 'mneatale și toate năzdrăvăniile verișorilor nici pe departe nu se apropie de isprava pe care o pui la cale. Mai bine ai bea să zvînți ca sir Hildebrand, sau ai începe sfînta zi cu cîteva pahare de rachiu, ca domnul Percie ; mai bine te-ai stropși la oameni ca domnul Thorncliff, sau ți-ai face de cap printre muieri ca domnul John ; mai bine ți-ai încerca norocul la joc ca Richard, sau ai cîștiga sufletele pentru papă și pentru Scaraoțchi, ca Rashleigh ; injură, fii fălos, spurcă duminicile, fă pe placul papii, așa ca domniile-lor. Dară, Doamne sfinte ! ai grijă de zilele dumitale de om tînăr și nu te duce la Rob Roy !

Teama lui Andrew era prea vădită, ca să-mi îngădui a crede că se prefăcea. De aceea, m-am mulțumit a-i spune că aveam de gînd să rămîn la han în noaptea aceea și că doream să se îngrijească bine de cai. În ceea ce privește restul, îi poruncii să nu scoată o vorbă despre temerile lui, asigurîndu-l că nu mă voi lăsa pradă primejdiei, ci voi lua toate măsurile de prevedere. Mă urmă în han, posomorît și bodogănind printre dinți : „Omul trebuie îngrijit înaintea dobitoacelor... eu n-am băgat nimic

în gură toată ziuca, afară de picioarele acelea vîrtoase ale bătrînului cocoș de munte, servit la prînz“.

Buna înțelegere a adunării părea să fi fost întrucîtva tulburată în lipsa mea, căci îl găsii pe domnul Galbraith într-o aprigă ceartă cu pîrgarul.

— Nici nu vreau să aud asemenea cuvinte cu privire la ducele de Argyle și la numele de Campbell, zicea domnul Jarvie, în timp ce intram. Ducele este un om vrednic, are grijă de binele obștesc, face cinste țării și este un prieten și un binefăcător al negoțului din Glasgow.

— N-am nimic de zis împotriva lui MacCallum More și a urmașilor lui Diarmid, spuse, rîzînd, cel mai scund dintre munteni. Prea le sînt vecin apropiat, ca să-mi dea mîna să mă cert cu ei.

— Apele noastre n-au văzut niciodată galera familiei Campbell¹, zise munteanul mai înalt. Ea va spune ce are pe suflet, fără a se teme de careva... Pentru ea un Campbell nu are mai mare preț decît un Cowan și poți să-i spui lui MacCallum More că așa zis-a Allan Iversach. E cale lungă de aici la Lochow².

Sub puterea nenumăratelor pahare băute în cinstea unuia și altuia, domnul Galbraith izbi foarte tare cu mîna în masă și zise cu glas aspru :

— Familia aceasta are o datorie de sînge și trebuie să o plătească într-o bună zi. Oasele viteazului și loialului Grahame se întorc de multă vreme în mormîntul lor, cerînd răzbunare împotriva acestor duci ai Șireteniei și lorzi ai Pierzaniei. Nu a fost nici o trădare în Scoția în care un Campbell să nu fi avut vreun amestec ; și

¹ Familia Argyle și alții din clanul Campbell aveau o galera în herbul lor (n.a.).

² Lochow și ținuturile învecinate fuseseră locul de obîrșie al familiei Campbell, cel mai puternic din clanurile din vest. Cînd izbucnea cîte un război între două clanuri, lipsite de orice sprijin, se zicea : „E cale lungă de aici la Lochow“, expresie care a ajuns proverbială (n.a., cu unele precizări în plus ale traducătorului).

acuma, cînd tocmai cine nu trebuie este în capul bucatelor, nu Campbell-ii sînt aceia care asupresc pe cei în drept ? Dară lucrurile acestea nu vor dura o veşnicie şi va veni vremea să fie ascuţită fecioara¹ ca să mai taie gîturile şi beregatele. Sper să aud curînd pe bătrîna fată ruginită grăind pe limba ei, la un seceriş sîngeros.

— Ruşine, Garshattachin ! izbucni pîrgarul ; cum nu ţi-e ruşine, domnule, să spui asemenea lucruri în faţa unui magistrat ; ce, vrei să-ţi găseşti beleaua ? Cum crezi că poţi să-ţi întreţii familia şi să-ţi mulţumeşti creditorii (pe mine şi pe alţii), dacă te porţi aşa de nesăbuit, riscînd să fii adus în faţa legii şi să păgubeşti pe toţi acei care au legături cu dumneata ?

— Draçu să-i ia de creditori, răspunse viteazul Galbraith, şi pe dumneata, dacă eşti unul din ei. Îţi zic că în curîndă vreme se va ivi o nouă lume. Şi nu-i vom mai vedea pe Campbell-i purtîndu-se cu o făloşenie de nu le mai poţi ajunge cu prăjina la nas sau trimiţîndu-şi dulăii, acolo unde nu îndrăznesc dumnealor să calce ; nici apărînd pe hoţi, pe ucigaşi şi pe impilatori, ca să prade şi să zăticnească oameni mai buni şi clanuri mai credincioase decît ei şi clanul lor.

Pîrgarul aveau de gînd să urmeze mai departe cu gîlceava ; dar mirosul pătrunzător şi plăcut al vînatului pe care hangîta îl fripsese şi acum îl aşeza în faţa noastră se dovedi a fi un împăciuitoare atît de iscusit, încît se apucă să înfulece cu foarte mare poftă, lăsînd străinii să se ciorovăiască între ei.

— E adevărat, zise munteanul mai înalt al cărui nume aflai că era Stewart, căci n-am fi hărţuiţi şi sîcîiţi cu întîlniri dintr-acestea, ca să punem mîna pe Rob Roy, dacă Campbell-ii nu i-ar da adăpost. Odată, eu împreună cu treizeci din clanul meu, unii de la Glenfinlas şi alţii veniţi de la Appine, i-am hăituit pe MacGregori, aşa

¹ Fecioara — o ghilotină primitivă, folosită pe vremuri în Scoţia (n.a.).

cum ai hăitui căprioarele, pînă am ajuns în ținutul Glen-falloch. Acolo, însă, s-au ridicat Campbell-ii și nu ne-au mai lăsat să-i gonim mai departe, așa că truda a fost zadarnică ; dar ea ar da mult să fie așa de aproape de Rob, cum a fost în ziua aceea.

Nenorocirea a fost că orișice lucru despre care discutau acești războinici oaspeți, i se păreau prietenului meu, pîrgarul, o pricină de jignire.

— Să mă ierți dacă-ți spun ce am pe suflet, domnule ; eu, unul, cred că ai fi dat cea mai frumoasă pană de la pălărie ca să fii departe de Rob, precum ești acum... Drace, cuțitul meu de plug, chiar înroșit în foc, n-ar fi fost nimic pe lîngă spada lui Rob...

— Ea ar face mai bine să nu pomenească de cuțitul de plug, căci, pe Domnul-Dumnezeu, va fi silită să-și mănînce vorbele și, pe deasupra, vreo două palme de oțel rece, ca să i le îndese mai bine !

Cu o privire âmenințătoare și urîcioasă, munteanul puse îndată mîna pe pumnalul său.

— Lasă ciorovăiala, Allan, zise tovarășul său mai scund ; dacă domnului din Glasgow îi este drag de Rob Roy, poate că va avea parte să-l vadă în fiare pînă în toiul nopții și bălăbănindu-se la capătul unui ștreang pînă dimineața ; prea de mult timp tulbură el ținutul acesta și sfîrșitul nu-i poate fi prea departe. E timpul, Allan, să ne ducem la flăcări noștri.

— Ia-o mai încetișor, Inverashalloch, spuse Galbraith. Aminteste-ți, bre omule, de vechea zicătoare : „E lună plină, zise Bennyngask. — Atunci, hai să ne cinstim, răspunse Lesley.“ N-om pleca nici noi pînă nu mai tragem o dușcă.

— Am dat destul pe gîtlej, zise Inverashalloch ; am să-mi beau litrul de rachiu sau de țuică ca orice om cinstit, dar să fiu al dracului dacă mai iau o picătură pe deasupra, cînd am atîta de lucru dimineața. Și, după capul meu prost, Garshattachin, mai bine te-ai gîndi

să-ți aduci călăreții la cătun, ca să pornim cu toții pînă se crapă de ziuă.

— La ce naiba te grăbești atîta ? zise Garshattachin ; mîncarea și băutura nu au împiedicat niciodată lucrul. Dacă ar fi după capul meu, să fiu al dracului dacă v-aș fi adus jos din munți, ca să ne ajutați. Garnizoana și călăreții noștri ar fi putut pune mîna pe Rob Roy destul de ușor. Iată mîna, făcu el ridicînd-o pe a sa, care o să-l culce pe iarbă, fără să ceară ajutorul nici unui muntean de-al dumneavoastră.

— Atunci, mai bine ne-ai fi lăsat liniștiți acolo unde eram, răspunse Inverashalloch. N-am venit cale de șaizeci de mile, fără să fiu chemat înadins. Iar dacă vrei să mă asculți, te povățuiesc să-ți pui lacăt la gură — asta dacă vrei să reușim. Să nu ajungă cumva la urechile celui cu pricina. Paza bună trece primejdia rea. Nu poți prinde pasărea aruncînd cu căciula după ea. Acești domni au auzit unele lucruri pe care nu se cuvenea să le audă, dacă rachiul nu ți s-ar fi urcat la cap, domnule maior Galbraith... Degeaba îți tragi pălăria pe sprînceană și faci pe strașnicul cu mine, bre omule, că nu-ți merge.

— Am mai spus, rosti Galbraith, cu tonul solemn pe care îl au uneori bețivii, că nu mă voi mai certa în noaptea aceasta, nici cu surtucari, nici cu purtători de fustanelă. Cînd nu sînt de serviciu, mă cert eu cu dumneata, sau cu oricare om de la munte sau de la șes... dar nu cînd sînt de serviciu... nu... asta nu, și pace !... Tare aș vrea să știu pe unde or fi acum tunicile roșii... Dacă ar fi vorba să se pună la cale ceva împotriva regelui Iacob, i-am fi văzut de mult aicea... dar, cînd este vorba să țină liniștea și pacea obștească, nu se mai arată așa de grăbiți.

Chiar pe cînd vorbea, auzirăm mersul în cadență al unei trupe de infanterie ; apoi un ofițer, urmat de doi-trei soldați, intră în încăperea unde ne aflam. Ofițerul vorbea cu un accent englezesc, sunet plăcut pentru ure-

chile mele, care, de atîta timp, se obișnuiseră cu dialectele felurite ale scoțienilor de la munte și ale celor de la șes.

— Presupun că dumneavoastră sînteți maiorul Galbraith din escadronul de miliție de la Lennox și că aceștia sînt cei doi gentlemen munteni cu care trebuia să mă întîlnesc aicea ?

Ei răspunseră afirmativ și îl poftiră pe ofițer să imbuce ceva, ceea ce el nu primi.

— Am întîrziat cam mult, domnilor, și doresc să cîștig timpul pierdut. Am ordin să caut și să areștez două persoane vinovate de trădare.

— Noi nu ne amestecăm în asta, zise Inverashalloch. Eu am venit aicea cu oamenii mei, să mă lupt împotriva lui MacGregor cel roșu, care l-a ucis pe vărul meu de a șaptea spiță, Duncan MacLaren din Invernenty, dar nu vreau să am nimica de-a face cu niște oameni cinstiți, care se prea poate să treacă prin ținut pentru treburile lor.

— Nici eu, zise Iverach.

Maiorul Galbraith luă lucrurile mai în serios și, începîndu-și cuvîntarea cu un sughiț, zise următoarele :

— N-am să spun nimic împotriva regelui George, domnule căpitan, pentru că, din întîmplare, brevetul meu poartă numele său... dar dacă un brevet este bun, nu înseamnă că un alt brevet este prost... și există unii care cred că Iacob e un nume tot atît de bun ca și George. Unul este regele de fapt... și altul este regele de drept... eu zic că un om cinstit ar trebui să fie loial față de amîndoi, domnule căpitan. Eu sînt, însă, deocamdată, de părerea guvernului, așa cum este datoria oricărui ofițer de miliție... Cît despre trădare și lucruri d-alde astea, e timp pierdut să vorbești de ele... Vorba lungă, sărăcia omului.

— Îmi pare rău să văd cum v-ați întrebuintat timpul, domnule maior, răspunse ofițerul englez, căci era lim-

pede că vorbele cinstului gentleman fuseseră mult în-
rîurite de rachiul pe care-l băuse, și v-aș fi dorit să-l
fi întrebuințat într-altfel, dată fiind însemnătatea im-
prejurărilor în care ne aflăm. V-aș sfătui să încercați a
dormi o oră... Domnii aceștia sînt împreună cu dumne-
voastră? întrebă el, uitîndu-se la pîrgar și la mine,
care ne luam cina și nu prea băgaserăm în seamă pe
ofițer, atunci cînd intrase.

— Sînt călători, domnule, zise Galbraith, oameni te-
mători de lege, care călătoresc pe mare și pe uscat, cum
se spune în cartea de rugăciuni.

— Am primit ordin, zise căpitanul, luînd în mînă
o făclie, ca să se cerceteze mai îndeaproape, să arestez
pe un bărbat tînăr și pe unul mai bătrîn, și cred că acești
domni răspund semnalmentelor date.

— Ia seama la ce spui, domnule, zise domnul Jarvie ;
dacă te încumeți să mă înfrunți, nu te va apăra nici tu-
nica roșie, nici pălăria cu fireturi. Te voi da în judecată,
atît pentru calomnie, cît și pentru reținere ilegală — eu
sînt cetățean liber și magistrat din Glasgow. Nicol Jarvie
este numele meu, așa cum a fost și al tatălui meu, mai
înainte. Eu sînt pîrgar al orașului Glasgow, slavă Dom-
nului pentru această cinste, iară tatăl meu a fost sindic.

— A fost un ciine de răzvrătit, zise maiorul Galbraith,
și s-a luptat împotriva regelui, la podul de la Bothwell.

— El își plătea datoriile și marfa pe care o cumpăra,
domnule Galbraith, întări pîrgarul, și era un om mai cinstit
decît vei fi vreodată dumneata.

— N-am timp să stau de poveștile acestea, zise ofi-
țerul ; trebuie neapărat să vă arestez, domnilor, dacă nu
puteți dovedi cu mărturia unor oameni de încredere că
sînteți supuși credincioși regelui.

— Cer să fiu dus înaintea unui magistrat civil, ri-
postă pîrgarul, la șeriful sau la judecătorul grăniceresc.
Nu sînt silit să răspund la toate întrebările pe care mi
le pune o tunică roșie.

— Bine, domnule, voi ști eu ce să fac, dacă nu vrei să vorbești. Iar dumneata, domnule (către mine) care este numele dumitale ?

— Francis Osbaldistone.

— Cum ? Fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone din Northumberland ?

— Nu, domnule, îi tăie vorba pîrgarul, fiul marelui William Osbaldistone, de la casa de negoț Osbaldistone & Tresham, Crane Alley, Londra.

— Mi-e teamă, domnule, zise ofițerul, că numele ce-l porți nu face decît să întărească bănuielile împotriva dumitale și mă văd silit să-ți cer ca să-mi predai orice hîrtii ai asupra-ți.

Băgai de seamă că muntenii se uitau cu îngrijorare unul la altul, cînd auziră această cerere.

— Nu am nimic de predat, răspunsei eu.

Ofițerul dădu ordin să fiu dezarmat și percheziționat. Să mă împotrivesc, ar fi fost o nesăbuiță ; de aceea, i-am predat armele și m-am supus percheziției, care a fost făcută cu cea mai mare bună-cuviință posibilă în asemenea împrejurări. Nu găsiră nimic, afară de biletul pe care-l promisem în noaptea aceea prin mijlocirea han-giței.

— Nu la asta mă așteptam, zise ofițerul ; dar oricum, este o pricină temeinică pentru a te reține. Constat că întreții corespondență cu tîlharul acela de nelegiuit, Robert MacGregor Campbell, care de atîta timp este pa-costea acestui ținut. Cum poți da socoteală pentru aceasta ?

— Iscoade de-ale lui Rob ! zise Inverashalloch. S-ar în-văța ei minte, dacă i-am spînzura de primul copac.

— Mergem să vedem de niște bani de-ai noștri, domnilor, zise pîrgarul. Aceasta poate să-i fi căzut din întîmplare în mînă... și cred că nu există nici o lege care să împiedice pe un om să-și vadă de treburi.

— Cum ți-a ajuns această scrisoare ? mă întrebă ofițerul.

Nu-mi putea trece prin gînd să o trădez pe biata femeie, care mi-o dăduse, așa că nu scosei nici un cuvînt.

— Știi ceva în privința asta ? întrebă ofițerul, uitîndu-se la Andrew, căruia la amenințările munteanului îi clăntăneau dinții în gură ca o pereche de castaniete.

— O, da, știu totul... A fost pe aici un ticălos de muntean, care a dat scrisoarea acelei muieri clevetitoare, hangița de colo... Mă jur că stăpînul meu habar nu avea. Dar vrea cu tot dinadinsul să se suie la munte spre a vorbi cu Rob ; o, domnule ofițer, ți-ai face mare pomană dacă l-ai trimite înapoi la Glasgow, cu cîteva tunici roșii să-l păzească, de vrea ori de nu vrea... Pe domnul Jarvie poți să-l ții cît vrei... El stă destul de bine ca să-ți plătească orice amendă crezi de cuviință... și stăpînul meu la fel, de altminteri... cît despre mine, nu sînt decît un biet grădinar și nu-s vrednic să-ți pierzi timpul cu mine.

— Cred, zise ofițerul, că cel mai bun lucru pe care l-aș putea face ar fi să-i trimit pe acești oameni la garnizoană, sub escortă. Ei par să fie în corespondență directă cu vrăjmașul și nu înțeleg să răspund nicidecum de lăsarea lor în libertate... Domnilor, vă rog să vă socotiți prizonierii mei. De îndată ce se va crăpa de ziuă, vă voi trimite într-un loc de siguranță. Se va vedea curînd dacă sînteți aceia care ziceți că sînteți, așa că nu veți avea prea mult de suferit dacă veți fi deținuți una sau două zile... Nu pot să ascult nici o plîngere, urmă el, îndepărtîndu-se de pîrgar, care se pregătea să-i răspundă — misiunea pe care o am de îndeplinit nu-mi dă răgazul pentru discuțiuni deșarte.

— Bine, bine, domnule, zise pîrgarul ; ești slobod să cînti cum vrei din vioara dumitale ; numai să nu te faci eu să joci așa cum vreau eu, pînă la sfîrșit.

O consfătuire aprinsă s-a pornit apoi între ofițer și munteni, dar cu glasuri așa de scăzute, încît nu am putut

prinde nimic. De îndată ce au terminat, au părăsit cu toții hanul. La plecarea lor, pîrgarul îmi zise :

— Acești munteni sînt din clanurile din vest și au mîna tot așa de lungă ca și vecinii lor, dacă cele ce se povestesc sînt adevărate ; totuși, vezi că Ți au fost aduși tocmai din capătul celălalt al județului Argyle să poarte lupta cu bietul Rob, din pricina vreunei răfuiei vechi, pe care o vor fi avînd împotriva lui și a clanului lui. Apoi mai sînt cei din Grahame și cei din Buchanan, și călărașii din Lennox, toți veniți din ordin... Pricina certei lor este bine cunoscută... și nu-i pot învinui... nimănui nu-i place să-și piardă vaca... apoi mai sînt oștenii, săracii de ei ! Scoși cu sila din garnizoană, la ordinul cuiva. Bietul Rob ! Va avea destul de furcă, pînă se ridică soarele peste deal. De !... nu se cade ca un magistrat să dorească să se întoarcă lucrurile împotriva mersului justiției ; dar să fiu al dracului dacă mi-ar părea rău auzind că Rob le-a tras o pîruială bună.

CAPITOLUL XXX

...Ascultă, generale,
Ia seama la ce spun, privește-mă în ochi !
Privește drept în față, în fața-mi
de femeie,
Să vezi dacă mi-e teamă și dacă umbra
groazei
Mă face să pâlesc, altfel decît în furia
Cu care vin să-ți cer a ta înduplecare.
BONDUCA

Ni s-a îngăduit să moțăm cît mai rămînea din noapte, așa cum puteam, în hanul sărăcăcios în care ne găseam. Pîrgarul, obosit de drum și de întîmplările care urmaseră, se azvîrli pe una din lavițele pe care le-am descris mai înainte și curînd îl auzirăm trăgînd la aghioase. Mai nepăsător decît mine față de arestarea noastră, a cărei urmare pentru el nu putea fi decît o neplăcere trecătoare, pîrgarul era pesemne și mai puțin mofturos decît mine, în ceea ce privește curățenia și orînduirea așternutului. Cît despre mine, cu capul pe masă, abia dacă mă puteam lăsa din cînd în cînd furat de somn. În cursul nopții, am avut prilejul să bag de seamă că în mișcările soldaților erau o oarecare îndoială și șovăire. Oamenii, trimiși în cercetare, se întorceau, după cum se vedea, fără vreo știre mulțumitoare pentru comandantul lor. În chip vădit, ofițerul era deopotrivă îngrijorat, cît și dornic să reușească și trimisese mai multe patrule de cîte doi sau trei soldați ; dar, după cîte am înțeles din șoaptele celorlalți, unii nu s-au mai înapoiat în cătun.

Se luminase de ziuă, cînd un caporal cu doi soldați, se năpustiră în cocioabă, tirînd după ei, triumfători, pe un muntean pe care-l recunoscui de îndată ca fiind cunoștința mea, fostul temnicer. Pîrgarul, care se trezi din pricina zgomotului pe care-l făcură la intrare, recunoscui și el de îndată pe cel prins și izbucni :

— Doamne ferește ! Au pus mîna pe Dougal, bietul om ! Domnule căpitan, voi depune eu cheazășie... cheazășie îndestulătoare pentru acest Dougal.

La această propunere, inspirată fără îndoială de amin-tirea recunoscătoare a intervenției recente a munteanului în favoarea sa, căpitanul răspunse, cerîndu-i doar domnului Jarvie să-și vadă de treburile lui și să-și amintească de faptul că el însuși era acum prizonier.

— Te iau ca martor, domnule Osbaldistone, zise pîrgarul, care cunoștea pesemne mai bine procedura în pricinile civile decît în cele militare, că dumnealui a refuzat cauțiunea mea. După părerea mea, omul acesta, Dougal, va putea să intenteze o cauțiune de deținere ilegală și să obțină daune, după legea din o mie șapte sute unu. Voi veghea eu ca să i se facă dreptate.

Ofițerul, al cărui nume înțelesei că era Thornton, nu lua în seamă cîtuși de puțin amenințările și cererile pîrgarului. El cercetă foarte de aproape viața și trecutul lui Dougal și îl sili să recunoască, deși aparent, cu multă îndărătnicie, rînd pe rînd... că-l cunoaște pe Rob Roy MacGregor... că-l văzuse în ultimul an... în ultimele șase luni... în ultima lună... în ultima săptămînă ; în sfîrșit, că se despărțise de el de-abia de o oră. Toate aceste amănunte erau parcă stoarse prizonierului, ca tot atîtea picături de sînge, și păreau să fie smulse numai prin amenințarea cu un ștreang legat de primul copac, dacă nu voia să dea știri clare și precise.

— Și acuma, prietene, zise ofițerul, te rog să ne spui cîți oameni are stăpînul tău în jurul lui, în clipa de față ?

Dougal privea în toate părțile; numai la ofițer nu, și începu să răspundă :

— *Ea* nu poate ști cu siguranță.

— Uită-te la mine, ciine de muntean ! zise ofițerul, și ia seama că viața ta atîrnă de răspunsul pe care mi-l dai. Cîți tîlhari erau cu acest nemernic nelegiuit atunci cînd l-ai părăsit ?

— O, nu mai mult de șase tîlhari, cînd m-am fost dus.

— Și unde sînt ceilalți din ceata lui ?

— Duși cu locotenentul, împotriva ăloră din vest.

— Împotriva clanurilor din vest ? întrebă căpitanul. Hm ! asta se prea poate ; și pentru ce fel de ispravă tîlhărească te-a trimis pe tine ?

— Numai să văd ce face măria-ta și domnii cu tunică roșie aicea jos, la cătun.

— Omul se va dovedi slab de înger, pînă la sfîrșit, zise pîrgarul care, între timp, se proțăpise în spatele meu. Bine că nu m-am pus la cheltuială pentru dînsul.

— Acuma, prietene, zise căpitanul, hai să ne înțelegem cum se cuvine. Ai mărturisit că ești o iscoadă și ar trebui să te spînzur de cel dintîi copac... dar, haide, dacă vrei tu să-mi faci un serviciu, îți voi face și eu unul, la rîndul meu. Tu, Dougal... numai așa, de bună-voie, ai să mă duci pe mine, împreună cu cîțiva soldați, la locul unde l-ai lăsat pe stăpînul tău, căci aș dori să stau nițel de vorbă cu dînsul despre niște afaceri serioase ; iar eu îți voi da drumul să-ți vezi de treabă și îți voi mai da și cinci guinee pe deasupra.

— Aoleu, aoleu ! exclamă Dougal, cît se poate de dez-nădăjduit și stînjenit. *Ea* nu poate face una ca asta — nu poate face una ca asta ; mai bine să fie spînzurată.

— Spînzurat vei fi atuncea, prietene, zise ofițerul. Sîngele tău să cadă asupra capului tău ; caporale Cramp, dumneata vei face pe călăul — afară cu el !

Caporalul, care încă de cîțva timp se ținea în fața bietului Dougal, sucea vădit o bucată de ștreang. El o

aruncă acum pe după gitul învinovătitului și, cu ajutorul altor doi soldați, îl și tirise pe Dougal pînă la ușă, cînd, copleșit de spaima unei morți imediate, acesta strigă :

— Domnilor, stați — stați ! *Ea* va face după porunca măriei-sale, stați !

— Luați-l de aici ! zise pîrgarul. Acum merită să fie spînzurat mai mult ca niciodată... ia-l de aicea, caporale, de ce nu-l iei odată ?

— După părerea și credința mea, cinstite domn, zise caporalul, dacă ai fi dumneata cel care trebuie să fie spînzurat, nu te-ai grăbi atît de-al dracului.

Această convorbire m-a împiedicat să aud cele ce se petreceau între deținut și căpitanul Thornton, dar îl auzii pe cel dintîi miorlăind, pe un ton foarte supus : „și nu-i vei cere ei să meargă mai departe, ci numai să-ți arate unde este MacGregor ?... Văleu ! Văleu !“

— Lasă urletele, nenorocitele... Nu ! Îți dau cuvîntul meu că nu-ți voi cere să mergi mai departe... Caporale, adună oamenii în fața casei. Adu caii acestor domni ; trebuie să-i ducem cu noi. Nu am destui oameni ca să-i păzească aici... Haideți, flăcăi, luați-vă armele.

Soldații forfotiră de colo pînă colo și fură gata să plece. Noi am fost duși afară, împreună cu Dougal, ca prizonieri. În timp ce părăseam cocioaba, îl auzii pe tovarășul nostru întru captivitate, amintind căpitanului de „cele cinci guinee“.

— Iată-le aici, sînt pentru tine, zise ofițerul, punîndu-i monezile de aur în mînă ; dar, bagă de seamă, dacă încerci să mă faci să rătăcesc drumul, am să-ți zbor creierii chiar cu mîna mea.

— Qmul acesta, zise pîrgarul, este mai rău decît îl credeam... este o ființă păcătoasă și lipsită de credință... O ! Sete ticăloasă de cîștig care stăpînești pe cei mai mulți oameni ! Tatăl meu, sindicul, obișnuia să spună că mai multe suflete a ucis banul decît sabia, trupuri.

În clipa aceea, hangița se apropie și ceru să i se plătească socoteala, împreună cu tot ceea ce băuse maiorul Galbraith și prietenii săi munteni. Ofițerul englez se împotrivi, dar doamna MacAlpine declară :

— Dacă n-aș fi avut încredere în numele măriei-tale, pe care ei mi l-au pomenit, nu le-aș fi tras din butoi nici o picătură de rachiu ; cît despre domnul Galbraith, poate că am să-l văd iarăși, sau poate că nu ; dar un lucru îl știu bine, anume că nu prea am sorti să-mi văd banii... și eu sînt o văduvă sărmană, și nu am de unde lua un ban, decît la mușteriii mei.

Căpitanul Thornton îi curmă plîngerea, plătindu-i socoteala, care, dealtfel, nu era decît de cîtiva șilingi englezi, deși suma părea grozav de mare în monedă scoțiană. Darnic, ofițerul ne-ar fi cuprins pe domnul Jarvie și pe mine în numărul celor pentru care a plătit ; dar pîrgarul, fără să țină seama de sfaturile hangiței : „stoarceți cît mai mult de la englezi, pentru că, de bună seamă, vă vor cășuna destule necazuri“, făcu o socoteală amănunțită cu privire la partea noastră din nota de plată și o plăti pe loc. Căpitanul se folosi de acest prilej ca să-și ceară oarecare scuze pentru faptul că ne reține.

— Dacă sînteți cetățeni pașnici și credincioși, zise el, nu are să vă pară rău să pierdeți o zi, atunci cînd acest lucru este în folosul regelui pe care îl slujim ; dacă nu, eu nu-mi fac decît datoria.

Am fost siliți să primim aceste scuze, pe care dealtfel nu ar fi avut nici un rost să le respingem ; ieșirăm afară, ca să mărșăluim împreună cu el.

Nu voi uita niciodată plăcerea nemăsurată ce am simțit-o atunci cînd am trecut din aerul întunecat, plin de fum și înăbușitor al cocioabei de munte, în care petrecusem o noapte atît de neplăcută, în prospețimea îmbătătoare a dimineții. Razele minunate ale soarelui care răsărea erau aruncate din dosul unei perdele de nori purpurii și aurii, de-a dreptul pe o priveliște de o frumusețe romantică

atît de covîrșitoare, cum nu mi-a fost dat să mai văd vreodată. Spre stînga, se așternea valea, prin care rătăcea riul Forth, în drumu-i spre răsărit, înconjurînd dealul stingher, atît de frumos împodobit cu brîul său de păduri. Spre dreapta, printre nenumărate desîșuri, movile și vîrfuri ascuțite, se așternea un lac de munte, destul de mare, ale cărui ape erau ușor încrețite în vâlurele de adierea boarei de dimineată, fiecare undă sticlind în calea ei sub înriurirea razelor soarelui. Munții înalți, stîncile și malurile acoperite cu păduri de mestecăn și stejar mărgineau această încîntătoare întindere de apă ; freamătul frunzelor și strălucirea lor în lumina soarelui dădeau viață și mișcare acestei singurătăți depline. Doar omul părea să fie pus într-o stare de inferioritate, în această priveliște în care toate darurile obișnuite ale naturii erau înălțate și preamărite. Nenorocitele mici *ghizuini* (cum zicea pîrgarul cocioabelor), în număr de vreo douăsprezece, alcătuiind cătunul de la Aberfoil, erau clădite din pietre necioplite, lipite cu pămînt în loc de mortar și acoperite cu brazde de turbă, neîngrijit așezate pe căpriorii făcuți din crăci necojite de mestecăn și stejar din pădurile înconjurătoare. Acoperișurile se apropiau așa mult de pămînt, încît Andrew Fairservice ne arată că am fi putut călări pe deasupra cătunului în noaptea dinainte, fără să ne dăm seama măcar că ne aflăm acolo, decît dacă picioarele cailor noștri „ar fi trecut prin acoperiș“.

Din cîte puteam vedea, casa doamnei MacAlpine, cit era ea de prăpădită, era totuși cu mult cea mai bună din cătun, și îmi închipui (dacă descrierea mea te-ar împinge să te duci să o vezi) că nu o vei găsi foarte schimbată nici în ziua de astăzi. ¹

¹ Nu știu cum ar fi putut aceste lucruri sta în timpul domnului Osbaldistone ; dar pot asigura pe cititorul, pe care curiozitatea îl poate duce pe meleagurile în care s-au petrecut aceste aventuri, că acuma se găsește un han mic, dar foarte bun, în cătunul de la Aberfoil. Dacă din întîmplare este interesat de istoria Scoției, îi

Locuitorii acestor sălașuri nenorocite au fost tulbu-rați de zgomotul pricinuit de plecarea noastră ; în timp ce trupa de vreo douăzeci de soldați s-a adunat în rin-duri, ca să pornească în marș, a fost trecută în revistă de mai multe țate, din dosul ușilor întredeschise ale co-cioabelor. Când văzui pe aceste zgripturoaice scoțindu-și capetele cărunte, acoperite la întimplare cu niște scufițe de lână, arătându-și frunțile zbîrcite și dînd din brațele lor lungi și sfrijite, strîngînd din umeri și bodogănind cuvintele celte între ele — în închipuirea mea se iviră vrăjitoarele din *Macbeth* și mi se păru că puteam citi pe fețele acestor bătrîne răutatea ursitoarelor. De ase-menea, copilașii care ieșeau din case, unii goi pușcă, iar alții de-abia îmbrăcați cu zdrențe de tartan, băteau din minutele lor și se strîmbau la soldații englezi, cu o ex-presie de ură națională și răutate la care nu te-ai fi așteptat la vîrsta lor. Îndeosebi, băgai de seamă că nu se zărea nici un bărbat, nici măcar un băiat de zece-doi-sprezece ani, printre locuitorii unui sat care părea foarte populat pentru mărimea lui ; îmi dădu desigur prin gînd că ne puteam aștepta să primim de la oamenii de acolo, de-a lungul drumului nostru, și alte mărturii de rea-vo-ință mult mai supărătoare decît acelea care întunecau fețele și provocau bombănările femeilor și ale copiilor.

De-abia după ce o pornirăm la drum, răutatea persoa-nelor mai vîrstnice ale satului izbucni în cuvinte. Abia ultimul rînd de soldați părăsise cătunul, apucînd pe o potecuță croită de sâniile în care băștinașii își aduceau brazdele de turbă și care trecea prin pădurea ce mărgi-neia partea mai puțin deluroasă a lacului, cînd izbucniră deodată sunetele pițigăiate ale țipetelor femeiești, ames-

va putea fi de folos să-l găsească pe cucernicul dr. Patrick Gra-hame, preotul paroh de la Aberfoil, a cărui bunăvoință și cunoș-tințe în istorie de-abia sînt întrecute de belșugul de legende pe care le-a adunat. (Nota autorului, care ulterior a adăugat : respec-tabila față bisericească a murit de cîțiva ani.)

tecate cu urletele copiilor, cu huiduielile băieților și bătaile din palme, cu care muntencele își întovărășesc de obicei ieșirile minioase și tînguirile. Îl întrebai pe Andrew, care era galben ca ceara, ce însemnau toate acestea.

— Cred că vom afla destul de curînd, zise el. Ce înseamnă? Înseamnă că nevestele muntence blestemă și afurisesc tunicile roșii; pe soldații aceștia și pe toți cei care au vorbit vreodată limba saxonă. Am auzit neveste ocărînd, și în Anglia, și în Scoția, și nu-i nici o minune să le auzi ocărînd, dar așa limbi spurcate ca ale acestor ticăloase muntence n-am apucat și nici asemenea urări mîrșave ca oamenii să fie măcelăriți ca oile, și ele să-și scalde miinile pînă în coate în sîngele lor, și ei să aibă parte de moartea lui Walter Cuming din Guiyock¹, din care n-a rămas nici cît să sature un cățeluș, asemenea vorbe scîrnave n-am auzit din gură omenească pînă acum. Nu cred că darul lor de a blestema ar mai putea spori, decît doar dacă chiar Scaraoțchi s-ar băga printre ele ca să le mai învețe cîte ceva. Dar ce-i mai rău este că ne îndeamnă să mergem numai spre lac, ca să vedem ce o să pățim.

Cuvintele lui Andrew întăriră părerea ce mi-o făcusem și nu mă îndoiam că se pregătea un atac asupra noastră. Pe măsură ce înaintam, drumul părea tot mai prielnic unei asemenea întîmplări neplăcute. La început calea, îndepărtîndu-se de lac, ajungea prin locuri mlăstinoase, acoperite cu pădure, trecînd uneori prin tufișuri dese și întunecoase, care ar fi îngăduit o ambuscadă la cîțiva metri de noi, iar alteori peste torenți șalbatnici de munte, cu ape atît de adînci încît soldații intrau în ele pînă la

¹ Un mare asupritor feudal, care, mergînd călare prin pădurea de la Guiyock, în vreun scop crud, a fost aruncat de pe cal iar piciorul prinzîndu-i-se în scară, trupul a fost tîrît de calul speriat, pînă ce a fost sfîșiat în bucăți. Expresia : *blestemul lui Walter din Guiyock* a ajuns proverbială (n.a.).

genunchi, și atît de repezi încît ei trebuiau să se țină de brațe, cite doi-trei laolaltă, ca să nu fie luați de curent. Fără să mă pricep prea bine într-ale milităriei, mi se păru vădit că un astfel de teren accidentat dădea unor războinici pe jumătate sălbatici, cum auzisem că sînt acești munteni, puțința să atace cu mari sorți de izbîndă trupele regulate. Bunul-simț și istețimea pîrgarului l-au făcut să judece la fel, după cîte am înțeles din cererea lui de a vorbi cu căpitanul Thornton, căruia îi vorbi cam așa :

— Domnule căpitan, eu nu-ți spun acestea ca să-ți oîștig bunăvoința, căci n-am ce face cu ea, îmi păstrez toate drepturile de a te da în judecată pentru asuprire și reținere ilegală, dar fiind prieten regelui George și armatei sale, îmi îngădui să te întreb : nu crezi că ai fi putut alege un timp mai potrivit ca să intri în această trecătoare ? Dacă îl cauți pe Rob Roy, este bine știut că atuncea cînd este mai slab, încă are cel puțin cincizeci de oameni în jurul său ; dacă este în stare să adune oamenii din Glengyle și pe flăcăii din Glernfinlas și Balquidder, s-ar prea putea să-ți dea mult de furcă ; sfatul meu cîstit, ca prieten al regelui, este să te înapoezi iar la cătun, pentru că femeile din Aberfoil sînt ca pescărușii și cormoranii, ale căror țipete prevestesc o furtună apropiată.

— Liniștește-te, domnul meu, răspunse căpitanul Thornton, eu nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă ești, precum spui, prieten regelui George, vei fi bucuros să afli că este cu neputință ca această ceată de nemernici, ale căror fărădelegi au tulburat ținutul de atîta timp, să poată scăpa măsurile luate acum pentru a o nimici. Escadronul de miliție călare, comandat de maiorul Galbraith, împreună cu încă două-trei escadroane de cavalerie vor ocupa toate trecătorile din văile acestui ținut sălbatic ; trei sute de munteni, sub comanda celor doi domni pe care i-ai văzut la han, sînt în stăpînirea culmilor, iar diferite trupe puternice din garnizoană sînt pe cale să ocupe

dealurile și văile în mai multe direcții. Ultimele noastre vești despre Rob Roy se potrivesc cu cele pe care le-a mărturisit acest om, și anume că, văzîndu-se înconjurat din toate părțile, a dat drumul la cea mai mare parte din credincioșii lui, în scopul fie de a se ascunde, fie de a scăpa mulțumită faptului că știe ca nimeni altul toate trecătorile.

— Zău că nu știu, zise pîrgarul, dar mi-e teamă că în capul lui Garshattachin este mai mult rachiou în dimineața asta decît creier. Și dacă aș fi în locul dumatăle, domnule căpitan, eu nu mi-aș pune toată nădejdea în munteni — de ! — corb la corb nu-și scoate ochii. Ei pot să se certe între dinșii, să se înjure și chiar să-și tragă cite o lovitură cu sabia, dar, pînă la urmă, poți fi sigur că se vor uni cu toții împotriva unor oameni civilizați, care își îmbracă fundul cu pantaloni și au bani în buzunare.

Se pare că aceste sfaturi nu au fost cu totul nesocotite de către căpitanul Thornton. Într-adevăr, el a schimbat formația unității, a dat ordin soldaților să-și ia flintele în mînă și să fixeze baionetele, apoi a alcătuit o avangardă și o ariergardă, fiecare avînd cite un subofițer și doi soldați, care primiră instrucțiuni severe să fie cu ochii în patru. Dougal fu din nou cercetat foarte îndeaproape și stărui cu dîrzenie că cele spuse mai înainte erau adevărate. Fiind mustrat pentru faptul că drumul pe care îi călăuzea părea nesigur și primejdios, el răspunse cu o supărare, care putea fi luată drept firească ;

— Nu ea a făcut drumul ăsta — și dacă domnilor le place drumul mare, de ce n-au rămas la Glasgow ?

Toate acestea se petrecură fără alte urmări și ne văzurăm mai departe de drum.

Calea noastră, deși ne ducea spre lac, fusese pînă atunci atît de umbrită de păduri, încît nu putusem întrezări decît din cînd în cînd minunata întindere de apă.

Dar acum, drumul ieșind deodată din pădure și cotind aproape de malurile lacului, aveam prilejul de a-l vedea în toată întinderea lui. Adierea vântului încetînd cu totul, munții înalți și întunecoși, uriașele stînci cenușii și malurile sălbatice, de care era înconjurat, se oglindeau în apele lui liniștite. Curînd coasta muntelui ajunse aproape de malul lacului și deveni din ce în ce mai repede și mai accidentată, astfel încît nu puteai trece decît pe poteca îngustă pe care apucasem a merge și care se afla sub un zid de stînci, unde, prin rostogolirea cîtorva bolovani, am fi putut fi nimiciți cu totul, fără a ne putea împotrivi în nici un fel. De asemenea, drumul șerpuiind în jurul fiecărei ieșituri și intrături a malului, rareori puteam vedea mai mult de o sută de pași în fața noastră. Comandantul nostru părea îngrijorat de drumul primejdios pe care apucasem și aceasta se vedea din ordinele pe care le dădea mereu soldaților, cerîndu-le să fie cu ochii în patru, precum și din multele amenințări adresate lui Dougal, spunîndu-i că-l va ucide dacă se va constata că l-a ademenit în vreo capcană. Dougal primi aceste amenințări cu o nepăsare prostească, ce putea izvorî fie dintr-o nevinovăție conștientă, fie dintr-o hotărîre neclintită.

— Dacă domnii îl caută pe Gregarach cel roșu, zise el, desigur că nu se pot aștepta să o găsească fără olecuciță de primejdie.

Chiar pe cînd munteanul rostea aceste cuvinte, caporalul ce comanda avangarda dădu ordin de oprire și trimise înapoi pe unul din soldați, ca să raporteze căpitanului că muntenii ocupaseră poteca în fața lor, postîndu-se pe o înălțime la care era deosebit de greu de ajuns. Aproape în aceeași clipă, veni un soldat din ariergardă ca să spună că din pădurile prin care trecuserăm se auzeau acum sunetele unui cîmpoi. Căpitanul Thornton se arată priceput și brav, hotărînd de îndată să forțeze trecătoarea din față, fără să aștepte ca să fie atacat din

spate. Îi asigură pe soldați că cimpoaiele pe care le auzeau erau ale muntenilor prieteni, care veneau în ajutorul lor, și le arată că trebuiau să înainteze și să pună mîna pe Rob Roy, înainte ca aceste ajutoare să-i poată ajunge și să împartă cu ei, atît cîntea, cît și prețul pus pe capul acestui vestit haiduc. Dădu, deci, ordin ariergărzii a se uni cu grosul și împreună să ajungă avangarda ; puse coloana pe două rînduri, astfel încît să se poată mișca în voie formînd un front pe întreaga lățime a potecii. Îi șopti lui Dougal : „Cîine ! Dacă m-ai amăgit, vei muri !“ și îl așază în mijlocul coloanei, între doi grenadierii care primiră ordinul să-l împuște pe loc dacă încearcă să fugă. Noi furăm așezați în același loc cu el, ca fiind un loc mai ferit, iar căpitanul Thornton, luîndu-și pușca din mîinile soldatului care i-o ducea, se puse în capul micii sale unități și dădu ordin de înaintare.

Trupa înaintă cu toată cunoscuta dirzenie a soldaților englezi. Nu tot la fel înainta Andrew Fairservice, fiind încremenit de groază și, ca să vorbim drept, nici pîrgarul și nici eu, care, cu toate că nu eram chiar atît de îngroziți, nu puteam privi cu o stoică nepăsare primejdia ce ne pîndea viețile, datorită unei certe în care nu aveam nici un amestec. Dar nu era timp de reproșuri și nici nimic de făcut.

Ajunserăm la vreo douăzeci de pași de locul în care avangarda văzuse pe vrăjmași. Acolo, un picior de munte scobora în lac. Poteca, în loc de a-l ocoli, ca pînă atunci, începu să suie în zig-zaguri scurte povîrnișul repede al stîncii de ardezie cenușie, care altfel nici nu ar fi putut fi urcat. În vîrfurile acestei stînci, unde nu puteai ajunge decît pe o cărare foarte îngustă și primejdioasă, caporalul spuse că ar fi văzut beretele și flintele cu țevi lungi ale mai multor munteni, probabil culcați în iarba și printre buruienile care o acopereau. Căpitanul îi dădu ordin să

înainteze cu șase oameni și să atace presupusa ambuscadă, în timp ce el cu restul unității îl urma cu pași înceți dar susținuți spre a-l sprijini.

Atacul pe care îl pregătea a fost oprit de ivirea neașteptată a unei femei pe vârful stîncii.

— Stați ! zise ea cu un glas poruncitor, și spuneți-mi, ce căutați în ținutul lui MacGregor ?

Rareori am văzut un chip mai frumos și mai impunător decît al acestei femei, care trebuie să fi avut între patruzeci și cincizeci de ani. Chipul, mai înainte de o frumusețe bărbătească, era acum adînc brăzdat, din pricina vînturilor aspre și poate datorită nimicitoarei înrîuriri a necazurilor și a patimilor, arătînd numai tărie, oțărîre și dîrzenie. Ea nu purta plaidul tras peste cap și umeri, așa cum îl poartă femeile în Scoția, ci înfășurat în jurul trupului, ca la soldații munteni. Avea o beretă bărbătească, în care era înfiptă o pană ; o sabie în mînă și o pereche de pistoale la cingătoare.

— Este Helen Campbell, soția lui Rob, zise pîrgarul într-o șoaptă plină de spaimă ; și în curînd, de bună seamă, vei vedea multe capete sparte printre noi.

— Ce căutați aicea ? întrebă ea din nou pe căpitanul Thornton, care înaintase chiar el ca să recunoască terenul.

— Îl căutăm pe proscrisul Rob Roy MacGregor Campbell, răspunse ofițerul, și nu ne războim cu femeile ; deci nu încerca să te împotrivești zadarnic ostașilor regelui și nu vei avea nimic de suferit din partea noastră.

— Da, răspunse amazoana, nu sînt neștiutoare, cînd este vorba de gingașa voastră milosîrdie. Nu mi-ați lăsat nici nume, nici renume... oasele mamei mele se vor cutremura de groază în mormînt, atunci cînd ale mele vor fi așezate alături.. Nu mi-ați lăsat mie și alor mei nici casă, nici adăpost, nici pătură, nici pat, nici vite să ne hrănească, nici oi să ne înțolească... Ne-ați luat tot

ce am avut... tot !... Chiar și numele strămoșilor ¹ ni l-ați luat, și acum vreți să ne luați și viețile !

— Eu nu caut să iau viața nimănui, răspunse căpitanul Thornton, nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă ești singură, nu ai de ce să-ți fie teamă... dacă sînt și alții cu dumneata, atît de îndrăzneți încît caută să se împotrivească în chip zadarnic, atunci sîngele lor cadă asupra capetelor lor... Sergent, dă-i drumul înainte.

— Înainte-marș ! ordonă subofiterul. Ura, flăcăi, înainte ! pentru capul lui Rob Roy și o pungă de aur !

Își iuți pasul, luînd-o la fugă înainte, urmat de cei șase ostași ; dar cum ajunseră la primul cot al suișului, porniră unul după altul focurile a vreo douăsprezece puști cu cremene, toate bine țintite, din diferite locuri ale trecătorii. Sergentul, lovit în piept, se opintea încă să suie povîrnișul ; se agăță cu mîinile încercînd să se cațare mai departe pe colțurile stîncii, dar, după o încercare deznădăjduită, mîinile i se descleștară, căzu și se rostogoli de pe stîncă, prăbușindu-se în adîncurile lacului, unde pieri. Dintre soldați, trei căzură morți sau greu răniți ; ceilalți, mai mult sau mai puțin răniți, se retraseră înspre gros.

— Grenadieri, înainte ! ordonă căpitanul Thornton.

Trebuie să-ți amintești că, pe timpul acela, grenadierii purtau și uneltele ucigătoare de la care își trag numele. Cei patru grenadieri trecură în față, așa cum li se poruncise. Ofiterul dădu apoi ordin celorlalți ostași să fie gata să-i sprijine, și ne zise nouă :

— Adăpostiți-vă, domnilor ! Apoi dădu ordine repezi grenadierilor : deschideți traistele — grenadele în mînă — fitilele aprinse — atacați !

¹ Walter Scott, în prefața cu explicații istorice ale acestor evenimente, menționează că li s-a interzis de a mai purta numele de MacGregor (n.t.).

Întreaga trupă înaintă cu un strigăt, în frunte cu căpitanul Thornton, grenadierii pregătindu-se a arunca cu grenadele în tufişurile unde vrăjmaşul stătea la pîndă, iar puşcaşii să-i sprijine printr-un atac imediat, foarte strîns. Dougal, care în învălmăşeală fusese uitat, se strecură cuminte într-un tufiş de lîngă potecă, în locul în care ne oprisem mai întîi, iar de acolo se căţăra în sus pe stîncă, cu vioiciunea unei pisici sălbatice. Eu îi urmai pilda, simţind instinctiv că focul muntenilor va mătura terenul descoperit. Mă căţărai pînă îmi pierdui suflul; focurile necurmăte, fiecare înmulţit prin mii de ecouri, fişiitul fitilelor aprinse de la grenade şi exploziile acestora, una după alta, împletite cu uralele soldaţilor şi răcnete sau ţipetele muntenilor potrivnici, făceau o teatură care, nu mi-e ruşine s-o recunosc, parcă dădea aripi dorinţei mele de-a ajunge într-un loc ferit. Curînd, greutatea urcuşului se înmulţiră într-atît, încît pierdui nădejdea de a-l mai ajunge pe Dougal, care părea să sară din stîncă în stîncă şi din ciot în ciot cu sprinteneala unei veveriţe. Îmi aruncai ochii în urmă, să văd care a fost soarta celorlalţi însoţitori ai mei. Amîndoi se găseau într-o situaţie din cele mai primejdioase.

Pîrgarul, căruia bănuiesc că frica îi dăduse o vioiciune vremelnică, se urcase la vreo douăzeci de picioare deasupra potecii, cînd piciorul îi alunecă, în timp ce trecea de pe un colţ de stîncă pe altul şi, desigur, ar fi trecut în lumea celor drepti lîngă tatăl său sindicul, ale cărui fapte şi vorbe îi plăcea atît de mult să le pomenească, dacă poalele hainei lui de călărie nu s-ar fi agăţat de craca unui mărăcine. Astfel spînzurat în aer aducea mult cu firma „Lîna de aur“ a unui negustor de mărunţişuri din mahalaua Trongate a oraşului său de baştină.

Cît despre Andrew Fairservice, el înaintase cu mai multă reuşită, pînă ce ajunsese în virful unei stînci golaşe care, ridicîndu-se deasupra tufişurilor, îl expunea, cel puţin după părerea lui, la toate primejdiile luptei din

apropiere ; în același timp, era atît de prăpăstioasă și rîpoasă, încît nu îndrăznea să o ia nici înainte, nici înapoi. El se plimbă de colo-colo pe culmea îngustă a stîncii (semăna într-adevăr cu un saltimbanc de la vreun iarmaroc, jucînd pe frînghie) și urla ca din gură de șarpe, cerînd milă cînd în limba engleză, cînd în cea gaelică, după cum i se părea că atîrnă sortii luptei. Strigătele lui deznădăjduite aveau ca răspuns doar gemetele pîrgarului, care suferea mult, nu numai din pricina fricii, dar și din pricină că, agățat de șale, se bălănea ca un pendul.

Văzînd situația primejdioasă în care se găsea pîrgarul, primul meu gînd a fost să încerc să-i dau o mîină de ajutor ; dar nu era cu putință să o fac singur, fără ajutorul lui Andrew, căruia nici semne, nici rugăminți, nici porunci, nici amenințări nu îi puteau insufla curajul pentru a se încumeta să coboare de la înălțimea nefericită la care ajunsese și unde, întocmai ca un ministru de stat, nedibaci și nesuferit, care nu poate scăpa de culmea pe care s-a cocoțat prin îngîmfare, continua să se mîlîgească, neascultat de nimeni, și să țopăie de colo pînă colo, frîngîndu-și trupul în chipul cel mai hazliu, ca să se ferească de gloanțele, pe care își închipuia că le aude suierînd în jurul său.

După cîteva minute, această pricină de groază încetă, deoarece focul, la început atît de bine susținut, se opri deodată, semn sigur că lupta se sfîrșise. Din această clipă, nu am mai avut decît un gînd : să ajung la un loc unde să pot vedea de partea cui fusese izbînda, astfel încît să cer îndurarea învingătorilor, care speram (oricare ar fi fost ei) că nu-l vor lăsa pe cinstitul pîrgar să rămînă spînzurat între cer și pămînt ca sicriul lui Mahomet, fără a-mi da o mîină de ajutor ca să-l salvez. În sfîrșit, tîrîș-grăpiș, ajunsei la o înălțime de unde puteam vedea cîmpul de luptă. Bătălia era într-adevăr sfîrșită, așa cum îmi închipuisem de la început, văzînd împrejurările și terenul pe care avusese loc încăierarea ; se terminase cu în-

frîngerea căpitanului Thornton. Văzui într-adevăr o ceată de munteni pe cale de a dezarma pe ofițer și pe puținii supraviețuitori din trupa lui. Aceștia erau în număr de vreo doisprezece, cei mai mulți răniți. Înconjurați de un număr de trei ori mai mare, fără a putea să înainteze sau să se retragă, fiind ținta unui foc precis și ucigător, la care nu puteau răspunde cu vreun folos, soldații depuseseră armele la ordinul ofițerului lor, cînd acesta văzuse că drumul din spatele lor era tăiat și că orice rezistență prelungită nu ar fi slujit decît să irosească viețile vitejilor săi subalterni. Izbînda nu a fost scump plătită de către munteni, care se luptaseră de la loc ferit ; pierderile lor erau un om ucis și doi răniți de granate. Toate acestea le aflai mai pe urmă. În clipa aceea, înțelesei numai care au fost sortii bătăliei, văzînd pe ofițerul englez, cu fața plină de sînge, fără pălărie și fără arme, în mijlocul oamenilor săi cu chipuri amărîte și posomorîte, pe care era întipărit necazul, îndurînd de la muntenii sălbatici, care îi înconjurau, măsurile aspre pe care legile războiului le impun învinșilor în folosul învingătorilor.

CAPITOLUL XXXI

„Vai vouă cei învinși !“ E aspră vorba spusă
Atunci cînd mîndra Romă de gali a fost supusă
„Vai vouă cei învinși !“ fu vorba aruncată.
Cînd Brënnus zvirli sabia în cumpăna plecată.
Și azi, pe cîmp de luptă, e vai de cei învinși,
Dacă învingătorii de milă nu-s cuprinși.

GAULIADA

Îl căutai cu îngrijorare pe Dougal printre învingători, deoarece nu mă îndoiam de rolul pe care îl jucase, aducîndu-l cu tot dinadinsul pe ofițerul englez în trecătoare ; de asemenea, nu puteam să nu admir îndemînarea cu care acest sălbatic fără știință de carte și cu înfățișare de dihanie își învăluisese scopul, cît și șovăială prefăcută cu care lăsase să i se smulgă mărturia mincinoasă, pe care, desigur, de la început își pusese în gînd să o facă. Totodată, îmi dădeam seama de primejdia care ne putea aștepta, apropiindu-ne de învingători în înflăcărarea izbîndei lor. Această înflăcărare a fost mînjită de cruzime, căci vreo doi soldați, care nu se puteau ridica din pricina rănilor, fură înjunghiați de învingători sau, mai bine zis, de cîțiva vlăjgani zdrențăroși de la munte, care se băgaseră între ei. De aceea, socotii că ar fi fost primejdios să ne apropiem de munteni fără vreun mijlocitor ; întrucît Campbell, care acuma știam că nu putea fi decît haiducul Rob Roy, nu se vedea nicăieri, mă hotărîi să cer protegierea lui Dougal, solul său.

După ce zadarnic îmi aruncai ochii peste tot, făcui cale întoarsă, cu gîndul de a-l ajuta și singur pe nenorocosul meu prieten, cînd, spre marea mea bucurie, îl văzui în picioare pe domnul Jarvie ; deși era vînat la față și cu hainele sfîșiate, stătea acum plin de siguranță, sub stîncă în fața căruia spînzurase pînă mai adineauri. Mă grăbii să mă duc la el ca să-i împărtășesc bucuria și să-l felicit, dar la început el nici nu vroi să audă de felicitări, cu tot gîndul meu bun. O tuse năprasnică de-abia îi îngăduia să-și exprime îndoiala cu privire la sinceritatea mea.

— Hchehe ! Hchehe ! Cheh ! Chehe !... se zice că prietenul... hap-hapciu !... că prietenul ți-e mai apropiat decît fratele... chehe !... Chehe ! Chehe ! Cînd am suit aici, domnule Osbaldistone, în acest ținut blestemat de Dumnezeu și de oameni, cheche !... Doamne iartă-mă că blestem ! numai pentru a-ți face dumitale un bine, crezi că frumos este... hapciu !... Chehe ! Chehe ! să mă lași mai întîi să fiu împușcat sau înecat, între acești munteni zănatnici și tunicile roșii ; apoi să fiu spînzurat între cer și pămînt, ca o sperietoare de ciori, fără să încerci măcar... hap-hapciu !... fără să încerci măcar să mă scapi.

Îi cerui de mii de ori iertare și mă străduii să-i arăt neputința în care mă găsisem de a-l ajuta de unul singur. Pînă la sfîrșit reușii să-l împac, și pîrgarul, care era pe cît de iute la mînie pe atît de ușor de îmbunat, după aceea, îmi arătă din nou bunăvoință. Apoi mi-am îngăduit să-l întreb cum de izbutise să o scoată la capăt.

— Să o scot la capăt ? Află că aș fi rămas spînzurat acolo pînă în ziua de apoi, fără să mă pot ajuta singur ; aș fi rămas cu capul atîrnat într-o parte și cu călcîiele într-alta, asemenea balanței dintr-un birou de măsuri și greutate, dacă nu ar fi fost omul acela, Dougal. El mi-a venit în ajutor ca și aseară ; mi-a tăiat pulpana hainei cu pumnalul, iar un firtat de-al lui și cu dînsul m-au pus iarăși pe picioare, de parcă nici n-aș fi atîrnat niciodată în

văzduh... Dar, să vezi ce înseamnă postavul bun... dacă aş fi purtat vreo stofă din acelea franţuzeşti ca ale dumitale, care nu-s bune de nimic, sau vreo ţesătură slabă dintr-ale voastre, hainele s-ar fi rupt ca nişte cîrpe, din pricina greutăţii mele. Binecuvîntat fie ţesătorul care a năvădit bătătura, căci, datorită lui, m-am legănat în văzduh cu tot atîta siguranţă ca şi un şlep amarat cu un odgon împletit în trei.

Îl întrebai apoi ce s-a făcut ocrotitorul său.

— Omul, căci tot aşa îi zicea munteanului, mi-a dat a înţelege că este primejdios să mă apropîi de cucoană, pînă nu se întoarce el şi m-a îndemnat să stau aicea... Eu socot, urmă el, că te caută pe dumneata... este un om cu bun-simţ şi mă jur că are dreptate în privinţa cucoanei, cum îi zice el, căci Helen Campbell nu a fost nici ca fată o fiinţă prea blindă, şi nici ca nevastă prea supusă nu este. Lumea zice că şi Rob se teme de ea. Mă îndoiesc dacă m-ar recunoaşte, că-s mulţi ani de cînd nu ne-am mai văzut. Sînt de părere să-l aşteptăm pe omul acela, Dougal, înainte de a ne apropia de ea.

Îi arătai că şi eu socot la fel, dar în ziua aceea soarta nu a vrut ca prevederile pîrgarului să-i fie de folos lui sau altora.

Căţărat cum era pe vîrfurile unei stînci stinghere, Andrew Fairservice, deşi se oprise de-a mai juca tontoroiul, o dată cu încetarea focului, care îi pricinuisese acest dans ciudat, rămăsese mai departe un obiect prea vădit, ca să scape ochilor ageri ai muntenilor, de îndată ce aceştia avură răgazul de a privi în jur. Noi am aflat că a fost văzut, cînd ceata de învingători a scos un strigăt sălbatic, iar trei sau patru din munteni o tuliră îndată printre mă-răcinişuri şi apoi începură să urce din toate părţile povîrnişul stîncos, înspre locul în care se vedea ciudata arătare.

Cei care ajunseră pînă la o bătaie de puşcă de bietul Andrew nu se osteniră să-i dea ajutor, în poziţia spi-

noasă în care se găsea, ci, îndreptându-și puștile cu țevi lungi înspre el, îi dădură a înțelege prin semne, pe care el nu se putea preface a nu le vedea, că trebuia să facă într-un fel ca să coboare de pe stîncă și să li se predea, firește dacă nu voia să se tragă în el ca într-o țintă dintr-un poligon militar. Față de acest grozav îndemn, de a-și lua inima în dinți pentru a scobori, Andrew Fairservice nu mai putu șovăi. Din două rele, îl alese pe cel mai mic și începu să scoboare pîvîrnișul, nemaiținînd seama de primejdie, agățîndu-se cînd de ciaturile de stejar și de tulpinile de iederă, cînd de colțurile stîncii, cu o înfrigurată îngrijorare și nepierzînd nici un prilej, de îndată ce avea o mină liberă, de a o întinde spre bărbații îmbrăcați în plaiduri, care îl așteptau. Le cerșea îndurare, de parcă ar fi vrut să descînte puștile lor ca să nu mai ia foc. Într-un cuvînt, omul nostru, sub înriurirea unui simțămînt care cumpănea mai mult decît spaima, izbuti să coboare cu bine din locul primejdios, ceea ce socot că nu ar fi îndrăznit să încerce, dacă nu ar fi fost la mijloc frica unei morți năprasnice. Chipul neîndemînatic în care Andrew scobora fusese prilej de mare haz pentru muntenii care îl pîndeau jos și care mai traseră cîte un foc, două în timpul coborîșului său, fără gîndul de a-l răni (cel puțin, așa îmi place să cred), ci numai ca să le sporească și mai mult hazul pe care îl făceau de spaima lui nemăsurată și de nemaipomenitele acrobații la care îl indemna această spaimă.

Pînă la urmă, ajunse la pămîntul cel sigur și aproape neted ; adică, la drept vorbind, piciorul alunecîndu-i la ultimul coborîș, el căzu pe jos cît era de lung și fu ridicat de muntenii care-l așteptau. Dar pînă ce omul a izbutit să se ridice din nou pe picioare, muntenii îl despuiară nu numai de tot ce avea în buzunar, dar și de perucă, pălărie, manta, surtuc, ghetе și ciorapi — și asta cu o iuțea de neînchipuit ; așadar, cînd căzuse pe spate avusese înfățișarea unui valet cumsecade și bine îmbrăcat, iar

cînd s-a ridicat s-a pomenit un popîndău, crăcit despuiat și chel, ca vai de lume ! Fără să țină seama de durerea, pe care desigur că o încercau picioarele lui goale, izbindu-se de pietrele ascuțite peste care îl zoreau, descoperitorii lui Andrew începură să-l tîrască spre drum, nesocotind cele ce le stăteau în cale.

În timp ce coborau, domnul Jarvie și cu mine ne văzurăm pironiți de ochii de șoim ai muntenilor și pe dată furăm înconjuțați de șase bărbați înarmați cu pumnale, care își îndreptară săbiile spre fețele și beregadele noastre, țintindu-ne în același timp piepturile cu pistoalele. Ar fi fost o nesăbuiță să căutăm a ne împotrivi, și mai ales că nu aveam arme care să ne poată fi de folos în așa împrejurare.

Așadar, ne supuserăm sorții și era cît pe-aici, datorită brutalității celor care începuseră să ne despoaie, să fim aduși la starea omului natural (ca să întrebuițez cuvintele regelui Lear) ca și acel biped fără pene, Andrew Fairservice, care stătea, tremurînd de teamă și de frig, la cîtiva pași de noi. Norocul, însă, ne scăpă de această înjosire, căci, tocmai cînd îmi predasem cravata (care era, dealtfel, o elegantă cravată de la Steinkirk și cu bogate horbote), iar pîrgarul fusese despuiat de rămășițele hainei lui de călărie, apăru Dougal și totul se schimbă. Certîndu-și aspru și întărîndu-și dojenile cu înjurături și amenințări, după cît puteam ghici din tonul folosit și din gesturile lui aprige, îi sili pe jefuitori, cu toate că se lăsau greu, nu numai să înceteze jefuirea lucrurilor noastre, dar chiar să restituie prada luată. El smulse cravata mea din miinile celui care mi-o luase și (în rîvna lui) o răsuci în jurul gîtului meu cu atîta zel înăbușitor, încît mă făcu să cred că nu fusese, în timpul șederii lui la Glasgow, doar un ajutor al temnicerului, ci începuse și o ucenicie de călău. Zvîrli rămășițele zdrențuite ale hainei domnului Jarvie peste umerii acestuia și, în timp ce alți munteni începeau să se îndrepte spre noi dinspre drum,

el ne duse deval, îndemnînd și poruncind celorlalți să ne dea, îndeosebi pîrgarului, tot ajutorul trebuitor ca să coborîm, pe cît se putea, ușor și sigur. Andrew Fairservice își sparse plămîinii, dar zadarnic, ca să aibă și el parte de ocrotirea lui Dougal, sau cel puțin de o intervenție din partea lui, ca să-și recapte ghetele.

— Nu, nu, îi dădu răspuns Dougal, *ea* nu este un domn, mă jur ; alții mai vrednici merg desculți, dacă *ea* nu se înșeală.

Lăsîndu-l pe Andrew să ne urmeze după voia lui, sau mai degrabă după voia mulțimii, care îl înconjura, ne zori spre poteca unde se petrecuse încăierarea și se grăbi să ne înfățișeze, ca pe noi prinși, nevastei căpeteniei. Furăm tîriți în fața ei, Dougal luptîndu-se, zbătîndu-se, urlînd, de parcă ar fi fost el cel mai primejdut, și respingînd cu amenințări și străduințe pe toți cei care încercau să se arate mai zeloși în prinderea noastră decît el însuși. Pînă la urmă, furăm duși în fața eroinei zilei, a cărei înfățișare, ca și cea a celor care ne înconjurau, o înfățișare sălbatică, ciudată și totuși ostăsească, mă făcu să simt, ca să spun drept, o deosebită îngrijorare. Nu știu dacă Helen MacGregor luase parte chiar ea la luptă ; de fapt, mai tirziu am aflat că, dimpotrivă, stătuse deoparte ; dar petele de sînge de pe fruntea, de pe mîinile și brațele ei goale, cît și cele de pe tăișul săbiei, pe care o ținea încă în mină, fața-i aprinsă și pletele negre, ce ieșeau răvășite de sub bereta-i roșie cu pană, păreau să arate că ea luase o parte vie la încăierare. Trăsăturile și ochii ei negri, pătrunzători, oglindeau sufletu-i înflăcărat de triumful victoriei și bucuria unei răzbunări izbutite. Totuși, nu era nimic într-adevăr sîngeros sau crud în felul ei de a se purta ; de îndată ce am simțit că a trecut primejdia, ea mi-a amintit de picturile ce le văzusem în bisericile catolice din Franța, înfățișînd pe unele eroine din Scriptură. De fapt, nu era destul de frumoasă ca

să semene cu Iudita, nici nu avea trăsăturile inspirate, cu care pictorii au înzestrat-o pe Deborah, sau pe soția lui Heber, Chenitul, la ale cărei picioare se plecă puternicul asupritor al Israelului, care locuia în Haroșet-Goim, și căzu ca să nu se mai ridice niciodată.¹ Cu toate acestea, însuflețirea întipărită cu o semeție sălbatică, dădea întregii sale ființe o înfățișare ce o făcea să se apropie de închipuirea acelor minunați pictori care ne-au desfătat ochii cu eroinele istoriei sfinte.

Nu prea eram sigur de felul în care trebuia să vorbesc unei ființe atât de puțin obișnuite, când domnul Jarvie sparse gheața și, începînd prin a tuși (căci graba cu care fusese adus în fața ei îi tăiasă din nou suflarea), grăi precum urmează :

— Hapciu ! Hapciu ! Chehe ! Chehe ! sînt foarte mulțumit că am prilejul fericit (un tremurat al glasului dezmințea cu tărie apăsarea voită cu care rostise cuvîntul fericit), acest prilej *fericit*, urmă el, încercînd să-i dea adjectivului un accent mai potrivit, ca să zic bună dimineata soției vărului meu Robin. Hapciu, hapciu ! Chehe, chehe ! Cum îți mai merge ? (între timp îi revenise vorba lui obișnuită și domoală, care dezvăluia un amestec de familiaritate și prețuire de sine)... Cum o duci de atîta amar de vreme ? Poate că ai uitat de mine, că-ți sînt văr, doamnă MacGregor Campbell, hapciu ! hapciu ! chehe ! chehe ! dar cred că nu l-ai uitat pe tatăl meu, sindicul Nicol Jarvie, din Saltmarket-ul Glasgow-ului ? Era un om cinstit, dumnealui, om de nădejde, care te prețuia pe dumneata și ai dumitale... Așa precum am mai zis, sînt foarte fericit să te văd, doamnă MacGregor-Campbell, ca pe soția vărului meu. Aș cere îngăduința *cuvinită* unei rude, să te îmbrățișez, dacă n-ar fi că oamenii dumitale îmi strîng atât de cumplit brațele : și ca să spun adevărul sfînt și nepărtinitor de magistrat, nu

¹ Judecătorii, 4. 2—20 (n.t.).

ți-ar strica să ai o cană de apă, înainte de a ura bun venit prietenilor.

Acest mod familiar de a cuvînta nu se potrivea deloc cu sufletul îmbătat de triumf al celei căreia i se adresa și care se îndeletnicea în clipele acelea cu împărțirea sentințelor de moarte, înfierbîntată de victoria dobîndită într-o luptă grea.

— Ce om ești dumneata, întrebă ea, care cutezi să te dai drept neam cu MacGregorii și nici nu le păstrezi portul, nici nu le vorbești graiul?... Cine ești dumneata, care ai limba și culoarea copoiului, și cauți totuși să te acieuezi printre căprioare?

— Nu știu, răspunse pîrgarul fără să-și piardă cum-pătul, dacă ți-a fost vreodată pe deplin lămurită înru-direa noastră, verișoară, dar este cunoscută și se poate dovedi. Pe mama o chema Elspeth MacFarlane, ea era soția tatălui meu, sindicul Nicol Jarvie... fie-le țărîna ușoară la amîndoi... și Elspeth era fiica lui Parlance MacFarlane. Acest Parlance MacFarlane, așa cum poate mărturisi fiică-sa încă în viață, Maggy MacFarlane, astăzi MacNab, care s-a măritat cu Duncan MacNab din Stucka-vrallachan, nu era, nici mai mult, nici mai puțin, decît neam de a patra spiță cu soțul dumitale, Robin MacGregor...

Femeia-haiduc reteză scurt crengile arborelui genea-logic, întrebînd cu semeție :

— Un pîrîu cu ape limpezi și repezi vrea oare să știe de șuvoaiele furate pentru spurcatele nevoi casnice ale celor care locuiesc pe malurile lui?

— Foarte adevărat, verișoară, zise pîrgarul; dar, cu toate acestea, vara, cînd pietrele albiei se înălbesc de soare, pîrîul ar fi bucuros să primească înapoi apele, pe care le-a dat iazului morii. Știu prea bine că dumnea-voastră, cei de la munte, nu puneți preț, ba chiar ne dis-prețuiți pe noi, cei de la Glasgow, din pricina graiului și

a portului nostru ; dar, fiecare vorbește limba lui de baștină, ce a învățat-o în copilărie ; și ar fi din cale-afară de hazliu să mă vezi pe mine, cu cogeamite bărdăhanul, într-un surtuc scurt de muntean, sau cu bielele mele piciorușe scurte, în ciorapi legați sub genunchi, așa cum umblă flăcăii dumitale cu picioare lungi... Și mai mult, așa, ca o pildă, verișoară, urmă el, sfidînd atît semnele pe care i le făcea Dougal ca să tacă din gură, cît și nerăbdarea pe care o arăta amazoana față de vorbăria lui, aș vrea să-ți amintesc că solii regești sînt uneori îmbrăcați ca cerșetori și că oricît de mult îl prețuiești pe soțul dumitale... și cuvine-se ca orice soție să-și cinstească soțul... precum poruncește Sfînta Scriptură... ei, da, oricît îl prețuiești, cum ziceam, eu i-am făcut multe servicii lui Rob, pînă acum ; ...afară de șiragul de mărgăritare ce ți l-am trimis dumitale, cînd te pregăteai de nuntă cu dumnealui, Rob, pe atunci încă un negustor de vite cinstit și avut și care nu avea nimic de-a face cu treburi din acestea nelegiuite, cu lupte și împușcături și încăierări, cu tulburarea păcii regelui și dezarmarea soldaților săi.

Se vede că pîrgarul atinsese o coardă care suna prost în urechile verișoarei sale. Aceasta se îndreptă semeață și trădă cît de aprige îi erau simțămintele printr-un rîs în care disprețul se împletea cu amărăciunea.

— Ei, da, zise ea ; dumitale, precum și altora ca dumneata, vă venea la îndemînă să fiți rude cu de-alde noi atunci cînd ne încovoiam și eram nenorociți și disprețuiți, buni numai să trăim sub împilarea voastră, tăindu-vă lemnele, cărindu-vă apa... și dîndu-vă vite pentru ospățuri ; cînd eram supușii asupriți și călcați în picioare de legile voastre... Dar acum sîntem liberi... liberi chiar prin acel act care nu ne-a lăsat nici casă, nici vatră, nici mîncare, nici haine... care m-a despuiat de toate... de toate... și care mă face să mă cutremur cînd mă gîndesc că trebuie să mai fac umbră pămîntului pentru alte țeluri decît acela de a mă răzbuna. Dar fiți siguri că voi duce

mai departe treaba începută atît de bine astăzi, printr-o faptă care va rupe toate legăturile dintre MacGregori și nemernicii de la șes. Ei !... Allan !... Dougal !... legați pe acești saxoni de gît și de picioare și aruncați-i în lacul muntelui, ca să-și caute neamurile de la munte.

Speriat de această poruncă, pîrgarul era gata să înceapă a vorbi din nou, ceea ce, desigur că nu ar fi făcut decît să ațîțe și mai rău patima verișoarei sale, cînd Dougal se aruncă între ei și, în graiul său, pe care-l vorbea atît de curgător și vioi, pe cît vorbea de domol engleza, într-un fel incorect și făcînd pe prostul, dădu drumul, după cîte bănuiam, unei pledoarii foarte insuflete în apărarea noastră.

Stăpîna îi răspunse, sau mai degrabă îi reteză scurt discursul, spunînd în englezește (ca și cum ar fi fost hotărîtă să ne facă să simțim dinainte gustul întregii amarăciuni a morții) :

— Cîine spurcat, pui de cîine ce ești, cum de îndrăznești să-mi înfrunți poruncile ? Dacă ți-aș spune să le tai limbile și să le pui una în gîtlejul celuiilalt, ca să vezi care din ei vorbește mai bine englezește ? Dacă ți-aș spune să le smulgi inimile și să le pui una în locul celeilalte, ca să vezi care din ei ar trăda mai dihai pe MacGregor ? Că făcutu-s-au asemenea lucruri în zilele de demult, la ceasul răfuieiilor, cînd bătrînii noștri aveau de răzbunat multe nedreptăți. Dacă ți-aș porunci chiar asemenea lucruri, ai avea oare dreptul să mi te opui ?

— De bună seamă, răspunse Dougal, cu un ton de prea plecată supunere ; i se va face voia... așa se și cuvine... dar, dacă ar fi să fie... adică dacă ar fi totuna pentru ea, să-l dea bîldibîc în lac pe neisprăvitul și ticălosul de căpitan cu tunică roșie, și pe caporalul Cramp, și încă doi-trei cu tunică roșie, ea ar face-o cu mult mai multă plăcere decît să cășuneze rău unor domni cinstiți și cuviincioși, care sînt prietenii lui MacGregor și venit-au

aici pe chezășia căpeteniei noastre și nu ca să o trădeze, cum prea bine poate ea mărturisi.

Jupînița era gata să-i răspundă, cînd se auziră cîteva sunete sălbatice de cimpoi, venind dinspre drumul de la Aberfoil, fără îndoială același viers auzit mai înainte de ariergarda căpitanului Thornton și care hotărîse pe acesta să forțeze trecătoarea ocupată de inamic înaintea lui mai curînd decît să se întoarcă în sat. Încăierarea durînd foarte puțin, ceata înarmată care mărșăluia cu această muzică ostășească nu putuse ajunge la timp ca să ia parte la luptă, deși oamenii grăbiseră pasul atunci cînd auziseră împușcăturile. Izbînda a fost așadar deplină și fără ajutorul lor, nemairămînîndu-le decît să împartă bucuria triumfului cu tovarășii lor.

Era o mare deosebire între înfățișarea noilor-veniți și aceea a cetei care învinsese escorta noastră, deosebire vădită în folosul primilor. Printre muntenii care înconjurau pe căpităneasă, dacă îi pot zice așa fără să mă cert cu gramatica, erau numai bătrîni și flăcăuși abia în stare de a ține sabia, precum și femei; pe scurt, oameni care numai la mare ananghie iau armele în mînă; aceasta adăugase o umbră de amarnică rușine mîhnirii ce întuneca chipul vitejesc al lui Thornton, cînd descoperise că doar numărul și așezarea vrăjmașului, altfel vrednic numai de dispreț, făcuseră ca bravii lui veterani să fie învinși. În schimb, cei treizeci sau patruzeci de munteni, care ne-au ajuns din urmă, erau cu toții oameni fie în puterea tinereții, fie în floarea vîrstei, vlăjgani vioi și bine legați, ai căror ciorapi scurți și plaiduri prinse la cingătoare le vedeau cum nu se poate mai bine picioarele și brațele lor vînjoase. Nu numai înfățișarea și îmbrăcămintea lor erau altele decît ale celor din prima ceată, dar și armele erau cu mult mai bune. În afară de puști, trupa căpităneșei avea topoare, coase și alte arme învechite, iar unii numai ciomege, pumnale și cuțite lungi. Dimpotrivă, oamenii din cea de-a doua ceată aveau, cei mai mulți, pistoale la cingă-

toare și, aproape toți, pumnale spînzurate de pungile pe care le purtau dinainte. Fiecare avea o pușcă bună și o sabie lată la șold, pe lingă un zdravăn scut rotund, făcut dintr-un lemn ușor, acoperit cu piele și ciudat ținut cu cuie de alamă, precum și cu un vîrf de oțel, înșurubat la mijloc. Scutul era atîrnat de umărul stîng în timpul marșului, sau în timp ce se schimbau focuri de armă cu vrăjmașul ; iar în lupta cu sabia era purtat pe brațul stîng.

Era lesne de văzut că această ceată aleasă nu venea de la o izbîndă asemănătoare aceleia ce o avuseseră tovarășii lor mai oropsiți. Cimpoiul dădea drumul din cînd în cînd la cîteva sunete jeluitoare, arătînd cu totul altceva decît trufia triumfului. Iar cînd se înfățișară înaintea soției căpeteniei lor, o făcură în tăcere și cu privirile abătute și posomorîte. Ei se opriră în fața ei și cimpoaiele lăsară să se audă din nou sunetele de jale.

Helen se năpusti spre ei cu o expresie pe chip, în care supărarea era împletită cu teama.

— Ce înseamnă aceasta, Allaster ? il întrebă pe cimpoyer. Ce rost are bocetul în clipa izbînzii ?... Robert... Hamish... unde-i MacGregor ?... Unde-i tatăl vostru ?

Feciorii ei, care erau în capul cetei, înaintară cu pași înceți și nehotăriți spre ea și îndrugară cîteva cuvinte în limba gaelică, la auzul cărora ea scoase un țipăt sfișietor, ce făcu din nou să răsune stîncile, țipăt în care i se alăturară toate femeile și toți flăcăușii, bătînd din palme și zbierînd ca și cînd și-ar fi dat sufletul. Munții, care nu mai răsunaseră de la încetarea zgomotelor ostășești ale luptei, se cutremurau acum de aceste răcnete deznădăjduite și stridente, ce alungau pînă și păsările de noapte din cuiburile de pe stînci, de parcă ar fi fost speriate să audă ziua în amiaza mare un vuiet mai groaznic și mai de piază-rea ca al lor.

— Luat ! repetă Helen, cînd zarva se mai potolise... Luat !... prins !... și voi mai trăiți ca să-mi spuneți una ca asta ?... Ciini netrebnici ! De asta v-am hrănit eu, ca să

vă cruțați singele împotriva dușmanilor tatălui vostru ? Sau să-l vedeți prins și să veniți la mine să mi-o spuneți ?

Fiii lui MacGregor, astfel ocăriți de mama lor, erau tineri ; cel mai mare din ei abia împlinise douăzeci de ani. Acesta, numit *Hamish* sau Iacob, era mai înalt cu un cap și mult mai chipeș decât fratele său ; ochii, de-un albastru-deschis, părul bălan și des, care ieșea de sub mîndra lui beretă sinilie, precum și întreaga înfățișare, îl arătau ca pe un specimen foarte reușit al tineretului muntean. Pe cel mai june îl chema Robert, dar pentru a-l deosebi de tatăl său, muntenii îi adăugaseră porecla *Oig*, sau cel tînăr. Acest flăcău muntean avea părul negru și fața oacheșă, obrații îmbujorați de sănătate și neastîmpăr, iar trupul mai bine legat și mai voinic decât al altora de vîrsta lui.

Amîndoi stăteau acum înaintea mamei lor, cu chipurile întunecate de mîhnire și rușine, ascultînd cu cea mai deplină supunere muștrările cu care ea îi copleșea. Pînă la urmă, cînd mînia păru că i se potolește într-o oarecare măsură, fiul mai mare, vorbind englezește, pesemne ca să nu fie înțeles de oamenii lor, a încercat, în chip cuviincios, să se dezvinovățească, atît pe sine, cît și pe fratele său. Mă găseam destul de aproape încît să înțeleg o bună parte din cele ce a spus ; cum era de o mare însemnătate pentru mine ca să aflu tot ce puteam despre aceste întîmplări, am ascultat cu toată luarea-aminte.

— MacGregor, zise fiul său, a fost chemat la o întîlnire cu un nemernic de la șes, care a venit cu un semn de la..., el vorbi numele foarte încet, dar mi se păru că semăna cu al meu. MacGregor se învoi la această întîlnire, dar porunci ca saxonul care adusese vestea să fie ținut ca ostatic, astfel ca să se asigure de buna lor credință. Merse, deci, la locul de întîlnire, care avea un nume sălbatic, ce nu mi-l amintesc, însoțit numai

de Angus Breck și de micul Rory, poruncind ca nimeni altul să nu-l mai urmeze. În mai puțin de jumătate de ceas, Angus Breck se întoarse cu jalnica veste că MacGregor fusese surprins și făcut prizonier de către o trupă de miliție din Lennox, sub comanda lui Galbraith de la Garshattachin. El adăugă că Galbraith fiind amenințat de MacGregor, când acesta fu prins cu răzbunarea asupra ostaticului său, își bătu joc de amenințare, răspunzînd cu mare dispreț: „Fiecare parte să spînzure pe cel prins; noi să spînzurăm tîlharul, și haiducii dumitale n-au decît să-l spînzure pe birar, Rob; așa țara va scăpa de două pacoste dintr-o dată: un muntean sălbatic și un vameș”. Angus Breck, mai puțin păzit decît stăpînul său, a izbutit să scape din mîinile vrăjmașilor, după ce fusese destul timp în paza lor ca să audă aceste cuvinte și să ne dea de știre.

— Și aflînd acestea, trădător mișel ce ești, zise soția lui MacGregor, cum de nu te-ai repezit îndată ca să-l scapi pe tatăl tău și să-l aduci aicea, sau să piei pe loc?

Tînărul MacGregor răspunse cu sfiiciune, arătînd puterea covîrșitoare a dușmanului și mărturisindu-și planul: vîzînd că dușmanul nu se pregătește încă să părăsească ținutul, el se retrăsese sus în munte, cu scopul de a aduna o ceată îndeajuns de mare, pentru a încerca o salvare cu oarecare sorți de izbîndă. Pînă la urmă, zise:

— Oamenii miliției trebuie să poposească, după cîte înțeleg, în casa vecină de la Gartartan, sau în vechiul castel din portul Monteih, sau în alt loc întărit, care, oricît ar fi de puternic și ușor de apărat, tot poate fi luat prin surprindere, numai dacă am putea aduna destui oameni.

Înțelesei mai tîrziu că ceilalți firtați ai haiducului erau împărțiți în două cete puternice, una care trebuia să supravegheze efectivele garnizoanei de la Inversnaid, căci dintre toate unitățile acesteia numai cea comandată de

căpitanul Thornton fusese înfrîntă ; iar cealaltă trebuia să facă față clanurilor muntene, care se alipiseră trupei lor regulate și celor de la șeș. Ţelul acestei alianțe dușmănoase era să năvălească prin diferite locuri în ținutul muntos și pustiu, cuprins între lacurile Lomond, Katrine și Ard, care se numeau în mod obișnuit pe atunci țara lui Rob Roy sau a lui MacGregor. Așadar, în mare grabă s-au trimis ștafete, ca să concentreze, după cum bănuiam, toate forțele în vederea unui atac asupra miliției din Lennox ; întristarea și deznădejdea, care la început se vedeau întipărite pe fiecare chip, se schimbă în speranța de a-și dezrobi căpetenia și în setea de răzbunare. Sub înrîurirea înflăcărată a acestei din urmă patimi, soția lui MacGregor porunci ca ostaticul, care răspundea de viața soțului ei, să-i fie adus în față. Cred că feciorii ei îl ținuseră pe acest nenorocit departe, numai de teama urmărilor pe care le prevedeau ; dacă așa a fost, gîndul lor omenos nu a făcut decît să amîne deznodămîntul. La porunca mamei, ei tîrîră în față noastră pe nenorocitul pe jumătate mort de spaimă ; văzîndu-i chipul chinuit, recunoscu cu groază și cu uimire pe vechiul meu cunoscut, Morris.

Acesta căzu cu fața la pămînt în fața femeii-haiduc, încercînd să-i sărute picioarele, lucru ce o făcu să se tragă înapoi, de parcă mîinile lui ar fi fost spurcate ; astfel încît, singurul lucru pe care l-a putut face, în nemărginita lui umilință, a fost să-i sărute pulpana plaidului. Niciodată nu am văzut un om rugîndu-se cu atîta deznădejde ca să i se cruțe viața. Groaza îi era atît de mare încît, în loc de a-i îngheța vorbele pe buze, cum se întîmplă de obicei, îi dezlegase dimpotrivă limba ; și, cu fața pămîntie, frîngîndu-și mîinile de durere, luîndu-și parcă rămas bun, cu ochii rătăcitori, de la cele lumești, el protestă, cu jurămintele cele mai sfinte, că nu știe nimic despre vreo uneltire împotriva lui Rob Roy, pe care mărturisi că îl iubea și îl cinstea ca pe ochii din cap. În

zăpăceala groazei sale, zise că el nu era decît prepusul altora, şi mormăi numele lui Rashleigh. Nu se ruga pentru altceva decît pentru viaţa sa... pentru viaţă ar fi dat tot ce avea pe lume ; nu cerea decît să i se cruţe viaţa... viaţa, chiar dacă trebuie să şi-o petreacă în chinuri şi lipsuri ; nu cerea decît suflarea, chiar dacă avea să şi-o tragă în duhoarea celor mai întunecoase peşteri din munţii lor.

Era cu neputinţă să descriu dispreţul, scirba şi sila cu care nevasta lui MacGregor ascultă pe ticălosul cerşetor al harului vieţii.

— Te-aş lăsa în viaţă, zise ea, dacă viaţa ar fi pentru tine aceeaşi povară obositoare şi istovitoare care-i pentru mine... aşa cum este pentru orice suflet falnic şi drept. Dar tu, ticălos ce eşti !... tu ai putea să te tirăşti prin lume, fără să-ţi pese de toată ruşinea şi mişelia ei, de nesfîrşita năvală a fărădelegilor şi durerilor ei ; tu ai putea să trăieşti şi să te bucuri, în timp ce oamenii cu inima curată sînt trădaţi... în timp ce mişei fără nume şi fără seamă calcă în picioare pe vitejii de neam străvechi ; tu ai putea să te bucuri, ca şi ciinele măcelarului, îngraşîndu-te cu măruntaie, pe cînd în jurul tău sînt căsăpiţi cei mai buni şi cei mai aleşi dintre oameni ! Nu vei trăi ca să ai parte de această bucurie ; vei muri, ciine mîrşav ; vei muri chiar înainte ca norul acela pe care îl vezi să fi trecut în dreptul soarelui.

Dădu o scurtă poruncă în limba gaelică oamenilor ei ; doi dintre aceştia înşfăcară pe nenorocitul, aflat încă în genunchiat, şi îl tîrîră la marginea stîncii ce înainta deasupra apei. El scoase cele mai sfîşietoare şi mai groaznice strigăte pe care spaima le-a smuls vreodată unui om, într-adevăr, pot să le numesc groaznice, căci mi-au tulburat somnul încă mulţi ani după aceea. Pe cînd ucigaşii, sau călăii, cum vrei să-i numeşti, îl tîrau, el mă recunoscu, cu toată grozăvia clipei aceleia, şi exclamă, cu ultimele-i cuvinte desluşite :

— O, domnule Osbaldistone, scapă-mă !... scapă-mă !

Fusei atît de impresionat de această înfiorătoare privelişte încît, deşi dintr-o clipă într-alta îi puteam împărtăşi soarta, încercai să vorbesc în apărarea lui ; dar, cum era de aşteptat, amestecul meu fu nesocotit cu un adevărat dispreţ. Victima era ținută zdravăn de unii, pe cînd alții, înfășurînd un bolovan mare și greu într-un plaid, i-l legară de gît, și încă alții îl despuiară cu nerăbdare de o parte din veșminte. Pe jumătate gol, și astfel împovărat, îl azvîrliră în lacul care în partea aceea era adînc cam de patru metri ; îl azvîrliră cu un răcnet sălbatic de bucurie răzbunătoare, care nu izbuti totuși să acopere ultimul-i strigăt deznădăjduit, urletul izvorît din zbuciumul morții. Legătura grea căzu, improșcînd apa albastră, iar muntenii, cu baltagele și săbiile în mînă, stătură o clipă de veghe, de teamă ca victima, descotorosindu-se de bolovan, să nu încerce a scăpa la mal. Dar nodul fusese legat ; nenorocitul se scufundă fără greutate ; apele, pe care căderea sa le încrețise, se liniștiră deasupra lui, iar firul vieții pentru care se rugase atîta îi fu pentru totdeauna curmat.

CAPITOLUL XXXII

De nu-i slobod și teafăr pînă-n puterea nopții,
Să știi că-i răzbunare în inima-mi zdrobită,
Și că un braț puternic dreptatea cînd și-o face.
Întreaga voastră țară va avea de suferit.

O veche piesă de teatru.

Nu știu cum se face că o faptă stingheră de silnicie și cruzime ne zdruncină mai mult decît atunci cînd asemenea fapte se săvîrșesc pe o scară mai întinsă. În ziua aceea, văzusem pe mai mulți din compatrioții mei căzînd în luptă și mi se păruse că ei nu avuseseră parte decît de o soartă obișnuită omului ; desigur inima mi se zbătuse de milă și față de ei, dar nu simțisem acea groază înfiorătoare ca atunci cînd nenorocitul de Morris fusese ucis fără nici o împotrivire și fără ca uciderea lui să fi fost făcută în iureșul luptei. Mă uitai la tovarășul meu, domnul Jarvie, și văzui pe chipul său aceleași simțăminte. Într-adevăr, neputîndu-și stăpîni groaza, el lăsă să-i scape într-o șoaptă întretăiată următoarele cuvinte :

— Protestez împotriva acestei fapte ! Este o faptă sîngeroasă și crudă... o crimă blestemată, pe care Dumnezeu o va pedepsi cum va crede și atunci cînd se va cuveni !

— Va să zică, nu ți-e teamă să-l urmezi ? întrebă haiduca, străpungîndu-l cu aceeași privire pe care șoimul o aruncă prăzii, înainte de a se năpusti asupra ei.

— Verișoară, zise pîrgarul, nimeni nu și-ar tăia de bunăvoie ața vieții, atîta vreme cît mai are pe virtelniță multă ață de depănat... Și eu aș mai avea multe de făcut pe lumea aceasta, dacă mai am răgaz... treburi obștești și treburi personale, și de-ale magistraturii, și de-ale mele... fără să mai vorbesc de cei care au nevoie de mine, ca Mattie, care nu-i decît o biată orfană... Ea este o verișoară îndepărtată a moșierului din Limmerfield... așa că, înșirîndu-le pe toate, una după alta... chiar și pielea de pe el... ei, da, chiar tot ce are... omul ar da tot numai ca să scape cu viață.

— Și dacă ți-aș da drumul, zise năprasnica jupîniță, cum ai numi înecarea acestui cîine de saxon ?

— Aăă ! Aăă ! făcu pîrgarul, dregîndu-și pe cît putea glasul, m-aș strădui să vorbesc cît mai puțin despre asta, că vorba lungă-i sărăcia omului.

— Dar dacă ai fi chemat în fața judecății, cum o numiți voi, întrebă ea din nou, care ar fi răspunsul dumitale atunci ?

Pîrgarul se uită într-o parte și într-alta, căutînd parcă o scăpare, apoi răspunse pe tonul unui om care, neputînd da bir cu fugiții, se hotărăște să primească lupta în față :

— Văd acuma felul în care vrei să mă încolțești. Dar am să-ți răspund verde, verișoară ; se cade să-ți vorbesc pe potrivea conștiinței mele. Soțul dumitale, de care îmi pare rău că nu-i aici, atît pentru el, cît și pentru mine, ca și omul acela, bietul Dougal, munteanul, îți pot spune dacă Nicol Jarvie nu știe să închidă ochii cînd este vorba de greșelile unui prieten, și încă mai dihai decît alții ; dar s-o mai știi și pe asta, verișoară, că, la mîine, ce-i în gușă și-n căpușă ; și mai degrabă decît să spun că acel biet nenorocit a fost ucis după lege, aș fi gata să-i împărtășesc soarta, deși cred că încă nici o munteancă nu a hărăzit o asemenea ursită unei rude a soțului ei, nu mai depărtată de a patra spiță.

Se vede că tonul hotărît în care pîrgarul rosti ultima-i cuvîntare era mai potrivit ca să înduplece inima împietrită a rudei sale, decît tonul rugător folosit mai înainte ; tot astfel cum pietrele nestemate pot fi tăiate cu oţelul, dar nu cu alte metale mai moi. Jupîniţa porunci ca amîndoi să fim aduşi în faţa ei.

— Te numeşti, mă întrebă ea, Osbaldistone ?... Cîinele, la moartea căruia ai fost de faţă, te-a chemat aşa.

— Da, mă numesc Osbaldistone, răspunsei.

— Atunci, îmi închipui că numele dumitale de botez este Rashleigh, nu ?

— Nu ! Numele meu este Francis.

— Dar îl cunoşti pe Rashleigh Osbaldistone ? urmă ea. Ți-este frate, dacă nu mă înşel, sau cel puţin rudă şi prieten apropiat.

— Mi-este rudă, îi răspunsei, dar nu prieten. Zilele trecute, chiar, m-am bătut cu dînsul în duel şi am fost despărţiţi de cineva care, după cîte înţeleg, este soţul dumitale. Singele meu de-abia dacă s-a uscat pe sabia lui, iar rana pe care am căpătat-o, la coastă, nu s-a tămăduit încă. Nu prea am de ce să-l socot prieten.

— Atunci, zise ea, dacă eşti străin de uneltirile lui, te-ai putea duce în toată liniştea la Garshattachin şi la ceata lui, cu o însărcinare din partea soţiei lui MacGregor, fără teamă de a fi poprit ?

Îi răspunsei că nu cunosc vreo pricină legală ca domnii de la miliţie să mă aresteze ; în ceea ce mă privea, nu aveam de ce să mă tem a mă da pe mîna lor ; iar dacă faptul de a merge ca un sol al ei ar avea darul de a ocroti pe prietenul şi pe slujitorul meu, care erau în mîinile ei, eram gata să pornesc îndată. Mă folosii de acest prilej ca să-i mai spun că venisem în acest ţinut la chemarea soţului ei, care mă asigurase că mă va ajuta să descurc unele treburi deosebit de însemnate pentru mine ; tovarăşul meu, domnul Jarvie, venise cu mine în acelaşi scop.

— Și așa fi vrut ca cizmele domnului Jarvie să fie încinse ca jarul, cînd le-am tras în picioare pentru acest scop, izbucni pîrgarul.

— În cele ce spune acest tînăr saxon, zise Helen MacGregor întorcîndu-se spre fiii ei, vedeți aidoma pe tatăl vostru... Înțelept numai atunci cînd are bereta pe cap și sabia în mînă, el nu-și leapădă niciodată tartanul pentru a îmbrăca un surtuc, fără să se bage în mișeleștile urzeli ale celor de la șes, și după cîte a avut de îndurat de la ei, se face iarăși mijlocitorul lor... unealta lor... robul lor.

— Adăugați, doamnă, zisei eu, și binefăcătorul lor.

— Fie și așa, spuse ea ; deși din toate titlurile, acesta este cel mai deșert, deoarece pînă acum nu a făcut decît să semene binefaceri și să culeagă roadele celei mai spurcate nrecunoștințe... Dar, îndeajuns despre astea... Voi porunci să fii dus la avantposturile dușmanului... vei cere să vorbești cu comandantul lor, căruia îi vei spune din partea mea, Helen MacGregor, că dacă se ating de un fir de păr din capul lui MacGregor și dacă nu-l slobozesc pînă în douăsprezece ore de aici înainte, nu va fi o singură femeie din Lennox care să nu bocească, pînă la Crăciun, pe cel care îi este mai drag... nu va fi un singur fermier care să nu jelească acareturile arse și grajdurile goale... nu va fi nici un proprietar sau arendaș între ei ca să se culce seara și să fie sigur că se va trezi a doua zi... iar, ca să sfîrșească așa cum am început, să le spui că, după trecerea răgazului dat, le voi trimite pe acest pîrgar din Glasgow și pe acest căpitan saxon și pe toți ceilalți pe care i-am prins, fiecare împachetat într-un plaid și ciopîrțit în tot atîtea bucăți cîte pătrate sînt țesute în tartan.

Cînd se opri din amenințările ei, căpitanul Thornton, care auzise tot ce se petrecuse, îmi zise foarte liniștit :

— Prezintă salutul meu, salutul căpitanului Thornton din garda regală, salutul meu, ofițerul comandant, și spu-

ne-i să-și facă datoria și să țină prizonierul, fără să-i pese cîtuși de puțin de mine. Dacă am fost destul de nerod ca să mă las atras într-o ambuscadă de acești sălbatici vicleni, sînt destul de înțelept ca să știu să mor pentru aceasta, fără să fac armata de ocară. Îmi pare rău, numai, de bieții mei soldați, zise el, care au căzut în mîinile unor asemenea casapi.

— Sst ! Sst ! izbucni pîrgarul, și s-a urît cu viața ?... Vei prezenta respectele *mele* ofițerului comandant, domnule Osbaldistone... respectele pîrgarului Nicol Jarvie, magistrat din Glasgow, cum a fost și tatăl său, sindicul, înaintea lui... și spune-i că o seamă de oameni cinstiți se află aici în grea încurcătură și pesemne că ne putem aștepta și la altele ; că lucrul cel mai bun pe care îl poate face pentru binele obștesc este să-l lase pe Rob să-și vadă înainte de drum în munți și să nu mai auzim nimic de toată tărășenia asta... Au fost și așa destule năpaste pînă acuma, dar cum birarul este acela care a pătimit cel mai mult, nu-i nevoie de prea mare frămîntare.

După ce primii aceste porunci atît de opuse, tocmai de la cei care erau mai legați de izbînda soliei mele, și după însărcinarea reînnoită a soției lui MacGregor de a-mi aminti și de a desluși toate amănuntele poruncilor ei, mi s-a dat drumul pînă la urmă să plec ; lui Andrew Fairservice i se îngădui să mă întovărășească, cred că mai degrabă ca să scape de zgomotoasele lui rugăminți de înduplecare. Dar, fie de teamă să nu mă folosesc de calul meu ca să scap de sub paza călăuzelor mele, fie că vroiau să păstreze o pradă de preț, îmi dădură a înțelege că trebuia să fac drumul pe jos, sub paza lui Hamish MacGregor, cel mai mare dintre frați ; acesta, împreună cu doi munteni trebuiau să mă conducă, precum totodată să recunoască poziția și puterea dușmanului. La început, Dougal primi însărcinarea de a mă conduce și el, dar reuși să se descotorosească de treaba aceasta, în scopul, după cîte am înțeles mai tîrziu, de a veghea

asupra domnului Jarvie ; Dougal, credincios, în sălbăticia lui, aceluia care îi fusese odată, într-un chip oarecare, patron sau stăpîn, socotea că lui i se cuvenea tot sprijinul ce l-ar putea da.

După ce umblarăm foarte iute timp de vreo oră, ajunserăm la o înălțime acoperită cu tufișuri. Din acest loc ridicat, care stăpînea întreaga vale, se puteau vedea deslușit pozițiile ocupate de miliție. Fiind alcătuită mai mult din cavalerie, ea se ferise, după cum era și cuminte, de a încerca să pătrundă în trecătoarea a cărei forțare se dovedise atît de neprielnică pentru căpitanul Thornton. Pozițiile pe care le ocupase arătau o oarecare pricepere în artă militară ; detașamentul era așezat pe o ridicătură, din mijlocul văgei Aberfoil, prin care șerpuiește riul Forth aproape de obirșia lui. Înălțimile care o mărginesc au, de o parte și de alta, o barieră de stînci calcaroase și masive mari de conglomerate, sau pietricele legate între ele printr-o substanță mai moale, ce s-a întărit în jurul lor ca un mortar ; în depărtare, se zăreau munții înalți care ne înconjurau. Dealtfel, aceste înălțimi lăsau văii destulă lărgime ca să ferească trupa de cavalerie de vreun atac neașteptat din partea muntenilor ; se pusese război și avantposturi la depărtările convenite de gros, în toate direcțiile, astfel ca trupa să aibă răgazul necesar de a-și lua armele și a încăleca la cea mai mică alarmă. În vremea aceea, nu te puteai aștepta ca muntenii să atace o trupă de cavalerie în cîmp deschis, deși în ultimul timp s-a dovedit că o pot face cu o reușită atît de frumoasă¹. Atunci cînd i-am cunoscut întîi pe munteni, ei aveau o teamă aproape superstițioasă față de ostașii călări, ai căror cai aveau o înfățișare cu mult mai înfricoșătoare și impunătoare decît micii lor căluți de munte ; pe lingă

¹ Autorul memoriilor se referă probabil la luptele de la Prestonpans și Falkirk, ceea ce arată că ele au fost scrise după 1745 (n.a.).

aceasta, în neștiința lor, unii munteni erau încredințați că acești cai erau învățați anume să lupte cu dinții și cu picioarele.

Priveliștea cailor priponiți, pascănd iarba din vilcea, a ostașilor adunați în pîlcuri diferite, unii așezați sau în picioare, alții plimbîndu-se pe malurile minunatului rîu, sau în vecinătatea șirurilor de stînci golașe, dar atît de frumoase, care îi împrejmuiiau, alcătuia un frumos prim plan, în vreme ce departe, spre răsărit, se întrezărea lacul de la Menteith ; și castelul de la Stirling, al cărui profil ce se înălța ca o umbră în zarea albăstrie a munților Ochili închidea scena.

După ce privi cu deosebită luare-aminte cele de mai sus, tînărul MacGregor îmi spuse să cobor în tabăra miliției și să-mi îndeplinesc însărcinarea față de comandantul ei ; totodată, îmi porunci, cu un gest de amenințare, să nu pomenesc nimic de cei ce m-au călăuzit pînă acolo și nici de locul unde m-am despărțit de ei. Cu lecția învățată, o pornii în jos spre tabără, urmat de Andrew. Din hainele lui englezești nu-i rămăseseră decît ciorapii și nădragii ; nu mai avea pălărie și tira în picioare o pereche de încălțări pe care de milă i le dăduse Dougal. Astfel îmbrăcat și acoperit cu un plaid zdrențuit, care ținea loc de orice altă haină, părea ca scăpat de-a dreptul de la balamuc. Nu meraserăm prea departe și furăm zăriți de una din vedetele lor, care, galopînd spre noi, ridică la ochi carabina, poruncindu-mi să stau. Îl ascultai și, cînd se apropie de mine, îi cerui să mă ducă la comandantul său. Fusei dus de îndată în fața unui grup de ofițeri așezați în cerc pe iarba, înconjurînd pe unul care părea să aibă un grad mai înalt. Acesta purta o platoșă de oțel lustruit, pe care erau săpate insignele vechiului ordin scoțian al Scaiului. Prietenul Garshattachin și mulți alți gentlemen, unii în uniformă, alții în haine de toate zilele, dar toți înarmați, păreau a primi ordine de

la acest înalt dregător. Mulți slujitori în livrele bogate, făcînd pesemne parte din alaiul său, erau de asemenea acolo.

După ce îl salutai pe dregător, cu tot respectul cuvenit gradului pe care părea să-l aibă, îl încunoștinai că fusesem, fără vrerea mea, martor la înfrîngerea pe care o suferiseră ostașii regelui din partea muntenilor, în trecătoarea de la lacul Ard (așa aflasem că se numește locul în care fusese făcut prizonier căpitanul Thornton), și că învingătorii amenință cu cele mai crîncene chinuri, atît pe cei căzuți în mîinile lor, cît și în general pe toți cei de la șes, dacă șeful lor, care fusese făcut prizonier în dimineața aceea, nu le va fi înapoiat nevătămat. Ducele (căci acesta era înaltul rang al celui căruia mă adresasem) mă ascultă foarte liniștit și apoi îmi răspunse că i-ar părea cît se poate de rău să expună pe nenorociții gentlemeni, care fuseseră prinși, cruzimii sălbaticilor în mîinile cărora căzuseră, dar că era o nebulie să se creadă că el va slobozi pe făptașul de căpetenie al tuturor acestor tulburări și încălcări, și astfel să dea apă la moară credințioșilor acestuia ca să continue cu fărădelegile lor.

— Poți să te întorci la cei ce te-au trimis, urmă el, și să le dai de știre că, fără doar și poate, voi dispune ca Rob Roy Campbell, zis și MacGregor, să fie executat în zorii zilei, ca un om fără de lege, prins cu armele în mînă, și care își merită moartea, pentru miile de silnicii săvîrșite. M-aș socoti, pe drept cuvînt, nedemn de rangul și de gradul meu, dacă aș face altfel. Spune-le, de asemenea, că voi ști cum să apăr ținutul împotriva nerușinatei amenințări de silnicie, iar dacă se ating măcar de un fir de păr al nenorociților, care printr-o împrejurare nefericită au căzut în mîna lor, mă voi răzbuna în așa fel, încît chiar și pietrele din văile lor se vor jelui încă o sută de ani de acum înainte.

Prea plecat, îi cerui voie să mă împotrivesc soliei onorabile pe care mi-o impunea și îi arătai primejdia vădită

care o însoțea, cînd nobilul comandant îmi tăie vorba, zicînd : „dacă așa stau lucrurile, îți poți trimite slujitorul“.

— Să-mi fie afurisite picioarele, zise Andrew, fără nici un respect pentru dregătorul în fața căruia se afla, și fără a aștepta ca să răspund eu ; să-mi fie afurisite picioarele dacă se vor urni măcar o șchioapă de aici. Ce crede lumea, că eu mai am un git de schimb în tolbă, dacă un pîrlit de muntean mi-l va tăia cu custura pe cel care-l am ? Sau că mă pot scufunda sub apă de partea asta a lacului și să ies hăt de partea cealaltă, ca un rățoi sălbatic ? Nu, nu, fiecare pentru el și Dumnezeu pentru toți. Oamenii n-au decît să trimită pe unul de-ai lor sau să se descurce cum vor ști mai bine, pînă le-or crește plozii mari, n-au decît să-și trimită ștafete de-ale lor, în locul lui Andrew. Rob Roy nu s-a apropiat niciodată de parohia din Dreepdaily, ca să fure mere sau pere de la mine sau de la ai mei.

După ce izbutii, cu oarecare greutate, să-l fac pe slujitorul meu să tacă, îi arătai ducelui primejdia în care cu siguranță se aflau căpitanul Thornton și domnul Jarvie, și îl rugai cu toată căldura să mă facă purtătorul unor condițiuni mai omenoase, care să le scape viețile. Îl asigurai că nu mă temeam de nici o primejdie, atîta vreme cît puteam să fiu de folos celor doi ; dar, din cîte văzusem și auzisem, nu aveam nici o îndoială că ei aveau să fie uciși de îndată ce căpetenia haiducilor ar fi fost executată.

Vădit, ducele era foarte înduișat.

— Este o împrejurare nenorocită, zise ei, pe care o deplîng ; dar am o datorie covîrșitoare de îndeplinit față de țară — Rob Roy trebuie să moară !

Recunosc că am simțit o tulburare destul de mare cînd am auzit această amenințare năprasnică cu moartea împotriva lui Campbell, care de atîtea ori își dovedise bunăvoința față de mine. Dealtfel, nu eram singurul care

simțeam astfel, căci mulți din cei care îl înconjurau pe duce au cutezat să vorbească în sprijinul lui Campbell.

— Ar fi cu mult mai cuminte, ziseră ei, să-l trimitem la castelul Stirling și acolo să-l ținem păzit îndeaproape, ca o chezășie a supunerii și a împrăstierii cetei lui. Ar fi un mare păcat să expui ținutul la prădăciune. Tocmai acum, când nopțile se lungesc, ar fi foarte anevoie de împiedicat jaful, căci este cu neputință de a păzi fiecare colț, iar muntenii desigur că vor alege locurile fără pază. Pe lângă acestea, este foarte greu să lași pe nenorociții prizonieri de a fi măcelăriți și, aproape sigur, aceasta le va fi soarta. Nimeni dintre noi nu se îndoiește că vor fi uciși în prima furie a răzbunării.

Garshattachin cuteză și mai mult. Încrezător în cinstea nobilului dregător căruia i se adresa, deși știa că acesta avea pricini personale de a nu-l putea suferi pe prizonierul lor, zise :

— Rob Roy, deși este un vecin supărător pentru cei de la șes, și mai mult decît supărător pentru măria-ta, deși a mers cu tilhăriile mai departe decît oricare altul din vremurile noastre, totuși este un om cu cap și s-ar putea găsi mijloace ca să-l facem să înțeleagă de vorbă ; dimpotrivă, soția și fiii săi sînt niște draci împielîțați, fără nici un fel de teamă și fără nici o milă ; în capul cetei lui de nemernici, ei ar fi o năpastă și mai mare asupra ținutului, decît au fost vreodată :

— Ei, aș ! Ei, aș ! răspunse măria-sa. Tocmai deștep-tăciunea și șiretenia acestui om sînt cele care i-au asigurat atîta vreme tăria ; un tilhar de rînd de aici de la munte ar fi fost doborît în mai puține săptămîni decît anii în care lui i-a mers în plin. Fără el, ceata nu mai este de temut, nu va mai fi ca o neconținută amenințare... nu va mai exista... va fi ca o viespe fără cap, care te înțeapă o singură dată, poate, dar va fi îndată strivită și nimicită.

Garshattachin nu se dădu bătut atît de ușor.

— Se știe, milord duce, răspunse el, că eu nu am nici o dragoste pentru Rob și nici el pentru mine, dat fiind că mi-a curățat de două ori pînă acuma staulele de vaci, în afară de pagubele pe care le-a adus arendașilor mei ; dar, cu toate astea...

— Dar cu toate astea, Garshattachin, întări ducele cu un zîmbet zeflemitor, ești de părere că acest lucru poate fi iertat prietenului unui prieten și, după cîte se aud, Rob nu este dușman prietenilor maiorului Galbraith de peste apă.

— Dacă-i așa, milord, răspunse Garshattachin pe același ton glumeț, apoi nu este cel mai rău lucru ce l-am auzit despre el. Dar tare aș vrea să avem știri de la clanurile pe care, de atîta timp, le așteptăm aicea. Mă jur pe ce am mai sfînt că nu au să-și țină cuvîntul față de noi... așa fac muntenii... nu i-am pomenit nici-odată altfel — corb la corb nu-și scoate ochii.

— Nu pot crede acest lucru, continuă ducele ; acești gentlemen sînt cunoscuți ca oameni de onoare și nu pot decît să presupun că se vor ține de întîlnirea dată. Mai trimite doi-trei călăreți să vadă dacă nu sosesc acești prieteni. Pînă la venirea lor, nu ne putem încumeta să atacăm trecătoarea unde s-a lăsat surprins căpitanul Thornton și în care, după cîte știu, zece soldați pedestri ar putea ține piept unui regiment din cea mai bună cavalerie a Europei... În așteptare, să se împartă hrana la oameni.

Mă bucurai și eu de acest ultim ordin, cu atît mai necesar și mai bine primit cu cît nu gustasem nimic de la pripita noastră cină de la Aberfoil, cu o seară mai înainte. Oamenii trimiși s-au întors fără să aducă știri despre ajutoarele așteptate ; soarele era tocmai gata să apună, cînd un muntean din clanurile al căror sprijin era așteptat sosi purtînd o scrisoare pe care i-o înmîna ducelui cu o plecăciune foarte adîncă.

— Aș pune prinsoare pe un butoi de vin negru, zise Garshattachin, că scrisoarea ne dă de știre că afurișiți de munteni, pe care i-am adus aicea în ciuda atitor năpaste și supărări, își iau tălpășița și ne lasă să ne descurcăm cum om putea.

— Chiar așa este, domnilor, confirmă ducele, roșind de minie, după ce citi scrisoarea, care era mîzgălită pe un petic de hîrtie murdar, dar adresată după toate regulile etichetei : „Pentru preacinstitele mîini ale Înaltului și Puternicului principe, Ducele de Montrose etc.“ Aliații noștri, urmă ducele, ne-au părăsit, domnilor, și au făcut pace separată cu vrăjmașul.

— Aceasta-i soarta tuturor alianțelor, zise Garshattachin, olandezii erau cît pe-aci să ne joace aceeași festă, dacă nu le-am fi luat-o noi înainte, la Utrecht.

— Ești cam glumeț, domnule, îi spuse ducele, cu o încruntătură, căre arăta cît de puțin gusta șaga ; și acum nouă nu ne arde cîtuși de puțin de glume. Bănuiesc că nici un gentleman de aici nu ne-ar sfătui să încercăm de a pătrunde mai adînc în ținut, nesprijiniți de munteni prietenoși și de infanteria de la Inversnaid ?

Toți fură de aceeași părere și răspunseră că încercarea ar fi o curată nebunie.

— Totodată, nu ar fi prea cumînte, urmă ducele, să rămînem expuși unui atac de noapte în acest loc. Propun, prin urmare, să ne retragem în castelele de la Duchray și Gartartan, unde să rămînem sub pază strașnică pînă dimineața. Da, înainte de-a ne despărți, îl voi cerceta pe Rob Roy în fața dumneavoastră a tuturor, ca să vă convingeți, cu ochii și urechile dumneavoastră, cît ar fi de puțin potrivit să-l lăsăm liber să facă noi nelegiuiri.

Ducele dădu ordine în consecință și prizonierul fu adus în fața lui, cu brațele legate pînă la coate și lipite de corp cu o chingă de șa încătărămată strîns în spate. Doi

subofițeri îl țineau de o parte și de alta și, ca mai mare măsură de prevedere, două șiruri de soldați îl păzeau, cu baioneta la armă.

Nu îl văzusem pe acest om, pînă acuma, în portul său național care făcea să reiasă într-un chip izbitor ciudățeniile fizicului său. O coamă deasă de păr roșu, care fusese aproape ascunsă de peruca și pălăria portului de la șes, se ivea acum de sub bereta de muntean și îndreptătea porecla lui de *Roy*, sau *cel roșu*, prin care era mai bine cunoscut la vale, decît prin oricare alta, și care încă și astăzi este cea cu care-i pomenit. Îți puteai da seama cît de potrivită era porecla și dacă îi priveai picioarele care, după portul obișnuit al țării sale, erau goale între marginea de jos a fustanelei și ciorapii scurți : ele erau acoperite cu cîte o blăniță de păr roșu, scurt și des, mai ales în jurul genunchilor, ceea ce, împreună cu aspectul lor vînjos și puternic, le făcea să semene întrucîtva cu picioarele unui taur roșu de munte. În totul, datorită efectului produs de schimbarea portului, precum și datorită faptului că îi cunoșteam acum mai bine adevărata fire, care era de temut, el se înfățișa în ochii mei ca o ființă mult mai sălbatică și mai uimitoare decît înainte și de-abia dacă îl puteam recunoaște.

Ținuta sa era cutezătoare, neștiind de nici o stînjeneală, în afară de aceea a strînsorii brațelor, semeată și chiar demnă. Se înclină în fața ducelui, salută din cap pe Garshattachin și pe ceilalți și se arată destul de mirat să mă vadă printre ei.

— E mult timp de cînd nu ne-am mai văzut, domnule Campbell, începu ducele.

— Chiar așa este, milord duce ; aș fi dorit ca această întîlnire să se fi întîmplat (privind legăturile care îi strîngeau brațele) cu un alt prilej, în care să-mi fi putut arăta mai bine îndatorirea ce o am față de măria-ta, dar vor veni și vremuri mai bune.

— Vremuri mai bune decît cele de acum nu vor fi pentru dumneata, domnule Campbell, îi răspunse ducele, deoarece orele care îți mai rămîn ca să-ți închei socotelile cu treburile lumești se scurg cu repeziciune. Nu spun aceasta ca să te jignesc în nenorocirea dumitale; dar trebuie să-ți dai singur seama că te apropii de capătul isprăvilor. Recunosc că uneori ai căsunat mai puțin rău decît alții, prin nenorocitele-ți îndeletniciri, ba cîteodată poate că ai dovedit o înzestrare deosebită și chiar un dar, de la care ne-am fi puțut aștepta la roade mai bune. Îți dai seama însă de cît amar de vreme ești spaima și asupritorul unui ținut pașnic și prin ce fapte, silnice ți-ai păstrat și lătit puterea-ți uzurpată. Pe scurt, trebuie să știi că meriți moartea și trebuie să te pregătești pentru ea.

— Milord, răspunse Rob Roy, deși prea bine aș putea să dau vina nenorocirilor mele pe seama măriei-tale, totuși nu voi spune niciodată că însăși măria-ta ai fost făuritorul lor voit și conștient. Dacă aș fi crezut aceasta, măria-ta nu ai mai fi acum aicea ca să mă judeci pe mine, căci de trei ori te-ai aflat în bătaia puștii mele, cînd nu te gîndeai decît la cerbul ce-l urmăreai, și puțini m-au văzut greșind vreodată ținta. Cît despre aceia care au înșelat urechile măriei-tale și te-au îndîrjit împotriva unui om care a fost odată dintre cei mai pașnici din tot ținutul și, folosindu-se de numele măriei-tale, m-au silit să-mi iau lumea în cap — de la aceștia m-am despăgubit eu întrucîtva și, cu toate cele ce spune măria-ta acum, mă aștept să trăiesc îndestul ca să mă despăgubesc și de ce-a mai rămas.

— Știu, răspunse ducele, întăritîndu-se în minia sa, că ești un nemernic hotărît și nerușinat, care se ține de jurămint cînd se leagă a face vreun rău; dar voi avea grijă eu să te împiedic de la aceasta. Alți dușmani nu ai decît faptele mirșave pe care le-ai săvîrșit.

— Dacă m-aş fi chemat Grahame, în loc de Campbell, aş fi avut de auzit mai puţin despre astea, răspunse Rob Roy cu o dîrză hotărîre.

— Tare ai face bine, domnule, continuă ducele, dacă ți-ai preveni soția, familia și oamenii de încredere să ia seama la felul cum se poartă cu aceia care sînt acum în mîinile lor, căci am să răsplătesc înzecit, lor, neamurilor și prietenilor cea mai mică vătămare adusă vreunui supus credincios al maiestății-sale.

— Milord, răspunse Roy, nici chiar dușmanii nu mă pot învinui că am fost un om setos de sînge și, dacă aş fi acuma printre ai mei, aş putea să stăpînesc patru-cinci sute de munteni sălbatici, tot atît de lesne ca măria-ta pe acești opt sau zece lachei și copii de casă. Dar, dacă măria-ta ține cu tot dinadinsul să lipsească o întreagă familie de acela care îi este capul, e la mintea oricui că neorînduiala va domni printre mădularele ei. Este cineva aici care ar vrea să facă o faptă bună pentru MacGregor ? Poate că îl va răsplăti, deși mîinile îi sînt acuma legate.

Munteanul, care adusese ducelui scrisoarea, răspunse :

— Eu îți voi îndeplini dorința, MacGregor, și mă voi sui la munte înadins pentru aceasta.

Omul înaintă și primi de la prizonier un mesaj pentru soția lui, pe care nu l-am înțeles, fiind rostit în limba gaelică ; dar nu mă puteam îndoi că era legat de unele măsuri ce trebuiau luate pentru siguranța vieții domnului Jarvie.

— Vedeți neobrăzarea acestui netrebnic ? spuse ducele. Se bizuie pe faptul că este sol și are o purtare vrednică de stăpînii săi, care ne-au chemat aici pentru ca, împreună cu ei, să-i nimicim pe acești haiduci, și ne-au părăsit de îndată ce familia MacGregor s-a învoit cu

dinșii să le cedeze pământul de la Balquidder, pentru care erau în ceartă.

*„Nu te-ncrede-n tartanuri, nu-i adevăr în plaiduri !
Își schimbă cameleonice culoarea-n mii de feluri.“*

— Marele strămoș al măriei-tale niciodată n-a spus așa ceva, milord, interveni maiorul Galbraith ; și, dacă îmi este îngăduit, nici măria-ta nu ar avea de ce să o spună, dacă vrea să treacă de partea acelor care cer dreptate, începînd din capul bucatelor... Să se dea înapoi fiecărui om cinstit ce este al lui... fiecare să-și poarte pe cap bereta proprie și veți vedea cum toate se vor îndrepta, atît în Lennox, cit și în restul țării.

— Sst ! Sst ! Garshattachin, răspunse ducele ; acestea sînt cuvinte primejdioase de rostit față de oricine, dar mai ales față de mine ; presupun că te socotești încă o persoană privilegiată. Te rog să-ți conduci unitatea spre Gartartan ; iar eu voi veghea personal ca prizonierul să fie escortat la Duchray, de unde îți voi trimite ordine pentru miine. Te rog să iei măsuri ca nici unul din ostașii dumitale să nu fie învoit.

— Iarăși ordine și contraordine, bodogăni Garshattachin printre dinți. Răbdare ! răbdare ! poate ne vom juca noi într-o zi de-a schimbatul regilor.

Cele două escadroane de cavalerie s-au adunat în coloană, pregătindu-se să plece din tabără, astfel încît să ajungă la popasul lor de noapte înainte de căderea întunericului. Cît despre mine, nu am fost poftit, ci mai curînd mi s-a poruncit să mă alătur trupei ; îmi dădui seama că, deși nu mă mai socoteau prizonier, eram totuși oarecum bănuît. Vremurile se dovedeau într-adevăr deosebit de primejdioase. Cele două partide mari, al iacobiților și al hanovrienilor, împărțeau țara în două, iar certurile și invidiile necontenite dintre munteni și cei de la șes, în afară de numeroase și nedeslușite pricini de ceartă, care dezbinău marile familii conducătoare din Scoția,

dădeau naștere la atâtea bănuieli încît un străin, singur și fără sprijin, nu se putea aștepta decît la necazuri în călătoriile sale.

Totuși, m-am supus cu bunăvoia pe care o puteam arăta la ceea ce se hotărîse, mîngîindu-mă cu gîndul că aş putea căpăta de la haiducul prins unele știri în legătură cu Rashleigh și uneltirile sale. Trebuia, însă, să-mi fac dreptate, adăugînd că gîndurile mele nu erau numai egoiste. Mă interesa prea îndeaproape acel om ciudat pe care îl cunoscusem, ca să nu doresc a-i fi de folos, pe cît se putea, în situația nenorocită în care se afla.

CAPITOLUL XXXIII

La podul rupt cînd a sosit
Cu arcul strîns a înotat ;
La iarbă verde de-a ieșit,
La fugă o luă și s-a cărat.

GIL MORRICE

De pe înălțimea stîncilor și din văi, ecourile răspundeau acum goarnelor cavaleriei, care se adună în două unități separate și porni într-un trap încet spre vale. Aceea comandată de maiorul Galbraith o luă în curînd spre dreapta și trecu riul Forth cu scopul de a ajunge la locul ce îi fusese hotărît ca să mîie noaptea, așa cum înțelesesem, într-un vechi castel din vecinătate. Priveliștea atrăgătoare pe care o avui, cînd unitatea trecu riul, se șterse de îndată ce ea pătrunse la picioarele pădurii care acoperea celălalt mal.

Noi ne urmarăm marșul într-o ordine desăvîrșită. Ca să se asigure de paza prizonierului, ducele poruncise să fie așezat călare în spatele unuia din slujitorii săi, numit, cum am aflat mai tîrziu, Ewan din Brigglands, mai mătăhălos și mai puternic decît ceilalți. O chingă de șa trecută în jurul trupurilor amîndurora și încătărămată la pieptul slujitorului făcea cu neputință ca Rob Roy să scape de păzitorul său. Mi se porunci să mă țin aproape de ei, dîndu-mi-se un cal de trupă. Soldații ne înconjurau, pe

cît de aproape îngăduia lătimea drumului, și aveam în tot timpul pe cel puțin unul, dacă nu chiar doi dintre ei, de fiecare parte, cu pistoale încărcate în mînă. Lui Andrew Fairservice i se dăduse un căluț de munte, luat ca pradă într-un fel sau altul, și i se îngădui să călărească împreună cu ceilalți slujitori, care urmau în număr mare unitatea, fără a se amesteca totuși în rîndurile ostașilor din trupa regulată.

Merserăm în acest chip un drum bun, pînă ce ajunserăm într-un loc unde trebuia și noi să trecem vadul. Riul Forth, care își are obîrșia într-un lac, este foarte adînc, chiar în locurile cele mai înguste, iar scoborișul, spre vad se făcea printr-o rîpă povîrnită, care îngăduia trecerea doar a unui singur călăreț deodată. Ariergarda și grosul micii noastre unități s-au oprit pe mal, în timp ce primele rînduri treceau unul după altul ; această manevră dădu naștere unei mari întîrzieri, astfel cum se întîmplă întotdeauna, și chiar la o oarecare învîlmășeală, deoarece cîtiva din călăreții care nu făceau parte din rîndurile escadronului se îngrămădiră spre vad de-a valma și făcură ca miliția călare, deși destul de bine instruită, să intre în dezordine.

În timp ce eram astfel îngrămădiți pe mal, îl auzii pe Rob Roy șoptind omului în spatele căruia era legat :

— Tatăl tău, Ewan, n-ar fi cărat pe un vechi prieten la măcelărie, ca pe un vițel, pentru toți ducii din lumea creștină.

Ewan nu răspunse, dar dădu din umăr, ca unul care ar fi vrut să arate prin acest semn că ceea ce face nu-i de bunăvoie.

— Și cînd vor scobori MacGregori-i de la munte, și ți-i vedea staulele goale, vatra improșcată cu sînge și focul pîlpîind printre grinzile casei, te-i gîndi poate atunci, Ewan, că dacă ar fi fost prietenul tău Rob acolo, nimeni nu ți-ar fi pus în primejdie avutul, pe care cu inima zdrobită îl vei vedea cum se pierde.

Ewan din Brigglands dădu din nou din umăr și oftă, dar nu spuse o vorbă.

— E un lucru dureros, urmă Rob, strecurându-și atît de domol îmbierile la urechea lui Ewan, încît nu fură auzite decît de mine care, desigur, nu mă vedeam în nici un chip chemat să zădărnicesc sortii pe care îi avea de a scăpa. E un lucru dureros, ca lui Ewan din Brigglands, pe care Roy MacGregor l-a ajutat cu brațul, sabia și punga, să-i pese mai mult de a supăra pe un om de seamă, decît de viața unui prieten.

Ewan părea adînc tulburat, dar tăcea. Apoi, auzirăm glasul ducelui, de pe malul celălalt, strigînd :

— Treceți vadul cu prizonierul !

Ewan dădu pîteni calului, tocmai cînd îl auzeam pe Rob spunîndu-i :

— Să nu pui niciodată în cumpănă sîngele unui MacGregor cu un căiuș de piele rupt, căci vei avea de dat socoteală de aceasta, și acuma, și în lumea cealaltă.

Apoi trecură iute în fața mea și se năpustiră cam zorit în apă.

— Nu încă, domnule, nu încă, îmi spuseră cîțiva ostași, cînd voiam să-l urmez pe Rob, în timp ce alții se îngrămădeau spre vad.

Îl vedeam pe duce pe malul celălalt, în lumina scăzută a amurgului, poruncind oamenilor să între în rînduri, deoarece ajungeau la mal împrăstiați, unii mai la deal și alții mai la vale. Mulți dintre ei trecuseră riul, unii se mai găseau în vad, iar ceilalți se pregăteau să-i urmeze, cînd, deodată, o improșcătură mă înștiință că elocința lui MacGregor îl convinsese pe Ewan să-i dea libertatea și sortii de a scăpa cu viața. Ducele auzi de asemenea acest zgomot și ghici pe dată ce însemna.

— Ciîne ! îi strigă lui Ewan, îndată ce acesta a ajuns la mal ; unde îți este prizonierul ? Și, fără să aștepte deslușirile pe care încerca să le îngăime slujitorul înspăimîntat, îi trase un foc de pistol în cap, foc care nu

știu dacă și-a atins ținta, și strigă: domnilor, împrăștiați-vă și urmăriți-l pe netrebnic — o sută de guinee aceluia care pune mîna pe Rob Roy !

Deodată totul se schimbă într-o învălmășeală de nedescris. Rob Roy, descotorosit de legături, fără îndoială prin desfacerea cataramelor de către Ewan, se lăsase în jos de-a lungul cozii calului și se aruncase îndată sub apă, trecînd pe sub burta calului de trupă, din stînga lui. Dar, cum era silit să iasă la suprafață pentru o clipă, ca să ia aer, ivirea tartanului său atrase atenția ostașilor. Unii din aceștia se și aruncară în rîu, fără să țină seama de primejdie, năpustindu-se, după o zicală de-a lor, din lac în puț, ba îndemnîndu-și cail să înoate, ba pierzîndu-și scările și zbatîndu-se singuri în apă, ca să scape cu viață. Alții, cu mai puțină rîvnă, sau cu mai multă prudență, se risipiră în direcții deosebite și galopau de-a lungul malurilor, ca să păzească locurile unde ar fi putut să iasă la uscat fugarul. Strigătele, huietele, chemările în ajutor la diferitele locuri unde vedeau, sau își închipuiau că văd vreo urmă a celui pe care-l căutau, dese focuri de pistoale și carabine, trase asupra oricărui lucru care li se părea suspect, vederea atîtor călărași alergînd de colo-colo, întrînd și ieșind din apă, lovind cu săbiile lor lungi, la orice li se năzărea, împreună cu încercările zadarnice ale ofițerilor de a înscăuna rînduiala și de a aduna trupa, toate acestea alcătuiau o priveliște nespus de sălbatică, în lumina scăzută a amurgului de toamnă, și cea mai cumplită harababură pe care mi-a fost dat s-o văd. Într-adevăr, eu rămăsesem singurul în stare să o observe de la distanță, pentru că întreaga noastră ceată de călăreți se răspindise ca să urmărească pe fugar, sau măcar să vadă rezultatul final. În clipele acelea, bănuiam, ceea ce s-a și adevărit mai apoi, că mulți din cei care păreau mai vajnici în încercările de a tăia calea haiducului și de a pune mîna pe dînsul nu prea doreau, la drept vorbind, ca el să fie prins și intra-

seră în iureș numai ca să-l mărească și astfel să-i dea lui Rob Roy mai mulți sorți de a scăpa. Nu a fost prea greu unui înotător atît de iscusit ca haiducul nostru să scape, de îndată ce a putut domoli prima furie a urmăririi. La un moment dat, a fost împresurat de aproape, iar cîteva lovituri au făcut să țîșnească apa împrejurul lui. Această scenă semăna mult cu cea de la vînătoarea de vidre, pe care o văzusem la Osbaldistone Hall ; lighioana e descoperită de cîinii de vînătoare, fiind nevoită să scoată nasul deasupra apei, ca să poată răsufli, dar poate să scape de ei, scufundîndu-se iarăși sub apă, de îndată ce a tras destul aer. MacGregor a folosit însă un șiretlic, pe care nu-l putea folosi vidra ; căci a reușit, atunci cînd era împresurat de aproape, să-și lepede pe nesimțite plaidul, lăsîndu-l în voia apei. Acesta, plutind pe apă, deveni ținta tuturor privirilor ; cei mai mulți dintre călăreți fură înșelați, și astfel multe focuri și lovituri de sabie au fost îndreptate departe de cel căruia îi erau sorocite.

O dată scăpat din ochi, aproape că nu mai era nici o nădejde ca fugarul să fie prins, căci, în foarte multe locuri, rîul era de neatins, din pricina malurilor povîrnite, sau a desigurilor de anini, plop și mesteceni care, înaintînd deasupra apei, împiedicau apropierea călăreților. De asemenea, se întîmplaseră unele greșeli și accidente printre urmăritori, a căror sarcină se făcea din ce în ce mai anevoioasă, din pricina căderii nopții. Unii s-au lăsat luați de vîrtejurile curentului și-au avut nevoie de ajutorul camarazilor, ca să-i scape de la înec. Alții, răniți de împușcături sau lovituri de sabie, în învălmășeală, cereau ajutor sau amenințau să se răzbune ; chiar, în cîteva cazuri, unii dintre aceștia ajunseră să se bată între ei.

Pînă la urmă, goarnea sunară retragerea, dovadă că ofițerul comandant, oricît i-ar fi părut de rău, renunțase deocamdată la speranța de a pune iarăși mîna pe însem-

nata pradă, care îi scăpase atât de neașteptat. Cu încetul, milițienii începură să se adune din nou, în silă și ciorovăindu-se între ei. Le vedeam umbrele cum reintrau în rînduri pe malul sudic al riului, al cărui susur mult timp acoperit de strigătele puternice de urmărire și răzbu-nare acum se deslușea, amestecat cu glasurile groase, nemulțumite și dojenitoare ale dezamăgiților călăreți.

Pînă aici fusesem doar un spectator, deși urmărisem de aproape neobișnuita întîmplare. Dar acum auzii un glas izbucnind deodată :

— Unde este străinul acela englez ? El este cel care i-a dat lui Rob Roy cuțitul cu care să taie chinga.

— Spintecă-l pe mîncătorul de budincă pînă-n mă-sele ! strigă cineva.

— Trage-i două gloanțe în căpățînă ! zise un altul.

— Înfîge-i în piept un fier lat cît palma ! țipă un al treilea.

Auzii, de asemenea, mai mulți cai, galopînd încoace și încolo, mînați, fără îndoială, ca să ducă la îndeplinire aceste amenințări. M-am trezit deodată din vis, dîndu-mi seama de primejdia în care mă găseam. O seamă de oameni înarmați, care nu-și mai țineau în frîu patimile ațîțate, erau în stare să mă împuște sau să mă taie în bucăți, și abia apoi să cerceteze dacă au avut sau nu dreptate. Încredințat de acest lucru, sării de pe cal, lăsîndu-l slobod, și mă năpustii într-un desîș de anini, unde, socotind că se făcea din ce în ce mai întuneric, credeam că nu mă puteau găsi. Dacă aș fi fost destul de aproape de duce, spre a mă pune sub ocrotirea sa per-sonală, aș fi făcut-o ; dar el o și luase îndărăt și pe țăr-mul stîng al riului nu zăream nici un ofițer cu destulă autoritate ca să mă apere, în cazul în care m-aș fi pre-dat. Mi-am zis că în asemenea împrejurări nu mai era nici o chestiune de onoare, care să mă facă a-mi risca fără rost viața. Primul meu gînd, atunci cînd vuietul începu să se mai potolească și cînd tropăitul cailor se

auzi mai rar în vecinătatea ascunzătorii mele, a fost ca, atunci cînd liniștea va fi deplină, să caut cartierul ducelui și să mă predau lui, ca un supus credincios care nu avea a se teme întru nimic din partea judecății sale și ca un străin îndreptățit să se aștepte la ocrotire și ospitalitate. În acest scop, mă tirii afară din ascunzătoare și privii în jurul meu.

Întinericul luase aproape cu totul locul amurgului; puțin, sau poate nici unul din milițieni nu mai rămăsese pe același mal al râului Forth, unde eram eu; iar de la cei care trecuseră dincolo, nu mai auzeam decît tropotul îndepărtat al cailor și sunetul lung și jeluitor al goarnelor, care răsuna prin pădure ca să adune pe cei rătăciți. Mă găseam prin urmare într-o situație deosebit de grea. Nu mai aveam cal, iar apa râului, adîncă și plină de vîrtejuri, tulburată de zarva care se petrecuse în albia ei, pîrînd încă și mai nesigură sub lumina îndoielnică a primelor raze ale lunii, nu avea nimic atrăgător pentru un pedestraș cu totul neobișnuit să treacă apa, mai ales că văzusem cu puțin timp înainte o seamă de călăreți cufundîndu-se în acest vad primejdios, pînă la oblîncul șei. Singurul lucru la care mă puteam aștepta, dacă rămîneam pe malul râului unde mă găseam, era de a încununa oboseala pricinuită de toate întîmplările de peste zi și din noaptea dinainte petrecînd o nouă noapte în răcoarea unei coaste de munte scoțian.

După cîteva clipe de cugetare, îmi trecu prin minte că Andrew Fairservice, care, fără îndoială, trecuse râul împreună cu ceilalți slujitori și pe care îl știam cît era de îndrăzneț și neobrăzat și cu obiceiul lui de a se băga mereu în rîndul întii, desigur că va lămuri pe duce, sau autoritățile competente, asupra rangului și stării mele. Grija pe care o aveam așadar pentru bunul meu nume nu-mi cerea să mă înfățișez de îndată, riscînd de a mă îneca în rîu, sau după ce l-aș fi trecut cu bine, întîmpinînd alte riscuri, ca acela de a mă rătăci de drumul

ce-l luase escadronul, sau, în sfîrșit, acela de a fi înjunghiat, pe drept sau pe nedrept, de vreun ostaș răzleț, care ar fi putut crede că o asemenea ispravă i-ar putea sluji drept scuză de a fi întîrziat să se mai prezinte la unitate. Mă hotărîi deci să-mi îndrept pașii înapoi spre micul han, în care măsesem în noaptea dinainte.

Din partea lui Rob Roy nu aveam de ce să mă tem. El era acum liber și nu mă îndoiam că, în cazul în care m-aș fi întîlnit cu oricare din oamenii lui, vestea scăpării sale mi-ar fi asigurat ocrotirea. Aș fi putut să arăt, astfel, că nu aveam de gînd să-l părăsesc pe domnul Jarvie în situația gîngașă în care ajunsese, mai ales din pricina mea. Apoi, numai în acel loc puteam spera să capăt vești cu privire la Rashleigh și la actele tatălui meu, care fusese temeiul unei expediții atît de bogate în întîmplări primejdioase. Părăsii, așadar, orice gînd de a trece riul Forth în seara aceea ; lăsînd îndărăt vadul de la Frew, începui să fac calea-ntoarsă spre micul cătun de la Aberfoil.

Vîntul tăios și rece, ce se făcea auzit și se simțea din cînd în cînd, a îndepărtat negura, care altminteri ar fi lenevit pînă dimineața în vale ; deși nu putea împrăstia cu totul norii de ceață, îi îngrămădi în pîlcuri nedeslușite și schimbătoare, ba plutind în jurul piscurilor de munte, ba umplînd ca un val de fum des și gros diferitele viroage mai adînci, unde masivele de conglomerate, fărîmițîndu-se în bucăți, se prăvăliseră în vale, lăsînd în urmă cîte o rîpă zdrențuită ce semăna cu albia secată a unui torent. Luna, care acum se înălțase, scliea cu acea strălucire ce o are în nopțile geroase ; acolo unde nu mai era piclă, ea arginta cîșturile ce le făcea riul, precum și piscurile și prăpăstiile ; în alte părți, razele ei, absorbite parcă de albul de vată al ceții, lăsau să se strecoare ici și colo, printre norii mai afinați, o lumină ștearsă, care o făceau să semene cu niște valuri străvezii de cel mai fin argint.

Cu toată nesiguranța în care mă aflam, priveliștea atât de romantică și aerul rece, ce întărește și înviorază, mă îmbărbătară, dându-mi noi puteri. Mă simțeam gata să-mi alung toate grijile și să înfrunt orice primejdie ; fără să vreau, am început să fluier, după cadența pașilor pe care frigul mă făcea să-i iuțesc ; inima îmi bătea parcă mai vioaie și mai mândră, pe măsură ce îmi sporea încrederea în puterea, curajul și iscusința mea. Eram atât de adâncit în aceste gânduri și ademenit de simțămintele la care ele dădeau naștere, încît doi călăreți mă ajunseră din urmă, neauzindu-i decît atunci cînd m-am trezit cu ei de o parte și de alta a mea. Cel din stînga, strunindu-și calul, îmi zise în englezește :

— Ei, amice, încotro așa de tîrziu ?

— Caut de mîncare și un culcuș la Aberfoil, răspunsei.

— Trecătorile sînt deschise? mă întrebă tot el, cu același glas poruncitor.

— Nu știu, răspunsei eu. Voi afla cînd voi ajunge acolo ; dar, adăugai, amintindu-mi de soarta lui Morris, dacă ești un englez străin de meleagurile acestea, te sfătuiesc să te întorci înapoi și să aștepti pînă se face ziuă ; s-au petrecut oarecum tulburări pe aici și n-aș spune că străinii s-ar găsi în prea mare siguranță.

— Soldații au ieșit cam prost din luptă ?... Nu-î așa ?

— Da. Așa e, într-adevăr ; o unitate comandată de către un ofițer a fost în parte nimerită și în parte prinsă.

— Ești sigur de aceasta ? întrebă călărețul.

— Așa cum te aud și mă auzi vorbind, răspunsei. Am fost, fără voie, martor la luptă.

— Fără voie ? urmă cel ce deschisese vorba. Atunci, nu ai luat parte la ea ?

— Desigur că nu, răspunsei. Am fost reținut de ofițerul comandant.

— Sub ce bănuială ? Cine ești dumneata ? Sau cum te cheamă ? urmă el.

— Într-adevăr, nu știu, domnul meu, zisei eu, de ce ar trebui să răspund la atâtea întrebări unui om cu totul necunoscut. Ți-am spus destule spre a te convinge că te îndrepti către un ținut răscolit și primejdios. Treaba dumitale, dacă dorești să mergi înainte ; dar așa cum eu nu-ți pun nici o întrebare cu privire la numele și treburile dumitale, ți-aș fi îndatorat dacă nu mi-ai cere nici o scoteală.

— Domnul Francis Osbaldistone, zise celălalt călăreț, cu un glas care avu darul să-mi zguduie toți nervii, n-ar trebui să-și fluiere melodiile preferate atunci când dorește să rămii necunoscut.

Și Diana Vernon, căci ea era, înfășurată într-o manta de călăreț, cea care vorbise acuma, fluieră batjocoritor partea a doua a melodiei pe care o aveau pe buze în clipa când fusesem ajuns din urmă.

— Doamne-Dumnezeule ! izbucni eu ca trăsnet, este oare cu puțință să fii dumneata, domnișoară Vernon, într-un astfel de loc, la o astfel de oră, într-un astfel de ținut, într-un astfel...

— În astfel de haine bărbătești, ai vrea să spui... Dar, ce vrei ! Tot filozofia neprețuitului caporal Nym¹ este cea mai bună din toate, lucrurile nu pot fi decît așa cum sînt, *pauca verba*.

Pe cînd rostea aceste cuvinte, mă folosii cu nerăbdare de o clipă în care luna arunca o lumină deosebit de vie, pentru a cerceta înfățișarea tovarășului ei ; căci, precum prea bine își poate da oricine seama, întîlnirea cu domnișoara Vernon într-un loc atît de pustiu, făcînd o călă-

¹ Personaj din piesa lui William Shakespeare *Nevestele vesele din Windsor* (n.t.).

torie atât de primejdioasă, sub ocrotirea unui singur bărbat, nu putea decît să-mi răscolească simțămintele de gelozie și să mă uimească. Călărețul nu vorbea cu glasul melodios și grav al lui Rashleigh ; intonația lui era mai ascuțită și mai poruncitoare ; dealtfel, părea mai înalt, așa cum îl vedeam de-a-nălăurea, decît ținta nesuferită a urei și bănuielilor mele. Străinul nu semăna de altminteri la vorbă cu nici unul din verii mei ; în glasul și în felul lui de a fi avea acel ceva prin care se poate ghici omul binecrescut și înțelept de la primele cuvinte pe care le rostește.

Omul pe care îl priveam cu atîta îngrijorare părea că vrea să scape de iscodirile mele.

— Diana, zise el, cu un ton în care erau amestecate bunătatea și autoritatea, dă-i vărului matale ceea ce îi aparține și să nu mai zăbovim aici.

Între timp, domnișoara Vernon scosese de sub peleurină o tașcă mică și, aplecîndu-se în șa spre mine, spuse cu un ton în care, cu toată sfortărea ei de a-l face ușor și glumeț ca de obicei, se ascundea un simțămînt mai adînc și mai temeinic :

— Vezi, dragul meu verișor, m-am născut ca să-ți fiu îngérul păzitor. Rashleigh a fost silit să-și lepede prada, iar dacă am fi putut veni în satul de la Aberfoil noaptea trecută, așa cum aveam de gînd, aș fi găsit vreo zîină de la munte, care să-ți aducă toate aceste dovezi ale avutului negustoresc. Dar în cale-mi stăteau uriași și balauri, iar feții-frumoși și domnițele din timpurile noastre, fie ei cît de cutezători, nu se cuvine să înfrunte primejdiile fără de folos, ca pe vremuri... Nici dumneata să n-o faci, dragul meu verișor.

— Diana, zise tovarășul ei, dă-mi voie să-ți amințesc din nou că ora-i tîrzie și sîntem încă departe de casa noastră.

— Vin îndată, sir, vin îndată... gîndește-te, urmă ea cu un suspin, că doar de citva timp nu mai sînt stăpînă pe acțiunile mele... afară de aceasta, nu i-am dat încă vărului meu tașca... nici nu mi-am luat rămas bun de la el, pentru totdeauna. Da, Frank, întări ea, *pentru totdeauna* !... este o prăpastie între noi... o prăpastie a pierzaniei desăvîrșite... acolo unde mergem noi, nu trebuie să ne urmezi... ceea ce facem noi nu trebuie să împarți cu noi... bun rămas... îți doresc fericire !

Așa cum stătea aplecată în șa, era călare pe un căluț de munte, obrazul ei, cu o mișcare care se prea poate să fi fost voită, se atinse de al meu. Îmi strînse mîna, în timp ce lacrima care-i tremura pe o pleoapă se prelinse pe obrazul meu. A fost o clipă de neuitat, plină de nespusă amărăciune, totuși împletită cu un simțămînt de plăcere, atît de adînc, duios și mișcător, încît îți deschidea zăgazurile inimii. Totul nu a durat însă decît o clipă ; căci, revenindu-și îndată din duioșia de care se lăsase furată fără vrerea ei, îi spuse însoțitorului că este gata de drum ; îndemnîndu-și caii la trap, amîndoi porniră și foarte curînd se depărtară mult de mine.

Martor mi-este Cel-de-Sus că nu nepăsarea a fost aceea ce mi-a încremenit mișcările și glasul într-atîta, încît să nu pot răspunde, nici la începutul de îmbrățișare, și nici la bunul rămas al domnișoarei Vernon. Cuvintele, deși îmi veneau pe buze, parcă se împleticeau, întocmai ca și ale învinuitului care se știe vinovat și șovăie să rostească vorbele ce nu pot duce decît la osîndirea capitală. Am rămas aproape înlemnit de uimire și de mîhnire. Stăteam nemișcat, cu tașca în mînă, cu privirea ațintită în urma lor, de parcă încercam să număr scînteile ce scăpărau din potcoavele cailor. Chiar după ce nu se mai zăriră scînteile, rămăsei cu privirea ațintită și căutînd să mai prind cu urechea tropotul cailor, asta încă mult timp după ce nu se mai auzea nimic. Pînă

la urmă, lacrimile îmi podidiră ochii, care sticleau de
sforțarea de a mai desluși în zare ceea ce de mult nu
se mai zărea. Îmi ștersei ochii aproape fără să-mi dau
seama ce fac, dar șiroaiele curgeau din ce în ce mai re-
pezi. Simțeam că ceva mă strânge de gît și de piept,
asemenea înecului nervos, care-l chinuia pe bietul rege
Lear și, așezîndu-mă pe marginea drumului, vărsai pri-
mele și cele mai mari amare lacrimi care năpădiseră
în ochii mei din copilărie încoace.

CAPITOLUL XXXIV

Dangle : Pe cuvîntul meu dacă nu cred că talmaciul este, dintre ei doi, cel mai greu de înțeles.

SHERIDAN, *CRITICA*, comedie

De-abia mi-am revărsat tot amarul în această dezlănțuire pătimașă, că mi-a fost rușine de slăbiciunea mea. Mi-am amintit că, de mai multă vreme, ori de cîte ori mi se arăta în mod stăruitor chipul Dianei Vernon, încercam să o socot ca pe o prietenă a cărei fericire îmi va fi veșnic în gînd, dar cu care nu voi mai putea avea alte legături. Dar duioșia ei aproape nestăpînită, împreună cu tot romantismul acestei întîlniri năvalnice, într-un loc atît de puțin așteptat, m-au făcut să mă pierd cu firea. Mi-am revenit însă mai curînd decît te puteai aștepta și, fără a-mi lua vreun răgaz, în care să cercetez cu de-amănuntul simțămintele ce mă năpădeau, îmi reluai calea pe care mergeam cînd fusesem întrecut de această apariție atît de ciudată și neașteptată.

Îmi ziceam în gînd că nu călcam porunca Dianei, atît de înduioșător dată, atunci cînd îmi continuam călătoria pe singurul drum deschis. Chiar dacă recăpătasem actele tatălui meu, tot trebuia să-mi fac datoria de a-l vedea pe prietenul meu din Glasgow, scăpat din situația

în care se încurcase din pricina mea ; de altminteri, aveam oare alt loc în care să mîn noaptea, afară de micul han de la Aberfoil ? Tot acolo trebuiau să se oprească și ei, deoarece era cu neputință ca niște călători călări să meargă mai departe... Bine, atunci ne vom întîlni iarăși... ne vom întîlni poate pentru ultima oară... dar o voi vedea și o voi auzi... voi afla cine este fericitul care are față de dînsa toată autoritatea unui soț... voi afla dacă întîmpină în calea grea, pe care pare să fi pornit, vreo piedică ce aş putea-o înlătura prin eforturile mele, sau dacă pot face ceva să-i arăt toată recunoștința ce i-o port pentru dărnicia ei... pentru prietenia ei dezinteresată.

Astfel, stînd de vorbă cu mine însumi, și încercînd să înfrumusețez cu orice pretext plauzibil, pe care îl născocea mintea mea, dorința pătimașă de a vedea pe vara mea și de a vorbi din nou cu dînsa, mă pomenii deodată bătut pe umăr și auzii vocea gravă a unui muntean care, umblînd și mai virtos ca mine (deși nici eu nu mă lăsasem pe tinjeală), mă ajunsese din urmă, spunîndu-mi :

— Frumoasă noapte, domnule Osbaldistone, nu-i prima oară că ne întîlnim în puterea nopții.

Nu era chip să te înșeli ; era chiar glasul lui Mac-Gregor, care, scăpat de urmărirea dușmanilor, se îndrepta spre ținutul său pustiu și spre oamenii săi. Izbucise să facă rost și de arme, poate trecînd pe la casa vreunui tainic căuzaș, căci avea o flintă pe umăr și obișnuitele arme ale muntenilor la sold. Dacă aş fi fost într-altă stare de spirit, nu m-ar fi încîntat să mă pomenesc singur cu un astfel de om, într-o asemenea situație și la o oră atît de tîrzie ; deși mă deprinsesem să mă gîndesc la Rob Roy mai degrabă cu prietenie, totuși se cuvine să mărturisesc fățiș că niciodată nu-l auzeam vorbind fără să mă treacă fiorii. Felul de a grăi al muntenilor dă, îndeobște, un ton aspru și grav cuvinte-

lor, din pricina sunetelor guturale, atît de obișnuite limbii lor de baștină, pe care o vorbesc dealtfel cu foarte multă făloșenie. Pe lîngă aceste caracteristici naționale, Rob Roy mai avea în tonul și în apucăturile sale și un fel de nepăsare aspră, care arăta un suflet ce nu putea fi nici înfricoșat, nici mirat, nici impresionat de ceea ce se petrecea în fața ochilor săi, oricît de groaznică, de neașteptată sau de dureroasă ar fi fost întîmplarea aceea. Deprins cu primejdia și avînd o încredere nestrămutată în puterea și înțelepciunea sa, ajunsese să nu mai știe ce-i teama ; viața nelegiuită și nesigură pe care o dusesese îi tocise înțelegerea față de ceilalți, chiar dacă primejdiile și greșelile vieții nu i-o nimiciseră cu totul. Nu trebuie uitat că abia văzusem pe oamenii lui de încredere ucigînd cu cruzime pe un nenorocit dezarmat, care își cerșise viața.

Totuși, în starea sufletească în care mă găseam, tovărășia haiducului era binevenită, alinîndu-mi gîndurile apăsătoare și dureroase ; de asemenea, nutream și o oarecare speranță că, mulțumită lui, aș putea fi călăuzit prin labirintul în care mă aruncase soarta. Răspunsei prin urmare cu bunăvoie salutului lui și îl felicitai pentru felul în care scăpase, în împrejurări în care orice încercare părea cu neputință.

— Da, răspunse el ; gîtul și ștreangul nu sînt chiar atît de aproape, cum socoteau dumnealor ; și, apoi, știi, nu aduce anul ce aduce ceasul. Primejdia în care m-am aflat a fost totuși mai mică decît socoți, străin fiind pe aceste meleaguri. Din cei chemați ca să mă prindă și să mă păzească, și apoi din nou să pună mîna pe mine, jumătate parte, cum ar zice cîmotia mea, Nicol Jarvie, nu aveau nici un cheș ca să fiu prins, nici păzit, nici prins din nou ; iar din cealaltă jumătate parte, o jumătate se temea să mă ațîțe ; așa încît nu aveam împotriva mea decît ca la o pătrime din cei cincizeci sau șaiszeci de oameni.

— Aș zice că și aceștia erau prea destui ! răspunsei eu.

— De ! Nu știu ce să zic, răspunse el ; dar socot că, dacă aș avea în față, pe pajiștea cătunului Aberfoil, pe toți cei dintre ei care îmi doreau răul, le-aș veni eu de hac, cu sabia și cu scutul, hîndu-i în primire unul după altul.

Mă întrebă apoi de cele ce mi se întîmplaseră de cînd intrasem în „țara lui“ și a rîs cu mare poftă cînd i-am povestit lupta pe care o avusesem la han și i-am pomenit de isprăvile pîrgarului cu fierul înroșit.

— Trăiască orașul Glasgow ! izbucni el. Zău că nu aș fi avut vreo plăcere mai mare decît să-l văd pe vărul Nicol Jarvie pîrlind plaidul lui Inverach, ca pe o căpățîină de oaie prinsă în clește. Vărul meu, Jarvie, adăugă el cu un ton mai grav, are într-adevăr sînge de gentleman în vine, deși-i un mare păcat că a fost crescut pentru un meșteșug pașnic, care nu poate decît să tocească bărbăția oricărui om inimos... Poți ghici acum pricina pentru care nu v-am putut întîmpina la cătunul Aberfoil, așa cum avusesem de gînd. Mi-au întins o mreajă cu chinuri mărunte, cînd am lipsit, două-trei zile, plecînd la Glasgow pentru treburile regelui... dar cred că le-am rupt eu lațurile după ceafă... n-or să mai poată hăitui un clan împotriva celui alt, așa cum au făcut... Nădăjduiesc că în scurtă vreme vom apuca ziua în care toți muntenii vor fi cot la cot... Și ce s-a mai întîmplat după aceea ?

I-am povestit sosirea căpitanului Thornton și a unității sale, precum și arestarea pîrgarului și a mea, sub cuvînt că sîntem persoane suspecte ; cînd mă întrebă mai îndeaproape, îmi amintii că ofițerul, pe lîngă că îi păruse suspect numele meu, spusese că avea ordin să aresteze pe o persoană tînără și pe una mai în vîrstă, ale căror semnalmente aduceau cu ale noastre. Aceasta îl făcu pe haiduc să rîdă din nou.

— Pe pîinea cea de toate zilele ! zise el, nătăfleşii l-au luat pe prietenul meu, pîrgarul, drept excelența-sa, și pe dumneata drept Diana Vernon ; o, ce cucuvele nemaipomenite !

— Domnișoara Vernon ? întrebai eu, șovăind și tremurînd de teama răspunsului. Mai poartă ea acest nume ? A trecut adineauri, împreună cu un domn, care părea să se bucure de o mare autoritate asupra ei.

— Da, da, răspunse Rob, ea este supusă acuma unei autorități legiuite ; era și vremea, pentru că era o zgîtie nebunatică, dar și fată inimoasă. Păcat că excelența-sa este puținel cam în vîrstă. Unul ca dumneata, sau ca băiatul meu, Hamish, ar fi fost mai potrivit ca ani.

Această veste mi-a năruit pînă în temelii toate castelele de cărți de joc, pe care, în ciuda judecății, fantezia mea le construise în atîtea rînduri. Deși, la drept vorbind, nu mă așteptam la altceva, căci nu putea să-mi dea prin gînd că Diana ar fi călătorit prin acest ținut, la o oră atît de nepotrivită, cu altcineva decît cu unul care avea dreptul legiuit de a o ocroti, totuși lovitura primită mă zgudui adînc, iar glasul lui MacGregor, îndemnîndu-mă să-mi urmez povestirea, îmi suna în urechi fără ca să înțeleg nimic din cele ce spunea.

— Văd că nu ți-e bine, zise el apoi, după ce îmi vorbise de două ori, fără a primi vreun răspuns. Ziua aceasta a fost prea istovitoare pentru unul care, fără îndoială, nu este obișnuit cu treburi din acestea.

Bunătatea, care se desprindea din tonul cu care mi-a spus acestea, m-a trezit la realitate și mi-a amintit situația în care mă găseam. Mi-am urmat povestirea cum am putut mai bine. Rob Roy se arăta nespus de încîntat de chipul în care izbutise lupta din trecătoare.

— Se zice, continuă el, că pleava regelui este mai bună decît grăunțele altora ; dar socot că așa ceva nu se poate zice despre soldații regelui, dacă se lasă bătuți de o adunătură de moșnegi, trecuți de vîrsta lup-

telor, și de copii, care nu au ajuns încă la ea, și de femei înarmate cu furci și fuse, toate stîrpiturile ținutului... Va să zică, și Dougal Gregor... și el... cine ar fi crezut că are atîta minte în capu-i neșesălat, care nu a fost acoperit niciodată de altceva mai bun decît de coama de păr vilvoi !... Dar zi-i înainte..., deși mă îngrozesc de ceea ce trebuie să urmeze, căci Helen a mea e dracul gol, cînd își iese din fire... biata de ea... are ea destule pricini.

Încercai să-i povestesc cît mai pe ocolite felul în care fusesem întîmpinați, dar era vădit că lucrul îl supăra tare.

— Aș fi dat o mie de mărci să fi fost acasă ! zise el. Să se poarte așa cu străinii ! Și peste alte toate chiar cu vărul meu drept, care mi-a arătat atîta bunătate... Mai curînd aș fi vrut ca, în nebunia lor, să dea foc la jumătate din Lennox ! Dar așa se întîmplă dacă te încrezi în muieri și în plozii lor... nu au nici măsură, nici judecată în felul de a se purta... dar toate se datoresc cîinelui acela de birar, care m-a trădat, zicînd că vine din partea vărului dumitale Rashleigh, ca să mă întîlnesc cu el pentru treburile regelui ; lucru pe care l-am crezut foarte lesne, căci Garshattachin și unii din Lennox s-au declarat căuzași ai regelui Iacob. Pe legea mea, cînd am auzit că ducele era acolo, am înțeles că am fost înșelat, iar cînd mi-au încins chinga peste brațe, mi-am dat seama la ce mă pot aștepta. Pe neamul dumitale, să-mi fie cu iertare, l-am știut ce poamă este și că-i gata să întrebuițeze oameni de teapa birarului. Tare aș vrea totuși ca ruda dumitale să nu fie capul răutăților... Mi s-a părut mie că Morris acela s-a uitat strîmb al dracului cînd am hotărît ca el să rămîie zălog sau ostatic pînă mă voi întoarce teafăr. Eu însă m-am întors, nu mulțumită lui, nici celor care l-au trimis, iar acum întrebarea este, cum are să izbutească să se întoarcă ticălosul de vameș... îi pot făgădui că nu va fi fără un bun preț de răscumpărare.

— Morris, zisei eu, a și plătit ultimul preț de răscumpărare, pe care îl poate plăti un muritor.

— Ei ! cum ? exclamă conlocutorul meu, în pripă. Ce tot spui ? Nădăjduiesc că a fost ucis în luptă ?

— A fost ucis cu inimă rece, după ce se isprăvisese lupta, domnule Campbell.

— Cu inimă rece ? Afurisenie ! zise el, bodogănind printre dinți. Cum s-a întâmplat, domnule Osbaldistone ? Hai, vorbește, domnule, și nu mă mai domni, nici nu-mi spune Campbell, calc acum pe pământu-mi de baștină, iar numele meu este MacGregor.

Era vădit că i se răscolise întreaga ființă ; dar, fără să iau în seamă tonul său răstit, îi povestii limpede și pe scurt cum fusese ucis Morris. El lovi de pământ cu tărie patul puștii și izbucni :

— Mă jur pe Dumnezeu că o asemenea faptă te-ar putea face să-ți renegi neamul, clanul, țara, nevasta și copiii !... Și, cu toate astea, de mult a tot căutat-o nemernicul. Și, la drept vorbind, ce deosebire este oare între a te zbate sub apă cu piatra de gît și a te legăna în vînt cu ștreangul ? Și una și alta nu înseamnă decît să te îneci ; și el a murit de moartea ce mi-o menise mie. Totuși, aș fi vrut mai degrabă să-l fi străpuns cu un glonte sau cu un pumnal, căci felul acesta de a-i veni de hac va da friu liber clevetirilor. Fiecărui însă după cum îi este scris... Toți trebuie să murim cînd ne sună ceasul... Nimeni nu poate să spună că Helen MacGregor nu are cumplete nedreptăți de răfuit.

Zicînd acestea, păru că vrea să alunge din minte toată întîmplarea, apoi mă întrebă cum am scăpat de cei în ale căror miini mă aflam cînd m-a văzut el.

Povestea scăpării mele fu scurtă ; îi mai arătai apoi felul în care recăpătasem actele tatălui meu, nemaipomenind însă nimic de Diana, de teamă ca vocea să nu mă trădeze.

— Eram sigur că ai să le recapeți, zise MacGregor. Scrisoarea ce mi-ai adus-o arăta că aceasta era voia excelenței-sale ; fără îndoială că nu puteam decît să te ajut. Numai în acest scop te-am poftit să vii aicea, la munte. Se prea poate însă că excelența-sa s-a întîlnit cu Rashleigh mai curînd decît mă așteptam.

Prima parte a răspunsului său a fost aceea care m-a izbit mai mult.

— Scrisoarea pe care ți-am adus-o a fost prin urmare de la această persoană pe care o numești excelența-sa ? Cine-i ? Care îi este rangul și numele adevărat ?

— Socot, zise MacGregor, că dacă nu cunoști încă lucrurile acestea, ele nu au o prea mare însemnătate pentru dumneata, așa că nu-ți voi mai spune nimic în privința lor. Știu însă prea bine că scrisoarea a fost scrisă chiar de mîna lui ; altfel, cum am destule treburi pe cap și de-abia dacă le mai pot dovedi, cum bine vezi, nu mi-aș fi pierdut vremea cu însărcinarea aceea.

Pe dată, îmi amintii de luminile ce le văzusem în bibliotecă... de neobișnuitele împrejurări care îmi stîrniseră gelozia... de mînușa aceea, de mișcarea covorului, care acoperea ușa tainică ce ducea înspre camera lui Rashleigh ; mai presus de toate, îmi amintii că Diana se retrăsese ca să scrie, cum credeam atunci, biletul la care trebuia să recurg numai la mare ananghie. Așadar, ea nu-și petrecea timpul în singurătate, ci ascultînd pe vreun cutezător agent al trădării iacobite, care stătea ascuns sub acoperișul unchiului ei ! S-au pomenit o seamă de fete tinere vînzîndu-se pentru aur, sau lăsîndu-se, din deșertăciune, răpite de la prima lor dragoste ; dar Diana jertfise atît dragostea mea, cît și pe cea a ei, ca să împărtășească soarta vreunui aventurier cutezător, să umble prin sălașurile haiducilor, în pustietatea nopții, fără a avea speranțe mai bune de rang și avere decît maimuțarea pe care i-o ofereau Stuartii, de la caraghioasa lor curte de la St. Germain.

„Dacă-i cu putință, o voi vedea încă o dată, zisei eu în sinea mea, și voi căuta să o conving ca un bun prieten, ca o rudă, de primejdia în care se vîră ; îi voi înlesni să plece în Franța unde va putea aștepta, viețuind mai bine, mai cuviincios și mai în siguranță, sfîrșitul tulburărilor, pe care fără îndoială că uneltitorul politic cu care și-a unit soarta le pune la cale.“

— După cîte înțeleg, îi spusei lui MacGregor, după ce tăcuserăm amîndoi ca vreo cinci minute, excelența-sa, căci nu vrei să-mi spui cum îl cheamă, locuia la Osbaldistone Hall în același timp cu mine ?

— Desigur... desigur... chiar în camera tinerei doamne, așa cum se cuvine.

Această veste gratuită turnă fiere peste obida mea.

— Dar puțini, urmă MacGregor, știau că era ascuns acolo afară de Rashleigh și sir Hildebrand ; cît despre dumneata, nici vorbă ; iar flăcăii cei tineri nu au minte nici ca să împiedice pisica de a mînca smîntîna... I-o casă bună, ca din alte vremuri, și ceea ce îmi place mai mult acolo este numărul mare de vizuini, borte și ascunzători... ai putea orîndui douăzeci-treizeci de oameni într-un singur ungher, iară o întreagă familie ar putea trăi o săptămînă fără a fi găsită... ceea ce, fără îndoială, e de mare folos în anumite împrejurări. Tare aș vrea să avem noi un conac ca Osbaldistone Hall, pe coastele muntelui Royston... Dar noi, niște bieți munteni, nu avem decît păduri și peșteri de care să ne slujim.

— Presupun că excelența-sa, zisei eu, cunoaște taina primei întîmplări de care a avut parte...

Nu m-am putut împiedica de a șovăi o clipă.

— Vroiai să spui Morris, interveni Rob Roy, acum din nou liniștit, căci era prea obișnuit cu asemenea silnicii, ca să dăinuiască mult timp la el supărarea pe care o arătase la început. De multe ori am rîs cu poftă de pozna aceea, dar acum n-aș mai avea chef să rîd, de cînd cu nenorocita întîmplare din preajma lacului... Nu, nu... Ex-

celența-sa nu a știut nimica de această șotie... am pus-o la cale Rashleigh și cu mine. Ceea ce a urmat a avut și mai mult haz. Mai întâi, vicleșugul lui Rashleigh de a face să cadă bănuielele asupra dumatăle în loc să cadă asupra lui, căci de la început nu a prea putut să te sufere... apoi, domnița Die, care zor-nevoie să măture pinzele de păianjen țesute în jurul dumatăle și să te scoată din ghearele judecătorului... apoi fricosul acela de Morris, mereu speriat și căruia i s-au zburătăcit mințile când a văzut pe făptașul adevărat, și asta tocmai când îl învinuia pe un străin nevinovat... și netotul de grefier... și bețivanul acela de judecător... Oho ! oho !... mult am mai ris eu de isprava aceea... iar acum, tot ce mai pot face pentru bietul nenorocit este să dau pomeni pentru odihna sufletului său.

— Pot să te întreb, zisei eu, cum de a dobândit domnișoara Vernon o înrîurire atât de mare asupra lui Rashleigh și a complicitilor lui, încît să zădărnicească planul ce l-ai pus la cale dumneata ?

— Eu ? Nu era planul meu. Nimeni nu poate spune că trag folos din ponosul altora... toate acestea au fost născocirile lui Rashleigh... Dar fără îndoială că ea avea o mare înrîurire asupra noastră a amîndurora, din pricina dragostei ce i-o purta excelența-sa ; de asemenea, pentru că ea cunoștea multe taine, ca să nu-i dăm ascultare într-o treabă de soiul acesta... Dracul să-l ia, izbucni el, în chip de încheiere, pe acela care dă femeilor taine de păstrat sau putere de care să abuzeze... să nu pui ciomagul în mîna nebunului.

Eram acum la mai puțin de un sfert de milă de cătun, cînd trei munteni săriră la noi cu armele în mîini, poruncindu-ne să stăm pe loc și să spunem ce căutam pe acolo. Simplul cuvînt *Gregaragh*, rostit de glasul grav și poruncitor al tovarășului meu, avu darul de a dezlănțui un răcnet, sau mai degrabă un urlet de recunoaștere voioasă. Unul dintre ei, aruncîndu-și flinta, își înșfăcă

șeful de genunchi atît de tare, încît acesta nu se mai putea mișca ; în același timp, bolborosea în limba gaelică un puhoi de felicitări, care din cînd în cînd se prefăceau într-un fel de țipăt de bucurie. După ce se sfîrșise primul urlet, ceilalți doi și porniseră, într-adevăr cu iuțeala căprioarelor, întrecîndu-se unul pe altul, căci fiecare voia să ajungă primul la cătunul acuma ocupat de o puternică ceată a lui MacGregor, ca să ducă vestea îmbucurătoare a scăpării și întoarcerii lui Rob Roy. Știrea dădu naștere unor asemenea strigăte de bucurie, încît răsunară din nou chiar și munții ; bătrîni și tineri, bărbați, femei și copii, cu toții de-a valma, se năpustiră în vale înspre noi cu iuțeala involburată și zgomotul unui șuvoi de munte. Cînd auzii apropiindu-se de noi strigătele și răcnetele acestei mulțimi dezlănțuite, m-am gîndit că ar fi cuminte să-i amintesc lui MacGregor că sînt un străin și că mă aflu sub ocrotirea lui. Mă apucă numaidecît de mină, în timp ce gloata îl impresura din toate părțile, cu țipete de nețarmurită dragoste și de mare bucurie pentru întoarcerea lui, care erau cu adevărat foarte înduioșătoare ; nu întinse mîna credincioșilor lui, deși aceștia se băteau să i-o strîngă, pînă ce nu-i făcu să înțeleagă că trebuiau să se poarte frumos și să aibă grijă de mine.

Porunca sultanului de la Delhi nu ar fi fost mai repede ascultată. Într-adevăr, din clipa aceea am avut de îndurat aproape tot atîtea neplăceri din pricina bunăvoinței lor cît avusesem înainte din pricina grosolăniei lor. Abia dacă lăsau pe prietenul căpeteniei lor să umble pe propriile-i picioare, atît de înfocați erau în rîvna lor de a mă susține și a mă ajuta la drum ; pînă la urmă, folosindu-se de faptul că m-am împiedicat de o piatră pe care nu o putusem ocoli din cauza înghesuiei, ei mă înșfăcă ră și mă duseră în triumf pe brațe la doamna MacAlpine. •

Sosind în fața cocioabei ei primitoare, descoperii că puterea și popularitatea își aveau neajunsurile și în țî-

nutul de munte, ca și oriunde altundeva, căci înainte de a i se da voie lui MacGregor să intre în casa în care putea să se odihnească și să îmbuce ceva, el a fost silit 'a povesti de cel puțin o duzină de ori cum scăpase ; un bătrîn îndatoritor și-a dat osteneala de a-mi tălmăci povestea cel puțin de tot atâtea ori, pentru lămurirea mea, silindu-mă a-i da, din curtenie, o binevoitoare ascultare. Auditoriul declarîndu-se pînă la urmă mulțumit, ceată după ceată plecă să se culce pe coasta dealului sau în cocioabele megieșe, unii blestemînd pe duce și pe Gar-shattachin, alții jeluind soarta lui Ewan din Brigglands, căzut probabil jertfă din pricina prieteniei pentru MacGregor, toți fiind însă de acord că scăparea lui Rob Roy nu era cu nimic mai prejos decît oricare din isprăvile săvîrșite de vreuna din căpeteniile lor din timpul lui Dougal-Ciar, capul spiței lui Rob Roy.

Prietenosul haiduc mă luă acum de braț și mă duse înăuntrul colibeii, ochii mei se rotiră prin ungherele întunecoase și afumate, căutînd pe Diana și pe tovarășul ei ; dar nu-i văzui nicăieri și simții că, punînd noi întrebări, aș fi putut trăda o taină, care mai bine rămînea ascunsă. Singurul chip cunoscut asupra căruia mi s-a oprit privirea a fost acela al pîrgarului care, așezat pe un scăunaș lingă foc, a primit cu un soi de stăpînită demnitate urările de bun venit ale lui Rob Roy, ca și scuzele cerute pentru sărăcia cu care era întîmpinat și întrebările despre sănătate.

— Mă simt destul de bine, neamule, zise pîrgarul, mă simt binișor, mulțumescu-ți dumitale ; iar în ce privește sărăcia primirii, nu te poți aștepta la altceva, dacă nu-ți cari casa în spinare, ca melcul ; mult mă bucur că ai scăpat din mîinile neprietenilor dumitale.

— Bine, bine, răspunse Roy ; atuncea spune-mi ce te doare, bre omule ? Urma alege și, uite, ai scăpat teafăr ! Mai este pînă ce s-o sfîrși lumea... haide, ia o ceașcă de

rachiu ; tatăl dumitale, sindicul, era oricînd gata de așa ceva.

— Se prea poate să fi făcut așa, Robin, cînd era obosit omul, cum sînt și eu astăzi. Dar, urmă el, umplîndu-și încet un căuș mic de lemn, în care încăpeau ca la vreo trei pahare, tata a fost un om cumpătat de felul lui, cum sînt și eu... în sănătatea dumitale, Robin ! (o înghițitură) să ai parte numai de bine și acum și în viitor ! (altă înghițitură) și la fel și verișoara mea Helen și cei doi flăcăi, care făgăduiesc. Vom mai vorbi despre ei.

Zicînd acestea, isprăvi de băut ce era în căuș, cu un aer grav și cumpănit, în timp ce MacGregor îmi trase o ochiadă parcă făcînd haz de chipul înțelept și autoritar ce și-l lua pîrgarul, fie în timpul convorbirilor cu dînsul, fie cînd îl vedea pe Rob în fruntea clanului său înarmat, fie cînd era la cheremul magistratului, în temnița din Glasgow, ba atunci încă și mai dihai. Mi se păru că MacGregor dorea ca eu, omul străin, să înțeleg că dînsul se supunea tonului pe care-l lua ruda lui, în parte din respect față de legile ospitalității, dar încă mai mult de dragul zeflemelii.

Lăsînd căușul pe masă, pîrgarul mă recunosc și îmi ură un călduros bunvenit ; amîină însă deocamdată orice discuție cu mine.

— Vom vorbi despre treburile noastre mai tîrziu ; trebuie să încep, așa cum se cuvine, cu cele ale vărului meu... Bănuiesc, Robin, că nu-i nimeni aicea care să ducă mai departe cele ce voi spune, fie la sfatul orășenesc, fie altundeva, în paguba mea sau a dumitale.

— Nici o grijă în privința aceasta, vere Nicol, răs-punse MacGregor ; jumătate din oamenii aceștia n-or să înțeleagă cele ce spui, iar la cealaltă jumătate puțin le pasă ; apoi, eu știu că aş tăia limba oricui ar cuteza măcar să pomenească de convorbirile ce le am în fața lor.

— Bine, vere ; dacă-i așa, și știind că domnul Osbaldis-tone este un tînră cuminte și prieten de încredere... ți-oi

spune-o verde ; îți crește familia pe căi greșite... Apoi, drept introducere, tuși ca să-și dreagă vocea și începu să-i vorbească vărului său, schimonosindu-și obișnuitul zîmbet binevoitor printr-o căutătură aspră, asemenea lui Malvolio¹, cînd vroia să facă pe contele.

— Precum știi, dumneata nu tragi prea mult în cum-păna dreptății... cît despre vara mea Helen, în afară de felul în care m-a întîmpinat în această sfîntă zi, lucru ce i-l iert din pricina tulburării prin care a trecut, ea a agățat în cui prietenia. Lăsînd la o parte orice pricină proprie de a mă plînge, asta aveam să-ți zic despre soția dumitale...

— Să nu zici despre ea, vere, răspunse Rob pe un ton grav și aspru, decît numai aceea ce se cuvine să pomenească un prieten și să asculte soțul ei. Despre mine poți să spui tot ce-ți place.

— Bine, bine, zise pîrgarul oarecum stînjenit, s-o lăsăm... nici mie nu-mi sînt pe plac cei care bagă zizanie în familii... Dar iată-i pe cei doi feciori ai dumitale : Hamish și Robin, ceea ce înseamnă, după cîte mi s-a dat a înțelege, Iacob și Robert... nădăduiesc că așa îi vei chema de acum înainte, căci nu-i nici o scofală cu numele acestea de Hamish sau Eachine, sau Angus... decît doar că le vezi citate pentru furturi de vite în rolurile Curții cu Jurați din apus, la cererea avocatului public și în numele maiestă-ții-sale... Bine, așa cum spuneam, acești doi flăcăi nu au nici măcar temeiul obișnuit al unei educații de rînd... nu cunosc nici măcar tabla înmulțirii, care este temelia tuturor cunoștințelor folositoare, și nu au catadicsit decît să rîdă și să facă haz de mine, cînd le-am spus ce cred despre neștiința lor... Părerea mea este că ei nu știu nici citi, nici scrie sau socoti, dacă se poate crede una ca asta, despre propriile-ți cîmotii, într-o țară creștinească.

— Ca să le știe pe toate astea, vere, zise MacGregor

¹ Personaj din piesa lui William Shakespeare *A douăspre-zecea noapte* (n.t.).

cu multă nepăsare, ar fi trebuit ca învăătura să le vină din senin, căci unde dracu era să le găsec eu un dascăl?... N-ai vrea cumva să pun un anunț pe poarta facultății de teologie de la Colegiul din Glasgow : „Se caută un învățător pentru feciorii lui Rob Roy“ ?

— Nu, neamule, răspuse domnul Jarvie, ți-ai fi putut trimite flăcăii într-un loc unde să învețe frica lui Dumnezeu și să se poarte ca niște ființe civilizate. Sînt tot atît de ignoranți ca și boii pe care îi mînau la tîrg pe vremuri, sau ca englezii aceia neciopliți cărora le vindeai boii. Flăcăii dumitale nu sînt buni de nici un fel de ispravă.

— Hm ! răspuse Rob. Hamish poate doborî din zbor cocoșul de munte, numai cu un singur glonte, iar Rob este în stare să-ți străpungă o scîndură groasă de trei degete cu un pumnal.

— Cu atît mai rău pentru ei, vere ! Cu atît mai rău pentru ei amîndoi ! răspuse negustorul din Glasgow, pe un ton foarte hotărît. Dacă nu știu nimic decît atît, mai bine n-ar ști-o nici pe asta. Zi-mi chiar dumneata, Rob : ce ți-a adus îndemînarea de a mînuî sabia, cuțitul și pușca și de a înfige pumnale în carne de om sau prin scînduri ? N-ai fost mai fericit cînd mergeai în urma cirezii și aveai o meserie cinstită, decît ai fost vreodată de atunci încolo, în capul haiducilor munteni și a credincioșilor dumitale, înarmați pînă în dinți ?

Băgai de seamă că, pe cînd ruda sa îi vîrbea, plină de bunăvoință, în felul acesta, MacGregor se sucea și se zvîrcolea, ca un om cuprins de strașnice dureri, dar hotărît să nu lase să-i scape nici un soi de geamăt de pe buze : de-abia așteptam prilejul de a cîrma felul binevoitor, dar vădit greșit, după părerea mea, în care Jarvie cuvînta acestei ciudate ființe. Dialogul se sfîrși, însă fără amestecul meu.

— M-am tot gîndit, Rob, zise pîrgarul, că prea te-ai scufundat în mocirla fărădelegilor, ca să mai poți fi

iertat, și ești prea bătrîn ca să te îndrepti ; dar mare păcat ar fi să-ți crești pe cei doi flăcăi, plini de făgăduințe, pentru o asemenea meserie nelegiuită ca a dumatăle, și tare aș fi bucuros dacă i-aș lua ca ucenici la războiul de țesut, așa cum am purces eu însumi și înaintea mea tatăl meu, sindicul, deși, lăudat fie Cel-de-Sus, acumă nu mă mai țin decît de negustoria cu toptanul... Și... și...

Pîrgarul văzu fruntea lui Rob încruntîndu-se, semn prevestitor de furtună ; aceasta l-a făcut* pesemne să adauge ca îndulcire a supărătoarei propunerii ceea ce menise să-i încoroneze dărnicia, dacă ar fi fost bine primită de către haiduc :

— Robin, fîrtatul, nu este nevoie să mă privești cu atîta parapon, căci eu am să plătesc spezele uceniciei și nici n-am să te mai supăr cu cele o mie de mărci.

— *Ceade millia diaoul ! Sute de mii de draci ! izbucni* Rob, sculîndu-se și pășind prin cocioabă. Feciorii mei, țesători !... Mai bine aș vedea arzînd în focul gheenei toate războaiele din Glasgow, cu sulurile, vătalele și suveicile lor, trăsni-le-ar să le trăsnească !

Cu destulă greutate, l-am făcut să înțeleagă pe pîrgar, care voia să răspundă, că nu era nici cuminte și nici nu se cuvenea a mai stărui în această chestiune. După cîteva clipe, gazda noastră își reveni, sau cel puțin păru că se liniștise.

— Ai făcut-o cu gînd bun... cu gînd bun, zise el ; așa că întinde mîna cîleă, Nicol, și să știi că dacă mi-aș băga vreodată feciorii la ucenicie, apoi pe mîna dumatăle îi voi da. După cum ai pomenit, aveam o socoteală de o mie de mărci... Hei, Eachin MacAnaleister, adu-mi *sporranul*¹ încoace !

Cel căruia îi vorbise era un muntean înalt și vînjos, care părea să fie ajutorul lui MacGregor ; acesta aduse, dintr-o ascunzătoare, o pungă mare de piele, ca acelea pe

¹ Pungă, de obicei acoperită cu blană, pe care scoțienii munteni o poartă în față, deasupra fustanelei (kilt) (n.t.).

care muntenii de vază le țin în fața lor la portul de sărbătoare, făcută din blană de vidră mare, bogat împodobită cu ferecături și țințe de argint.

— Nu sfătuiesc pe nimeni să încerce a deschide acest *sporrán* înainte de a-i cunoaște taina, zise Rob Roy ; apoi, sucind un bumb într-o parte și altul în cealaltă, trăgînd o țință în sus și apăsînd alta în jos, gura pungii, care era îmbrăcată în argint masiv, se deschise, astfel ca el să-și poată băga mîna înăuntru. Ca și cînd ar fi vrut să rețeze orice revenire a pîrgarului Jarvie asupra celor discutate, îmi atrase luarea-aminte că, ascuns în pungă, se afla un mic pistol de oțel, al cărui trăgaci era legat de ferecătură și făcea una cu ea, așa încît arma s-ar fi descărcat cu siguranță, încărcătura ei pătrunzînd în trupul oricărui necunoscător al tainei, care ar fi cutezat să forțeze închizătoarea ce-i apără avutul.

— Iată, zise el, arătîndu-mi pistolul, iată vistiernicul meu.

Această născocire, menită să apere o pungă îmblănită, care ar fi putut fi spintecată fără să te atingi de închizătoarea ei, îmi aminti de versurile *Odiseei*, în care Ulyse, în vremuri și mai aspre, se mulțumise să-și apere avutul printr-o încîlcire de frînghii, ciudat înfășurate în jurul lăzii unde era închis.

Pîrgarul își puse ochelarii, ca să cerceteze mecanismul, iar după aceea înapoie punga cu un zîmbet și un suspin, zicînd :

— A ! Rob, dacă pungile altora ar fi fost tot așa de bine păzite, mă îndoiesc că *sporránul* dumitale ar fi așa de plin, cum arată după greutate.

— Ce-are a face, neamule ? zise Rob, rîzînd. Punga se va deschide totdeauna pentru a ajuta un prieten sau a plăti o datorie cinstită... și iată, urmă el, scoțînd un fișic-de aur, mia dumitale de mărci ; numără-le ca să vezi dacă socoteala-i dreaptă.

Domnul Jarvie luă fișicul fără să zică nimic și, cîntărindu-l o clipă în mînă, îl puse pe masă și răspunse :

— Rob, nu-l pot lua... nu vreau să mă ating de bani... nu poate ieși nimic bun... am văzut prea bine astăzi în ce fel îți aduni aurul... Lucrul furat e lucru spurcat. Ca să-ți spun drept și cîstit, nu vreau să am nimica de-a face cu banii aceștia... parcă ar fi pătați cu sînge.

— Mofturi ! răspunse haiducul, arătînd o nepăsare care se prea poate să nu fi fost adevărată ; e aur bun francez și n-a fost în punga vreunui alt scoțian înainte de a fi în a mea ; privește, bre omule... sînt ludovici de aur, luccioși și frumoși ca în ziua în care au fost bătuți.

— Și mai rău, și mai rău... cu atît mai rău, Robin, răspunse pîrgarul, ferindu-și privirea de fișic, deși poate că, întocmai ca și Cesar, refuzînd coroana de împărat la Lupercale, îl mîncau degetele să pună mîna pe el. Răzvrătirea este mai rea și decît vrăjitoria, și decît tîlhăria ; așa scrie și în Evanghelie.

— Lasă cuvîntul Evangheliei, neamule, zise haiducul ; dumitale îți vine aurul pe cale cîstită ; e doar plata unei datorii ce ți se cuvine... Vine de la un rege și poți să-l dai celuiilalt rege ; e dreptul dumitale. Va sluji poate la slăbirea vrăjmașului său, și tocmai în locul unde și bietul rege Iacob este cel mai slab. Dumnezeu știe că regele Iacob are destule suflete și brațe de partea sa, dar mă îndoiesc că ar avea parale cîte îi trebuiesc.

— Dacă-i așa, Iacob nu prea are să aibă mulți munteni de partea lui, zise domnul Jarvie, în timp ce punîndu-și iarăși ochelarii, desfăcu fișicul și începu să numere banii.

— Nici prea mulți din cei de la șes, zise MacGregor, arcuind o sprînceană și arătîndu-mi-l din ochi pe domnul Jarvie.

Acesta, fără să-și dea seama că se făcea de rîs, cîntărea fiecare monedă în mînă, cu acea migăleală izvorîtă

din puterea obișnuinței ; după ce numără de două ori întreaga sumă, cu care se acoperea datoria, atît capitalul, cît și dobînda, înapoie lui Rob Roy trei poli de aur „ca să cumpere verișoarei o rochie“ și pe deasupra încă doi pentru plozi, cum le zise el, cerînd să fie lăsați să cumpere orice ar dori, afară de iarbă-de-puşcă. Munteanul privi mirat la dărnicia vărului său, îi mulțumi cuviincios pentru acest dar și vîri pentru moment cei cinci poli în punga-i atît de bine păzită.

După aceasta, pîrgarul scoase obligațiunea originală pentru banii datorăți, pe spatele căreia însemnase achitarea întregii sume, apoi o iscăli și mi-o trecu mie, ca să semnez ca martor. După ce făcui aceasta, pîrgarul privi cercetător în jurul său, căutînd un al doilea martor, legea scoțiană cerînd semnăturile a doi martori pentru a valida astfel de acte.

— În afară de noi, îți va fi greu să găsești un știutor de carte la mai puțin de trei mile de jur împrejurul nostru, zise Rob ; dar socoteala aceasta o pot eu răfui mai ușor ! și, luînd hîrtia din fața vărului său, o azvîrli în foc. Fu rîndul pîrgarului Jarvie de a se arăta mirat, dar ruda lui urmă : Aceasta este o răfuială munteană... dacă ar fi să păstrez toate aceste hîrțoage, ar putea, vere, să vină un timp în care prietenii mei să aibă de suferit pentru că au avut de-a face cu mine.

Pîrgarul nici nu încercă să răspundă la aceste cuvinte ; tocmai atunci ni se aduse cina, atît de îmbelșugată și cu bucate atît de alese, încît nu-ți venea să crezi că te găsești într-un asemenea loc. Cele mai multe feluri erau reci, ceea ce însemna că fuseseră gătite într-un alt loc și aduse aici ; mai erau și cîteva sticle de vin bun din Franța, care să te facă să guști și cu mai mare plăcere atît pateurile făcute din deosebite soiuri de vînat, cît și celelalte feluri. Băgai de seamă că în timp ce MacGregor ne îmbia, cu o deosebită grijă și ospitalitate, să gustăm din toate felurile, ne cerea iertare pentru faptul că cutare

sau cutare fel de mîncare fusese atins încă înainte de a fi adus în fața noastră.

— Trebuie să știi, zise el domnului Jarvie, fără să se uite spre mine, că în seara aceasta nu sînteți singurii oaspeți în țara lui MacGregor, lucru de care sînt cu totul sigur, căci altfel soția mea și cei doi feciori s-ar fi aflat aici ca să vă primească așa cum se cuvine.

Pîrgarul Jarvie părea bucuros de orișice fel de împrejurare care îi împiedica să fie de față ; iar eu aș fi fost cu totul de părerea lui, dacă, din scuzele haiducului, nu s-ar fi înțeles că ei lipseau pentru a-i ține de urît Diane și însoțitorului ei, pe care nici măcar în gînd nu mă puteam hotărî să-l socotesc a-i fi soț.

Gîndurile neplăcute, răscolite de vorbele haiducului, mă făcură să-mi pierd pofta de mîncare și să nu mă pot bucura de buna primire și de bunătatea bucatelor. În acest timp, băgai de seamă că Rob Roy nu se mărginise numai la ospătarea noastră, ci avusese grijă ca să ni se pregătească și un așternut mai plăcut decît cel de care avusesem parte în noaptea dinainte. Două paturi din cele mai puțin șubrede, rezemate de peretele cîcioabei, fuseseră îndesate cu iarbă neagră, care era atunci tocmai în plină floare ; iarba era orînduită cu florile în față, încît alcătuiau niște saltele pe cît de moi, pe atît de plăcut mirositoare. Pelerinele și țoalele, ce s-au putut aduna, erau întinse pe acest strat de ierburi, făcîndu-l mai îmbietor și mai călduros. Pîrgarul părea frînt de osteneală. Mă hotărîi să amîn pentru a doua zi cele ce aveam să-i spun și de aceea îl lăsai să se culce, de îndată ce a sfîrșit îmbeșugata cină. Deși eram ostenit și necăjit, nu simțeam aceeași aplecare spre somn, ci mai degrabă o îngrijorare înfrigurată și neastîmpărată, care mă împinse să pornesc o nouă discuție cu MacGregor.

CAPITOLUL XXXV

Bezna deznădejdiei peste soarta-mi se
aşterne ;
Căci cea din urmă dată văzui frumoşii-i
ochi —
Şi cea din urmă dată auzii slăvitui glas ;
Făptura-i mlădioasă din ochii mei pieri ;
Pecetluită-i soarta-mi.

CONTELE BASIL

— Nu ştiu ce să cred despre dumneata, domnule Osbaldistone, zise MacGregor, împingînd sticla înspre mine. Nu măninci şi parcă nu vrei nici să te odihneşti ; şi totuşi nici nu bei, deşi această sticlă de Bordeaux ar fi putut veni de-a dreptul din pivniţa lui sir Hildebrand. Dacă întotdeauna ai fi fost aşa de cumpătat, ai fi scăpat de ura de moarte a vărului dumitale Rashleigh.

— Dacă aş fi fost întotdeauna prevăzător, zisei eu, roşind la amintirea scenei de care pomenea, aş fi scăpat de o năpastă şi mai mare... muştrările conştiinţei mele.

MacGregor îmi aruncă o privire pătrunzătoare şi oarecum firoasă, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă dojana, pe care desigur o simţea, îi fusese menită. Văzînd că mă gîndeam la mine însumi şi nu la el, se întoarce cu faţa înspre foc, suspinînd adînc. Îi urmai pilda şi fiecare din noi rămase timp de cîteva minute cufundat în gîndurile-i triste. Toţi cei din colibă erau acum adormiţi, sau cel puţin amuţiseră afară de noi doi.

MacGregor fu primul care curmă tăcerea, cu tonul cuiva care se hotărăște să înceapă o discuție supărătoare :

— Vărul meu Nicol Jarvie nutrește gânduri bune, zise el, dar dă prea multă însemnătate caracterului și situației unui om ca mine, dacă te gîndești la ceea ce am fost... la ceea ce am fost silit să ajung... și peste alte toate, la ceea ce m-a silit să ajung ceea ce sînt.

Se opri și, deși simțeam gingășia situației în care această convorbire pesemne că mă va tîrî, nu mă putui împiedica de a-i răspunde că, fără îndoială, situația în care se găsea era cît se poate de neplăcută pentru simțămintele sale.

— Aș fi fericit să aflu, urmai, că îți este cu putință să ieși în chip cinstit dintr-însa.

— Vorbești ca un copil, răspunse MacGregor, cu o voce înăbușită, ce vuia ca tunetul îndepărtat, ca un copil, care crede că bătrînul stejar noduros poate fi răsucit tot așa de ușor ca lăstarul tînăr. Pot eu oare să uit că am fost înfierat, ca un om fărădelege... stigmatizat ca un trădător... că s-a pus preț pe capul meu de parcă aș fi fost un lup... familia mea hăituită ca vulpoaica și puii ei pe care toți îi pot chinui, huli și înfrunta... însuși numele, ce l-am moștenit de la un șir lung și vrednic de strămoși războinici, mi s-a luat dreptul să-l port, de parcă ar fi un farmec pentru chemarea diavolului ?

Pe cînd urma în acest fel, puteam lesne vedea că, înșirîndu-și păsurile, el se întărita în mînia lui, căutînd a-și îndreptăți față de el însuși greșelile la care fusese împins și reuși pe deplin, căci pupilele ochilor lui cenușii se făcură pe rînd mai mici și mai mari, pînă cînd părură să arunce chiar flăcări, în timp ce își mișca piciorul înainte și înapoi ; apoi apucă mînerul pumnalului, își întinse brațul, strînse pumnul și în sfîrșit se sculă de pe scaun.

— Și ei o vor afla, zise el, în același ton mormăit și surd de patimă înăbușită, că numele pe care au cutezat

să-l proscie... că numele de MacGregor este farmecul cu care chemi pe însuși diavolul. Vor lua ei veste de răzbunarea mea ; ei, cărora le era silă să asculte povestea nedreptăților ce le-am îndurat... Nenorocitul cirezar muntean, mofluz, descult... despuiat de toate, batjocorit și urmărit, se va năpusti asupra acestor hapsîni, care, din lăcomie, i-au răpit mai mult decît ce avea ; iar răsplata va fi cumplită. Ei, care își băteau joc de viermele ce se tîra și îl călcau în picioare, vor boci și vor urla atunci cînd vor vedea năvala balaurului zburător, vîrsînd foc pe nări... Dar mă întreb, de ce spun toate astea ? zise el, așezîndu-se din nou și continuînd pe un ton mai potolit. Lesne poți ghici că mă arde pe suflet, domnule Osbaldistone, să fiu vinat ca o vidră sau ca un pește într-o apă secată, și asta tocmai de prietenii și vecinii mei ; crede-mă că a fi ținta atîtor lovituri de sabie și focuri de pistol, cum am avut eu parte astăzi la vadul din Avondow, l-ar întărita pînă și pe un sfînt, darămite pe un muntean, căci noi nu prea sîntem atît de răbdători, cum poate vei fi auzit, domnule Osbaldistone... Dar, din cele ce mi-a zis Nicol, este un lucru care mă frămîntă... Sînt necăjit din pricina plozilor... sînt necăjit cînd mă gîndesc la Hamish și Robert ducînd traiul tatălui lor.

Copleșit din pricina feciorilor săi, de o deznădejde pe care nu o simțea pentru el însuși, tatăl își lăsă capul în mîini.

Am fost foarte înduioșat, Will. Toată viața m-a mișcat mai mult jalea unor firi dîrze, mîndre și tari decît supărările, mai lesne răscolite ale unor caractere mai slabe. Dorința de a-l ajuta îmi năpădi inima, cu toată greutatea vădită și chiar neputința, aș zice, de a o face.

— Avem legături întinse în străinătate, îi spuse ; n-ar putea oare fiii dumitale, cu un oarecare sprijin... și ei sînt îndreptățiți la tot sprijinul pe care-l poate da firma tatălui meu... n-ar putea ei găsi o slujbă cinstită într-o oaste străină ?

Cred că pe figura mea se citea o sinceră compătimire ; dar tovarășul meu, apucându-mi mîna pe cînd vroiam să-i vorbesc mai departe, zise :

— Mulțumesc... îți mulțumesc, dar să nu mai vorbim acum de asta. N-am crezut ca un ochi omenesc să vadă iarăși o lacrimă în genele lui MacGregor. Îndată își șterse genele lungi cenușii și sprîncenele roșii și stufoase cu dosul mîinii. Mîine dimineată, zise el, vom vorbi de asta, ca și despre treburile dumitale... căci noi obișnuim să ne trezim în zori, chiar cînd avem norocul să dormim în paturi bune. Nu vrei să închini un ultim pahar cu mine ?

Eu nu primii îmbierea.

— Atunci, pe sufletul sfintului Maronoch ! Trebuie să închin singur ! Își turnă și înghiți cel puțin două litre de vin.

Mă culcai ca să mă odihnesc, hotărît fiind să amîn cercetările mele pînă ce el va fi cu mintea mai limpede. Omul acesta neobișnuit pusese o asemenea stăpînire pe imaginația mea, încît mi-a fost cu neputință să nu-l urmăresc cîteva minute încă, după ce m-am întins pe saltea-mi de iarbă, pasămite să dorm. El umblă în lungul și în latul colibei, făcîndu-și din cînd în cînd semnul crucii, mormăind vreo rugăciune latină a bisericii catolice ; apoi, cu sabia trasă într-o parte și cu pistolul în cealaltă, se înfășură în plaidul lui, așezîndu-l astfel încît să poată sări într-o clipită cu cîte o armă în fiecare mînă, gata îndată de luptă. După cîteva minute, respirația lui grea arată că adormise adînc. Frînt de oboseală și năucit de feluritele, neașteptatele și neobișnuitele întîmplări din ziua aceea, am fost cuprins la rîndul meu de un somn adînc, din care, cu toate pricinile pe care le aveam de a veghea, nu m-am trezit decît a doua zi dimineată.

Cînd deschisei ochii și îmi dădui seama unde mă găseam, descoperii că MacGregor părăsise cocioaba. L-am

trezit pe pîrgar care, după multe horcăieli și gemete, și după ce se jelui amar de durerile ce le simțea în oase, ca urmare a sforțărilor neobișnuite din ajun, a putut pînă la urmă să înțeleagă știrea îmbucurătoare că actele răpite de Rashleigh Osbaldistone erau tefere în mîna mea. În clipa în care înțelese ce-i tot spuneam, uită de necazurile lui și, forfotind în mare grabă, începu să compare conținutul tăștii pe care i-o înmînasem cu însemnările domnului Owen, mormăind printre dinți :

— Bine, bine... chiar așa este... Baillie și Whittington... unde e Baillie și Whittington ?... șapte sute de lire, șase șilingi și opt pennies... exact pînă la centimă... Pollock și Peelman... douăzeci și opt de lire, șapte șilingi... exact... Slavă Domnului !... Grub și Grinder... nici că se poate oameni mai cumsecade... trei sute și șaptezeci... Gliblad... douăzeci, mi-e teamă că Gliblad e pe ducă... Slipprytongue... Slipprytongue s-a dus... dar sînt sume mici... sume mici... tot restu-i bun... har Domnului !... Am pus mîna pe ce căutam și putem părăsi această țară amărită. N-am să mă gîndesc niciodată la lacul Ard, fără ca să mi se facă părul măciucă...

— Îmi pare rău, vere, zise MacGregor, care tocmai intrase în colibă la ultimele lui cuvinte ; nu prea mi-au îngăduit împrejurările să te primesc așa cum aș fi dorit... cu toate astea, dacă binevoiești să calci pragul umilei mele case...

— Foarte-ți mulțumesc, foarte-ți mulțumesc, răspunse domnul Jarvie, tare pripit ; dar trebuie să mergem... trebuie s-o luăm din loc, domnul Osbaldistone și cu mine... afacerile nu pot aștepta.

— Bine, neamule, răspunse munteanul ; cunoști obiceul nostru... primește bine pe oaspetele care-ți sosește și ajută-l pe cel care vrea să plece... Dar nu vă puteți întoarce prin Drymen... trebuie să vă duc pînă la lacul Lomond și apoi cu barca pînă la podul umblător de la Balloch ; vom trimite caii dumneavoastră pe alt drum,

ca să vă aștepte acolo... Știi zicala că omul înțelept nu trebuie să se întoarcă niciodată pe calea pe care a venit, dacă îi este o altă deschisă ?

— Da, da, Rob, zise pîrgarul ; asta-i una din zicalele pe care le-ai învățat ca cirezar... nu-ți venea la îndemînă să dai ochii cu arendașii pășunilor, pe care vitele dumitale le păscuseră în trecere... și mă tem că drumurile pe care mergi acum sînt pázite mai îndeaproape ca odinioară.

— Cu atît mai mult nu este cazul să le calci prea des, neamule, răspunse Rob, dar am să vă trimit caii pe ocolite pînă la podul umblător cu Dougal Gregor, care în acest scop a fost schimbat în slujitor al domnului pîrgar, venind, nu după cum ați putea crede, de la Aberfoil sau din țara lui Rob Roy, ci dintr-o hoinăreală liniștită de la Stirling. Iacătă-l că a venit !

— Zău că nu l-aș fi recunoscut pe omul acesta ! zise domnul Jarvie. Într-adevăr, nici nu era ușor să recunoști pe munteanul sălbatic, cînd apăru în fața colibei îmbrăcat cu surtucul, peruca și pălăria, care avuseseră odată drept stăpîn pe Andrew Fairsevice, și călărind pe calul pîrgarului, în timp ce ducea de dirlogi calul meu. Dougal primi ultimele porunci de la stăpînul său, printre care acelea de a ocoli anumite locuri, unde ar putea da de bănuít, de a culege orice vești ar putea în cursul călătoriei lui, și de a aștepta sosirea noastră la un anumit loc, lîngă podul umblător de la Balloch.

În același timp, MacGregor ne pofti să-l întovărășim pe drumul nostru, asigurîndu-ne că trebuie neapărat să umblăm cîteva mile înainte de a îmbuca ceva și sfătuindu-ne să înghițim o dușcă de rachiu, ca o bună pregătire a călătoriei ; închină cu pîrgarul, care zise :

— Este un obicei nelegiuit și primejdios să începi ziua cu băuturi spirtoase, afară numai dacă trebuie să aperi stomacul (care-i partea gingașă a omului) împotriva ceței

de dimineată ; în care caz, tatăl meu, sindicul, povățuia, cu vorba și cu pilda, să tragi câte o dușcă.

— Foarte adevărat, neamule, răspunse Rob, de aceea noi, cărora ni se zice copiii ceții, avem dreptul de a bea rachiul de dimineată pînă seara.

Astfel înviorat, pîrgarul încălecă pe un mic căluț de munte ; un altul mi s-a oferit mie, dar nu îl primii, și pornirăm pe drumul nostru din ajun, cu o călăuzire și sub o oblăduire cu totul altele.

Eram însoțit de MacGregor și de cinci-șase munteni, dintre cei mai chipeși, mai bine îmbrăcați și mai vînjoși, care, în mod obișnuit, alcătuiau straja lui personală.

Cînd ne-am apropiat de trecătoarea unde se petrecuse lupta din ajun și isprava, și mai cruntă, care o urmasese, MacGregor se grăbi să-mi vorbească, răspunzînd parcă mai degrabă la ceea ce știa că trebuie să-mi treacă prin minte, decît la vreo spusă a mea — răspunzînd de fapt gîndurilor și nu cuvintelor mele.

— Trebuie să ai o proastă părere despre noi, domnule Osbaldistone, și ar fi nefiresc să fie altfel. Dar, ține minte, măcar, că nu noi am fost aceia care am întăritat... Sîntem un popor aspru și neștiutor, și poate aprins și pătimaș, dar nu sîntem un popor crud... dinspre noi. țara ar putea trăi în pace și după legi, dacă ne-ar fi îngăduit să ne bucurăm de binecuvîntările legilor pașnice. Dar, am fost uși neam asuprit.

— Și asuprirea, zise pîrgarul, smintește pînă și pe cei mai înțelepți oameni.

— Atunci, ce le poate face unor oameni ca noi, care trăim așa cum trăiau strămoșii noștri, acum o mie de ani și fiind de-abia cu puțin mai luminați ca ei ?... Cum trebuie să privim poruncile lor sîngeroase împotriva noastră... spînzurările, decapitățile, hăituielile, huliirea unui nume vechi și cinstit ? Le putem oare răspunde altfel decît privindu-i ca pe niște dușmani ?... Iată, eu care îți

vorbec, am fost în douăzeci de lupte, fără să fi vătămat vreun om, altfel decît numai în focul luptei ; totuși, ei caută să mă înșele și să mă spînzure ca pe un ciine fără stăpîn, la poarta primului om de seamă care-mi poartă simbetele.

Îi răspunsei că, în urechile unui englez, proscrierea numelui și familiei sale sună ca o măsură nespus de crudă și arbitrară. Văzînd că prin aceasta am reușit întrucîtva să-l mai potolesc, îi reînnoii propunerea de a dobîndi, pentru el și pentru fiii săi, slujbe într-o oaste străină, dacă el s-ar învoi la aceasta... MacGregor îmi strînse mîna cu multă căldură și mă opri în loc, astfel ca să-l lase pe domnul Jarvie să ne-o ia înainte, lucru pe care îl îngăduia îngustimea potecii, fără să dea de bănuit, și apoi îmi zise :

— Ești un tînăr cu suflet bun și cinstit și înțelegi, fără îndoială, ceea ce i se cuvine unui om de onoare ; dar, aceeași iarbă pe care am umblat cît am fost în viață trebuie să înflorească deasupra mea, cînd voi fi mort... Mi-ar seca inima și brațul mi s-ar vesteji ca feriga bătută de brumă, dacă ar fi să nu mai văd munții în care m-am născut. Nu există în întreaga lume un loc care mi-ar putea potoli dorul după stîncile și grohotișurile pe care le vezi în jurul nostru, oricît ar fi ele de sălbatice... Iar Helen... ce ar deveni ea, dacă ar fi s-o las singură aici, pradă unor noi jîgniri și blestemății ?... Cum ar putea ea părăsi aceste locuri, unde amintirea nedreptăților ce le-a suferit este îndulcită doar de gîndul de a se răzbuna ? Am fost odată atît de impresurat de marele meu dușman, ducele, cum prea bine pot să-i spun, încît am fost silit să mă retrag în fața puhoiului și am plecat, cu toți ai mei și cu familia mea, părăsindu-ne casele din țara noastră de baștină, pentru a ne așeza vremelnic pe pămîntul lui MacCallum More... iar Helen a îngînat un bocet despre plecarea noastră, cum n-ar fi putut face

altul mai grozav, nici MacRimmon¹ însuși... așa de jalnic și sfișietor era, încît mai că ne-a zdrobit inimile pe cînd stăteam și o ascultam... era ca tînguirea unuia care își căinează mama care l-a născut... lacrimile curgeau șiroaie pe obraji înăspriți ai oamenilor noștri care o auzeau... și n-aș vrea să mi se frîngă inima din nou, nici dacă ar fi să am toate pămînturile stăpînite vreodată de clanul MacGregor.

— Dar feciorii dumitale ? zisei eu. Ei au vîrsta la care, de obicei, scoțienii nu se feresc să cutreiere lumea, nu-i așa ?

— Și eu aș fi mulțumit, răspunse el, dacă s-ar căpătui în slujba Franței sau a Spaniei, așa cum este obiceiul printre tinerii cavaleri scoțieni ; aseară încă planul dumitale mi se părea destul de bun... dar am văzut pe excelența-sa azi dimineată pînă nu te-ai sculat.

— A mas el atît de aproape de noi ? întrebai eu, cu pieptul zvîcnind de îngrijorare.

— Mai aproape decît ai putea crede, a fost răspunsul lui MacGregor ; dar părea că într-un fel oarecare era zular că vorbiseși cu tînăra doamnă ; așa încît, vezi...

— Nu a fost nici o pricină să fie zular, răspunsei eu cu oarecare semeție ; căci nu mi-ar fi dat prin gînd să mă bag în sufletul lui.

— Atunci nu ai nevoie să te simți jignit și să mă privești de sub pletele dumitale ca o pisică sălbatică dintr-un mărăciniș ; trebuie să înțelegi că el nu-ți dorește decît numai și numai binele și ți-a și dovedit-o. În parte, din pricina aceasta s-a aprins acum iarba.

— S-a aprins iarba ? întrebai eu. Nu înțeleg ce vrei să spui.

¹ Cei din familia MacRimmon sau MacCrimond erau din tată în fiu cimpioiași căpeteniei clanului MacLeod și bine cunoscuți pentru darurile lor. Bocetul care se zice că ar fi fost compus de Helen MacGregor se mai cîntă și acum (n.a.).

— Să vezi, urmă MacGregor, știi prea bine că femeile și banii sînt la temelia tuturor relelor din lumea asta... M-am îndoit de vărul dumitale Rashleigh, încă de pe atunci cînd și-a dat seama că nu o va avea niciodată de soție pe Diana Vernon și cred că a prins pică pe excelența-sa mai ales din pricina aceasta. Apoi, a venit zarva cu predarea actelor dumitale... Iar acum avem dovezi bune că, îndată ce a fost silit să le predea, a fugit cu cai de poștă pînă la Stirling și a dat în vileag totul guvernului, ba chiar mai mult, adică și ceea ce se petrecea pe sub mînă, printre noi aceștia de la munte; fără îndoială că așa s-a pus țara la cale, ca să înhațe pe excelența-sa și pe doamna și să mă împresoare pe mine așa pe neașteptate. Tot atît de puțin mă îndoiesc că prăpăditul acela de Morris, pe care el îl putea face să creadă orice, a fost împins de dînsul, împreună cu cîțiva domni de la șes să întindă capcana în care am căzut singur. Dar, chiar de-ăr fi Rashleigh Osbaldistone ultimul și cel mai de seamă vlăstar din neamul lui, să mă ia toți dracii, cu sabie cu tot dacă, întîlnindu-l, m-aș lăsa păgubaș și nu mi-aș scărda pumnalul în sîngele lui de preț!

Rosti cele din urmă cuvinte cu o încruntătură amenințătoare, punîndu-și totodată mîna pe mînerul pumnalului.

— Mai că m-aș bucura de cele întîmplate, zisei eu, dacă aș putea spera că trădarea lui Rashleigh ar fi mijlocul care să împiedice izbucnirea uneltirilor nesăbuite și deznădăjduite, al căror tartor îl bănuiesc încă de mult că este.

— Nu te încrede în asta, zise Rob Roy; cuvîntul unui trădător nu a vătămat niciodată o cauză cinstită. E ade-vărat că prea a fost vîrît în tainele noastre; de n-ar fi fost așa, castelele din Edinburgh și Stirling ar fi fost amîndouă în mîinile noastre pînă acum, sau foarte curînd, lucru pe care cu greu îl mai putem spera de aici înainte. Sînt însă prea mulți amestecați în cauza noastră

și ea este prea dreaptă ca să fie părăsită numai din pricina vorbelor unui trădător ; veți vedea și veți auzi în curînd. Și așa, cum tocmai vroiam să-ți spun, îți mulțumesc pentru propunerea cu privire la feciorii mei ; aseară, mai-mai eram să o primesc în numele lor. Dar văd că trădarea acestui ticălos îi va convinge pe mai-marii noștri că buba trebuie să plesnească și lupta trebuie să înceapă, căci altfel nu le rămîne decît să fie ridicați din casele lor, legați împreună asemenea copoilor și miñați la Londra ca mărimile noastre în anul o mie șapte sute șapte. Războiul civil este ca vasiliscul ; am stat zece ani și am clocit oul, în care zăcea, și am fi putut să stăm să-l clocim încă zece ani de acum încolo, cînd iată că sosește Rashleigh, sparge coaja oului, și țîșnește din el năpîrca, strigînd după foc și sabie. Pentru treaba asta, voi avea nevoie de toate brațele pe care le pot aduna ; să nu le fie cu bănat regilor Franței și Spaniei, căroră nu le doresc decît binele, dar regele Iacob este tot atît de bun ca oricare din ei, și are mai multe drepturi asupra lui Hamish și Rob, aceștia fiind supușii lui firești.

Am înțeles că aceste cuvinte prevesteau o răscolire obștească a țării și deoarece ar fi fost de prisos și primejdios să mă împotrivesc părerilor politice ale călăuzei mele, mai ales în locul și timpul în care ne găseam, m-am mulțumit să-i arăt părerea de rău pentru tulburările și nenorocirile care, desigur, se vor isca din orice acțiune obștească în favoarea surghiunitei familiei regale.

— Las-o să vie, bre omule... las-o să vie ! răspunse MacGregor. Nu am văzut niciodată un cer acoperit înșeninîndu-se fără ploaie ; iar dacă lumea e întoarsă cu susul în jos, oamenii cinstiți au sorți mai buni de a minca o piine.

Încercăi iarăși să-l fac să vorbească despre Diana ; dar, deși de cele mai multe ori și vorbind despre orice alt subiect, avea gura mai slobodă decît mi-era pe plac, totuși numai despre lucrul care mă ardea la inimă păstra

o discreție deosebită și se mulțumi doar să-mi împărtășescă nădejdea sa „că doamna va fi în curînd într-o țară mai liniștită decît s-ar părea că va fi cîtva timp țara noastră“. Am fost silit să mă mulțumesc cu acest răspuns și să merg înainte, în nădejdea că întîmplarea ar putea să-mi vină în ajutor, cum a mai făcut o dată, îngăduindu-mi cel puțin trista fericire de a-mi lua rămas bun de la aceea care pusese stăpînire pe inima mea și încă într-o măsură mult mai mare decît îmi dădusem eu seama, pînă a nu fi fost silit să mă despart pentru totdeauna de ea.

Merserăm pe malul lacului, cale de vreo șase mile englezești, pe o cărare întortocheată, cu o priveliște prea frumoasă și variată, pînă am ajuns la un soi de fermă de munte, sau o adunare de așezări omenești, lîngă capătul acelei minunate pînze de apă, numită dacă nu mă înșel Lediart sau alt nume asemănător. Aicea, o mare ceată din oamenii lui MacGregor stătea orînduită în așteptarea noastră.

Atît gustul cît și elocința triburilor, care trăiesc în sălbăticie, sau, ca să vorbim mai drept, într-o stare primitivă, dovedesc de obicei buna-cuviință, deoarece nu sînt încătușate de sistemă și de prefăcătorie ; mi-am dat seama, văzînd locul ce l-au ales muntenii aceia, pentru a-și primi oaspeții. S-a spus că un monarh britanic ar face bine dacă ar primi solia unei puteri potrivnice în cabina unei nave de război ; căpetenia munteană arătase bun-simț, alegînd un loc în care frumusețile firești ale țării puteau îndeosebi înrîuri sufletele oaspeților.

Făcurăm vreo două sute de pași în sus pe malul lacului, călăuziți pe un pîrîiaș zgomotos. Pe mîna dreaptă, am lăsat patru sau cinci căsuțe de munte, în jurul cărora erau niște petice de pămînt arabil atît de mici, încît se vedea că fuseseră întoarse cu hîrlețul și nu cu plugul ; păreau tăiate din lăstărișul dimprejur și în ele unduiiau lanuri de orz și de ovăz. De acolo în sus, povîrnișul era

și mai repede ; pe multe se deslușea strălucirea armelor și filfiirea plaidurilor a vreo cincizeci dintre oamenii lui MacGregor.

Se așezaseră într-un loc atît de frumos, încît și astăzi mă simt încîntat cînd mă gîndesc la el. Rostogolindu-și apele dinspre munte, pîriul se întîlnise în acest loc cu un stăvilar de stînci, peste care își croise drumul prin două salturi. Prima cascadă, de-a curmezișul căreia un minunat stejar bătrîn se apleca de pe malul celălalt și își întindea parte din crengi de parcă ar fi vrut să învîluiască repeziciunea apei, avea vreo patru metri ; apele împrăștiate se adunau într-o cadă de piatră nespus de frumoasă și atît de netedă, încît parcă ar fi fost cioplită de mîna de om ; după ce se involburau pe lîngă malurile stîncoase, apele se aruncau a doua oară, printr-o cheie îngustă și întunecoasă, înaltă de cel puțin douăzeci de metri, iar de acolo, tot repede, dar totuși mai domolite ca pînă acum, năvăleau spre lac.

Cu gustul înnăscut al muntenilor și mai ales al celor din Scoția, a căror fire, după cîte am băgat de seamă, este deseori romantică și poetică, soția și oamenii lui Rob Roy pregătiseră prînzișorul în mijlocul unei privești menite să vrăjească pe un străin. Prin firea lor, ei sînt un popor grav și mîndru, și oricît de neciopliți i-am socoti noi, se poartă cu o bună-cuviință, care ar părea că întrece măsura, dacă n-ar fi întovărășită de desfășurarea unei puteri covîrșitoare ; trebuie să recunoaștem că o atitudine de respect prea plecat și un ceremonial prea simandicos, care ar părea nelalocul lui la alți țărani, își au rostul, ca și salutul ostășesc, cînd sînt folosite de un muntean înarmat. Am fost, așadar, primiți într-un fel foarte sărbătoresc.

Muntenii, care fuseseră răspîndiți pe coastele muntelui, s-au adunat îndată ce ne-au zărit ; ei stăteau dîrji și neclintiți, în rînduri strînse, avînd în fruntea lor trei

persoane, pe care le-am recunoscut curînd ca fiind Helen MacGregor cu cei doi fii ai ei. MacGregor și-a orînduit ceata în spatele său și, rugîndu-l pe domnul Jarvie să descalece în locul unde urcușul devenise mai repede, pășea acum încet, înaintea noastră. În timp ce înaintam, auzeam sunetele sălbatice ale cimpoaielor, care pierdeau parte din disonanța lor naturală prin împletirea cu vuietul căderii de apă.

Îndată ce ne-am apropiat, soția lui MacGregor a venit întru întîmpinarea noastră ; îmbrăcămintea ei era vădit mai îngrijită, și de un gust mai potrivit unei femei, decît cea din ajun ; dar chipul ei oglindea aceeași fire semeată, neplăcută și dirză. Ea cuprinse pe prietenul meu, pîrgarul, într-o îmbrățișare neașteptată și, după cîte se vedea, prost primită, căci din tremurul perucii, al spadei și al pulpelor sale, se putea ghici că pîrgarul se simțea ca unul care se pomenește deodată în strînsoarea unei ursoaice, fără ca să-și poată da seama dacă dihania îi vrea binele sau răul.

— Fii binevenit, neamule..., zise ea, și dumneata așijderea, străine, urmă ea, slobozind pe tovarășul meu înspăimîntat, care pe negîndite făcu un pas înapoi și își potrivî peruca ; iar, adresîndu-mi-se mie, zise din nou : Așijderea și dumneata fii binevenit. Ați sosit în nefericita noastră țară, adăogă ea, atunci cînd ne clocotea sîngele și mîinile ne erau înroșite. Iertați-ne grosolănia și asprimă cu care v-am întîmpinat și puneți-o pe socoteala cumplitelor vremi, nu pe a noastră.

Toate acestea au fost rostite cu demnitatea unei principese și cu tonul și în stilul întrebuintate la curte, fără nici o urmă din acea vulgaritate ce o au scoțienii de la șes. Helen MacGregor avea un puternic accent provincial, dar altfel limba pe care o tălmăcea din poetica ei gaelică strămoșească în cea engleză, pe care și-o însușise așa cum se însușesc limbile învățate, dar, care, pesemne, nu o auzise niciodată întrebuintată în viața de toate

zilele, era mlădioasă, curgătoare și declamatorie. Soțul Helenei, care văzuse multe în viața lui, întrebuinta un fel de a vorbi mai puțin ales și mai obișnuit, dar chiar limba lui devenea mai curată, cum poate ți-ai dat seama, dacă am știut să o redau cum trebuie, cu cât subiectele discutate erau mai însemnate și îl frământau mai mult. Mi se pare că atât el cât și alți munteni, pe care i-am cunoscut, întrebuintau dialectul scoțian de la șes atunci când erau puși pe șagă și vorbeau prietenește, iar atunci când erau cuprinși de patimă sau gravi, gândurile li se înlănțuiau în graiul lor natal ; în acest din urmă caz, expresiile folosite aveau ceva sălbatic, înălțător și poetic, tălmăcite fiind în limba engleză. De fapt, limba simțămintelor este aproape totdeauna curată la ei și în același timp năprasnică, și adeseori auzi pe un scoțian, coplesit de un altul cu o muștrare amarnică și curgătoare, răspunzându-i în zeflema : „Ai luat-o pe englezește !“

Dar, lăsînd aceasta deoparte, soția lui MacGregor ne pofti la o gustare întinsă pe iarbă, alcătuită îmbelșugat din toate bunătățile care se găseau în munții lor ; prînzișorul însă a fost întunecat, atât de înfățișarea încruntată și neînduplecată a gazdei noastre, cât și de îngrijorata amărăciune pe care ne-o dădea amintirea celor petrecute în ajun. Zadarnic se străduia haiducul să ne înveselească ; un fior de gheață ne cuprinsese, de parcă am fi fost la un praznic, și fiecare a răsuflat ușurat când s-a sfîrșit ospățul.

— Adio, vere, îi zise ea domnului Jarvie, pe cînd ne ridicam de la acest prînzișor, cea mai bună urare pe care Helen MacGregor o poate face unui prieten este ca să nu o mai vadă niciodată.

Pîrgarul se străduia să-i răspundă, desigur cu oarecare pildă de morală comună ; dar strășnicia potolită și aerul galeș al chipului ei i-au pus stavilă, risipind ifoșele făloase ale magistratului. Acesta tuși, își dresе glasul, se plecă... și tăcu.

— Pentru dumneata, străine, zise ea, am o mărturie de la cineva pe care nu o vei mai putea...

— Helen, îi curmă vorba MacGregor, cu un glas tare și aspru, ce înseamnă asta ? Ai uitat porunca ?

— MacGregor, răspunse ea, nu am uitat nimic din ceea ce se cuvine a-mi aminti. Miini ca acestea, și întinse brațul ei gol, lung și vînjos, nu sînt menite să împărtășească mărturii de dragoste și n-aș face-o dacă acest dar ar avea alt rost decît acela de a căsuța necazuri... Tinere, zise ea, înmînîndu-mi un inel pe care mi-l aminteam bine, ca fiind una din puținele podoabe pe care le purta uneori domnișoara Vernon, inelul acesta vine de la o ființă pe care nu o vei mai vedea niciodată. Dacă este o mărturie lipsită de bucurie, atunci este prea potrivită ca să treacă prin mîinile uneia care nu va putea cunoaște niciodată bucuria. Ultimele ei cuvinte au fost : „Spune-i să mă dea pentru totdeauna uitării“.

— Și poate ea oare, zisei eu, aproape fără să-mi dau seama că vorbeam, poate ea crede că așa ceva este cu putință ?

— Toate se pot uita, răspunse neobișnuita femeie care îmi vorbea, toate... în afară de simțămîntul necinstei și dorința de răzbunare.

— *Seid saus !* (sunați plecarea) strigă MacGregor, tropăind de nerăbdare. Cimpoaietele răsunară și, cu sunetele lor ascuțite și pătrunzătoare, retează convorbirea noastră. Cu mișcări tăcute ne-am luat rămas bun de la gazda noastră. Apoi, ne-am urmat drumul, eu mai avînd încă o dovadă că eram iubit de Diana și despărțit de ea pentru totdeauna.

CAPITOLUL XXXVI

Adio țării unde norii stau culcați
Pe vîrfuri reci de munte, c-an giulgiu-nfășurați
Și la urletul cascadei doar vuiturii răspund ;
Întins sub cer albastru stă lacul fără fund.

Drumul nostru trecea printr-un ținut sterp dar pitoresc, pe care deznădejdea de care eram cuprins m-a împiedicat de a-l vedea cu de-amănuntul și pe care așadar nu voi încerca a-l descrie. Piscul măreț al lui Ben Lomond, regele munților din jurul nostru, se găsea la dreapta și putea fi văzut tot timpul. Nu m-am trezit din toropeala în care căzusem, pînă ce nu am trecut printr-o strungă din munți și pînă ce nu se ivi lacul Lomond în fața noastră, după un mers îndelungat și obositor. Te voi scuti de încercarea mea de a descrie ceea ce ți-ar fi greu să înțelegi, fără a merge acolo. Dar este sigur că acest lac măreț, presărat cu puzderie de insule frumoase, de toate formele și înfățișările pe care și le poate închipui mintea, îngustîndu-se spre miazănoapte pînă ce se prefiră printre munții care se pierd în zare, dar lătindu-se treptat spre miazăzi, întinzîndu-și fața în jurul golfurilor și •promontoriilor unui pămînt mîndru și bogat, alcătuieste una din priveliștile cele mai neașteptate, mai încîntătoare și mai sublime ale naturii.

Țărmlul de răsărit, deosebit de crestat și colțuros, era în acele vremuri sălașul de căpetenie al lui MacGregor și al clanului său. Pentru a-i ține în friu, armata așezase o mică garnizoană într-un loc central între lacul Lomond și un alt lac. Întăriturile naturale, deosebit de puternice ale ținutului, cu nenumărate trecători, mlaștini, peșteri și alte locuri potrivite pentru ascunzători sau pentru apărare, făceau așezarea acestei mici fortărețe să pară mai degrabă o recunoaștere a primejdiei, decît un mijloc efectiv de apărare împotriva ei.

De mai multe ori, garnizoana a avut de suferit de pe urma spiritului cutezător al haiducului și al clanului său, așa cum se întîmplase și sub ochii noștri. Aceste izbinzi nu erau niciodată întinate de cruzime atunci cînd el însuși comanda ; era deopotrivă de omenos și de înțelept și pricepea prea bine primejdia de a se face fără pricină nesuferit oamenilor. Aflai cu bucurie că el poruncise să fie puși nevătămați în libertate prizonierii din ajun. Încă multe alte fapte, pline de îndurare și chiar de mărinimie, se pomenesc despre acest om neobișnuit în împrejurări asemănătoare.

O luntre mînuită de patru vîslași ne aștepta într-un golf, sub o stîncă uriașă ; gazda noastră își luă rămas bun de la noi cu multă prietenie și chiar cu dragoste. Într-adevăr, între el și domnul Jarvie părea să fie o legătură de respect reciproc, ceea ce făcea un contrast izbitor, dacă țineai seamă de îndeletnicirile și obiceiurile lor cu totul deosebite. După ce s-au sărutat cu mult drag și erau tocmai pe cale de a se despărți, pîrgarul, deschizîndu-și inima și cu glasul șovăind de înduioșare, își asigură vărul :

— Dacă aș putea vreodată să te ajut cu o sută de lire sterline sau chiar cu două sute, ca să te așezi, dumneata și cu familia dumitale, într-un loc de nădejde, ca niște oameni pașnici, nu ai decît să trimiți vorbă la mine acasă, în Saltmarket ; iar Rob, apucîndu-și mînerul săbiei cu

o mină și strigînd inimos cu cealaltă mîna domnului Jarvie, îi răspunse :

— Dacă s-ar găsi cineva să-l înfrunte pe vărul meu și dacă îmi dai de știre, am să-i zbor eu creierii din cap, de-ar fi omul cel mai de seamă din Glasgow.

După aceste asigurări de ajutor reciproc și de veșnică bunăvoință, ne îndepărtarăm de mal și pornirăm spre coasta de sud-vest a lacului, acolo unde își are obîrșia riul Leven. Rob Roy a rămas citva timp în picioare pe stîncă de sub care pornisem noi cu luntrea ; era ușor de recunoscut, cu pușca lui lungă, cu tartanul fluturîndu-i în vînt și pana de la beretă, care în acele vremuri deosebeau pe gentlemanul și ostașul muntean ; în zilele noastre, bag de seamă că gustul militar a împodobit bereta munteană cu o bogăție de pene negre, semănînd cu acelea purtate de ciocli la înmormîntări. Pînă la urmă, după ce ne-am depărtat mult de mal, l-am văzut întorcîndu-se și suind încet povirnișul, urmat de cei care alcătuiau straja lui personală.

Timp îndelungat, ne urmarăm calea într-o tăcere întreruptă numai de un cîntec, căruia îi dădea glas unul din vislași, într-un viers tărăgănat și șchiop, ce se înălța din cînd în cînd într-un cor sălbatic intonat de toți vislașii.

Gîndurile mi-erău destul de amare ; totuși, simțeam o mîngiere datorită priveliștii minunate care ne înconjura ; în înflăcărarea clipei aceleia, îmi ziceam că, dacă aș fi ținut la credința Romei, aș fi fost mulțumit să trăiesc și să mor ca un sihastru stingher, într-una din acele insule frumoase și romantice printre care plutea luntrea noastră.

Pîrgarul își depăna și el gîndurile care erau însă de o natură puțin deosebită. După vreo oră de tăcere, în care timp făcuse în minte unele socoteli, se apucă să-mi arate că lacul se poate seca, „spre a da plugului și grapei

multe sute, ba chiar multe mii de prăjini, din care omul nu poate trage acum nici un folos, afară de cîte o știucă sau cîte o mîncare de biban, din cînd în cînd.

Despre aceasta începu un lung discurs, cu care îmi împuie urechile fără nici un folos. Singurul lucru care mi-a rămas a fost partea din proiectul său de a păstra totuși ceva din lac, o porțiune adîncă și lată numai atît cît trebuie pentru transportul pe apă, astfel ca șlepurile cu cărbune și barcazurile să poată trece tot atît de lesne între Dumbarton și Glenfalloch, ca și între Glasgow și Greenock.

Pînă la urmă, ne apropiarăm de îndepărtatul loc de debarcare care se găsea lîngă dărîmăturile unui vechi castel, tocmai acolo unde lacul își revărsa prisosul de ape, în riul Leven. Acolo ne întîmpină Dougal cu caii. Pîrgarul născocise un plan cu privire la „omul acela”, așa cum făcuse și pentru secarea lacului ; și într-un caz și într-altul, avusese în vedere mai mult foloasele planului său, decît puțința de a-l înfăptui.

— Dougal, zise el, ești un om de treabă și îți dai seama de ceea ce se cuvine mai-marilor tăi... dar îmi pare tare rău de tine, Dougal, deoarece, cu viața pe care o duci, ai să ajungi la spînzurătoare într-o zi, mai curînd sau mai tîrziu. Mă prind că, ținîndu-se seamă de serviciile pe care le-am adus, atît eu ca magistrat, cît și tatăl meu, sindicul, înaintea mea, am o înrîurire destul de mare asupra Sfatului Orășenesc ca acesta să treacă cu vederea greșeli mai mari decît ale tale. De aceea, m-am gîndit că, dacă ai vrea să te întorci la Glasgow cu noi, fiind om trupeș, aș putea să-ți dau de lucru în magazinele mele, pînă s-ar ivi ceva mai bun.

— *Ea* mult îndatorată este mării-sale, pîrgarului, răspunse Dougal ; dar să dea dracul în picioarele ei, înainte ca *ea* să mai calce iarăși pe o stradă pietruită, afară dacă este tîrită acolo la capătul unei frînghii, așa cum a mai fost odată.

Mai târziu, am aflat că, de fapt, Dougal venise întâi la Glasgow ca osîndit pentru un furtişag, dar, într-un fel oarecare, cîştigase bunăvoinţa temnicerului, încît acesta, cu o încredere care nu era tocmai la locul ei, îl păstrase în slujba lui, ca gărdian ; după cite se ştia, Dougal îşi făcuse datoria cu destulă credinţă, pînă ce a fost copleşit de spiritul de clan, la vederea neaşteptată a fostei lui căpetenii.

Mirat de a primi un refuz atît de răspicat la o propunere aşa de ispititoare, pîrgarul, întorcîndu-se spre mine, îmi zise :

— Omul este un dobitoc din naşcare.

Eu îi arătai lui Dougal recunoştinţa, într-un chip care i-a fost mai pe plac, strecurîndu-i în mînă două guinee. De îndată ce simţi aurul între degete, sări de două-trei ori în aer, cu toată vioiciunea unui ţap sălbatic, băţînd cînd dintr-un călcîi, cînd dintr-altul, într-un fel care l-ar fi înmărmurit pe un profesor francez de balet. Alergă pînă la vislaşi, ca să le arate ce căpătase ; aceştia, mulţumită unui mic dar, i se alăturară în bucuria lui zburdalnică. Apoi, după o vorbă des folosită de misticul John Bunyan, „îşi luă calea şi nu l-am mai văzut vreo-dată“.

Pîrgarul şi cu mine încălecarăm pe caii noştri şi ne îndreptarăm spre Glasgow. Cînd încetarăm de a mai zări lacul, împreună cu minunatul amfiteatru de munţi, care-l înconjură, nu m-am putut împiedica de a arăta, plin de însufleţire, cît de mult eram pătruns de frumuseţile acelea ale naturii, deşi îmi dădeam seama că domnul Jarvie nu avea o fire prea potrivită pentru a împărtăşi cu mine aceste simţăminte.

— Eşti băiat tînăr şi pe deasupra englez, răspunse el. Toate acestea pot să fie foarte frumoase pentru dumneata ; dar, în ce mă priveşte pe mine, care sînt un om simplu şi mă pricep oarecum cît preţuieşte pămîntul, aş da şi cea mai frumoasă privelişte din munţi pe prima

mahala din Glasgow ; iar dacă ajung o dată acolo, n-aş mai porni la drum pentru orice prostănac, să am iertare, domnule Francis... şi să mai pierd o dată din ochi clopotniţa bisericii Sfântului Mungo !

Dorinţa cinstitului pîrgar s-a împlinit ; mergînd întins, ajunserăm la casa lui noaptea tîrziu, sau mai degrabă dimineaţa următoare. După ce-l văzui pe vrednicul meu tovarăş de drum ajuns teafăr în miinile griju-
lii ale credincioasei Mattie, îmi urmai drumul la doamna Flyter, la a cărei casă se zărea o lumină, arzînd chiar la această oră nepotrivită. Uşa mi-a fost deschisă, nici mai mult nici mai puţin, decît de însuşi Andrew Fairservice, care, îndată ce-mi auzi glasul, izbucni într-un strigăt de bucurie şi, fără a mai rosti nici un cuvînt, urcă în fuga mare treptele care duceau la un salon de la catul al doilea, în ferestrele căruia văzusem lumina. Închipuindu-mi, pe drept cuvînt, că el se ducea ca să înştiinţeze pe îngrijoratul Owen de întoarcerea mea, îl urmai de aproape. Owen nu era însă singur... mai era cineva în încăpere şi acesta era tatăl meu.

Primul său imbold a fost să-şi păstreze demnitatea şi stăpînirea obişnuită de sine : „Francis, mă bucur să te văd“. Următorul a fost să mă îmbrăţişeze cu dragoste — „scumpul meu... dragul meu fiu !“

Owen îmi apucă o mină şi o stropi cu lacrimile lui, în timp ce mă felicită pentru întoarcere. Astfel de scene sînt făcute mai degrabă pentru ochi şi pentru inimă, decît pentru urechi. Bătrîni mei ochi mi se umezesc încă şi azi, la amintirea întîlnirii de atunci ; iar spiritul tău bun şi iubitor îşi poate uşor închipui ceea ce îmi este cu neputinţă să descriu.

După ce se mai potoli dezlănţuirea bucuriei noastre, aflai că tatăl meu sosise din Olanda cu puţin timp după ce Owen plecase spre Scoţia. Hotărît şi iute în toate mişcările lui, el se oprise la Londra doar timpul cît îi trebuise să-şi procure mijloacele ca să-şi îndeplinească îndă-

toririle revenind casei lui de negoț. Reușita deplină a afacerilor lui din Olanda îi mărise capitalul și îi întărise creditul; astfel, i-a fost ușor, cu ajutorul mijloacelor largi de care dispunea, să învingă greutățile care se prea poate să nu se fi datorat decît lipsei sale din țară. Apoi, plecă îndată spre Scoția, ca să-l dea pe Rashleigh Osbaldistone pe mina justiției, precum și ca să orînduiască afacerile lui din acea țară. Sosirea tatălui meu cu un credit asigurat, cu mijloace largi, atît pentru a putea face față angajamentelor lui, cît și pentru a fi de folos reprezentanților săi în viitor, a fost o lovitură puternică pentru MacVittie & Co., care își închipuiseră că steaua lui apusese pentru totdeauna. Adînc miniat de cele ce avusese de suferit din partea lor omul său de încredere și trimisul său, domnul Osbaldistone nu vru să audă de nici un fel de scuze sau de împăcare. După ce lichidă soldul pe care îl mai avea la ei, îi înștiință că trebuiau să-i șteargă numele din cartea mare a lor și să renunțe pentru totdeauna la toate foloasele pe care le trăgeau de pe urma lui.

Deși se bucura de această biruință asupra unor prieteni vicleni, tata era foarte îngrijorat din pricina mea. Owen, om bun cum era, nu își putea închipui cum este cu puțință ca o călătorie de cincizeci sau șazeci de mile care, din Londra, este așa ușor și sigur de întreprins în orice direcție, să fie întovărășită de vreo primejdie mai deosebită. Dar se sperie și el, contaminîndu-se de la tatăl meu, căruia țara aceasta și caracterul nelegiuit al locuitorilor ei îi erau mai bine cunoscute.

Temerile se schimbaseră în spaimă curată, atunci cînd, cîteva ore înainte de sosirea mea, se ivise Andrew Fairservice, cu o povestire întunecată și mult îngroșată, despre starea, nesigură în care mă lăsase. Ducele, ale cărui trupe îl făcuseră oarecum prizonier, nu numai că i-a dat drumul după o cercetare, dar i-a pus la îndemîină

și mijloacele necesare ca să se întoarcă la Glăsgow cit mai grabnic, spre a da de știre prietenilor mei despre situația primejdioasă și neplăcută în care mă aflam.

Andrew era unul din oamenii pe care nu-i supără să atragă asupra lor atenția trecătoare și sinistă, care se leagă de purtătorii de vești proaste ; așadar, nu încercase nicidecum să-și îndulcească povestirea, mai ales, că bogatul negustor londonez se găsisse pe neașteptate printre cei care îl ascultau. Stăruia cu multe amănunte asupra primejdiilor din care scăpasem, mai ales, după cum dădea el să se înțeleagă, datorită experienței, strădaniilor și înțelepciunii sale. Ce aveam să mă fac eu acum, când îngerul meu păzitor, în persoana lui Andrew, nu mai era alături de mine ?

— Este un lucru trist și jalnic de închipuit, urmasa ei. Cît despre pîrgar, el nu face nici două parale, la nevoie, ba nici măcar atît, căci e un om înfumurat, și urîți îi mai sînt lui Andrew oamenii înfumurați. Desigur că între pistoalele și carabinele oștenilor, care ropoteau în șir ca grindina, și pumnalele și săbiile muntenilor, și apele adînci și involburate ale rîului Avondow... nu poți decît să te aștepti să fie vai și amar de tînăr domnișor.

Această mărturisire l-ar fi lăsat pe Owen pradă deznadejzii, dacă ar fi fost singur și fără sprijin ; dar, cunoașterea pe care o avea tatăl meu despre omenire l-a făcut să-și dea seama numaidecît de firea lui Andrew și cît te puteai bizui pe știrile lui. Despuiate chiar de orice exagerare, erau totuși destul de îngrijorătoare pentru un părinte. De aceea, se hotărîse să plece chiar el pentru a obține eliberarea mea, fie prin răscumpărare, fie prin negociere. El tocmai se sfătuia cu Owen, la acea oră tîrzie, ca să dea drumul unor scrisori urgente și să-i predea acestuia instrucțiunile cu privire la niște afaceri care trebuiau duse la bun sfîrșit, în lipsa lui ; astfel s-a întîmplat că i-am găsit pe amîndoi veghind.

Se făcuse tîrziu, cînd ne-am despărțit ca să ne odihnim ; dar, prea nerăbdător ca să mă pot bucura de tihna somnului, m-am trezit devreme a doua zi. Ca slugă credincioasă, Andrew veni să mă ajute să mă îmbrac și, în loc de popîndăul care ajunsese la Aberfoil, se ivi acum îmbrăcat în chip de cioclu, într-un costum bun dar de mare doliu. De-abia după două trei întrebări, pe care netrebnicul se făcu cît putu a nu le înțelege, descoperii că el crezuse că se cuvine să îmbrace haine cernite din pricina pierderii mele de neîndurat ; cum negustorul din prăvălia unde își cumpăraseră straiiele nu vroia să primească marfa înapoi, și cum straiiele sale fuseseră distruse sau furate în slujba măriei-mele, Andrew nu se în-doia că eu, împreună cu preacinstitul meu tată, căruia soarta îi hărăzise mijloace îndestulătoare, nu vom răbda ca un om sărac să aibă de pierdut de pe urma noastră. Un rînd de haine nu era prea mare scofală pentru un Osbaldistone (lăudat fie Cel-de-Sus !), mai ales cînd era vorba de un vechi și credincios slujitor al casei.

Întrucît era și o urmă de dreptate în cererea lui, în care arăta că paguba suferită ar fi fost în timpul cît mă slujise, vicleșugul îi reuși ; astfel, se învîrti de un bun rînd de haine de doliu, cu pălărie și cu toate celelalte, ce arătau jalea pentru stăpînul care era în viață și voios.

Prima grijă a tatălui meu, după ce s-a sculat, a fost să-i facă o vizită domnului Jarvie, față de bunătatea căruia avea cele mai recunoscătoare simțăminte ; el i le arată prin cîteva cuvinte bărbătești, spuse din toată inima. Îl lămuri pe pîrgar de întorsătura pe care o luaseră afacerile lui și îi oferî, în condiții pe cît de avantajoase, pe atît de ispititoare, acea parte din interesele lui care fusese pînă atunci în mîinile lui MacVittie & Co. Pîrgarul îl felicita din toată inima pe tatăl meu și pe Owen pentru schimbarea intervenită în afacerile lor, fără a căuta să ascundă că făcuse tot ce-i stătuse în putință

spre a-i ajuta, atunci cînd lucrurile păreau că merg rău. El zise :

— Nu am făcut decît ceea ce aş fi vrut să mi se facă şi mie, cît despre dezvoltarea legăturilor noastre comerciale, o primesc deschis cu toate mulţumirile. Dacă Mac-Vittie şi ai lui s-ar fi purtat ca nişte oameni cinstiţi, nu prea mi-ar fi fost pe plac să le iau apa de la moară. Dar cum s-au purtat cu totul altfel, li se cuvine să aibă ponosul.

Apoi, pîrgarul mă trase de mîneacă, ducîndu-mă într-un colţ al camerei şi, după ce mă felicită călduros din nou, începu pe un ton destul de încurcat :

— Aş dori din suflet, domnule Francis, să se vorbească pe cît de puţin se poate despre lucrurile ciudate pe care le-am văzut colo sus. Nu are nici un rost, decît dacă am fi chemaţi în faţa justiţiei, să pomenim despre nenorocita întîmplare a lui Morris ; membrii Sfatului Orăşenesc nu ar socoti deloc potrivit ca unul din ei să se fi luptat cu cîţiva munteni şi să le pîrlească plaidurile. Şi, mai mult ca toate, deşi de felul meu sînt un om cumsecade şi vrednic, cînd stau cu picioarele pe pămînt, nu pot să nu mă gîndesc cît de ciudat trebuie să fi arătat fără pălărie şi perucă, spînzurat de mijloc ca o miţă cu spinarea încovoiată, sau ca o manta zvîrlită într-un cuier. Prea m-ar avea pîrgarul Grahame la mîină, dacă ar afla această poveste.

Cînd mi-am amintit de situaţia în care s-a aflat domnul Jarvie, nu m-am putut opri să nu zîmbesc, deşi în clipele acelea grele numai de rîs nu ne arseese. Bunul negustor, la început destul de ruşinat, sfîrşi prin a zîmbi şi el, şi îmi zise, dînd din cap :

— Îmi dau seama cum a fost ! Îmi dau seama. Dar să nu pomeneşti de asta. Ştiu că eşti băiat bun. Porunceşte, rogu-te, slujitorului acela al dumitale, mare limbut şi încrezut şi pe deasupra un încurcă-lume, să nu spună nici el nimic. Pentru nimic în lume, nu aş dori ca

fetișcana de Mattie să afle ceva. N-aș mai avea trai liniștit.

Se simți vădit ușurat de temerile de a nu se face de risul lumii, cînd îi spusei că tatăl meu avea de gînd să părăsească îndată orașul Glasgow. Într-adevăr, nu mai avea nici o pricină ca să rămînă, deoarece recăpătase partea cea mai de preț din documentele și înscrisurile luate de Rashleigh. Cît despre partea de înscrisuri pe care Rahsleigh o preschimbase în bani peșin, cheltuindu-o pentru uneltiri politice sau de-ale lui, nu era alt chip de a o recăpăta decît printr-un proces în justiție; procesul fusese numaidecît intentat și își urma cursul cu toată graba ce se putea, după cum ne asigurau avocații noștri.

Așadar, petrecurăm o zi cu ospitalierul pîrgar și apoi ne luarăm rămas bun de la dînsul, așa cum face acum și povestea noastră. El a continuat să-și sporească avutul, renumele și creditul, și ajunsese la demnitățile cele mai mari din orașu-i de baștină. La vreo doi ani după cele povestite, s-a plictisit cu viața de holtei și a dus-o pe Mattie, de la gura sobei din bucătărie unde lucra cu furca și fusul, în capul mesei, în chip de doamna Jarvie. Pîrgarul Grahame, familia MacVittie și alții (căci cine nu are dușmani, mai ales în Sfatul unui oraș ca Glasgow?), își băteau joc de această schimbare. Domnul Jarvie însă mărturisea :

— Zică lumea ce-o pofti; eu, unul, nu le pun la inimă și nici n-am să las să-mi piară dragostea pentru un dram de bîrfeală. Va trece și asta. Cînstitul meu tată, sindicul, știa o vorbă :

*Mai bune sînt : pielea dalbă,
Ochii negri, inima caldă
Ca neamul bun și aur în salbă.*

Dealtfel, ca de obicei, nu uita el să încheie, Mattie nu-i o fetișcană de rînd; este înrudită cu proprietarul din Limmerfield.

N-aş putea spune dacă datorită neamului din care se trăgea, sau darurilor ei înăscute, s-a purtat Mattie atât de bine în situaţia înaltă în care a ajuns, înlăturînd temerile unora dintre prietenii pîrgarului, care socotiseră cam îndrăzneată isprava lui. Nu ştiu dacă a mai fost vreo altă întîmplare în viaţa liniştită şi spornică a domnului Jarvie, vrednică de a fi pomenită aici.

CAPITOLUL XXXVII

Veniți, voi șase feți ai mei,
Feciori viteji ca niște zmei,
Cîți dintre voi, băieți iubiți,
Cu bunul conte vreți să fiți ?

Cinci dintre ei răspunsu-i-au
Cinci dintre ei grăbitu-s-au :
„O, tată, pînă ce-om muri,
Cu bunul conte noi vom fi.“

RĂSCOALA DIN NORD

În dimineața în care trebuia să plecăm din Glasgow, Andrew Fairservice se năpusti ca un smintit în odaia mea, jucînd tontoroii și cîntînd, mai mult tare decît bine :

*„Cuptorul s-a aprins — cuptorul s-a aprins —
Cuptorul s-a aprins — și ea e-ndrăgostită.“*

Cu oarecare greutate am izbutit a-l face să înceteze larma-i drăcească și să mă lămurească ce s-a întîmplat. El a binevoit să mă înștiințeze, ca și cînd ar fi fost vorba de cea mai bună veste din lume :

— Muntenii s-au răsculat cu toții, pînă la cel din urmă om ; și Rob Roy, cu cetele lui fără nădragi vor scobori în Glasgow înainte ca limba ornicului să se fi învîrtit de douăzeci și patru de ori.

— Tacă-ți gura, nătărăule ! zisei eu ; trebuie să fii ori beat, ori nebun ; iar dacă este vreun temei în știrile pe care le aduci, crezi că-i pricină de cîntec, nemernicule ?

— Beat sau nebun ? Așa oi fi ! răspunse semeț Andrew. Omul e beat sau nebun, dacă spune ceea ce nu le place să audă domnilor mari. De ce cînt ? Doamne-

Dumnezeule ! Dară clanurile ne vor sili să jucăm după cum ne cîntă ele, dacă vom fi așa de beți sau de nebuni ca să le așteptăm sosirea.

Mă ridicai în mare grabă și îi găsii pe tatăl meu și pe Owen sculați și foarte îngrijorați.

Știrile lui Andrew s-au dovedit a fi în genere prea adevărate. Marea răscoală, care a tulburat întreaga țară în anul 1715, izbucnise prin ridicarea stindardului familiei Stuart de către nenorocitul conte de Mar, într-un ceas rău, spre ruina multor familii onorabile, atît din Anglia, cît și din Scoția. Prin trădarea unora dintre agenții iacobiți (între alții și Rashleigh) și arestarea altora, guvernul regelui George I a aflat de întinsele ramificații ale unei conspirații îndelungat pregătită. Pînă la urmă, răzvrătirea izbucni înainte de vreme, într-un ungher prea îndepărtat al regatului ca să poată avea vreo înrîurire hotărîtoare asupra țării, care totuși a fost adînc tulburată.

Acest mare eveniment, de însemnătate obștească, a întărit și a lămurit mărturisirile încîlcite ale lui Mac-Gregor ; acum vedeam bine de ce clanurile din vest, care fuseseră aduse să lupte împotriva lui, se lăsaseră de certurile dintre ele, la gîndul că în scurt timp vor fi înrolate toate sub același stindard. Cu întristare mă gîndeam că Diana Vernon era soția unuia din acei care luau o parte mai vie la răsturnarea lumii și că ea însăși era la cheremul lipsurilor și primejdiilor riscantei încercări a soțului ei.

Ne-am sfătuit de îndată asupra măsurilor pe care trebuia să le luăm într-o asemenea împrejurare. Ne-am învoit cu planul tatălui meu de-a face rost fără întîrziere de pașapoartele trebuitoare și de a ne îndrepta, cum se putea mai bine, spre Londra. Îi împărtășii tatei dorința de a-mi oferi serviciile pentru cauza guvernului, înrolîndu-mă într-unul din corpurile de voluntari care se și înființaseră, după cîte se spunea. El consimți lesne la propunerea mea ; deși nu-i era pe plac meseria armelor,

totuși, în principiu, nu era om mai bucuros ca el să-și primejduiască viața pentru apărarea libertăților civile și religioase.

Am călătorit în grabă și cu oarecare primejdie, prin județul Dumfries și prin cele megieșe din Anglia. Pe acolo, căuzașii partidului tory se și puseseră în mișcare, adunînd cai și oameni, pe cînd căuzașii partidului whig se strîngeau în orașele de seamă înarmînd pe locuitori și pregătindu-se de război civil. A fost cît pe aci să fim opriți în mai multe rînduri, și adesea a trebuit să mergem pe căi ocolite, ca să ne ferim de locurile unde se concentrău forțele.

De cum am ajuns la Londra, ne-am asociat cu acei bancheri și negustori de frunte, înțelegi să sprijine autoritatea și creditul guvernului și să se împotrivescă deprecierei rentelor de stat; conspiratorii puseseră mare temei pe această depreciere, în speranța de a-și duce răscoala la bun sfîrșit, aducînd guvernul, cum s-ar zice, în stare de faliment. Tatăl meu a fost ales unul din conducătorii acestei foarte puternice asociații financiare, deoarece toți aveau cea mai mare încredere în rîvna, iscusința și puterea lui de muncă. De asemenea, el a devenit mijlocitorul prin care lumea finanțelor păstra legătura cu guvernul și a izbutit, datorită fondurilor casei sale de negoț, sau altor fonduri de care putea dispune, să găsească cumpărători în număr mare pentru rentele de stat, care fuseseră zvîrlite deodată pe piață, la un preț scăzut, cînd izbucnise răscoala. Nici eu nu am stat degeaba, ci am obținut un brevet și am înrolat, pe cheltuiala tatălui meu, vreo două sute de oameni, cu care m-am alăturat armatei generalului Carpenter.

Între timp, răscoala s-a lătit și în Anglia. Nefericitul conte de Derwentwater, împreună cu generalul Forster au ridicat armele împotriva suveranului lor. Bietul meu unchi, sir Hildebrand, din a cărui avere nu mai rămăsese aproape nimic, prin lipsa sa de grijă și prin cheltuielile

și dezmațul fiilor săi, precum și a întregii lui case, a fost ușor înduplecat să lupte și el sub același nenorocit stindard. Totuși, înainte de a purcede la luptă, a dat dovadă de o prevedere la care nimeni nu s-ar fi putut aștepta : și-a făcut testamentul !

Prin acest act, el și-a lăsat moșiile de la Osbaldistone Hall și celelalte bunuri fiilor săi, înșirându-i după vîrstă, și moștenitorilor lor în linie bărbătească, pînă a ajuns la Rashleigh ; din pricină că acesta își schimbase, în ultima vreme, atitudinea politică, bătrînul îl ura din adîncul sufletului și de aceea l-a dezmoștenit, lăsîndu-mă pe mine următorul moștenitor legal, în locul său. Bătrînul gentleman mă îndrăgise întotdeauna, dar cred că, încrezător fiind în numărul tinerilor uriași înarmați din jurul său, el introdusese această clauză în testament mai mult ca să-și arate nemulțumirea față de trădarea lui Rashleigh, omul care își renegase crezul politic și familia. Socot deci că bătrînul spera că această clauză avea să rămînă literă moartă. Mai era o clauză, prin care lăsa nepoatei răposatei sale soții, Dianei Vernon, acum lady Diana Vernon-Beauchamp, niște diamante, care aparținuseră răposatei ei mătuși, și un ibric mare de argint, avînd săpate pe același scut blazoanele familiilor Vernon și Osbaldistone.

Dar soarta a hotărît ca neamul său, atît de numeros și de zdravăn, să se stingă mai curînd decît s-a așteptat. La prima adunare a răzvrătiților, într-un loc numit Green-rigg, Thorncliff Osbaldistone s-a certat pentru o chestiune de întîietate cu un gentleman din Northumberland, cel puțin tot atît de aprig la mînie și de neînduplecat ca și dînsul. Cu toate muștrările ce li s-au făcut, ei au dovedit, în fața comandantului, lipsa de disciplină, bătîndu-se cu săbiile, iar vărul meu a fost omorît pe loc. Moartea sa a fost o grea pierdere pentru sir Hildebrand, căci, cu tot caracteru-i nesuferit, Thorncliff avusese un dram-două de minte mai mult decît ceilalți frați, afară, bineînțeles, de Rashleigh.

Perceval, bețivanul, a murit și el tot așa cum a trăit. Cu un alt gentleman, care, după multe isprăvi, dobândise temuta poreclă de „Butoi fără fund“, el s-a prins să bea cel mai mare pahar de rachiu tare, atunci când Iacob va fi proclamat rege de către răsculați, la Morpeth. Isprava a fost uimitoare. Uit care a fost anume cantitatea de rachiu pe care a înghițit-o Percie, dar știu că i-a pricinuit friguri, de pe urma cărora a murit în trei zile, avînd tot timpul pe limbă cuvîntul : „Apă, apă !“

Dickon și-a frînt gîtul lîngă Warrington Bridge, într-o încercare de a arăta ce poate iapa pur-sînge spetită, cu care vroia să înșele pe un negustor din Manchester, ce se alăturase răzvrătiților. El împinse gloaba să sară o poartă cu cinci curmezișuri ; gloaba căzu din săritură și nenorocitul călăreț își pierdu viața.

Prostănacul de Wilfred, așa cum se întîmplă uneori, a avut cel mai mare noroc dintre toți. El a fost ucis la Proud Preston, în Lancashire, în ziua în care generalul Carpenter a atacat baricadele, luptînd cu mare vitejie, deși am auzit că niciodată nu a putut pe deplin înțelege care era pricina încăierării și nu-și amintea întotdeauna de partea căruia dintre regi luptă. Și John s-a purtat foarte vitejește în aceeași luptă, căpătînd mai multe răni și neavînd fericirea să moară chiar pe loc.

Bătrînul sir Hildebrand, cu inima zdrobită de aceste pierderi care au urmat una după alta, a ajuns unul din nefericiții prizonieri, luați cu ocazia capitulării din ziua următoare și a fost închis în temnița din Newgate, împreună cu John, fiul său rănit.

Liberat de îndatoririle mele militare, n-am întîrziat nici o clipă a încerca să alin suferințele acestor rude apropiate. Încrederea de care se bucura tatăl meu din partea guvernului și compătimirea obștească arătată unui părinte, care își pierduse în așa scurt timp atîția feciori, unul după altul, ar fi împiedicat ca unchiul și vărul meu să fie dați în judecată pentru înaltă trădare ; dar o instanță mult

mai puternică le-a pecetluit soarta. John a murit la Newgate de pe urma rănilor căpătate ; cu ultima-i suflare mi-a încredințat o pereche de șoimi, ce-i avusese la Osbaldistone Hall și o cățelușă neagră, de vînătoare, numită Lucy.

Bietul meu unchi părea zdruncinat pînă în măduva oaselor de pacostea care i-a lovit familia și de împrejurările în care se găsea pe neașteptate. Vorbea puțin, dar părea recunoscător pentru puținele mîngîieri pe care situația în care se afla îmi îngăduia să i le aduc. Nu am fost martor la întrevederea lui cu tatăl meu, pentru prima dată după atîția ani și în împrejurări atît de triste ; dar, judecînd după cît a fost de mîhnit și de amărit tatăl meu, întîlnirea trebuie să fi fost cît se poate de jalnică. Sir Hildebrand vorbea cu mare amărăciune despre Rashleigh, singurul său copil rămas în viață, învinuindu-l de distrugerea familiei și de moartea fraților săi. El zicea că nici el, nici feciorii săi nu s-ar fi amestecat în vreo uneltire politică, de n-ar fi fost tocmai acel mădular al familiei care i-a trădat. De cîteva ori a pomenit de Diana și întotdeauna cu o deosebită dragoste ; o dată, cînd eram așezat lîngă patul său, mi-a zis :

— Nepoate, fiindcă Thorncliff și toți ceilalți sînt morți, îmi pare rău că nu poate fi a ta !

Cuvintele acestea m-au înduioșat mult, în clipa aceea, căci era un vechi obicei al bietului și bătrînului baronet, cînd pornea dimineța voios la vînătoare, să-l strige pe nume doar pe Thorncliff, care era favoritul său, iar pe ceilalți frați să-i cheme pe toți laolaltă, fără a-i deosebi. Glasul puternic și voios cu care obișnuia să strige : „Cheamă-l pe Thorny și pe toți ceilalți“ se deosebea ca de la cer la pămînt de glasul jalnic și deznădăjduit, cu care a rostit cuvintele înduioșătoare mai sus citate. Mi-a mai pomenit de conținutul testamentului și mi-a dat o copie autenticată ; originalul îl depusese în mîinile vechii mele cunoștințe, domnul jude Inglewood, care, nefiind temut

de nimeni și bucurîndu-se de încrederea tuturor, ca fiind o persoană neutră, devenise, după cîte cred, păstrătorul a peste jumătate din testamentele luptătorilor din ambele tabere ale ținutului Northumberland.

Unchiul și-a petrecut o bună parte din ultimele clipe îndeplinindu-și îndatoririle față de credința sa ; în aceasta a fost călăuzit de capelanul ambasadei Sardiniei, pentru care am obținut cu destulă greutate învoirea de a intra în temniță. Nu am putut să-mi dau seama, nici din cele ce am văzut, nici din cele spuse de medici, dacă sir Hildebrand Osbaldistone a murit de vreo suferință anume, cunoscută și studiată de medicină. El mi-a părut a fi vlăguit și doborît de oboseala trupului și de chinurile sufletești ; s-a stins încetul cu încetul și nu a murit în luptă cu vreo boală ; s-a prăpădit întocmai ca și o corabie bătută și aruncată colo-colo de valurile unei furtuni năprasnice, cu scheletul șubrezit și îmbinările slăbite, care uneori se dogește și se umple de apă, fără a fi vreo pricină vădită a scufundării ei.

Mi-a părut ciudat că tatăl meu, după ce și-a luat ultimul rămas bun de la fratele său, s-a arătat deodată foarte nerăbdător ca eu să execut testamentul și să pun stăpînire pe casa bătrînească, lucru la care, pînă aci, nu dovedise a ține cîtuși de puțin. Mai înainte, însă, el fusese ca vulpea din fabulă, disprețuind ceea ce nu putea avea ; pe deasupra, nu mă îndoiesc că ura mare ce o nutrea față de Rashleigh (acuma sir Rashleigh) Osbaldistone, care amenința sus și tare că va ataca testamentul tatălui său, îl întărita și mai mult pe tata în dorința de a vedea aducîndu-se la îndeplinire testamentul.

— Am fost dezmoștenit cu totul pe nedrept, zicea tata, chiar de părintele meu ; acum testamentul fratelui meu a îndreptat această ocară, dacă nu și paguba, lăsînd rămășițele averii lui Frank, moștenitorul firesc ; și sînt hotărit ca dania să se înfăptuiască.

Cu toate acestea, Rashleigh nu era deloc un adversar de disprețuit. Informațiile pe care le dăduse guvernului, tocmai cînd avusese mai mare nevoie de ele, darul său de a găsi crezare, împreună cu cunoștințele lui bogate și chipul viclean în care a reușit să-și însușească meritele și influențele, i-au conferit oarecare înrîurire asupra unora dintre miniștri. Ne aflăm acum în toiul procesului cu el, învinuindu-l că jefuise firma Osbaldistone și Tresham; judecînd după tărăgăneala cu care se desfășura această acțiune relativ simplă, erau sorti ca rezolvarea celui de-al doilea litigiu să se amîne pînă după săvîrșirea noastră din viață.

Ca să împiedice cît mai stăruitor aceste amînări, tata, povățuit de către un priceput jurisconsult, a plătit în numele meu unele însemnate ipoteci asupra moșiei de la Osbaldistone Hall. De asemenea, se prea poate că, după experiența pe care o avusese de curînd în privința riscurilor negustoriei, a vrut să se folosească de acest prilej ca să plaseze astfel o parte din însemnatele beneficii realizate din ridicarea uluitoare a rentelor de stat, care a urmat după înăbușirea răscoalei. În orice caz, cum îi împărtășisem tatălui meu hotărîrea de a-i face pe plac, oricare i-ar fi fost dorința, mă așteptam să-mi dea un loc în contoar, dar el mi-a poruncit să mă întorc la Osbaldistone Hall ca să pun stăpînire pe avere, ca moștenitor și reprezentant al familiei. El m-a îndrumat să cer judecătorului Inglewood testamentul original al unchiului meu, aflat în mîinile sale, și să iau toate măsurile trebuitoare ca să mă asigur de posesiune; ținînd seama de ceea ce spun înțelepții, anume că posesiunea face, în nouă cazuri din zece, mai mult decît hrisovul de proprietar.

În alte timpuri, aș fi fost încîntat de această schimbare a menirii mele. Dar acum, Osbaldistone Hall îmi amîntea prea multe lucruri dureroase. Totuși, mi-am zis că numai în acele împrejurimi voi putea afla ceva despre soarta Dianei Vernon. Aveam toate pricinile de a mă

teme ca soarta-i să fie cu totul alta decît aceea pe care i-aş fi dorit-o. Aici însă nu puteam obține nici o știre lămurită despre ea.

În zadar m-am străduit, pe cît mi-o îngăduia situația lor, să cîștig încrederea unor neamuri îndepărtate, care se aflau printre prizonierii de la Newgate, încercînd în diferite feluri a le ușura soarta. O mîndrie pe care nu o puteam osîndi, precum și bănuiala firească pe care o aveau cu privire la membrul partidului whig, Frank Osbaldistone, văr cu mîrșavul trădător Rashleigh, le puse frîu la gură și lacăt la inimă, și primii doar mulțumiri reci și căznite pentru ușurările pe care de bine, de rău am putut să le aduc. Totodată, sabia justiției împruina treptat numărul acelor pe care încercam să-i ajut, iar inimile supraviețuitorilor se închideau din ce în ce față de toți aceia pe care îi socoteau a avea legături cu guvernul în ființă. În timp ce unii erau duși, rînd pe rînd, sau în grupuri, la spînzurătoare, celor rămași în viață le scădea interesul față de omenire și dorința de a mai avea de-a face cu ea. Îmi voi aminti încă mult timp răspunsul unuia dintre ei, numit Ned Shafton, la întrebarea mea stăruitoare dacă aş putea să-i fiu de folos cu ceva :

— Domnule Frank Osbaldistone, bănuiesc că ai gînduri bune față de mine și de aceea îți mulțumesc. Dar, Dumnezeule, oamenii nu se pot îngrișa ca păsările de curte, cînd își văd vecinii duși zi de zi la spînzurătoare și știu prea bine că le va veni și lor rîndul să li se pună lațul de gît.

Prin urmare, am fost mai degrabă mulțumit să scap de Londra, de Newgate și de cele ce se vedeau acolo, ca să respir din nou aerul curat din Northumberland. Andrew Fairservice îmi rămăsese mai departe slujitor, mai mult din dorința tatălui meu decît din a mea. Se prea putea să-mi fie de folos cunoștințele lui despre Osbaldistone Hall și împrejurimile domeniului. Desigur că m-a întovărășit în călătorie și mă bucuram la gîndul că aveam

să scap de el, punîndu-l în vechea lui slujbă. Nu pot pricepe cum de l-a făcut pe tatăl meu să-l susțină, decît poate prin deosebita-i iscusință de a se preface nespus de credincios față de stăpîn ; această fidelitate era curată fățarnicie, căci, de fapt, îmi juca, fără nici o mustrare de cuget, fel de fel de feste cu condiția ca el singur să aibă dreptul de a mă înșela.

Ne-am urmat călătoria spre nord, fără a avea parte de vreo întîmplare deosebită ; în țară, abia de curînd tulburată de răzmeriță, domneau acum pacea și buna rînduială. Cu cît ne apropiam de Osbaldistone Hall, cu atît inima mi se strîngea la gîndul de a intra în conacul părăsit, astfel încît, în scopul de a amîna acest lucru neplăcut, mă hotărîi ca, mai întii, să mă duc la domnul jude Inglewood.

Această venerabilă persoană era foarte tulburată gîndindu-se la ceea ce fusese odată și la ceea ce era acum ; amintirile firești ale trecutului îi stînjeneau grozava exercitarea acelor îndatoriri la care lumea se aștepta din partea lui în situația de față. El a avut totuși noroc într-o privință : scăpase de grefierul său Jobson, care pînă la urmă îl părăsise, supărat de lipsa lui totală de activitate, devenind ajutorul legal al unui anume domn Stadish, care fusese de curînd numit judecător pe aceste meleaguri, și arăta o deosebită rîvnă pentru regele George și succesiunea protestantă. Domnul Jobson avea mai multe ocazii de a înfrîna pe noul stăpîn pentru a-l ține în limitele legii, decît de a-l îndemna la treabă ca pe cel vechi, care vedea cu totul altfel lucrurile.

Bătrînul jude Inglewood m-a primit cu multă bunăvoință și mi-a înmînat numaidecît testamentul unchiului meu, care părea să fie în deplină regulă. La început, era vădit încurcat, neștiind cum să vorbească și să se poarte față de mine ; dar, după ce descoperi că, deși sprijineam din principiu guvernul în funcțiune eram dispus să com-pătinesc pe acei care, dintr-un simțămînt greșit de loia-

litate și datorie, i se împotriviseră, începu a-mi povesti cu haz tot ceea ce făcuse și mai ales ceea ce nu făcuse, subliniind cît se străduise ca să împiedice pe unii din proprietari de-a lua parte la răscoală, și cum se făcuse că nu vede scăparea altora, care avuseseră nenorocul să se răzvrătească.

Eram așezați la masă, între patru ochi, și băuserăm mai multe pahare la îndemnurile judecătorului, cînd, deodată, el mi-a cerut să umplu o cupă și să beau din toată inima în sănătatea biete și dragii Die Vernon, roza pus-tiului, bobocul munților Cheviot și floarea răsădită într-o blestemată de mănăstire.

— Atunci, domnișoara Vernon nu este măritată ? izbucnii eu, foarte mirat. Credeam că excelența-sa...

— Mofturi ! Mofturi ! Excelența-sa și maiestatea-sa nu-s decît niște trăsnaî acuma, știi... titluri date de Curtea de la St. Germain... Conte de Beauchamp și ambasador plenipotențiar al Franței, cînd însuși regentul, ducele de Orléans, pot spune că nu prea avea habar dacă trăiește ori ba. Dar, trebuie să-l fi văzut pe bătrînul sir Frederick Vernon, la Osbaldistone Hall, cînd făcea pe părintele Vaughan, nu ?

— Doamne-Dumnezeule ! Atunci Vaughan era tatăl domnișoarei Vernon !

— Sigur că da, zise liniștit judele. Nu mai are nici un rost de-a păstra taina, căci între timp trebuie să fi scăpat în străinătate... Altfel, fără îndoială că ar fi de datoria mea să-l arestez... Haide, ciocnește paharul pentru draga mea Die, pe care am pierdut-o !

*In cinstea ei să bem noi toți, toți, toți,
In cinstea ei să bem noi toți ;
Ciorapi de mătase chiar de porți.
Să-ți pleci genunchiul jos de porți. ¹*

¹ Versurile acestea șchioape se găsesc, după cîte se pare, în piesa *Bury Fair* de Shadwell (n.a.).

Aşa cum oricine își poate închipui, nu am fost în stare a mă alătura judecătorului în veselia lui. Capul mi-era buimăcit în urma loviturii pe care o primisem.

— Niciodată nu am auzit că tatăl domnișoarei Vernon ar fi fost în viață, zisei eu.

— Nu a fost vina guvernului că mai trăiește încă, răspunse Inglewood. Să fiu al naibii dacă se găsește vreun alt om pe al cărui cap să se fi pus un preț mai mare. A fost osîndit la moarte pentru complotul lui Fenwick și se credea că a fost amestecat și în afacerea de la Knightsbridge, din timpul regelui William ; cum se căsătorise în Scoția cu o rudă de-a familiei Breadalbane, avea o mare înrîurire printre toate căpeteniile lor. Se spunea că se va cere ca el să fie predat, cînd cu pacea de la Ryswick, dar s-a prefăcut bolnav și moartea i-a fost anunțată oficial în gazetele franceze. Cînd s-a întors aici, tot în aceleași scopuri, noi, vechii cavaleri¹, l-am recunoscut ușor... adică vreau să spun că l-am recunoscut, deși eu însumi n-am fost cavaler ; dar, cum nu exista nici o învinuire fățișă împotriva bietului gentleman, și memoria îmi juca feste din pricina deselor accese de podagră, nu puteam să mă jur pe cruce că el era... știi dumneata !

— Atuncea, el nu era cunoscut la Osbaldistone Hall ? întrebai eu.

— Nu-l cunoștea nimeni, în afară de fiica lui, de bătrînul cavaler și Rashleigh, care pătrunsese această taină, așa cum făcuse cu multe altele, și o ținea ca un laț în jurul gîtului biete Die. Am văzut-o de nenumărate ori gata să-l scuipe în față, dacă nu s-ar fi temut pentru viața tatălui ei, care nu ar mai fi trăit nici cinci minute dacă ar fi fost descoperit de guvern... Dar să ne înțelegem bine, domnule Osbaldistone : eu susțin că guvernul este

¹ *Cavaleri* — denumire purtată de regaliști, susținători ai casei Stuart (n.t.).

un guvern bun, mărinimos și drept ; iar dacă a spînzurat pe jumătate din răzvrătiți, vai de ei ! Toți recunosc însă că nu s-ar fi atins nimeni de ei dacă ar fi stat liniștiți acasă.

Înlăturînd discuția asupra acestor chestiuni politice, îl ademenii pe domnul Inglewood să se întoarcă la subiect. Am aflat astfel că Diana nu a vrut nici în ruptul capului să se mărite cu vreun membru al familiei Osbaldistone și că își arătase ura deosebită pe care i-o purta lui Rashleigh ; de aceea, Rashleigh începuse să-și mai potolească rîvna pentru cauza iacobită ; fiind cel mai tînăr din cei șase frați, iar pe de altă parte fiind îndrăzneț, viclean și iscusit, el sperase în răscoală spre a se căpătui. De bună seamă că fiind silit, atît prin autoritatea lui sir Frederick Vernon, cît și prin aceea a căpeteniilor scoțiene, să dea înapoi prada pe care o șterpelise din contoarul tatălui meu, s-a hotărît să caute a ajunge pe o cale mai grabnică, schimbîndu-și părerile politice și trădînd încrederea de care se bucura. Poate de asemenea, căci puțini oameni judecau așa de bine, cînd interesele le erau în joc, socotise că mijloacele și talentele răsculaților nu erau, așa cum s-a dovedit mai tîrziu, la înălțimea unei sarcini atît de grele ca răsturnarea unui guvern temeinic înscăunat. Sir Frederick Vernon sau, cum i se spunea printre iacobiți, excelența-sa viconte Beauchamp, împreună cu fiica sa, avuseseră oarecare greutate în a scăpa de urmările trădării lui Rashleigh. De aici înainte, domnul Inglewood nu mai știa ce s-a întîmplat ; dar cum nu se auzise că sir Frederick ar fi căzut în mîinile guvernului, el nu se îndoia că trebuie să se afle în străinătate ; în ceea ce o privea pe Diana, ea nevrînd să-și aleagă un soț din familia Osbaldistone, trebuia să se închidă într-o mănăstire, după prevederile cumplitei înțelegeri dintre cei doi cumnați. Domnul Inglewood nu a putut să-mi deslușească în amănunțime care a fost pricina acestei înțelegeri ciudate ; bănuia că era vorba de o învoială de familie, făcută în

scopul de a asigura lui sir Frederick arenzile moșiilor care îi mai rămăseseră și care fuseseră trecute pe numele familiei Osbaldistone, prin vreun tertip legal ; pe scurt, era o învoială de familie, ca multe altele din timpul acela, care nu ținea cîtuși de puțin seamă de simțămintele celor direct interesați, de parcă ei ar fi fost una cu vitele de pe moșie.

Atît de sucită este firea omului, încît nu-mi puteam da seama dacă trebuie să mă bucur sau să mă amărăsc de aceste știri. Mi se părea că o despărțire veșnică de domnișoara Vernon, pricinuită de o sihăstrie într-o mănăstire și nu de măritișul ei cu un altul, pentru a se ține de o învoială fără nici o noimă, îmi mărea încă și mai mult părerea de rău pentru pierderea ei, în loc de a mi-o mai alina. Mă simțeam posomorît și cu gîndurile zburătăcite, nemaifiind în stare de a îndura povara unei convorbiri cu judele Inglewood care, la rîndul său, căscă și propuse să ne culcăm mai devreme. Mi-am luat rămas bun de la el și îi urai noapte bună, hotărîndu-mă să pornesc spre Osbaldistone Hall a doua zi dimineață, înainte de prînzisor.

Domnul Inglewood încuviință hotărîrea mea.

— Ar fi bine, zise el, să te arăți acolo înainte ca ceilalți să afle de sosirea dumitale, mai ales pentru că sir Rashleigh Osbaldistone, din cîte am auzit, este acum la domnul Jobson, clocind desigur vreo năzbîtie. Se și potrivesc cu altul, urmă el, căci sir Rashleigh și-a pierdut orice drept de a trăi în societatea oamenilor de onoare ; dar nu cred cu putință ca doi ticăloși blestemați cum sînt ei să se sfătuiască fără a nu născoci ceva rău pentru oamenii cinstiți.

El încheie, povățuindu-mă cu multă căldură să beau o dușcă și să gust pîine prăjită și pateu de vînat, înainte de a porni dimineața, ca să fiu păzit de aerul rece de pe coclauri.

CAPITOLUL XXXVIII

Stăpinu-i dus și nimeni nu-i
La Izvor în castel ;
Sînt morți și oameni, cîini și cai,
În viață-i numai ei.

WORDSWORTH

Puține lucruri sînt mai copleșitoare decît să revezi, schimbate și pustii, locurile în care odată ai petrecut zile frumoase. Călărind spre Osbaldistone Hall, am urmat același drum pe care-l făcusem în tovărășia domnișoarei Vernon, în ziua aceea de neuitat cînd am fost împreună la judecătorul Inglewood. Chipul ei mi se părea că mă însoțea și acuma pe drum ; cînd mă apropiai de locul unde o văzusem prima dată, mi se păru aproape că aud chefnitul copoilor și sunetul cornului de vînătoare și îmi ațintii privirea pe dealurile pustii, ca să o pot vedea din nou pe frumoasa vînătoare scoborînd coasta ca o nălucă. Dar totul era tăcut și singuratic. Cînd am ajuns la conac, ușile și ferestrele închise, caldarîmul năpădit de iarbă, curțile atît de pustii, alcătuiau cu toatele o deosebire izbitoare față de priveslile vesele și neastîmpărate pe care le văzusem de așa multe ori, cînd voioșii vînători porneau la goana lor de dimineată, sau se întorceau la ospățul zilnic. Lătratul vesel al copoilor, atunci cînd erau sloboziți, strigătele picherului, tropotul copitelor de cai, rîsul

zgomotos al bătrînului cavaler, în fruntea numeroşilor şi vinjoşilor săi urmaşi, amuţiseră o dată pentru totdeauna.

Pe cînd îmi roteam ochii în jurul privelistii acesteia pustii şi stinghere, am fost nespus de înduioşat, amintindu-mi de acei pe care, atunci cînd erau în viaţă, nu aveam nici o pricină de a-i îndrăgi. Dar, la gîndul că aşa de mulţi tineri trupeşi, cu viaţa clocotind în ei, sănătoşi şi plini de speranţe, zăceau reci în mormintele lor, după un timp atît de scurt, datorită unor felurite şi neaşteptate morţi, toate năprasnice, mă înfiorai, văzînd cît de numărate sînt zilele omului. Nu mă mîngîia faptul că mă întorceam ca stăpîn la conacul de unde plecasem aproape ca un fugar. Mintea nu mi-era obişnuită a privi cele dimprejur ca proprietatea mea ; mă simţeam mai curînd ca un cotropitor, sau cel puţin ca un străin nepof-tit şi nu mă puteam dezbrăca de gîndul că vreunul din uriaşii mei veri răposati se va ivi în poarta conacului, ca o stafie din poveşti, şi îmi va tăgădui dreptul de a intra.

Pe cînd eram frămîntat de aceste gînduri mohorîte, slujitorul meu, Andrew, nutrea gînduri cu totul deosebite, pe care le arăta bătînd cu putere, rînd pe rînd, la toate uşile clădirii şi strigînd să i se deschidă, cu un glas poruncitor din care se vedea că cel puţin el îşi luase un nou aer, în calitate de scutier al noului domn şi stăpînitor al conacului. Pînă la urmă, Anton Syddall, bătrînul chelar şi majordom al unchiului meu, sfios şi călcîndu-şi parcă pe inimă, se arată la o fereastră joasă, zăbreliată cu multe gratii de fier, şi ne întrebă ce căutam acolo.

— Am venit să-ţi luăm povara de pe umeri, bătrîne prieten, zise Andrew Fairservice ; poţi să predai cheile cît de curînd vrei... fiecare la rîndul său. Voi purta eu grija tacîmurilor şi albiturilor... Ți-ai trăit traiul, Ți-ai mîncat mălaiul, domnule Syddall. Nu e bob de fasole fără pată şi nici drum fără groapă ; îţi va sta tot atît de bine să şezi la coada mesei, cum i-a stat lui Andrew, timp îndelungat.

Curmind cu destulă greutate cutezanța lui Andrew, îi deslușii lui Syddall dreptul și titlul ce le aveam de a cere să intru în conacul care acum era proprietatea mea. Bătrînul părea foarte tulburat și mîhnit și se codea în chip vădit să-mi deschidă ușa, deși o făcea cu un aer smerit și supus. Îi înțelegeam tulburarea și o socoteam firească, neputînd decît face cinste moșneagului ; dar am stăruit ca să-mi dea drumul în conac, lămurindu-l că, în caz de împotrivire, mă voi vedea silit să cer un mandat din partea domnului Inglewood, precum și un ofițer de poliție care să-l execute.

— Am fost la domnul judecător Inglewood azi-dimineață, zise Andrew, ca să întărească amenințarea, iar cînd veneam înapoi l-am văzut pe Archie Rutledge, polițaiul. Ținutul nu va mai fi lipsit de lege ca pînă acuma, domnule Syddall, de au putut răzvrățiții și papiștașii să-și facă de cap.

Amenințarea de a cere sprijinul legii i se păru grozavă bătrînului, care își dădea seama de bănuiala cu care era privit din pricina religiei sale și a devotamentului față de sir Hildebrand și fiii acestuia. Tremurînd de spaimă, deschise una din ușile din dosul casei, care era păzită cu multe zăvoare și drugi de fier, și îmi ceru foarte umil îndurare, sperînd că nu-i voi lua în nume de rău faptul că și-a făcut cu credință datoria. Îl asigurai că, dimpotrivă, aveam o părere și mai bună despre dînsul, văzînd prevederea pe care o dovedise.

— Eu, nicidecum, zise Andrew. Syddall e un bătrîn vulpoi ; pesemne că n-ar fi alb ca varul și nici genunchii nu i-ar tremura ca varga, dacă n-ar fi și alte hibe de care desigur nu vrea să ne spună.

— Dumnezeu să te ierte, domnule Fairservice, răspunse chelarul, că spui vorbe din astea, despre un vechi prieten și un coleg ! Unde, întrebă el, urmîndu-mă plecat prin încăpere, unde are mîria-ta plăcere să aprind focul ? Mă tem că o să găsiți casa foarte tristă și pustie... dar

poate că aveți de gînd să vă înapoiați la domnul judecător Inglewood pentru prînz ?

— Aprinde focul în bibliotecă, îi poruncii.

— În bibliotecă ? se miră moșneagul. N-a mai fost nimeni în ea, is multe zile de atunci, iară căminul scoate fum mult, căci și-au făcut ciorile cuiburi în coș astă-primăvară, și n-a fost nici un flăcău pe aici la conac, ca să le dea jos.

— Fumul care e al nostru ne e mai pe plac decît focul altora, zise Andrew. Măriei-sale îi place biblioteca. El nu-i de-alde papistașii dumneavoastră, care se bucură de bezna neștiinței, domnule Syddall.

Călcîndu-și pe inimă, cel puțin așa mi se păru, chelarul o luă înainte spre bibliotecă ; această încăpere părea să fi fost orînduită de curînd și era mai atrăgătoare ca de obicei, lucru la care după spusele lui nu mă puteam aștepta. Era foc în cămin, un foc care ardea cu flăcări mari, cu toate cele ce-mi spusese Syddall despre coș. Luînd în mînă vătraiul, ca și cînd ar fi vrut să ațîțe focul, dar de fapt mai degrabă ca să-și ascundă încurcătura, chelarul zise :

— Arde bine acuma, dar scotea nori de fum azi-dimineață.

Dorind să fiu singur pînă ce-mi voi fi venit în fire, după durerea pe care mi-o răscoleau atîtea amintiri duioase din preajmă, îi poruncii bătrînului Syddall să cheme pe logofăt, care locuia la vreun sfert de milă depărtare de conac. El plecă cu o silă vădită. Apoi îi poruncii lui Andrew să-mi facă rost de doi vlăjgani puternici, pe care se putea bizui, locuitorii dimprejur fiind catolici și sir Rashleigh, care era în stare de orice mîrșavie, găsimdu-se în vecinătate. Andrew Fairservice își luă această sarcină cu multă voioșie și făgădui să-mi aducă de la Trinlay Knowe : „doi presbiterieni curați ca mine, care să înfrunte cu prisosință pe papă, pe dracul și pe regele Iacob... și tare mă voi bucura și eu de țovă-

rășia lor, căci chiar în ultima noapte pe care am petrecut-o la Osbaldistone Hall, să dea bruma pe fieștecare floare din grădina mea, dacă n-am văzut chiar tabloul acela — (arătînd spre tabloul în care bunicul domnișoarei Vernon era pictat în mărime naturală) — umblind prin grădină în lumina lunii ! Am spus măriei-tale că am fost speriat de un strigoi în noaptea aceea, dar n-ai vrut să mă ascuți... am știut întotdeauna că erau vrăjitorii și drăcovenii printre păpistași, dar n-am văzut-o cu ochii mei pînă în acea noapte de groază.“

— Hai, cară-te de aici, îi zisei eu, și adu pe oamenii de care vorbeai ; vezi să aibă mai multă minte ca dumneata și să nu se sperie pînă și de umbra lor.

— Am fost socotit pînă acuma tot așa de bun ca oricare din vecinii mei, zise semet Andrew ; dar nu caut să mă războiesc cu duhurile rele. Cu acestea, plecă, tocmai cînd Wardlaw, logofătul, intră.

Acesta era un om înțelept și cinstit, fără de priceperea și iscusința căruia i-ar fi fost greu unchiului meu să-și păstreze atîta timp gospodăria. El cercetă cu grijă titlurile mele de proprietar și recunoscuse fără părtinire drepturile mele. Pentru oricine altul, moștenirea ar fi fost păgubitoare, căci moșia era împovărată peste măsură cu datorii și ipoteci. Cele mai multe din acestea, însă, fuseseră trecute pe numele tatălui meu și acuma el căuta să răscumpere și ce mai rămăsese, cîștigurile mari, pe care le avusese de pe urma ridicării pe piață a rentelor de stat îngăduindu-i cu ușurință să plătească datoriile care-i împovărau patrimoniul.

Am lucrat cu domnul Wardlaw, pentru a dezlega unele afaceri mai grabnice, și apoi l-am reținut la cină. Am hotărît să mîncăm tot în bibliotecă, deși Syddall ne-a sfătuit călduros să ne mutăm în sala de piatră, unde el orînduise totul pentru noi. Între timp, Andrew se ivi cu credincioșii lui recruți presbiterieni, pe care îi recomandă cit se poate de călduros ca : „oameni cumpătați și de

ispravă, bine lămuriți în chestiuni de credință și; mai presus de toate, viteji ca lei”. Poruncii să li se dea ceva de băut și părăsiră încăperea. Am băgat de seamă că bătrînul Syddall clătina din cap în timp ce ei ieșeau pe ușă și am stăruit să-mi spună pricina.

— Poate că nu trebuie să mă aștept, zise el, ca măria-ta să aibă încredere în ceea ce spun eu, dar, cu toate astea, este adevărul curat și sfînt... Ambrose Wingfield este omul cel mai de treabă de pe lume, dar dacă se găsește vreun ticălos prefăcut prin împrejurimi, apoi acela este fratele său, Lancie... tot ținutul îl știe de iscoadă de-a grefierului Jobson, împotriva bieților domni care au avut necazuri acum în urmă... El este însă presbiterian și bănuiesc că astăzi ajunge atîta lucru. •

După ce mi-a spus cele ce avea pe suflet, lucruri pe care nu eram plecat să le iau în seamă, bătrînul chelar puse vinul pe masă și părăsi biblioteca.

Domnul Wardlaw a rămas cu mine pînă mai tîrziu seara ; în cele din urmă își adună hîrtoagele și plecă acasă la el, lăsîndu-mă într-o stare sufletească dintre cele mai nelămurite de nu mai știam nici eu ce vroiam, să rămîn singur, ori ba. Nu aveam încotro însă, deoarece rămăsesem singur tocmai în încăperea care îmi răscolea gîndurile cele mai duioase.

Întunecîndu-se în cameră din pricina amurgului, Andrew a avut atîta minte încît să-și bage capul pe ușă, nu ca să mă întrebe dacă am nevoie de lumină, dar ca să mă îndemne să aprind una, ca măsură de prevedere împotriva stafiilor care îi chinuiau încă gîndurile. Destul de posac, l-am trimis la plimbare, apoi am ațîțat focul și m-am așezat într-unul din jilțurile mari de piele, care erau orînduite de o parte și de alta a vîlvătaile focului gotic ; priveam, fără să-mi dau seama, la vîlvătaile focului răscolit de mine și îmi spuneam, vorbind singur : „Iată cum se nasc și cum se sting dorințele noastre ! Încropite la început doar din nimicuri, sînt aprinse de închipuire,

ba chiar se hrănesc din fumul speranței, pînă mistuie substanța pe care o aprind ; omul, împreună cu nădejdlile, patimile și dorurile lui, se schimbă într-o grămadă de jar și de cenușă fără preț !“

Din partea cealaltă a încăperii, se auzi un suspin adînc, care parcă răspundea gîndurilor mele. Sării în sus uimit... Diana Vernon stătea în fața mea, sprijinindu-se de brațul unei persoane atît de asemănătoare cu aceea din portretul pe care l-am pomenit atît de des, încît mă uitai grabnic spre cadru, așteptîndu-mă să-l văd gol. Primul meu gînd a fost sau că am înnebunit subit, sau că se sculasera stafiile unor morți și veniseră în fața mea. O a doua uitătură m-a încredințat că nu-mi pierdusem mințile și că cei care stăteau în fața mea erau ființe adevărate, în carne și oase. Era chiar Diana, deși mai slabă și mai palidă decît înainte ; iar lîngă ea nu stătea un strigoi sculat din mormînt, ci Vaughan, sau mai curînd sir Frederick Vernon, în haine croite ca să semene cu cele ale înaintașului său ; într-adevăr, chipul său avea o oarecare asemănare de familie cu portretul înaintașului. El fu primul care vorbi, căci Diana era cu privirea ațintită în jos, iar mie mi se încheștase gura de uimire.

— Venim la dumneata ca suplicanți, domnule Osbaldistone, zise el, și îți cerem adăpost și ocrotire sub acoperămintul dumitale, pînă cînd vom putea purcede la o călătorie, în care mă vor pîndi la fiecare pas temnița și moartea.

— Desigur, îngăimai cu mare greutate, domnișoara Vernon nu-și poate închipui... și nici dumneata, domnule, nu poți crede că am uitat sprijinul pe care mi l-ai dat, cînd mă găseam la ananghie... sau că eu aș fi în stare de a trăda pe cineva, și cu atît mai puțin pe dumneata ?

— O, știu, zise sir Frederick ; totuși, numai cu nespusă părere de rău îți impun această tănuire neplăcută poate pentru dumneata și cu siguranță primejdioasă... și pe care aș fi dorit cu tot dinadinsul să nu fiu silit să ți-o cer.

Dar soarta care m-a împins printr-o viață de primejdii și de piedici mă împresoară îndeaproape și nu am încotro.

În aceeași clipă, ușa se deschise și se auzi glasul îndatoritorului Andrew :

— Aduc luminările... poți să le aprinzi cînd poțtești... e lucru ușor, dacă ai plăcere.

Mă repezii spre ușă și, așa cum sperasem, ajunsei la timp ca să-l împiedic să vadă cine se află în încăpere. Îl dădui afară în brînci și închisei ușa după el, încuind-o ; apoi, aducîndu-mi pe dată aminte de cei doi tovarăși ai lui, știind cît este de limbut, și amintindu-mi de vorbele lui Syddall, că unul din ei era bănuît de iscoadă, l-am urmat cu toată graba pînă în sala slujitorilor, unde i-am găsit pe toți trei. Cînd am deschis ușa, se auzea glasul pătrunzător al lui Andrew, dar ivirea mea neașteptată îl făcu să tacă.

— Ce ți s-a întîmplat, neghiobule, îi spusei, că stai cu ochii holbați și pari înspăimîntat, de parcă ai fi văzut un strigoi ?

— N-ni-nimic, zise Andrew ; dar măria-ta a avut plăcerea de a fi cam pripit.

— Pentru că m-ai trezit dintr-un somn adînc, neghiobule. Syddall îmi spune că nu are unde să-i culce la noapte pe acești oameni de ispravă, iar domnul Wardlaw crede că nu avem vreo pricină de a-i reține aici. Iată o coroană pentru ei, ca să ciocnească în sănătatea mea și le mulțumesc pentru bunăvoință... Veți părăsi conacul îndată, oameni buni.

Oamenii îmi mulțumiră pentru dar, luară moneda de argint și se retraseră, după cît mi se păru, nebănuitori și împăcați... Vegheai plecarea lor, astfel încît să fiu sigur că nu vor mai putea sta de vorbă în noaptea aceea cu cînstitul meu Andrew. Venisem după el atît de repede, încît socoteam că nu avusese timpul să schimbe decît cel mult vreo două cuvinte cu ceilalți doi, înainte de intrarea mea. Dar este de necrezut cît rău pot face chiar

numai două cuvinte. Cu acest prilej, ele au costat viața a doi oameni.

După ce luasem măsurile acestea, care, în pripeala clipei, mi se păruseră cele mai bune pentru siguranța oaspeților mei, m-am întors în bibliotecă spre a le spune ce făcusem, și adăugai că-l rugasem pe Syddall ca numai el să răspundă la orice chemare, bănuind că se ascunseseră în conac cu ajutorul său. Diana își ridică ochii din pământ ca să-mi mulțumească pentru această prevedere.

— Acum îmi înțelegi taina, spuse ea. Știi, fără îndoială, cât de apropiată și cât de dragă îmi este acea rudă, care atît de des a găsit adăpost aici ; și, desigur, nu vei mai fi mirat că Rashleigh, stăpînind o asemenea taină, mă mîna cu o ghioagă de fier.

— Dealtfel, zise tatăl ei, avem de gînd să te supărăm cu prezența noastră cît mai puțin timp.

Îi rugai pe fugari din tot sufletul să nu se gîndească decît numai și numai la siguranța lor și să aibă încredere că voi face tot ce-mi stă în putință ca să-i ajut. Aceasta duse la o deslușire a împrejurărilor în care ei se găseau.

— L-am bănuît întotdeauna pe Rashleigh Osbaldistone, zise sir Frederick ; dar purtarea lui față de copila mea, lipsită de apărare, de care anevoie am aflat, smulgîndu-i ei această mărturisire, și trădarea intereselor tatălui dumitale, m-au făcut să-l urăsc și să-l disprețuiesc. La ultima noastră întrevvedere, i-am spus verde ce aveam în inimă, lucru pe care n-ar fi trebuit să-l fac, dacă aș fi fost prevăzător ; ca răzbunare pentru chipul în care l-am batjocorit, a adăugat la nenumăratele lui nelegiuiri trădarea și apostazia. În acele clipe speram din toată inima că dezertarea lui nu va avea urmări însemnate. Conte de Mar avea o armată vitează în Scoția, iar lordul Derwentwater, cu Forster, Kenmure, Winterton și alții adunau oști pe graniță. Cum păstram legături strînse cu acești nobili englezi, s-a găsit de cuviință ca

eu să însoțesc o unitate de munteni care, sub comanda brigadierului MacIntosh, de la Borlum, trecu riul Forth prin vad, străbătu șesul Scoției, și se alătură la granița răzvrătiților englezi. Fiica mea m-a întovărășit prin toate primejdiile și oboselile acestui marș atât de lung și de greu.

— Și niciodată ea nu va mai părăsi pe scumpul ei tată ! izbucni domnișoara Vernon, ținându-se cu dragoste de brațul său.

— De-abia ne alăturasem prietenilor noștri englezi, când mi-am dat seama că era pierdută cauza noastră. Numărul nostru descreștea în loc de a crește ; numai cei de aceeași credință cu noi trecuseră de partea noastră. Anglicanii din partidul tory au rămas îndeobște nehotărâți și, pînă la urmă, am fost încolțiți de o forță superioară în micul oraș Preston. Ne-am apărat cu dîrzenie o singură zi. În cea următoare, căpeteniile noastre se muieră la inimă și hotărîră să se predea. A mă preda în asemenea condițiuni însemna a-mi pune singur capul pe butuc. Vreo douăzeci sau treizeci de gentlemen i-au fost de părerea mea. Am încălecat pe caii noștri și am așezat pe fiica mea, care stăruia să-mi împărtășească soarta, în mijlocul micii noastre cete. Tovarășii mei, izbiți de vitejia și de pietatea ei filială, s-au legat că vor muri mai degrabă decît să o părăsească. Pornirăm călări, în rînduri strînse, pe o stradă numită Fishergate, care ducea la o pajiște mlaștinoasă, întinzîndu-se pînă la riul Ribble, unde unul din ceata noastră ne-a făgăduit să ne arate un vad bun. Această mlaștină nu fusese ocupată în întregime de vrăjmaș, așa că am avut doar o încăierare cu o patrulă din dragonii lui Honeywood, pe care i-am împărșiat sau i-am tăiat bucăți. Am trecut riul, am ajuns la drumul mare spre Liverpool și apoi ne-am răspîndit în căutare de locuri diferite și sigure în care să ne ascundem. Norocul m-a dus în țara velșilor, unde sînt mulți de credința și părerile mele politice. Nu am putut

găsi, însă, o ocazie sigură de a scăpa peste mare, și m-am văzut silit să mă îndrept din nou spre nord. Un prieten bun și încercat mi-a dat întâlnire în aceste împrejurimi, de unde mă va duce la portul maritim de la gura fluviului Solway. Acolo mă va aștepta o corvetă, care mă va duce pentru totdeauna pe alte meleaguri decât cele unde m-am născut. Cum Osbaldistone Hall nu era deocamdată locuit, fiind în grija bătrînului Syddall, care a mai fost și altădată confidentul nostru, ne-am îndreptat încoace, ca la un adăpost cunoscut și sigur. Am îmbrăcat din nou costumul pe care îl mai folosisem ca să înspăimînt pe țărani sau slujitorii superstițioși care întîmplător m-ar fi văzut vreodată ; ne așteptam dintr-o clipă într-alta să auzim prin Syddall de sosirea călăuzei și prietenului nostru, cînd venirea dumatăle neașteptată și faptul că ai ales această încăpere ne-au silit să ne punem sub propria-ți ocrotire.

Așa se sfîrși povestirea lui sir Frederick Vernon, pe care mi se părea că o auzisem ca prin vis ; de-abia dacă îmi venea să cred că o aveam pe fiica sa aievea în fața ochilor. Ea își pierduse din frumusețe și părea mai abătută. Apriga vioiciune cu care înfruntase toate loviturile sorții se schimbase acuma într-o dîrzenie liniștită și supusă, dar totodată neînfrică și stăruitoare. Tatăl ei, deși își dădea seama de înrîurirea pe care o aveau asupra mea laudele ce-i aducea, și-i era ciudă de aceasta, totuși nu se putea împiedica de a nu-i mai aduce încă altele pe deasupra.

— Ea a îndurat încercări, întări el, care ar fi fost vrednice de legenda unui mucenic... a înfruntat, în feliurite chipuri, primejdia și moartea... a trecut prin trude și lipsuri, în fața cărora oameni plini de vlagă s-ar fi dat în lături... și-a petrecut ziua în beznă și noaptea veghind, fără să cîrtească, fără să arate nici cea mai mică slăbiciune sau să se plîngă. Într-un cuvînt, domnule Osbaldistone, încheie el, ea este vrednică de dumnezeul

căruia, făcându-și semnul crucii, o voi închina, ca singurul lucru drag sau de preț care i-a rămas lui Frederick Vernon.

După aceste cuvinte, al căror jalnic tîlc îl pricepui prea bine, se lăsă o tăcere. Tatăl Dianei era și acum tot atît de hotărît a-mi zădărnici nădejdea de a-mi lega soarta de a ei, cum se arătase și în scurta noastră întrevedere din Scoția.

— Acuma, zise el fiicei lui, nu vom mai răpi timpul domnului Osbaldistone, o dată ce l-am lămurit asupra împrejurărilor în care se găsesc nenorociții oaspeți care-î cer ocrotirea.

I-am rugat să rămîie mai departe în bibliotecă, eu însumi fiind gata să mă duc în altă încăpere. Sir Frederick îmi arătă că, făcînd aceasta, nu voi reuși decît să trezesc bănuielele slujitorului meu. El îmi mai spuse că ascunzătoarea lor este plăcută în toate privințele și că Syddall a avut grijă să le aducă toate cele trebuitoare.

— Am fi putut poate rămîie aici fără ca dumneata să afli ceva despre noi ; dar ar fi fost nedrept să ne ferim de a arăta întreaga încredere pe care o avem în cinstea dumitale.

— Aveți toată dreptatea să vă bizuiți pe mine, răspunsei eu. Domniei-tale, sir Frederick, îți sînt prea puțin cunoscut ; dar domnișoara Vernon, sînt sigur, îmi poate fi martoră că...

— Nu am nevoie de mărturia fiicei mele, zise el cuviincios, totuși cu scopul vădit de a mă împiedica să-i vorbesc Dianei, deoarece sînt pregătit să cred numai lucruri bune despre domnul Francis Osbaldistone. Dă-ne voie acuma să ne retragem ; trebuie să ne odihnim atunci cînd putem, căci nu știm nicidecum cînd vom fi chemați a urma mai departe primejdioasa noastră călătorie.

El luă brațul fiicei sale și, cu o adîncă plecăciune, se făcu nevăzut în dosul perdelei, împreună cu ea.

CAPITOLUL XXXIX

Și-acuma, mina sorții cortina o ridică.
Și, dă lumină scenei.

DRYDEN DON SEBASTIAN

Văzîndu-i că pleacă, rămăsei buimăcit și cu inima înghețată. Cînd ne gîndim la o ființă dragă care ne e departe, ne-o închipuim întotdeauna nu numai în lumina cea mai priincioasă, ci și în aceea în care noi am dori mai mult să o vedem. M-am gîndit la Diana așa cum fusese atunci cînd lacrima ei de rămas bun picurase pe obrazul meu ; m-am gîndit că darul de rămas bun, primit prin soția lui MacGregor, îi arăta dorința de a lua cu dînsa în surghiun și în sihăstrie amintirea dragostei mele. Am văzut-o din nou, așadar, și felul ei de a fi, rece și supus, arătînd doar o melancolie liniștită, m-a dezamăgit ; ba mai mult, m-a jignit chiar într-o oarecare măsură. În egoismul patimii mele, am învinuit-o de nepăsare, de lipsă de duioșie. L-am învinovățit pe tatăl ei că este semeț, crud, fanatic, uitînd că amîndoi își jertfeau, pentru ceea ce socoteau ei că este datoria lor, interesele, iar Diana, pe deasupra, aplecarea ei pentru mine.

Sir Frederik Vernon era un catolic habotnic, care își închipuia că este prea îngustă calea mîntuirii ca și un

eretic să poată pași pe ea. Pe de altă parte, Diana, pentru care siguranța tatălui ei fusese de atîția ani ideea călăuzitoare și imboldul gîndurilor, năzuințelor și faptelor ei, simțea că-și îndeplinea datoria, supunînd voinței lui nu numai bunurile sale lumești, ci și dragostea-i nețărmurită. Nu era lucru de mirare că nu puteam în acele clipe să prețuiesc pe deplin aceste vrednice pricini; totuși, nu puteam să-mi sting dorul prin mijloace mîrșave.

— Sînt disprețuit deci, îmi zisei, cînd am rămas singur, și m-am gîndit la tilcul cuvintelor lui sir Frederick; sînt disprețuit și socotit nevrednic de a schimba chiar cîteva cuvinte cu ea. Fie și așa; ei nu mă vor putea împiedica să veghez asupra siguranței Dianei. Voi rămîne aici, ca o strajă, și, cel puțin atîta timp cît se va afla sub acoperișul casei mele, nu o va amenința nici o primejdie, dacă aceasta poate fi împiedicată de brațul unui om hotărit.

Îl chemai în bibliotecă pe Syddall. El veni, dar însoțit de nelipsitul Andrew, care, avînd visuri mărețe ca urmare a intrării mele în stăpînirea conacului și a moșiilor ce țineau de conac, era hotărit să nu piardă nici un prilej bun, nefiind de față la vreo poruncă a mea; dar așa cum se întîmplă adesea oamenilor care urmăresc doar scopuri egoiste, el sări peste cal și nu reuși decît să se facă supărător și nesuferit în ochii mei.

Venind nepoftit la mine, m-a împiedicat de a vorbi în voie cu Syddall; nu îndrăzneam totuși să-l dau afară, de teamă să nu-i măresc și mai mult bănuielile ce le-ar fi putut avea în urma izgonirii lui cam pripite de adîncuri din bibliotecă.

— Eu voi dormi aici, spusei, poruncindu-le să împingă mai aproape de foc o canapea sau divan de modă veche. Am mult de lucru și mă voi culca tîrziu.

Syddall, care părea că înțelege privirea mea, se oferî să-mi facă rost de o saltea și așternut. L-am rugat să le aducă, am aprins două lumînări și i-am trimis să se

culce, poruncindu-le să nu mă trezească înainte de ora șapte.

Slujitorii s-au retras, lăsându-mă pradă gândurilor dureroase și răvășite, pînă ce ființa-mi istovită își va cere odihna trebuitoare.

Mă siliu să-mi abat gândul de la împrejurările neobișnuite în care mă găseam. Simțămintele împotriva cărora luptasem cu bărbăție atîta timp cît ținta lor era departe se îndîrjiseră acum în fața vecinătății apropiate a celeia de care în curînd trebuia să mă despart pentru totdeauna. Numele îi era parcă scris în fiecare carte pe care încercam s-o răsfoiesc : chipul ei mi se arăta mereu, deși mă sileam să-mi îndrept gândurile într-altă parte. Era întocmai ca și sclava credincioasă a lui Solomon, din poemul lui Prior ¹ :

*Abra era gata, înainte de-o strigam,
Și venea tot Abra, chiar pe alta de chemam.*

Cînd mă lăsam copleșit de aceste gânduri, cînd mă zbăteam împotriva lor, uneori cedînd unei stări de jale înduioșătoare, care nu-mi stătea în fire, alteori înarmîndu-mă cu mîndria rănită a unuia care încercase ceea ce socotea el că ar fi o neîndreptățită izgonire. Măsurai biblioteca în lung și în lat, pînă ce mi s-a înfierbîntat singele în vine. Mă aruncaî apoi pe divan și încercaî să adorm ; dar în zadar m-am silit să mă liniștesc în toate chipurile, în zadar stăteam culcat fără să mișc un deget sau un mușchi, de parcă n-aș mai fi fost în viață, în zadar încercam să alung gândurile care mă tulburau, ațîntîndu-mi mintea asupra unor versuri cunoscute sau a tablei înmulțirii. Singele mi se năpustea prin vine ca un torent clocotitor, cu bătăi care semănau cu zgomotul regulat și surd al unei pive pe care o auzi din depărtare.

¹ Prior (Mathew) — poet și diplomat englez (1664—1721) (n.t.).

Pînă la urmă, mă sculai, deschisei fereastra și stă-tui în fața ei cîțva timp. Priveștița liniștită, ce-mi apărea în lumina argintie a lunii, aduse în parte potolirea și împrăștierea gîndurilor mele, lucru pe care, singură, voința nu l-ar fi putut face. Mă culcai din nou, nu înveselit, Dumnezeu mi-e martor, dar măcar îmbărbătat și hotărit să îndur orice. După puțin timp, m-a cuprins o toropeală ; totuși, deși simțurile îmi erau amorțite, gîndurile mi-au rămas să vegheze asupra dureroasei împrejurări în care mă găseam. Am avut visuri chinuitoare, de adevărată groază.

Îmi amintesc de unul, ciudat și înfiorător, în care Diana și cu mine ne aflam în ghearele soției lui Mac-Gregor și eram cît pe ce să fim aruncați de pe o stîncă în lac ; semnalul pentru aceasta trebuia să fie o lovitură de tun trasă de sir Frederik Vernon care, îmbrăcat în haine de cardinal, conducea ceremonia. Impresia care mi-a rămas din această scenă închipuită a fost nespus de vie. Astăzi încă, aș putea zugrăvi supunerea tăcută și plină de bărbăție, întipărită pe chipul Dianei, fețele sălbătice și hîde ale călăilor, care ne înghesuiau strîmbîndu-se și schimonosindu-se, mereu altele și tot mai slute. Vedeam fanatismul întipărit pe chipul tatălui ei... l-am zărit ridicînd fitilul fatal și semnalul morții bubui... El a fost repetat mereu, iarăși și iarăși, în tunete puternice, de êcourile munților dimprejur. Mă trezii dintr-o groază închipuită la o teamă adevărată.

Sunetele auzite în vis nu erau însă o născocire a minții mele. Ele îmi răsunau încă în urechi pe cînd mă trezeam, dar au trecut două-trei minute pînă mi-am putut aduna gîndurile, ca să-mi dau seama că izvorau din bătăile puternice de la poartă. Sării din pat cu mare teamă, îmi luai sabia și mă grăbii să împiedic pe oricine să intre. Dar drumul pe care l-am urmat nu putea fi decît ocolit, căci ferestrele bibliotecii dădeau spre grădină și nu spre

curte. Cînd am ajuns în capul unei scări, unde ferestrele dădeau spre curtea de intrare, auzii glasul slab și speriat al lui Syddall, discutînd cu niște voci aspre, care cereau să li se deschidă, în puterea mandatului judecătorului Standish și în numele regelui, amenințînd pe bătrînul slujitor cu cele mai grele pedepse din lege dacă nu se supunea pe dată. Pînă să înceteze ei, auzii, spre nespusa mea minie, glasul lui Andrew poruncind lui Syddall să se dea în lături și să-l lase pe el să deschidă poarta.

— Dacă vin în numele regelui George, noi nu avem de ce să ne temem... am vărsat sînge și am dat aur pentru el... Noi nu avem de ce să ne ascundem, ca alții, domnule Syddall. Nu sîntem nici papistași, nici iacobiți, îmi inchipui !

În zadar m-am zorit să cobor scara : am auzit pe îndatoritorul ticălos trăgînd zăvor după zăvor în timp ce se lăuda într-una cu loialitatea lui și a stăpînilor, săi față de regele George ; îmi dădeam bine seama că cei de afară vor putea să intre pînă să ajung la poartă pentru a trage zăvoarele la loc. Făgăduindu-i în gînd o ciomăgeală zdravănă lui Andrew Fairservice, de îndată ce voi avea timp să-l răsplătesc cum se cuvenea, mă întorsei în goană la bibliotecă, baricadai ușa cum putui mai bine și mă îndreptai în grabă spre cea care dădea în încăperea locuită de Diana și de tatăl ei, cerînd să intru numaidecît. Chiar Diana îmi deschise ușa. Era gata îmbrăcată și chipul ei nu trăda nici teamă, nici tulburare.

— Sîntem atît de obișnuți cu primejdia, spuse ea, încît sîntem gata oricînd s-o înfruntăm... Tatăl meu este sculat... se află în camera lui Rashleigh... Ne vom furișa în grădină și de acolo, prin porțița de din dos (Syddall mi-a dat cheia ca s-o am la nevoie), în pădure... Îi cunosc vîlcelele mai bine ca oricine din cei ce se mai găsesc în viață... Caută să-i mai întîrzii cîteva minute... Și, scumpul meu Frank, scumpul meu, încă o dată, rămîi cu bine !

Pieri ca o nălucă, ducîndu-se la tatăl ei ; m-am întors în bibliotecă, unde străinii băteau puternic și încercau să forțeze ușa.

— Tilharilor ! Cîinilor ! izbucnii eu, prefăcîndu-mă că nu înțeleg pricina tevaturii pe care o făceau ; dacă nu părăsiți casa îndată, îmi voi descărca flinta prin ușă.

— Ai să descarci pe dracu ! zise Andrew Fairsevice ; e domnul grefier Jobson eu un mandat legal...

— Pentru a căuta, prinde și aresta, se auzi glasul acelui nesuferit circiolar, pe anumite persoane, în mandatul meu numite, învinuite de înaltă trădare, conform decretului numărul treisprezece al regelui William, paragraful trei.

După acestea, bătăile în ușă începură din nou.

— Mă scol, domnilor, zisei, vrînd să cîștig cît mai mult timp, ...mă scol. Nu spargeți ușa... dați-mi voie să văd mandatul dumneavoastră și, dacă e întocmai cum trebuie, dacă e legal, nu mă voi împotrivi.

— Trăiască marele nostru rege George ! strigă Andrew. V-am spus că n-o să găsiți nici urmă de iacobit aici.

Tărăgănînd cît de mult mi-a fost cu putință, m-am văzut silit, pînă la urmă, să deschid ușa, pe care altminteri ar fi spart-o.

Domnul Jobson intră, înconjurat de mai multe ajutoare, printre care îl recunoscui pe tinărul Wingfield, căruia, fără îndoială, i se datora această denunțare. El îmi arătă mandatul de arestare, emis nu numai împotriva lui Frederick Vernon un trădător înveterat, dar și împotriva Dianei Vernon, necăsătorită, și a lui Francis Osbaldistone, cavaler, acuzat de tăinuire. În cazul de față, orice împotrivire ar fi fost o nebunie ; așadar, după ce mai discutai cîteva minute pentru a cîștiga timp, m-am predat.

Avui apoi amărăciunea de a-l vedea pe Jobson mergînd glonț spre camera domnișoarei Vernon și aflai că,

de acolo, fără nici o șovăire sau greutate, s-a dus de-a dreptul în încăperea în care dormise sir Frederick.

— Iepurele a sărit din culcuș, zise fiara, dar culcușul nu s-a răcit și ogarii îl vor putea înhăța ușor.

Un țipăt, care se auzi din grădină, ne înștiință că prevestirea lui, din păcate, se adevărase. În mai puțin de cinci minute, Rashleigh intră în bibliotecă, împreună cu sir Frederick Vernon și cu fiica lui, prizonieri.

— Vulpea, zise Rashleigh, își cunoaște vechea vi-zuină, dar uită că un vânător dibaci o poate astupa... Eu nu am uitat portița din grădină, sir Frederick... sau, dacă acest titlu îți este mai pe plac, prea mărite lord Beauchamp !

— Rashleigh, zise sir Frederick, ești un mîrșav fără pereche !

— Numele acesta mi se potrivea mai bine, domnule cavaler, sau milord, atunci cînd, sub îndrumările unui dascăl iscusit, căutam să ațîț un război civil în sinul unei țări pașnice. Dar am făcut tot ce mi-a stat în putință, urmă el îndreptîndu-și privirea în sus, ca să-mi răs-cumpăr păcatele.

Nu mă mai puteam stăpîni. Îmi pusesem în gînd să urmăresc în tăcere desfășurarea lucrurilor, dar simțeam că mă înăbuș dacă nu vorbesc.

— Dacă în iad, izbucnii eu, se găsește vreo meletehnă mai scîrnavă decît oricare alta, apoi este aceea în care ticăloșia îmbracă haina fățarniciei !

— Ha ! Bunul meu văr ! zise Rashleigh, îndreptînd lumînarea spre mine și măsurîndu-mă din cap pînă în picioare. Bine ai venit la Osbaldistone Hall !... Îți pot ierta supărarea... Este greu să pierzi o moșie și o iubită în aceeași noapte ; căci noi vom pune stăpînire pe acest biet conac, în numele moștenitorului legitim, sir Rashleigh Osbaldistone.

Pe cînd Rashleigh ne sfida în acest chip, vedeam bine că își strunea cu greu simțămintele, atît necazul, cît și

rușinea. Tulburarea lui fu însă și mai vădită cînd îi vorbi Diana Vernon.

— Rashleigh, zise ea, mi-e milă de dumneata, căci, oricît de groaznic este răul pe care te-ai căznit să mi-l faci, și răul pe care mi l-ai și făcut, nu pot să te urăsc atîta pe cît te disprețuiesc și te plîng. Ceea ce ai săvîrșit acum ți-a răpit poate un ceas din viață, dar îți va da de gîndit întreaga viață ; la ce vei gîndi, va descoperi însăși conștiința dumitale, care nu poate rămîne veșnic adormită.

Rashleigh păși de două-trei ori prin odaie, se opri în dreptul unei mese pe care se mai găsea o sticlă de vin, și își umplu un pahar mare cu o mină tremurîndă ; dar, văzînd că noi am băgat de seamă tremurul, el îl curmă cu o sforțare, ne privi cu o îndîrjire semeată și duse paharul la gură, fără să verse o picătură.

— Este din vinul vechi de Bourgogne al tatălui meu, zise el uitîndu-se la Jobson. Mă bucur că a mai rămas ceva din el... Vei avea grijă să găsești pe cineva priceput ca să vegheze în numele meu asupra conacului și moșiei ; vei da afară pe bătrînul chelar zaharisit și pe neghiobul acela de scoțian. Între timp, vom duce pe aceste persoane într-un loc mai sigur... Pentru înlesnirea dumneavoastră, am pregătit vechea caleașcă a familiei, urmă el, deși îmi dau prea bine seama că și doamna ar putea înfrunta răcoarea nopții, pe jos sau călare, dacă drumul i-ar fi mai pe plac.

Andrew își frîngea mîinile.

— Am zis numai că stăpînul meu vorbește cu un strigoi în bibliotecă... și acest mișel de Lancie să-și trădeze un vechi prieten, cu care a cîntat după aceeași psaltire în fiecare duminică, de douăzeci de ani încoace !

A fost dat afară din casă împreună cu Syddall, fără să fie lăsat să-și sfîrșească jelania. Izgonirea lui a avut însă unele urmări neașteptate. Hotărîndu-se, după spusele

lui, să-și petreacă restul nopții la bătrina Simpson, care, desigur, îl va găzdui ca pe un vechi cunoscut, el ajunse la capătul aleii, trecînd prin Pădurea Veche, cum i se spunea, deși acum nu prea mai era pădure, ci pășune, cînd deodată dădu peste o cireadă de vite scoțiene, care se odihneau acolo, după oboseala drumului de peste zi. Lucrul nu l-a mirat deloc pe Andrew, fiindu-i bine cunoscut obiceiul cirezarilor scoțieni să mîie, după căderea nopții, pe cea mai bună pășune neîmprejmuită pe care o pot găsi, și să plece înaintea zorilor, ca să nu fie siliți să plătească masul de peste noapte. A fost însă uimit și speriat cînd un muntean, sărînd de unde era culcat, l-a învinuit că a tulburat odihna vitelor ; munteanul nu i-a dat pas să treacă înainte, pînă ce nu va vorbi cu stăpînul său. L-a dus pe Andrew într-un desiș, unde mai erau încă trei sau patru scoțieni.

— Și, zicea Andrew, curînd am văzut că erau prea mulți oameni pentru o cireadă ; iar din întrebările pe care mi le-au pus, am socotit că aveau alt caier în furcă.

Oamenii l-au cercetat îndeaproape despre tot ceea ce se petrecuse la Osbaldistone Hall și păreau uimiți și îngrijorați de cele ce le-a răspuns Andrew.

„Și, pe cîntea mea, povestea ei, le-am spus tot ce am știut, căci toată viața mea nu m-am putut nicidecum împotrivi pistoalelor și pumnalelor.“

Oamenii își vorbeau în șoaptă și, pînă la urmă, și-au strîns vitele laolaltă și le-au mînat pînă aproape de intrarea aleii, care se găsea la vreo jumătate de milă de conac. Apoi se apucară să tîrască niște copaci tăiați, care se găseau pe acolo, astfel încît să facă o baricadă vremelnică peste șosea, la vreo cincisprezece metri de capătul aleii. Se apropiau zorii zilei și, dinspre răsărit, o lumină slabă se împletea cu lumina lunii, așa încît începuse să se întrezărească destul de bine lucrurile. Duruitul caleștii, trasă de patru cai și păzită de șase oameni călări, se

auzea pe alee. Muntenii pîndeau cu grijă. În caleaşcă se aflau domnul Jobson şi nefericiţii lui prizonieri. Straja era alcătuită din Rashleigh şi alţi călăreţi, ofiţeri de poliţie, împreună cu ajutoarele lor. Îndată ce am trecut de poarta din capătul aleii, poarta a fost închisă în urma noastră de către un muntean, postat acolo în acest scop. În acelaşi timp, caleaşca a fost împiedicată de a mai înainta de vitele printre care ne încurcasem şi de baricada din faţă. Doi din strajă descălecară ca să îndepărteze copacii tăiaţi, care s-ar fi putut crede că se găseau acolo din întâmplare sau din nepăsare. Ceilalţi începură să împrăştie cu bicele lor vitele din drum.

— Cine îndrăzneşte să dea în vitele noastre ? întrebă o voce aspră. Împuşcă-l, Angus !

Rashleigh strigă îndată : Ajutor ! se încearcă o scăpare ! şi trăgînd un foc de pistol, răni pe munteanul care vorbea.

— *Claymore* ! strigă căpetenia muntenilor şi îndată începu încăierarea. Ofiţerii de poliţie, uimiţi de un atac atît de neaşteptat, şi nefiind înzestraţi îndeobşte cu o vitejie din cale-afară de mare, s-au apărat prost, dacă ţinem seama că ei erau mai numeroşi. Unii au încercat să se întoarcă la conac, dar, după un foc de pistol tras din spatele porţii, şi-au închipuit că sînt înconjuraţi şi se răspîndiră la galop care încotro. Între timp, Rashleigh descălecăse şi, pe jos, susţinea de unul singur o luptă crîncenă cu căpetenia cetei. Geamul caleştii din partea mea îmi îngăduia să privesc lupta. Pînă la urmă, Rashleigh căzu.

— Eşti gata să ceri îndurare, în numele lui Dumnezeu, al regelui Iacob şi al unei vechi prietenii ? întrebă un glas pe care-l cunoşteam prea bine.

— Nu, niciodată ! răspunse Rashleigh, dîrz.

— Atunci, trădătorule, mori în nelegiuirea ta ! răspunse MacGregor şi îşi înfipse sabia în trupul potrivnicului său.

În clipa următoare, era la ușa caleștii ; îi dădu mîna Dianei ca să coboare, ne ajută, pe mine și pe tatăl ei, să ne dăm jos, îl tirî afară pe grefier, cu capul înainte, și-l zvîrli sub roata caleștii.

— Domnule Osbaldistone, îmi șopti el, nu ai de ce să te temi... eu trebuie să le port de grijă celor ce au de ce să se teamă... prietenii dumitale vor fi în curînd în afară de primejdie... Rămii cu bine și nu-l uita pe MacGregor.

El fluieră, ceata se adună în jurul său și, zorind pe Diană și pe tatăl ei, într-o clipită se făcură nevăzuți în desișul pădurii. Vizitiul și poștalionul își părăsiseră caii și fugiseră la primul foc ; dar dobitoacele oprite de bariadă au rămas nemișcate ; aceasta a fost spre norocul lui Jobson, căci la cea mai mică mișcare a lor, ar fi trecut peste el. Prima mea grijă a fost să-l ajut deoarece ticăloșul era atît de înspăimîntat, încît nu s-ar fi putut nici odată ridica singur. Apoi, îi poruncii să ia act de faptul că eu unul nu luasem parte la scăparea prizonierilor, nici nu mă folosisem de ea ca să fug ; îl poftii să se întoarcă la conac și să aducă oamenii pe care îi lăsase acolo, ca să-i ajutăm pe răniți. Dar spaima pusese o așa stăpînire pe toate simțurile lui Jobson, încît îi era cu neputință să facă și cea mai mică mișcare. Mă hotărîi să merg chiar eu, dar, în drum, mă poticnii de trupul unui om, mort sau muribund, după cîte îmi închipuiam. Era însă Andrew Fairservice, mai sănătos și mai teafăr decît a fost vreodată în toată viața lui ! se culcase astfel, numai ca să scape de loviturile, împunsăturile și gloanțele care, timp de cîteva minute, căzuseră din toate părțile. Eram așa de bucuros să-l găsesc, încît nu l-am mai întrebat cum de a ajuns acolo, și îi poruncii să mă ajute numaidecît.

Ne îndreptarăm mai întîi spre Rashleigh ; el gemu cînd mă apropiai de el, atît din ură, cît și de durere ; își închise ochii, de parcă ar fi fost hotărît, ca și Iago, să nu mai rostească nici un cuvînt. Îl ridicarăm și îl

așezarăm în caleașcă, ceea ce făcurăm după aceea și pentru un alt rănit din pîlcul lui, care- zăcea pe cîmpul de luptă. Apoi, cu multă greutate, l-am făcut pe Jobson să înțeleagă că trebuia să se urce și el în caleașcă și să-l sprijine pe sir Rashleigh. El mă ascultă buimac, ca unul ce nu înțelegea tot ceea ce-i spuneam. Andrew și cu mine apucarăm caii de dîrlogi și, întorcîndu-i, după ce am deschis poarta aleii, i-am dus la pas înapoi la conac.

Unii din fugari ajunseseră înaintea noastră la conac, pe căi ocolite, și îi speriaseră pe cei de acolo cu vestea că sir Rashleigh și grefierul Jobson, împreună cu straja lor, afară de cei care scăpaseră pentru a povesti acestea, fuseseră ciopîrțiți la capătul aleii de un regiment întreg de munteni sălbatici. Cînd am ajuns, deci, la conac, auzirăm un zumzet ca cel al albinelor, atunci cînd sînt speriate și se pregătesc să-și apere stupul. Domnul Jobson, care-și venise oarecum în fire, și-a adunat destule puteri pentru a se face știut. El era cu atît mai nerăbdător să fie scos din caleașcă, cu cît unul din tovarășii săi (ofițerul de poliție), spre spaima-i nespusă, își dăduse duhul lîngă el, cu un horcăit îngrozitor.

Sir Rashleigh Osbaldistone mai viețuia, dar rănit atît de cumplit, încît fundul caleștii era baltă de sînge. Apoi, direle lungi de sînge s-au întins de la ușa de intrare pînă în sala de piatră, unde l-au așezat într-un jîlt. Unii încercau să-i oprească sîngele cu pînzeturi, în timp ce alții strigau după un medic, dar nici unul nu se urnea din loc.

— Nu mă mai chinuiți, zise rănitul. Știu că nici un ajutor nu-mi mai poate folosi. Sînt pe moarte.

El se ridică în jîlt, deși pe frunte i se vedeau fiorii și sudoarea morții ; și, glăsuind cu o tărie ce părea a-i depăși vloga ce-i rămăsese, îmi zise :

— Vere Francis, apropie-te de mine. Mă apropiai, așa cum îmi cerea. Doresc să știi că frigurile și chinurile

morții nu schimbă o iotă din simțămintele mele față de tine. Te urăsc ! zise el, pe cînd în ochii săi, care aveau curînd să se închidă pentru totdeauna, se oglindea o groaznică privire de neînduplecată minie. Te urăsc cu tot atîta dușmănie, acum, cînd zac sîngerînd și pe moarte în fața ta, cîm te-aș urî dacă te-aș strivi sub piciorul meu.

— Nu ți-am dat nici o pricină de a mă urî, rîspunsei eu ; și, spre binele dîmîtăle, aș dori ca altfel să-ți fie inima.

— Mi-ai dat pricină ! urmă el. În dragoste, în rîvna de a ajunge, în calea intereselor mele, te-ai pus de-a curmezișul și mi te-ai împotrivit în tot felul. Am fost născut ca să fac cinste casei tatălui meu și am fost rușinea ei... Și toate ți se datoresc ție... Chiar patrimoniul meu a ajuns al tău. Ia-l, zise el, și blestemul unui muri-bund cadă asupra lui !

O clipă după ce rosti această îngrozitoare urare se lăsă din nou în jilt ; ochii i se făcură sticloși, mîdularele i se înțepeniră, dar rînjelul de pe buze și ura de moarte, care îi licărea în ochi, rămaseră întipărite și după ce-și dădu ultima suflare. Nu voi mai vorbi despre o scenă atît de dureroasă, nici nu voi mai spune altele despre moartea lui Rashleigh, afară de faptul că moartea așta îmi asigura dreptul la moștenire, fără nici o altă piedică. Învinuirea neîntemeiată de tănuire la crimă de înaltă trădare fusese născocită cu sîngurul scop de a face pe plac lui Rashleigh și de a mă îndepărta de la Osbaldistone Hall. Jobson, care a atestat aceasta sub prestare de jurămint, a fost nevoit să o recunoască ; numele ticălosului a fost șters de pe lista notarilor și a ajuns sărac și disprețuit de toți.

M-am întors la Londra, după ce am orînduit treburile la Osbaldistone Hall, simțîndu-mă fericit să scap dintr-un loc care îmi răscolea atîtea amintiri dureroase. Așteptam acum cu îngrijorare să aflu de soarta Diane și a tatălui ei. Unui francez, care a venit la Londra pen-

tru diferite afaceri, i s-a încredințat o scrisoare pentru mine, din partea domnișoarei Vernon. Scrisoarea mă liniști în privința lor.

Din scrisoare am înțeles că ivirea la timp a lui MacGregor și a cetei lui nu a fost întâmplătoare. Aristocrația scoțiană, care luase parte la răzmeriță, precum și cea din Anglia, era deosebit de grijulie ca să-l ajute pe sir Frederick Vernon să scape. Acesta, ca un agent vechi și încercat al casei Stuart, deținea destule taine ca să ruineze jumătate din Scoția. Spre a-l ajuta în fuga lui, ei au pus ochii pe Rob Roy, a cărui iscusință și viteză fuseseră dovedite de atâtea ori ; iar locul de întâlnire se hotărîse să fie Osbaldistone Hall. Ai aflat cum acest plan era cîț pe aci să fie zădărnicit de nefericitul Rashleigh. Planul izbuti, totuși, pe de-a-ntregul ; căci, îndată ce sir Frederick și fiica lui au fost liberați, au găsit cai pregătiți pentru ei și, mulțumită faptului că MacGregor cunoștea ținutul, căci întreaga Scoție și nordul Angliei îi erau cunoscute de-a fir-a-păr, au fost duși la coasta de apus, unde s-au imbarcat teferi spre Franța. Același domn îmi povesti că nu se aștepta ca sir Frederick să supraviețuiască mai mult de două-trei luni unei boli necruțătoare, urmare a greutăților și lipsurilor îndurate în ultima vreme. Fiica lui locuia într-o mînăstire și deși dorința tatălui era ca ea să se călugărească, se spunea că ei îi va rămîne să ia hotărîrea pe care o va voi.

Cînd am aflat aceste vești, îi destăinui tatălui meu dragostea ce o purtam Dianei. Acesta fu puțin speriat la gîndul de a mă însura cu o catolică. Era însă dornic să mă vadă „așezat la casa mea“, cum zicea el ; își dădea seama că, alăturîndu-mă trup și suflet afacerilor lui negustorești, îmi jertfisem năzuințele proprii. După o scurtă șovăire și după ce-mi puse mai multe întrebări la care i-am răspuns pe plac, el izbucni :

— N-aș fi crezut ca un fiu al meu să ajungă stăpîn la Osbaldistone Hall ; și mai puțin că se va duce într-o

mănăstire' franceză ca să-și caute o soție. Dar, o fiică atît de ascultătoare nu poate fi decît o bună soție. Ai lucrat la birou ca să-mi faci plăcere, Frank ; nu este decît drept să te căsătorești după voia ta.

Nu mai e nevoie să-ți spun, dragă Tresham, cu ce grabă am plecat în Franța ca să cer mina Dianei. Știi, de asemenea, cîți ani fericiți am trăit împreună cu ea. Știi cît am plîns-o. Dar nu știi... nu poți ști... cît de mult a fost ea vrednică de jalea soțului.

.
Nu mai am nici o întîmplare romantică să-ți povestesc, și nici o întîmplare de alt soi, căci cele ce au urmat sînt prea bine cunoscute unuia care a împărtășit cu o duioasă prietenie atît bucuriile, cît și durerile care s-au perindat în viața mea.

M-am dus deseori în Scoția, dar nu m-am mai întilnit niciodată cu îndrăznețul muntean, care a avut o înrîurire așa de mare asupra tinereții mele. Aflam totuși, din timp în timp, că își păstra mai departe sălașul și stăpînirea în munții din jurul lacului Lomond, în ciuda puternicilor săi vrăjmași, și a obținut chiar într-o oarecare măsură îngăduința autorităților de a-și îndeplini rolul ce și-l alesese singur, de ocrotitor al Lennox-ului, în virtutea căruia percepea tributul, tot atît de regulat cum își încasau proprietarii arenzile ce li se cuveneau. Părea cu neputință ca el să moară de moarte bună. Totuși, el își dădu duhul în tihnă, la bătrînețe, în preajma anului 1733. Amintirea îi este încă vie în țara sa, ca un Robin Hood al Scoției, spaima bogătașilor, dar prietenul sărăcimii. Se poate zice despre el că a avut multe însușiri bune, atît ale minții, cît și ale sufletului, care ar fi făcut cinste unei îndeletniciri mai puțin îndoielnice decît aceea la care fusese osîndit de soartă.

Bătrînul Andrew Fairservice obișnuia să zică :

„În lumea aceasta, sînt multe lucruri prea rele pentru a fi ridicate în slăvi, și prea bune pentru a- fi blestamate ; așa a fost și Rob Roy.“ —

(Manuscrisul original se încheie cam brusc aici. Sînt îndreptățit a crede că cele ce au urmat priveau numai chestiuni personale.)

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

